

# PALÆSTRA CHRISTIANA.

AUCTORE  
P. HIEREMIA DREXELIO  
è Societate JESV.

*Ex Posthumis Libellus quintus.*



ANTVERPIÆ,  
Typis viduæ JOANNIS CNOBARI,  
M. DC. XLIII.

---

*Cum Gratiâ & Privilegio.*

PALESTRA

CHRISTIANA

ANNO 1707

THEODORUS BRUNNENSIUS

THEODORUS BRUNNENSIUS

THEODORUS BRUNNENSIUS



ANTWERP

THEODORUS BRUNNENSIUS

THEODORUS BRUNNENSIUS

THEODORUS BRUNNENSIUS

Bibl. H. 1. 2061

P

PRI

D.

ECC

E

SAC

Don




misc

res p

pris l

limer

REVERENDISSIMO  
ET  
ILLVSTRISSIMO  
PRINCIPI AC DOMINO  
D. IOANNI  
ECCLESIAE BRIXINENSIS  
EPISCOPO,  
SACRI ROM. IMPERII  
PRINCIPI,  
*Domino suo clementissimo.*

 Vo tempore om-  
nia ferro & flam-  
mâ in Germaniâ  
miscentur; multi Aucto-  
res prodiere, qui conscri-  
ptis libris, maiora bello a-  
limenta subministrarunt.



## DEDICATIO.

Ex iis intelligat miles, quī  
 se possit defendere; quī  
 hostem aggredi debeat.  
 Exstruuntur arces, exci-  
 tantur propugnacula, de-  
 scribuntur acies, in insidiis  
 dolus & virtus confundi-  
 tur. Dubites autem, plus  
 damni patriæ an utilitatis  
 afferant hi novi Vegetii.  
 scilicet Reipublicæ inter-  
 erat efferari humanū ge-  
 nus, & docere reconditos  
 saviendi modos. Mitissi-  
 mum animal, & cui natura  
 lacrymas indulgit, fertur in  
 mutuas cædes. Iras & gla-  
 dios venales habet. Gra-  
 dienti per acervos cada-  
 verum

# DEDICATIO.

verum triumphus decer-  
 nitur. Commoverat in-  
 dignitas rei jam olim R. P.  
 Ieremiam Drexelium, æ-  
 grè ferentem, filios hujus  
 seculi in generatione suâ,  
 siue prudentiores, siue et-  
 iam diligentiores esse filiis  
 lucis. Non negabat bel-  
 lum indici posse. Sciverat  
 proclamante Iobo; mili-  
 tiam esse vitam hominis  
 super terram. Et quia di-  
 dicerat ex præcone Tar-  
 sensi, 2.ad Tim. 2. laboran-  
 dum, sicut bonum mili-  
 tem Christi decet; non  
 abhorrebat ab armorum  
 usu; sed ea in veriores  
 \* 3 hostes

DEDICATIO.

hostes converti optabat.  
 Quoniam non sit nobis  
 colluctatio adversus car-  
 nem & sanguinem, sed ad-  
 versus principes & pote-  
 states, adversus Mundi re-  
 ctiores tenebrarū harum,  
 cōtra spiritualia nequitiae  
 in cælestibus. ad Ephes. 6.  
 Quocirca operæ pretium  
 facturum se sperabat, si &  
 ipse provocatus industriā  
 profanorum militum, PA-  
 LÆSTRAM CHRISTIA-  
 NAM describeret, refertā  
 panopliā contra infestissi-  
 mum humani generis ho-  
 stem valitura. illud ubique  
 inculcans, quod S. Chry-  
 sost.

DEDICATIO.

soft. ferm. i. de Martyr. t. 3.  
 Nullus Athletæ sine cer-  
 tamine fortior dici, nullus  
 sine victoriâ poterit coro-  
 nari. Nemo miles sine præ-  
 lio hostem subjecit: ne-  
 mo sine bello Imperato-  
 rem promeruit. Habes  
 Christiane competentia  
 arma, quibus hostem ex-  
 pugnes: habes fortissima  
 tela, quibus inimicum de-  
 belles. Hanc adcò Palæ-  
 stram, inter posthumos  
 Patris Libellos repertam,  
 tuis auspiciis, Reverendis-  
 sime Præsul, aperiri patie-  
 ris; ut omnibus utilem, ita  
 meritis Illustrissimæ Cel-  
 situ-

DEDICATIO.

fitudinis Tuæ ex integro  
 destinatam. Convenien-  
 tia cuique, Nautæ clavū,  
 Pastori pedum offerimus:  
 Tibi insuper veterano Mi-  
 liti contra Tartareos Spi-  
 ritus, non invisa neque  
 ignota victoriæ instru-  
 menta. Inspice, versa, con-  
 fer cæstus Entelli & Da-  
 retis. Si probas: credet  
 Orbis, præcepta militandi  
 ex arte tradidisse Drexe-  
 lium. Tuo iudicio admit-  
 tetur vel submovebitur.  
 Venerādam caniciem In-  
 fulā, velut galeā, premis;  
 succinctus lumbos in ve-  
 ritate, & indutus lorica  
 just-



# DEDICATIO.

justitię, & calceatus pedes in præparationem Evangelii pacis: in omnibus sumens scutum Fidei, in quo possis omnia tela nequissimi ignea extinguere; in tam periculosâ pugnâ, tantò eventu felicior, quantò virtute securior. Prælianti prælia Domini, & classicum in Christi hostes moventi, Tuba extremi Iudicii formidanda non est. Te porrò Militaris Libelli Patronum non uno titulo adoptamus, quem in hac Sacrà Militiâ jamdudum agnovimus auctoritate Imperatoro-

DEDICATIO.

ratorem, pugnandi peritiâ Antelignanum, favore ac benevolentia, si liceat dicere, Commilitonem. Monachii, 13. Iulii, Anno 1642.

Rever.<sup>ma</sup> & Ill.<sup>ma</sup> Celsit. V.<sup>a</sup>

devotissimum

Collegium Societatis JESU  
Monacense.

IN-

INDICVLVS CAPITVM

IN

PARTEM PRIMAM

PALESTRÆ

CHRISTIANÆ.

CAPVT I. Tota hominis vita tentatio & militia. 1

CAP. II. Tentationes frequenter ed graviores, quò tentati homines sunt sanctiores. 17

CAP. III. Tentationes amicis Christi neutiquam ignominiosæ. 28

CAP. IV. Tentationes ostendunt quàm quisque Deo sit fidelis. 38

CAP. V. Tentationes industriam acuunt & fervorem. 53

CAP. VI. Tentationes animum emaculant & Sapientiam docent. 65

CAP.

CAP. VII. Tentationes in sui No-  
titiâ erudiunt, submissum & hu-  
mitem efficiunt. 77

CAP. VIII. A tentationibus nemo  
mortalium securus. 89

CAP. IX. Tentati hominis duode-  
cim in spiritali pugnâ stulti-  
tia. 102

INDI-

INDI

PAR  
PALÆ

CAP. I

tim

CAP. I

dinar

litis

CAP. I

nem a

CAP. IV

pue a

fallaci

CAP. V

hum

les

CAP. V

centiâ

tet.

CAP. VI

pius per

# INDICVLVS CAPITVM

I N

PARTEM ALTERAM  
PALÆSTRÆ CHRISTIANÆ.

CAP. I. Tentatoris genius genera-  
tim describitur. 115

CAP. II. Tentator diabolus Cupe-  
dinarium & Aurificem agit, de-  
litiis & divitiis fallit. 129

CAP. III. Tentator diabolus pileo-  
nem agit; ambitione decipit. 124

CAP. IV. Tentatoris genius, praci-  
pue artes, & diversæ tentandi  
fallaciæ. 161

CAP. V. Tentatoris vires augent  
humana infirmitas, & natura-  
les cujusque propensiones. 174

CAP. VI. Tentator nil potest sine li-  
centiâ; & quomodo Deus nos ten-  
tet. 187

CAP. VII. Tentatorem Deus cur sæ-  
pius permittat esse victorem. 200.  
IN-



# INDICVLVS CAPITVM

IN

PARTEM TERTIAM

PALESTRÆ

CHRISTIANÆ.

CAPVT I. *Primus in intentione  
resistendi modus, Vigilare.* 212

CAP. II. *Alter resistendi modus,  
Principiis obstare.* 222

CAP. III. *Tertius resistendi modus,  
Orare.* 223

CAP. IV. *Quartus resistendi mo-  
dus, Repugnare.* 243

CAP. V. *Quintus resistendi modus,  
Fiduciam omnem in Deo col-  
locare.* 257

CAP. VI. *Sextus resistendi modus,  
Ten-*

Tentationum origines explo-  
rare. 258

CAP. VII. *Septimus resistendi mo-  
dus*, Tentationum illecebras  
vitare. 280

CAP. VIII. *Octavus & Nonus re-  
sistendi modus*, Corpus castiga-  
re, carnem jejuniis edomare.  
292

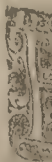
CAP. IX. *Quomodo diversi suis  
tentationibus vel restiterint, vel  
cesserint exemplis docetur.* 306

EPILOGVS Dictorum de Tenta-  
tionibus. 326

PA

TE

Tot



luz ver  
perator a  
ac: lilerin  
cubix ag  
quam de  
necessitas

a lob c.

# PARS PRIMA DE TENTATIONVM NATVRA.

---

## CAPVT I.

*Tota hominis vita tentatio  
& militia.*

**V**SSAEVS princeps Iob  
de omni humanâ vitâ  
pronuntians: Militia est,  
inquit, vita hominis su-  
per terram. *a* 1. Dum ho-  
mo hanc vitam vivit, mi-  
litem agit; non domi, nec  
in pace, sed foris & mi-  
litia versatur; tenenda ei statio quam Im-  
perator assignaverit, quantumvis illa labori  
ac discrimini sit obnoxia; vigilandum, ex-  
cubiae agenda; amplectenda vitae conditio  
quam dederit Deus. *2.* Summa hîc parendi  
necessitas est. Obediendum non Imperatori  
tantum,

*a Iob c. 1. v. 1.*

## 2 PALÆSTRA CHRIST.

tantum, sed duci, tribuno, centurioni, aliis. Divinum imperium quantumvis durum, nunquam detrectandum; divinæ voluntati obsequendum, et si ea cadat & verberet acerbissime.

*Nodusam* post hac si frangat vertice vitem, a non obloquendum duci, non centurionibus, non resistendum divinæ iræ, non ejus administris.

3. Universa militiæ ratio miseriarum plena; humana vita difficultatibus, periculis, ætumnis, tentationibus refertissima: ubivis terrarum, atque gentium triste aliquid aut sævum occurrit, quod vel corpus vel animum percellat. Creaturæ factæ sunt in tentationem animabus hominum, & in muscipulam pedibus insipientium.<sup>b</sup>

4. Militia explorat militum robur, vires, animum, tolerantiam, fortitudinem, constantiam, quid quisque vel pati possit, vel aggredi ausit: Humana vita experimentum sumit de quovis homine; quam ille tolerans, quam fortis & constans sit, quid agere, quid sustinere Dei causâ valeat. Militia est hominis vita, tentatio mera, & pæne continua.

Eliphaz Themanites unus aliquis ex amicis Jobi dixerat: Homo nascitur ad laborem. <sup>c</sup> Huic Jobus: Dixisti, ait, mi Eliphaz hominem nasci ad laborem. Hoc ipsum ego lubens confiteor, & unâ tecum affirmo, hominum

<sup>a</sup> *Juvenal* sat. 8. v. 247.

<sup>b</sup> *Sap. c. 18. v. 11.*

<sup>c</sup> *Job cap. 5. vers. 7.*

minu  
millin  
quâ du  
vita h  
& per

Et q  
militar  
affirma  
quantu  
lis ciba  
ferre v  
leam, b  
merant  
ma eni  
bores a  
Sepe fer

Frigio  
Non e  
1. Et ter  
Militia  
terprete  
nis labo  
plenissi  
Hoc Je  
res Do  
dis di  
donec v  
quaque

a Ser  
catena, p  
b Hap  
medio se  
d Ovi  
f Idem



# PARS I. CAP. I.

minum vitam instituto militari quàm si-  
millimam, in quâ laboris plurimum, & in  
quâ dura omnia sint toleranda. Militia est  
vita hominis super terram, in quâ laboriosa  
& permolesta plurima.

Et quanti, obsecro, laboris est vel solùm  
militaris incessus sub tantis oneribus? Quod  
affirmans Tullius: Deinde qui labor, inquit,  
quantus agminis, ferre plus dimidiati men-  
tis cibaria, ferre si quid ad usum *a* velint,  
ferre vallum. Nam scutum, gladium, ga-  
leam, *b* in onere nostri milites non plus nu-  
merant, quàm humeros, lacertos, manus; ar-  
ma enim membra milites esse ducunt. *c* La-  
bores alios vetus Poëta enumerat.

*Sæpe feres imbrem caelesti nube solutum,*

*Frigidus in nudâ sæpe jacebis humo.*

*Nox & hiems, longæq; via, sævæq; labores*

*Et terror castris, & dolor omnis inest. d*

Militia est vita hominis. Septuaginta in-  
terpretes: Tentatio, aiunt, est vita homi-  
nis labore, luctu, pavore, lacrymis, dolore  
plenissima: ubique plurima mortis imago.  
Hoc Jobus abundè satis expertus: Terro-  
res Domini, ait, militant contra me. *e* Cun-  
ctis diebus quibus nunc milito, expecto  
donec veniat immutatio mea. *f* Job usque-  
quaque tentatissimus, sed in omni tamen

A. 2

ten-

*a Serra, corbis, rutrum, securis, lorum, falx,*  
*catena, olla, veru, & si quæ alia ad victum.*

*b Hastam, loricam. c Cicero l. 2. Tusculanæ quaest.*  
*medio ferè, mihi pag. 133.*

*d Ovid. l. 2. de arte. e Job. c. 6. v. 4.*

*f Idem c. 14. v. 14.*

#### 4 PALÆSTRA CHRIST.

tentatione fuit firmissimus. Est enim tentatio, si etymologiam spectemus, *Examen* ad probandam rei honestatem, adhibitum. Hinc familiares illæ voces: Tentemus hominem, & pungamus aliquantulum. & appareat quid in eo viti aut virtutis lateat. Et hostis, & amicus tentat, sed animo diverso. Adversarius a mali hominis pectus tentat, num rimam inveniat, qua gladius aut contus penetraret ac vulneret; amicus eundem ferream thoracem exploret, sed an omne telum illatus excipiat, aut tutum à vulnere præmuniat. Ita Deus tentat, & diabolus, sed modo ac fine diversissimo.

De Tentationibus discere animus est. Thema dicendi ac scribendi multo utilissimum, in o & necessarium. Et quem ea res non tinguat? Quis tentationum omnium expertus? Quidam principio, sine alii vehementius tentantur. Sunt qui per omnem vitam tentationum ventis gravissime concutuntur, prout æterna Sapientia & æquitas ad auri libellam hæc omnia habet exactissime appensa. Sed ante omnia noscendus est nobis ex Orco tentator vaferrimus, mille stropharum artifex. Magna virtutis, maximæ mercedis est tentationes hujus impotioris nosse eludere.

Dicendi ordinem porrò hunc servabimus. Primò Tentationum naturam aperiemus. Deinde Tentatoris genium sub oculos ponemus. Tertio resistendi modum suggeremus. Militia & Tentatio est vita hominis. Hoc ipsum jam explicabimus.

## C. I.

Triplex potissimum hostis cervicibus nostris imminet assidue, *Mundus, Caro, Diabolus*. In triplicem hunc hostem Bernardus **vellet** digitum intendens: Semper enim, inquit, spiritus Carnis mollis, spiritus mundi vana, spiritus malitiæ semper amara loquitur. Quoties ergo importunè (ut assòlet) carnalis cogitatio mentem pulsât: verbi gratiâ, cum de potu, de cibo, de somno, cæterisque similibus ad carnis curam pertinentibus cogitantes, humano quodam inardescimus desiderio: certum sit nobis spiritum carnis esse qui loquitur: & tanquam adversarium repellamus eum, dicentes: Vade retro Satana, quoniam non sapis ea quæ Dei sunt: sed magis sapientia tua inimica est Deo. Cum autem non de illecebris carnis, sed de ambitione sæculi, de jactantiâ & arrogantia, cæterisque similibus cogitatio una versatur in cordibus nostris, spiritus mundi est qui loquitur, longè perniciosior hostis, & majori sollicitudine repellendus. Interdum verò satellitibus istis terga vertentibus, princeps ipse habens iram magnam tanquam leo rugiens insurgit adversus nos, cum videlicet non ad voluptatem carnis aut sæculi vanitatem, sed ad iram, ad impatientiam, ad invidiam, ad amaritudinem animi provocamur: importunè ingerendo si quid minus amicabiliter minisve discretè factum videtur aut dictum: si qua denique

9 PALÆSTRA CHRIST.

ut in signo aut in opere quolibet data videtur indignationis occasio, materia suspicionis. Huic ergo cogitationi non aliter quàm ipsi diabolo resistendum est: nec aliter ab eâ quàm ab ipsâ perditione cavendum.

Cùm igitur à Mundo, Carne, Diabolo tam variè & pæne assiduè impugnemur, Jobus rectissimè dixit: Tentatio est vita hominis. Aut quod Græcis vocibus effertur; Tentatorium est vita hominis. Solent chimici, qui flores & herbas igni eliquant, officinam suam, *Laboratorium* appellare. Hic carbones, hic diversi generis vitra, hic prunæ, hic clibanus, hic aquæ in clibano exsulata, hic demum est quicquid ad illam florum & herbarum expressionem spectat; pari modo quicquid ad tentandum pertinet in hac vitâ obvium est. Tentationibus plena omnia; nusquam non bellum; prælia & opiniones præliorum in regnis pæne omnibus. Non Asia tantùm & Africa, sed & Europa tot jam annorum spatio bellis intestinis miserrimè laborat. Militia est vita hominis. Verùm de quânam hic Jobus militiâ loquitur? An de Asianâ, num Europæâ, an Africanâ? De harum nullâ, sed de illo interiore bello quod adversus Cacodæmones gerendum, disserit. Cur igitur hoc non expressit & scripsit, Militia est vita hominis contra dæmones. Non opus hoc discriminè; res ipsa loquitur. Illa alia bella huic collata umbræ sunt; Interioribus præliis de vitâ

decer-

a Bernard. serm. de 7. spiritibus tome 1.  
mibi pag. 316.

decer-  
Con  
mè dif  
lention  
gressus  
pericil  
lio put  
globi,  
lucta,  
illi jace  
rant; o  
ut spec  
errorem  
ipse fib  
Mors;  
plumbe  
cta, pi  
lia prom  
consera  
dæmon  
Inter h  
æquali  
contra  
matur  
ferro g  
utrimo  
li long  
oculis  
storum  
ris pug  
quod p  
2. Niin  
runt. Q  
bis, inq

decernitur, eaque immortal.

Conflictus exercituum picti & veri summe differunt. Pingit nonnunquam excellentior aliquis Apelles iconios duces, congressus armatorum, cruentas pugnas cæpenicilli animatione, ut spectator se prælio putet interesse, hic ignes, & volantes globi, hic hominum & equorum cursus, luctæ, lapsus, vulnera, mortes; hi cadunt, illi jacent, isti ab equis calcantur, hi expirant; omnia penicilli artificio sic animata, ut spectatorem pæne terreant; sed animus errorem suum corrigens ponit pavorem & ipse sibi ait; Hæc picta sunt vulnera, picta Mors; tormenta bellica, micantes gladii, plumbeæ glandes, arma universa sunt picta, pictum prælium; nil formidemus. Talia prorsus sunt bella omnia, bella picta si conferantur cum eo quod adversus Cacoëdæmonem movemus, idque ex istis causis. Inter hostiles duas acies magna plerumque æqualitas est; miles militi opponitur, vir contra virum pugnat & plerumque pari armaturâ; alter alterum cernit, uterque rem ferro gerit, collato pede congregiuntur, utrumque res capitis est. At interioris belli longè diversissima ratio; Nos omnium oculis expositissimi nullum hostium nostrorum cernimus; cum diuinatione capitis pugnamus: at hostes nostri non habent, quod perdant, nisi hoc unum, non vincere. 2. Nimis impares sunt qui manus conferunt. Quod Paulus affirmans: Non est nobis, inquit, colluctatio adversus carnem &

# 8. PALÆSTRA CHRIST.

sanguinem, sed adversus principes & potestates, adversus mundi rectores tenebrarum harum. *a* Cum eis uictandum est, qui naturā angelī, nequitia diaboli, jam plurimo usu milites sunt experientissimi. Saul olim Davidi contra Goliathum pugnaturo dixerat: Non vales resistere Philisthæo isti, nec pugnare adversus eum, quia puer es, hic autem vir bellator est ab adolescentiā suā. *b* Idem hic dicendum: Nos pumiliones sumus & pueri bellicis inexpecti & insueti, at illi milites sunt exercitatissimi, gigantes, Samsones, qui Antanios, Hilariones, Macarios invaderet, qui Paulum Apostolum, qui Christum ipsum Dei filium audent aggredi. Jam castris sex millibus pūne annorum hanc militiam exercent, omnia norant stratagemata, consilia imperitoria percussent, tot victorias a lepi fortissimum que neque subegerunt. *3.* Numeras hostium nostrorum cautus, ut Theologus aliqui dicant, unicum hominem a centum diabolis oppugnat. O bone fessu, diabolorum unicus ad oppugnandos certum homines sat virum & animarum habet, quid igitur decuria Cacodemonum, quid non poterit centuria, si hominem unde praeque imbecillimum, eumque unicum impugnet? *4.* Hostium nostrorum machinæ, tela, Catapultæ, arma omnia perinde ut ipsi hostes elidunt oculos, specula in nos evolvant obtutum omnem fallant, in conflictu spectabili cum alienum in nos gladium stringi-

*a* Ephes. cap. 6. v. 12.

*b* 1. Reg. c. 17. v. 33.

# PARS II. CAP. I.

stringi cernimus, nostrum & ipsi stringimus, at in illo cum diabolis congressu saepe prius vincimur, quam pugnare nos sciamus. Non repugnat qui oppugnari se ignorat: pulvis nitratus Satanæ nil habet fragoris; a Silentio perimit. Omne quidem peccatum est voluntarium, saepe tamen incogitantes & inconsiderati peccamus. Est qui forte fortunâ non custoditum cernat annulum, nec illud religiose cogitet: Non furtum facies. Mox igitur illum sibi subducit & sacculo condit. Hoc quidem est voluntarium, sed inconsideratum: re melius examinatâ dolet & restitutum vellet annulum; ita complures incautis excidunt mendacia. Ita saepe victoriam perdimus, priusquam pugnam subeamus. 5. Vulnera hîc sapissimè sunt letalia; atque quod longe pessimum, non raro sauciamur & non dolemus, mortiferam plagam accipimus, & ridemus. Talis reverâ ille saucius: peccavi, ait, & quid mihi accidit triste? b In ille loco moritur, calum perdit, nec jacturam sentit. Si laesum se sciret, ad chirurgum properaret, si damnum sentiret, de eo faciendo cogitaret. 6. In exterioribus bellis locus subinde tam commodus & opportunus est, ut ab hoste securitatem promittat: sunt Urbes, Castra, Arces munitissima, quæ hostiles insidias omnes facile propulserint. Non ubique locorum in acie stamus, extra teli jactum sapissime agimus. At vero nullus uspiam à diaboli tentatione se-

A 5. curus  
a Der Zeffel hat ein getötes Pulver.  
b Escl. c. 3. v. 4.



curus est locus: Non in templo, non ad  
 sacram Aram, non ad ipsam Christi men-  
 sam; multò minùs in foro, viâ, domo. A  
 Satanæ insidiis tam parum tutus est Mo-  
 nachus in Odco, Sacerdos in Altari, Ana-  
 choreta in Antro, quàm tuta non fuit Eva  
 in paradiso. Hi hostes subito à sexcentis  
 milliaribus, trans mare, ex orbe novo ad-  
 volant. Tam quietus, tam desertus, tam se-  
 cretus, tam munitus, tam sacer locus nul-  
 lus est, qui suis latebris securum quem-  
 quam præstet à diaboli tentamentis. Quod  
 Gregorius asserens: Quia, inquit, in hac vitâ  
 adhuc homo positus in cujuslibet ordinis  
 loco, in cujuslibet secreti secessu vivere sine  
 tentatione nullatenus potest; plerumque in  
 eo, quod ad requiem construitur, major  
 dolor tentationis invenitur. *a* 7. Uti nemi-  
 nem Locus, ita nec Tempus ullum ab in-  
 sultu diabolorum defendit. Dixerat quidem  
 Ecclesiastes: Tempus belli, & tempus pa-  
 cis. *b* Neque enim semper pugna fervet  
 & prælia. Sunt quandoque induciæ, sunt  
 alix armorum feriæ: hiems è castris æstivis  
 in hiberna trahit, ubi plus otii & quietis  
 permittitur. At verò stygius tentator nec  
 ferias, nec ullas servat inducias, mediis præ-  
 cibus obturbat, diebus sacratissimis infestat,  
 & quidem magis quàm aliis, *c* (uti Rex An-  
 tiochus

*a* Greg. l. 23. moral. c. 15. mihi pag. 338.

*b* Eccl. c. 3. v. 8. *c* Vide S. Leonem serm. 3. de  
 Ieiunio decimi mensis, mihi pag. 22. & Franc.  
 Mendoz. to. 2. in libros Regum. Ann. 28. sect. 1.  
 mihi pag. 507. de hoc uberius differentes.

tiochus  
 tempore  
 eurus  
 dum, &  
 nis. N  
 litandu  
 tatio.  
 dem po  
 mores  
 Caroda  
 velitatio  
 dicere,  
 necini e  
 æternâ.  
 a lud

Idcirco  
 & mon  
 adversar  
 rugiens  
 cui refu  
 gilitantia  
 matet  
 Libidin  
 que vi  
 Paulus  
 Episcop  
 firma ce  
 pus est  
 oculis,

a. 1. p.  
 b. 2. t.  
 c. 1. p.



PARS I. CAP. I. 11

tiachus Judæos Sabbato) nullo unquam tempore ab Acherontica hujus bellæ incurſu tuti agimus, diu noctuque excubandum, & pugnandum. Militia eſt vita hominis. Non dixit Jobus: In vitâ hominis militandum, ſed ipſa tota eſt militia & tentatio. Arma nunquam nec momento quidem ponenda ſunt. Aſſidui ſunt illi clamores Dalilæ: Philistiim ſuper te Samſon. *a* Cacodæmones ſuper te, o homo. Neque velitationes tantum, aut decurſiones ludicræ, ſed pugnæ ſunt decretoriæ, inter necini congreſſus; de vitâ agitur & quidem æternâ.

*a* Iudic. c. 16. v. 9. & ſeqq.

6. II.

Idcirco Petrus contentiſſimè vociferatur & monet: Sobrii eſtote, & vigilate, quia adverſarius veſter diabolus tanquam Leo rugiens circuit quærens quem devoret, cui reſiſtite fortes in fide. *a* Sobrietas Vigilantiæ, Caſtitiæ, Sapientiæ, Sanctitatis mater eſt, gula & crapula Somnolentiæ, Libidinis, Oſcitantæ, Inſipientiæ, aliorumque vitiorum ſecunda parens. Timotheo Paulus: Tu verò, inquit, vigila. *b* Sardeniſi Epifcopo Chriſtus: Eſto vigilans & confirma cetera: *a* Eam ob cauſam Cyrillus: Opus eſt, inquit, ſobriâ mente, & vigilantibus oculis, ut Zizania vitemus pro tritico pro-

A 6

OVG

*a* 1. Petri c. 5. v. 8. & 9.

*b* 2. Timoth. c. 4. v. 5.

*c* Apoc. c. 3. v. 2.

ove lupum, pro Angelo bono; diabolum. Hic semper vigilat in omnem nocendi occasionem intentissimus. Ergo vigiles cum vigili luctemur. Hic Argi sumus; mille oculis in hunc unum hostem est vigilandum. Ad vigilias quoque excitans Hieronymus: Erras frater, inquit, erras, si putas nunquam Christianum persecutionem pati. Tunc maxime oppugnaris, cum te oppugnari nescias. Adversarius noster insidiatur in occulto, sicut leo in speluncâ suâ; insidiatur ut rapiat pauperem: & tu frondosa arboris tectus umbraculo, molles somnos, futurus præda, carpis? Inde me persequitur luxuria, inde avaritia conatur irumpere, inde venter meus vult mihi: Deus esse pro Christo: compellit libido, ut habitantem in me Spiritum Sanctum fugam, ut templum epis violem: persequitur, inquam, me hostis, cui nomina mille, nulle nocendi artes: & ego infelix victorem me putabo, dum capior: a Uti verò sollicitus est Deus, ut nos foveat & servet, ita sollicitus est diabolus, ut nos perdat: & inactet.

Nec comedere tantum sed devorare prædam cupit. Qui asinum vituli arum comedunt, ossa relinquunt; diabolus devorat nam hominem, quem tentando vicit, Deum Dei gratiam, calum, calique gaudia rapit, glutit & consumit omnia. Militia est vita hominis, tentatio jugis. Vigilandum & certandum. Nemo immunis à tentationibus.

a Hieron. tom. 1. epist. 1. ad Heliodorum ante medium.

Cu  
Com  
tion  
pitis  
bravi  
pugn  
Lo  
festa  
tem  
Avic  
pulis  
Pitces  
sollice  
titur  
tract  
angu  
Ita ho  
alios  
sum  
ur. O  
quod  
Laque  
lamm  
& b  
num  
non  
haman  
furem  
Ambro  
dies n  
a &  
b. 3  
c. 15

Cum Petro Chrysologo proclamare licet:  
Communis cursus est presentis vite, tenta-  
tionibus apprehendi. Arenam pugnae inci-  
pitis ingressus es, in qua non apprehendes  
bravium nisi curras, non coronaberis nisi  
pugnes.

Loca omnia diabolus tentator reddit in-  
festa, aërem, terram, aquas, jamque venato-  
rem, jam aucupem, jam piscatorem agit.  
Aviculas fallit viscatis virgis, virgatis deci-  
pulis, laxioribus nodis, dispositis castibus.  
Pisces capit hamo, reti, nassa, tridente. Eam  
scilicet inigit hamo escam, quam scit appe-  
tituros pisciculos, insidia locis omnibus in-  
structa. Quod si aviculam vel plumula vel  
unguiculo detineat unico, jam capta est.  
Ita hominum quosdam illecebris oculorum,  
alios illecebris aurium, hos gula, illos lu-  
xuriae delinimentis, hos lingua, illos ve-  
stium pompâ, hos nimia corporis cura irre-  
tit. Omnia temptationum laqueis plenissima:  
quod Antonium Magnum ferunt vidisse.  
Laqueorum medii stamus, sedemus, ambu-  
lamus, dormimus, inò laqueos comedimus  
& bibimus. Copiosissima utique tentatio-  
num materia, delectu aut excessu nusquam  
non laboratur. h. Militia & tentatio est vita  
humana. Hebraeus psalmes: Ecce, inquit, men-  
surabiles posuisti dies meos. e. Sunt qui cum  
Ambrosio legunt: Ecce palastras posuisti  
dies meos. En, mi Domine, ait, omnes dies  
vite

a. *Leimwegh / Schlagen / Rioben.*

b. *Wenig und viel / verderbe alle Eit.*

c. *Psal. 38. vers. 6.*

# 14 PALAESTRA CHRIST.

vita sunt palæstrici, lustrationibus sacri. O mortales, nemo hic somniet dies quietis, feriarum, soporis, deliciarum, ludorum, otii, gaudiorum, bacchanalium. Breves & pauci dies sunt, sed laboris, vigiliarum, negotiorum, exercitationis, dolorum, afflictionis, dies luctus & luctæ, dies operosi valde. Ecce palæstras posuit Deus dies hominis. Rectè additur: *Universa vanitas omnis homo vivens. Et substantia mea tanquam nihilum ante te. Subitò totus homo veluti follis aut pila vento inflata, si compungatur aciculâ, dissolvitur & solvitur: sic vita hominis, re minutissimâ dissipatur, & in vagum pulverem suumque nihilum fatiscit.*

## §. III.

Hominis vita est militia, quam Epictetus etiam exponens: An nescis, inquit, longo vitæ tempore necesse esse multa, eaque varia accidere: hunc succumbere febri, illum latroni, alium tyranno. Talis enim mundi natura est, tales amici tui. Frigora & æstus, & victus ratio minùs apta, & itinera & navigationes, & varii casus, alium perdunt, alium extorrem agunt: alium legationem obire, alium militare cogunt. Sedeto ergo ad hæc omnia attonitus, luges, impos voti, calamitosus, aliunde pendens, neque ex uno atque altero, sed ex infinitis. *Istanc audisti à Philosophis? Ista dicisti?*

*à Irenæo.*

dic  
tiam  
abeur  
stem  
omne  
sis Im  
durius  
nec ar  
quide  
dem  
fodiet  
non p  
ni pra  
veheti  
maner  
recusa  
Quis a  
tius ta  
aliud si  
emplu  
habet  
eaque  
itis m  
ad nu  
divina  
dum &  
tera co  
culam  
1. Si  
tatio, E  
consti  
munera  
Christus  
2 Iren

PARS I. CAP. I. 15

dicisti? An nescis negotium hoc esse militiam? huic excubias agendas, illi speculatum abundum, alii etiam pugnandum in hostem? Fieri nequit, ut eodem in loco sine omnes neque etiam expedit. Tu verò omis- sis Imperatoris mandatis quæris, tibi aliquid durius mandatum esse, neque id exequeris nec animadvertis qualem facias (quantum quidem in te est) exercitum? Nam si te qui- dem omnes imitetur, non fossam quisquam fodiet, non vallum munit, non excubabit, non pugnabit: sed nullum usum expeditioni præbere videbitur. Rursus nave cum veheris, unum locum tene, in eoque per- maneto. Si verò malus conscendendus erit, recusa. a Si in proram currendum, nolito. Quis autem gubernator te feret, ac non po- tius tanquam inutile vas ejiciet, qui nihil aliud sis nisi impedimentum & malum ex- emplum ceteris nautis? Ita & hîc res sese habet: militia quædam est cujusque vita, eaque longa, & varia. Tuendum tibi est mi- litis munus: & quicquid Imperator jusserit, ad nutum ejus exequendum; & si fieri queat, divinandum etiam quid velit. Obtemperan- dum & vigilandum. Vigila: e itaque, & ce- tera confirma. His geminam præceptun- culam subnecto.

I. Si nostra omnis vita est militia, ten- ratio, Palæstra merissima, uti est verissime, constitutum nobis sit omnia perpeti, quæ munerarius noster Imperator ac Editor Christus nos. pari voluerit. Quisquis olim

a Ironia iterum;

ad arenam, ludum, palæstram auctorabatur, jurabat se omnia passurum ausurumque quæ legitimum gladiatorem facere jus, mos esset hoc modo: Sacramentum juramus uri, vinciri, verberari, ferroque necari. Ergo in ultiorem, verbera, necem juratum. In has ipsas leges & nos Christo Ludi Domino juremus. Nec mirum, nec novum nec insolitum, nec nimis durum videatur, quicquid denique obvenerit perferendum. Milites, Palæstritæ, gladiatores sumus ad hunc ludum, & ad hanc palæstram auctorati. Contusiones, plagas, vulnera si non ridente ore, tranquillo saltem ac patiente animo perferamus. Medii tentationum agimus. Nihil inopinatum sit nobis, quod in arenâ gymnasticâ fieri consuevit. Gladiatorum non est ad ulla trépida.

II. Imparati nunquam sumus ad luctandum. Ubique hostes & antagonista, ubique tentationes & pericula, ubique luctationes & certamina, idcirco nunquam ponenda sunt arma, nunquam condendus gladius. Cavendum ne vel læsi quidem unquam de statu & gradu deiciamur. Quod Paulus præcipiens: State ergo, inquit, succincti lumbos ventros in veritate, & indui loriceam justitiæ, & calecati pedes in præparationem Evangelii pacis. In omnibus sumentes scutum fidei, in quo possitis omnia tela nequissimi ignea extinguere; & galeam salutis assumite, & gladium spiritûs (quod est verbum Dei) per omnem orationem & obsecrationem

Vide Lipsii Saturnalia l. 2. c. 4.

crati  
& in  
obsec  
Christ  
paratu

Tem  
rè

M  
mensa  
im  
nil  
requi  
ob  
nerat  
aqu  
sol  
nam  
sem  
ment  
ignes  
Hinc  
grati  
plicabi

a 4

orationem orantes omni tempore in spiritu,  
& in ipso vigilantes in omni instantiâ &  
obsecratione pro omnibus Sanctis. *a* Athlete  
Christiani est, nunquam inermem aut im-  
paratum inveniri.

*a. Ephes. c. 6. v. 14. & seqq.*

CAPUT II.

*Tentationes frequenter eò gravio-  
res, quò tentati homines sunt  
sanctiores.*

**M**etallum formosissimum est aurum,  
formosum in crumenâ, formosum  
in dextrâ, formosum in abaco &  
mensâ; si in & in ceno retinet formam,  
inter quæ sordes amœnissi splendet. In aquâ  
nil sui perdit, in igne plus nitetis & aure *a*  
acquiri. Metallum sane nobilissimum, quod  
ubi ubi sit, nobilitatis suæ semper est reti-  
nentissimum. Ad verò fœnum & lutum nec  
aqua nec ignem ferunt; in aquâ lutum  
soluitur, durefcit igne, in aquâ putrescit fœ-  
num, in igne comburitur. Aurum ubique &  
semper pulchrum. Talis est homo bonæ  
mentis, inter tentationes velut aurum, inter  
ignes durat illustri patientiâ & fortitudine.  
Hinc plerisque quò sanctior est homo, eò  
gravior est tentatio. Quod jam uberius ex-  
plicabimus.

(I.)

*a* *Aura auri, Glantz vom Golde.*



## C. I.

Prudens ac vetus seutum est: Ubi sanctiores homines, ibi vehementiores tentationes. Quàm arbor sit robusta, turbinis monstrat procella; quos animos gerat miles, declarat pugna; quàm peritus sit nauta, in tempestate cernitur; Ignis probat aurum, tentatio Christianum. Tempestas, ait Basilius, probat nauclerum, athletam stadium, ducem confictus & prælium, calamitas hominem magnanimum, tentatio probum aut improbum. <sup>a</sup>

*Scilicet adversis probitas exercita rebus*

*Tristi materiam tempore laudis habet.*

*Si nihil infesti durus vidisset Vlysses,*

*Penelope felix, sed sine laude foret.*

Sed miretur quis chariores amicos, sanctiores viros à Deo plerumque acerbius tractari, exagitari gravius, alios longè humanius haberi. Quid causæ? Cristallinum longè cautiore manu quàm poculum aureum tractatur, quia illud admodum fragile allisu aut lapsu unico in testas jugulatum abit: ita Deus parcit infirmioribus; naturam vitri æmulantur, tentatione facillimè vincuntur. Solida virtutis homines & in palæstrâ sapius exercitati velut vasa aurea cadunt illesæ, alliduntur sine noxâ: his sanè non parcitur. Siracides tironem in Dei obsequiis perhumaniter erudiens: Fili, ait, accedens ad servitutem Dei sta in iustitiâ, & in timore, & præpara

<sup>a</sup> *Basyl. hom. 8. in divites avaros.*

<sup>b</sup> *Ovid. l. 5. trist. Eleg 5 mihi pag. 112.*

præpara  
Filius  
filius ser  
vis filio  
tatissim  
distinc  
porras.  
aliis sup  
defatiga  
Et omni  
aut peni  
quiquis  
tas, jam  
dux tuu  
hostis ir  
re pluar  
disticti, ap  
statu  
dis: aut  
bulum il  
Sta igitur  
& tamen  
in eos ex  
Deo ar  
imperi  
sperat tr  
gloriosi  
mancipi  
tu sele  
tum disc  
exerciti  
num col  
libus odi

<sup>a</sup> *Eccl.*

præpara animam tuam ad tentationem. <sup>a</sup>  
 Filium appellat, qui Deo servit: homines è  
 filiis servos faciunt; contra Christus è ser-  
 vis filios constituit. STARE vox bello usi-  
 tatissima. In exercitu Romano stationes  
 distinctæ à vigiliis, quòd illæ diurnæ & ante  
 portas. Stabatur ab equitibus & peditibus,  
 aliis super aliis & longè abjunctis, & ob  
 defatigationem circa meridiem mutatis.  
 Et omnino capitale fuerat locum deseruisse  
 aut penitus fugisse ex *Statione*. Tu ergo  
 quisquis Deo serviturus venis, jam ad por-  
 tas, jam ad signa in acie sta, quocunque loco  
 dux tuus te collocârit, ibi sta, & quamvis  
 hostis irruat, tu tamen sta, & licet spiculis in  
 te pluat, tu tamen sta: ita enim Sacramento  
 dixisti, apud tuum ducem te constantissimè  
 staturum. Locum deseris, aut statione exce-  
 dis? aut tu, aut certè nomen tuum in pati-  
 bulum ibit ad infames illas ædes figendum.  
 Sta igitur, sed in justitiâ & timore. Bene age,  
 & tamen time. Diabolo totis viribus resiste:  
 in eos enim insurgit savior, quos sentit à  
 Deo ardentius amari, in hos magno fertur  
 impetu; nam ex hac victoriâ nobiliorem  
 sperat triumphum; superbissimus coluber  
 gloriosius censet filios Deo rapere, quàm  
 mancipia; Avernalis hic gulo dapes appe-  
 tit selectas. Inter filios Jacob non mul-  
 tum discordiæ vigeat, nec alter alterum  
 excruciat, omnium tamen invidia in u-  
 num collineabat Josephum, hunc capita-  
 libus odiis insectati: Venite, aiunt occida-  
 mus.

mus. <sup>a</sup> Nimirum invidos eorum oculos  
ussit tunica polymita quam ei pater fecerat.  
Diaboli quā Angeli, fratres nostri sunt ma-  
jores nati: quia verò nos Deo chariores cer-  
runt, incredulū illi & prorsus internecinā in  
nos furunt invidiā. Exegerat Christus, quod  
Marcus narrat, ab adolescente dāmonem;  
qui exclamans, & multū discerpens eum  
exiit ab eo, & factus est sicut mortuus, ita  
ut nūli dicere, quia mortuus est. <sup>b</sup> Cur  
illum non antea tam crudeliter habuit?  
quia illum ut suū possedit. Ita reverā dia-  
bolus sedē, quam occupavit, pulsus atrocissi-  
me savi, & omnem movet lapidē, ut in  
hospitium assuetum paret reditū. Ita Æ-  
gyptius tyrannus Pharaō Israhēlis populū  
nunquam inclementius accepit, quā cū  
ille abitū moliretur. Ita prædones non  
multū exultant ad prædā, si præter olus  
& rapas nihil inveniant; argentum quærunt  
& aurum. Ita piratæ naves vacuas non oppu-  
gnant sed onustas: ita omnino & diabolus,  
ubi plus collecti est thesauri, plus gratiæ di-  
vinæ ibi vigilantior prædā inhiat, & cona-  
tu animosiore rignat.

Est qui seipsum miratus dicat: Cū ego  
cuticulam meliusculē curarem, cenarēque  
lautius, raris precibus, jejuniis longē rariori-  
bus initis, cū liberior delinquerem, tot  
sanē tentationibus non urgebar, quibus jam  
obruor: precatōnes jam frequentiores in-  
eo, in diām crebriorem tolero, plus stipis  
erogo.

<sup>a</sup> Gen. 37. vers. 20.

<sup>b</sup> Marci cap. 6. vers. 26.

erogo,  
tas me  
esaguo  
catenas  
bone, te  
tinore  
ad tenta  
maxime  
Deum  
etiam c  
At ubi  
erapit,  
bus eum  
moni,  
immine  
omnem  
tat. Hoc  
nemine  
tulius e

Cū  
auditori  
omnib  
mendat  
oppugn  
stium D  
suadere,  
nes illu  
metæ te  
nes qui  
cationes  
proficiet

erogo, & nisi valde fallor, modestius & cautius me gero, tentationibus tamen plurimis exagitor, alia ex aliâ nascitur; videtur omnes catenas diabolus rupisse. Ne mireris hoc, ô bone, sed accedens ad servitutem Dei ita in timore & iustitiâ, & præpara animam tuam ad tentationem. Acheronticus Pharaos eos maxime infectatur, qui fugam admovent Deum secuturi. Furem maturum lictor etiam claudicans non difficulter assequitur. At ubi victus insignis carceres effregit & erupit, omnis apparitorum & lictorum tribus eum persequitur. Hoc solenne cacodæmoni, cum observat aliquem suorum jam imminere calo, omnes intendit vires, vim omnem exurit, ut hominem à cœptis avertat. Hoc enim perduellis angelus laborat, ut neminem eò sinat ascendere, unde ipse detrusus est.

§. II.

Cum Paulus Ecclesiam Christi vexaret, auctoritatis maximæ fuit & potestatis, ab omnibus cultus, Pontificum litteris commendatus: at ubi verterunt vices, & Paulus oppugnatam Ecclesiam defendere, Christum Dei filium extollere, religiones novas suadere, orbis universus ei reclamavit, omnes illum persecuti, præcipue Iudæi, innumera tentationes oborta. Verissimum: Omnes qui pie volunt vivere in Christo, persecutionem patientur: mali autem homines proficient in pejus. Rex David ad omne Dei

Dei obsequium animatissimus: Juravi, ait, & statui custodire judicia justitiæ tuæ. *a* Vix hæc dixerat, & continuò subjunxit: Humiliatus sum usquequaque Domine. Si ita sese res habet, quis adeò ardentè cupiat sanctimoniam & innocentiam complecti? Ergo supra mediocritatem probitatis, aiunt, non ascendamus; non simus nimium pii: in turbâ consistere sit fortè minus gloriosum, at erit etiam minus periculosum. Nos Ephesi natos credamus, ubi neminem oportuit excellere. Singularis morum sanctitas tentationibus nimis est obnoxia.

Impiæ prorsus & damnatissimæ voces sub orcuin mittendæ. Vos potius quicunque cælum ambitis, jurate & statuite custodire judicia justitiæ divinæ. Sequitur tentatio? Humiliaris usquequaque? In lucro id ponendum. Cum psalte regio pro se quisque clamet: Vivifica me secundum verbum tuum. *b*

De diabolo Hebræus vates Habacuc velut de tyranno submonens: Et ipse, ait, de regibus triumphabit, & tyranni ridiculi ejus erunt: ipse super munitionem ridebat. Et facies hominis quasi pisces maris, & quasi reptile non habens principem. Totum in hamo sublevavit, traxit illud in sagenâ suâ, & congregavit in rete suam. Super hoc lætabitur & exultabit: propterea immolabit sagenæ suæ, & sacrificabit reti suo, quia in ipsis incrassata est pars ejus, & cibus

*a* Psal. 118. vers. 106.

*b* Psal. 118. vers. 107.

eius  
est; c  
habet  
nas, vi  
suader  
pertrai  
vel un  
dò tan  
mus h  
minus  
tis aper  
satanas  
cum. b  
magnis  
concur  
nimitas  
tis, vos  
sancti  
servisti  
Si estis  
& con  
omnin  
inanem  
aquam  
negati  
rum su  
succes  
in Apol  
Quod J  
alii san  
italium  
Ana

*a* Hab  
*b* Luc

PARS I. CAP. II. 23

eius electus. *a* Delicatissima diaboli gula est; cupedias esurit; perquam eruditum habet palatum satanas, saliares sectatur cenas, viros sanctos adoritur, tentat, allicit, suadet, fatigat, dum denique in nassam suam pertrahat; nec quinquaginta quidem annis vel unicum hominem tentare negligit, modo tandem vincat. Nec raro illi pertinacissimus hic labor ad votum successit. Ideo Dominus IESVS in supremam cenam pridie mortis apertissimam commonitione: Ecce, inquit, satanas expetivit vos, ut cribraret sicut triticum. *b* Expetivit vos (ait optimus pastor) & magnis rogatibus institit ut ventilando vos concuteret, turbaret, à me avelleret pusillanimitate, impatientiam, infidelitate. Et ut sciat, vos expetivit, vos Apostolos, qui coepistis sanctè vivere, qui propter me omnia deseruistis, qui meam carne ac sanguine jam partem estis, vos jam designatos orbis Episcopos & concionatores expetivit. Et certè non omnino vacuam traxit sagemam hic piscator; inanem operam non sumpsit, nec cribro aquam hausit. Hinc enim proditio Judæ, negatio Petri, incredulitas Thoma, ceterorum fuga: Judam devoravit, ceteros cribro succernere & evannare voluit. Atque hoc in Apostolos est ausus. Cibus ejus electus. Quod & Jobus, Tobias, David, Daniel, tot alii sunt experti. Diaboli gula cupediarum talium amantissima.

Anachoretam memorant à caelesti ducum

*a* Habacuc c. 1. v. 10: & seqq.

*b* Luc. c. 22. v. 31.

Etum ad diversa sanè spectacula. Primum quod videndum ei objectum, Congregatio fuit Monachorum, ad quam innumeri cæcodæmones velut agmina muscarum ad rust canam cauponam convolarunt. Expavit ad hoc spectaculi homo solitarius. Mox inde in urbem pertractus unicum vidit diabolum eamque otiosum veluti fatigatum canem portæ civitatis incubantem: admiratus intud Anachoreta: Et quid hoc rei est, inquit, viri illi religiosi à tot diabolis obsidentur, hanc urbem totam unicus non infestat, sed per otium tanquam sibi metuens prospectat? Cui Angelus: Hi civici homines, inquit, ~~devoti~~ suam ad ejus leges & imperium suos mores conformant. Hinc tentatoribus aut impulsoribus non egent; sponte currunt. Ad eos in officio continendos satis est vel unicus ex inferis custos, uti puerulus magnum gregem ovium ante se agit. At verò illi alii jurati sunt hostes diaboli, qui pro viribus resistunt. Hinc eos Lucifer facto agmine incursat, hos verò Numini devotos in suam nassam pertrahere nititur. Ut scias, tibus ejus est electus.

a Ioan. Major in speculo, &c. mihi pag. 250.

### A. III.

Cùm Angeli Hussæ regionis princeps velut in curiam convenissent, & unà etiam orbis circuitor dæmon adfuisset. Senatūs præses Jobum impensius laudans: Nunquid considerasti, ait, servum meum Job, quod non sit ei similis in terra; homo simplex &

rectus,

rectus,  
lo. a  
nis co  
ruens  
Ereus  
pecora  
derosio  
Ventris  
non sol  
morion  
quentes  
tis: H  
lure en  
illius  
plurim  
ti ut q  
n in vic  
poverit  
aque ad  
lo. re  
nente,  
centi, a  
Sunt m  
opera  
ita fecit  
Quo l  
bili p  
crever  
sine p  
tormen  
festinan

a Job.  
b Greg  
c Greg



rectus, ac timens Deum, & recedens à malo. a Mox satan veluti sagax venaticus canis conspectâ ferâ concitatissimo cursu ruens hunc ipsum sibi expetiit tentandum.

*Eterbus ejuselectus.* Oves, & vaccas, ignava pecora non venatur, sed cervos & feras generosiores: illos qui ut jumenta vivunt, Ventris aut Veneris mancipia, tentationibus non sollicitat, sed quos pudicis & sanctis moribus ornatos sibi minus habet obsequentes. Quod dilucide affirmans Gregorius: Hostis callidus, inquit, quos justitiæ lucē emitefcere conspiciat, eorum mentes illicitis desideriis inflammare contendit, ut plerumque plus se urgeri tentationibus sentiant quam tunc, cum lucis internæ radios non videbant. b Et multos Deus illicit atque perversa perpetrantes gratuito pravenit, atque ad opera sancta convertit, & nonnullos rectis artibus deditos, flagello interveniente, corripit ac si placente i quasi displiceant, affligit, Salomone attestante, qui ait: Sunt justi quibus multa eveniunt, quasi opera egerint impiorum; & sunt impii qui ita securi sunt, ac si justorum facta habeant. Quo nimirum omnipotens Deus inæstimabili pietate dispensat, ut & justos flagella crucient, ne opera extollant, & injusti saltem sine poenâ hanc vitam peragant, quia ad tormenta, quæ sine fine sunt, malè agendo festinant. c Hostis noster adhuc in hac vitâ

B nos

a Job. c. I. v. 8.

b Greg. l. 29. moral. c. 12. mihi pag. 966.

c Greg. l. 24. moral. c. 10. mihi pag. 857.

## 26 PALÆSTRA CHRIST.

nos positos quantò magis nos sibi rebella-  
re conspiciat, tantò amplius expugnare con-  
tendit. Eos enim pulsare negligit, quos quie-  
to jure possidere se sentit. Contra nos verò  
eò vehementius incitatur, quò ex corde no-  
stro, quasi ex jure propriæ habitationis ex-  
pellitur. *a*

Anno Christiano 1566. Laoduni femi-  
nam à malo demone infessam homines  
parum sancti liberare conabantur ab hospi-  
te Avernali. At ille cunctis audientibus  
clamabat: Nihil mihi à vobis metuo; amici  
sumus & federati. Res est toti Picardiæ no-  
tior, quàm ut negari possit. *b*

Annales Regum memorant Hebræum  
populum in Masphat convenisse ad agen-  
dam poenitentiam, ad Numen lacrymis, pre-  
cibus, jeuniis placandum. Hoc ipso tempo-  
re Philistæus hostis irruit ad oppugnandos  
Hebræos. Res mira; tunc maximè terre-  
bantur ab hostibus, cum illi sincerissimè di-  
vinam opem poscerent. Quod Gregorius  
expendens: Cum, inquit, altiori vitâ profici-  
mus, maligni spiritus, qui semper bene agen-  
tibus invident, nobis infestiores sunt. Nec  
solum unus spiritus malus electorum singu-  
lis, sed innumeri deputantur. Nam si di bo-  
lorum legio potest hominem unicum oc-  
cupare, poterit etiam tentare. His appositè  
dixit Cyprianus: Eos cupit deficere, quos  
videt

*a* Idem leod. c. 7. mihi pag. 850.

*b* Martinus Delrius tomo 2. Disquisit.  
Magic. l. 3. parte 1. quest. 7. sect. 1. mihi  
pag. 71.

videt  
gni fac  
hæreses  
tum; in  
dolos; i  
rere cor  
ut tritic  
adimar  
quam m  
sed imp  
peccator  
subjuga  
Et cibis  
Ita fac  
rumque  
mihi pi  
Ego jan  
pium;  
vit forti  
rum ibi  
cultate,  
salutarei  
numa q  
aut ali  
ignorar  
mis imp  
qui noc  
aut iter  
ciant. N  
de me in  
Ita quie

a Cyp  
pag. 254  
l. de Fro

videt stare. *a* Quæ Petrus Chrysologus insigni facundiâ confirmans: Diabolus, inquit, hæreses inter fideles, inter sanctos, peccatum; inter pacificos, lites; inter simplices, dolos; inter innocentes nequitiam gratis ferere consuevit: non ut acquirat zizania, sed ut triticum perdat, nec ut reos capiat, sed ut adimat innocentes. Hostis plus ducem, quam militem petit; nec obsidet mortuos, sed impugnat viventes: sic diabolus non peccatores quærît capere, quos possidet subjugatos, sed ut justos capiat sic laborat. *b* Et cibus ejus electus.

Ita sane quò sanctiores homines, eò plerumque molestiores tentationes. Sed homini pio hinc crescat animus dum cogitat: Ego jam quidem tentatior sum, sed inde, potius, Deo etiam commendatior. Non est vir fortis & strenuus qui laborem fugit: verum ibi crescit illi animus, ipsâ rerum difficultate, speratque è rebus etiam difficillimis salutarem exitum. Non enim nescit optimum quemque inopiâ aut invaletudine, aut aliis incommodis à Deo affici. Nec ignorat in Castris etiam periculosa fortissimis imperari. Dux certè lectissimos mittit, qui nocturnis hostes aggrediantur insidiis, aut iter explorent, aut præsidium loco dejiciant. Nemo eorum qui exeunt, dicit: *Mala de me imperator meruit: sed bene judicavit.* *c* Ita quicumque plus aliis jubentur pati, &

B 2 acer-

*a* Cypri. l. 3. Epist. 1. *b* Chrysol. ser. 96. *mibi* pag. 254. *c* Seneca epist. 22. *mibi* pag. 425. *l. de Providentiâ c. 4. mibi* pag. 138.

acerbius tentantur, idem dicant: Digni visi sumus Deo, in quibus experiretur nostrum in se amorem. Quisque igitur apud se statuatur: quanto Cacodamon vehementius me oppugnabit, tanto illi animosius resistam. Hic vincit, qui resistit.

## CAPVT III.

*Tentationes amicis Christi neutiquam ignominiosæ.*

**L**ignum in officinâ statuarii jam dolandum, quod in Apologis est, opificem serio affari cepit hunc in modum: Mi Magister, quàm inhumaniter, quàm rigidè ac inclementer nos tuas arbores tractas, bipenni, alicâ, securi ita nos cadis tanquam si tua non sumus, dein ferramento cavatorio & cultellis acutissimis ita nos conscindis & scalpis, ut ligni & arboris formam penitus perdamus, nobis ipsis jam planè dissimiles. Huic statuarius: Tu planè, inquit, ut lignum, & ut truncus loqueris, cui nihil inest cerebri. Si tibi vel mica salis foret, ingentes mihi gratias ageres, quòd hoc laboris subeam, & e trunco statuam scalpando faciam. Tibi istud summo est honori; in silvâ stanti nemo caput aperiet, nemo genua flectet. Ubi supremam operi manum imposuero, accedet pictor & inaurabit te, inauratam dente poliet & lavigabit; inde in arâ collocaberis;

hic

hic var  
sancti  
& fatu  
rux obl  
tuos ip  
foris in  
ignis fu  
tinget h  
Nos h  
euperen  
sed ascis  
recusam  
oriuntur  
honore  
intelligi  
tiones  
truncus,  
acutiora  
scalpi te  
in nobi  
frondes  
bit. Ita  
neutiqu  
differet

Primo  
dicat: N  
videt a  
biles,  
quam n  
nufquam  
quò pro  
Sed ne

hic vario cultu tanquam imago hominis sancti afficeris. Querela tua prorsus lignea & fatua est; nescis quid dicas; tu igitur silvæ tuæ obliviscere; scalprium sustine, & breviter tuos ipsa miraberis honores. Arbores aliæ foris manent in silvis inhonoræ, pabulum ignis futuræ; tibi perpetuus ex merito continget honor.

Nos homines exquisitissimæ sapientiæ quàm cuperemus jam esse sancti, jam cælo locati, sed asciam, scalprium, dolabram, securim pati recusamus. Hic adversus statuarium querelæ oriuntur sexcentæ. Nimirum homo cum in honore esset non intellexit; sed neque jam intelligit in honorem reponendus; tentationes velut ascias & secures horret. O trunco, ô lignum rude! manus artificis & acutiora ferramenta ne repelle; secari & scalpi te permitte. Hoc tuo sit honori. Cum in nobilem statuam evâseris, silvâ exiisse, frondes torquæ alia perdidisse non poenitebit. Ita prorsus tentationes amicis Christi nequaquam ignominiosæ sunt. De quo jam differendum.

§. I.

Principiò hîc varia obijciuntur. Est qui dicat: Meas ipsæ sordes erubescio; & nolim videri ab aliis aut sciri quàm foedæ, execrabiles, abominandæ cogitationes nonnunquam me infestent; Ah, divinos oculos exire nusquam licet; spectatores calites formido, quò profugiam? Non mala hæc cogitatio. Sed ne cadamus animis; tentationes quan-

tuncunque turpes & horribiles, nec dedecori, nec damno sunt, si adoriantur resistentem. Hic vinci, est, pugnare nolle.

Cum fortè pagum transimus, gravissimè indignamur, si è rusticanis tuguriis molossi in nos prorumpant. Mox enim vociferantes audias: Cur isti nebulones non alligant suos canes, ut cuivis turò liceat transire? Ita forsitan obliquè querimur: Cur Deus suos Cerberos non coërcet inferorum catenis? nuspiam nec momento quidem ab illis tuti sumus: ad latus semper hærent diaboli, & omnes nobis vias obsepiunt. Ergo Deus illos vinculis adstringat; ita quieti ab illis agemus. Ista nos humano more supputamus, & quietem præpropere, loco non suo, nec tempore, anhelamus. Nimirum extra tentationis aleam esse cuperemus. Erimus: sed nondum. Priùs pugnandum, à pugnâ & victoriâ venit quies. Hoc Deo & nobis magis honorificum, idque pluribus de causis.

Hinc enlm elucet 1. Suavitas regiminis divini. Optimus Deus quemadmodum homini, sic & dæmoni arbitrium, subinde saltem, permittit. Violentum nimis ad omnia manus ei stringere.

2. Clementia divina hic cernitur, quæ cæcædæmoni alas non evulsit, sed accidit; dentes non excussit, ungues non præscidit, sed illos & istos ita detrivit limâ, ut nec mordere jam, nec inungere ullum possit nisi volentem. Debilitatus & tractus est in plurimis. Alioquin certè, si quod vult &

naturæ

naturæ  
susque  
omniur  
accise  
præfixu  
in reum  
subjicia  
tot mo  
Ita om  
dzmon  
Quod  
Nam m  
capere.  
3. Di  
dem ge  
turalib  
multo  
Hoc fan  
potenti  
hominib  
ri. Obi  
cæcus  
Cum ei  
pabulu  
pande  
Hiavit  
buccæ  
bestiæ c  
nomine  
mendic  
Athana  
Crediri  
Vidi ali  
re, qui

PARS I. CAP. III. 31

naturæ viribus potest, fineretur agere, orbem  
suisque deque jam pridem vertisset, nostram  
omnium confodisset jugulum. Sed ad eò  
accusæ potestatis est, ut illud ei in omnibus  
præfixum, HVC USQUE. Sicuti Magistratus  
in reum carnifici dicitur: Hunc in modum  
subjiciatur quæstioni, eò usque torqueatur,  
tot mulctetur plagis, illud supplicii luat.  
Ita omnino Deus ad unguem præsinivit  
dæmoni quousque in nos illi liceat favere.  
Quod loco suo uberius explicandum.  
Nam maximi refert hoc quàm probissimè  
capere.

3. Divina Sapiencia hinc apparet, quæ qui-  
dem genium superbissimum viribus uti na-  
turalibus sinit, nihilominus ab homunculis  
multò infirmisissimis vincitur creberrimè.  
Hoc sanè menti tam sublimi, angelo tam  
potenti summo dedecori & probro est ab  
hominibus luteis velut bestiam cæcam ride-  
ri. Obibat olim Monachii per plateas ursus  
cæcus puerorum & puellarum ludibrium.  
Cum enim miserum pecus sibi mendicaret  
pabulum, passim illis vocibus salutabatur:  
pande fauces bellua; quantum potes, hia.  
Hiavit, fauces pandit, sed sæpe pro panis  
buccæ sordes, lapilli, lutum in os frementis  
bestiæ conjectum. Ita diabolus, verissimo  
nomine, pauper, hinc illinc sibi pabulum  
mendicat, sed à multis ludibrio habetur.  
Athanasius refert Antonium suis dixisse;  
Creditisne filioli, quod dicturus sum vobis?  
Vidi aliquando diabolum excelsum corpo-  
re, qui se DEI virtutem & providentiam



ausus est dicere, & ait ad me: Quid vis ut à me tibi donetur, Antoni? At ego in eum Christi nomine armatus, sputaculum maximum in os ejus ingessi. Et statim procera virtus illa evanuit. *a* En Lucifer Angelorum formosissimus, velut ursus cæcus ab homine conspuitur. Jam tu, ait Augustinus, illud draconi, ad hoc enim hic factus est draco. *b*

4. Potentia divina hinc elucet, quæ grande bonum elicit è temptationum malo. Diaboli tentatio, nostra perfectio; unius peccatum, alterius meritum. Diabolus Deo subiectissimus sine licentiâ divinâ nil potest. In Ægypto aquas in sanguinem mutare, & ranas potuit producere, quia id Deus permisit; culices procreare non potuit, quia Deus id non permisit.

5. Justitia divina hinc enitescit, sic enim multa puniuntur delicta. Tentatio velut spuma caustica & noxarum sordes eluit. Quod Gregorius asserens: Fit, inquit, mirâ dispensatione pietatis, ut unde malignus hostis cor tentat, ut interimat, inde misericors conditor hoc erudiat ut vivat. *a* Jam olim Deus per Isaiam id se facturum monens: Et convertam, inquit, manum meam ad te, & excoquam ad purum scoriâ tuam, & auferam omne stannum tuum. *c* Aurifaber argentum eliquat igne, ut à stanno, plumbo, metal-

*a* Athanas. in vitâ Antonii c. 20. apud Rosveidum pag. 46. *b* Aug. tom. 8. in Psal.

103. mihi pag. 497. *c* laug.

*d* Greg. l. 2. Moral. c. 24. mihi pag. 349.

*e* Isai, c. I. v. 25.

metalli  
Deus ho  
crimini  
norific  
assigna  
fidelium  
gravior  
a Gr

Cum  
sidiolo  
nes, no  
id genu  
quique  
est, ad  
ius, quo  
est, in  
castris  
veheme  
Quis h  
aliter  
tos eve  
Hic ce  
persec  
causli  
Felix  
jutorer  
tio, quâ  
Purp  
gnam  
concur  
fannas,  
postoli

metallisque aliis fecernat & expurget; Ita Deus hominem urit tentatione, ut purget à criminum labe. Et fructuosum nobis & honorificum est tentari. Gregorius quem dixi, assignans causam: ut tanto, ait, sit copiosior fidelium gloria, quanto eis irrogata fuerint graviora praelia.<sup>a</sup>

<sup>a</sup> Greg. in lib. I. Reg.

§. II.

Cùm hostis singulari stratagemate ac insidioso excursu aggrediendus est, non tiro-nes, non ignavissimi militum seliguntur ad id genus pugnae: veterani & exercitatissimi quique ad signa evocantur. Hoc illis laudi est, ad aggressus arduorum adhiberi. Ita & iis, quos Deus gravius tentari finit, honori est, in arduis occupari. In munitissimis castris eò locorum optimi collocantur, ubi vehementior insultus hostium timetur. Quis hoc illis probrosum dixerit? Haud aliter Deus ad eam vitae conditionem mul- tos evocat, in quâ tentationibus abundant. Hic certandum pro Rege & pro lege. Felix persecutio, ait Augustinus, cuius Deus est causâ. Eodem prorsus modo licebit dicere: Felix tentatio, quæ auctorem habet & ad- jutorem Deum. Quid verò aliud est tenta- tio, quàm hostis aternalis persecutio?

Purpuratis Christi Athletis nil æquè ma- gnâ peperit gloriam, quàm pro Christo contumelias, carceres, plagas, tormenta, farinas, vulnera, necem pertulisse. Ibant A- postoli gaudentes à conspectu concilii,  
B §. quoniam

quoniam digni habiti sunt pro nomine  
 JESU contumeliam pati. *a* Cadebantur vir-  
 gis tanquam crucis candidati; at illi hanc  
 ignominiam & virgatum supplicium sum-  
 mi honoris argumentum interpretabantur:  
 non quia hæc passi, sed quia hæc pati pro  
 nomine JESU digni sunt habiti. Primæ di-  
 gnitatis est pro Domino JESU dimicare.  
 Cum ergo tentamur, animosissimè resista-  
 mus. Pro hoc Rege, pro hac lege certasse  
 immortalem parit gloriam.

Videte obsecro Tarsensem Paulum; ne-  
 quisimus illi apparitor adiunctus, non ut  
 ferviret, sed ut colaphis suum Dominum  
 cederet angelus Satanae, stimulus carnis.  
 Qui hoc monstri, obsecro? Apostolus, &  
 tantis universi o'bis doctor carnem sentiat  
 Annulante? In paradysum, in supremum  
 celum educus fuerat, & caro illi jam faciat  
 injurias? An non istud pudori & verecun-  
 diae fuit? Rogavit quidem Dominum, nec  
 simplicij vice, a vexatore tam importuno li-  
 berari. At ubi audiit hac in re divinam gra-  
 tiam sufficere, mox ad omnes tentationes  
 excipiendas paratissimus: Libenter igitur,  
 inquit, gloriabor in infirmitatibus meis, ut  
 inhabitet in me virtus Christi. Propter quod  
 placeo mihi in infirmitatibus, in contume-  
 liis, in necessitatibus &c. Cum enim infir-  
 mor, tunc potens sum. *b*

Virtus non solet esse otiosa: nec enim  
 Socordes ferias, aut ignaviam ab opere cessa-  
 tionem

*a* 1. Cor. 9. v. 24.

*b* 2. Cor. 12. v. 9. & 10.

tionem  
 esse inu-  
 semper  
 tiones U-  
 tidem a  
 portet &  
 nes esse,  
 fiant. a  
 fortiax,  
 tionis.  
 fornacem  
 non pati  
 argentum  
 lam exa-  
 & istas  
 tam nol-  
 trobati  
 nati. si  
 argentum  
 suam n-  
 ejusdem  
 ignis vid-  
 nitorem  
 solatus  
 remus,  
 bona pi-  
 at vero  
 cati, torp-  
 tamen n-  
 non fugi-  
 gligamu

a 1. Co

b Eccli

c Psal,

tionem quarit, quam scit sibi non solum  
esse inutilem, sed & turpem. Ut igitur ea  
semper habeat quod agat, varias illi tenta-  
tiones Deus submittit, ut cum diabolo iden-  
tidem altercetur & pugnet. Pauli dicto: o-  
portet & hæreses esse; oportet & tentatio-  
nes esse, ut & qui probati sunt, manifesti  
fiant. *a* Siracida dicto: Vasa figuli probat  
fornax, & homines justos tentatio tribula-  
tionis. *b* Non est probrosum vasi fictili in  
fornacem mitti, & ad usum durari, sed ignes  
non pati & crepare, hoc fœdum est. Nec  
argentum nec aurum inhonestat, ad coticu-  
lam examinari, flammis explorari, sed illam  
& istas non posse sustinere, hoc pudendum  
tam nobilibus metallis. Hebræus psalter;  
Probasti nos Deus, inquit, igne nos exami-  
nasti, sicut examinatur argentum. *c* Dum  
argentum & aurum in fornace sudant,  
suam nobilitatem oculis non probant,  
eiusdem cum igne coloris sunt, merus esse  
ignis videntur; at ubi fornacem exierunt,  
nitorem suum explicant: ita nos planè dum  
solatiis & sensibus suavioribus aliis non ca-  
remus, vera virtus ab indole naturali &  
bonâ propensione difficulter distinguitur;  
at verò cum amarescunt omnia, cum ten-  
tati, torpidi, solatiis destituti sumus, si Deo  
tamen nihilominus adhæreamus, laborem  
non fugiamus, officium nostrum non ne-  
gligamus, nec preces statas omittamus,

B 6

hæc

*a* 1. Cor c. 11. vers. 19.*b* Eccli. cap. 27. v. 6.*c* Psal. 63. vers. 10.

hæc vera virtus, hoc argentum purum, hoc aurum recoctum est. Cor istud rectum ac sincerum est, quod nullis tentationibus à Deo avelli potest.

f. III.

A fornace in hortum egrediamur. Vitem non dedecorat olitoris falcula a putari, circumcidi, pampinari; illi ungues ferrei palmites orbos & superfluos amputant. Attollatur Joannis calamo Servator: Omnem palmitem qui fert fructum, purgabit eum, ut fructum plus afferat. *b* Haud aliter tentatio, atque falx vinitoria, incidit & refecat, sed hominis bono, ut instar vitis maturos temporis racemos omnium commendatione offerat.

Ad quàm sublimem gloriam evexit Jobum acerbissima septennii tentatio: seipsum Jobus deplorans: Ego ille, inquit, quondam opulentus, repente contritus sum; tenuit cervicem meam, confregit me, & posuit me sibi quasi in signum. Circumdedit me lanceis suis, convulneravit lumbos meos; non pepercit, & effudit in terrâ viscera mea. Conscidit me vulnere super vulnus, irruit in me quasi gigas. Facies mea intumuit à fletu. *c* Hæc illi omnia in gloriam, posteritati in exemplum, dæmoni in contumeliam evererunt. Josephum è pastoris filio, è mancipio vendito, è servo captivo Agyptium

a Scirpicula Varroni, Fiebmesser.

b Ioan. cap. 15. v. 2.

c Iob c. 16, v. 13. & seqq.

ptium proregem fecit tentatio . Quantum Tobia , quantum & Susannæ pepererunt decus utriusque gravissimæ tentationes , quæ illos longè fecerunt gloriosiores , quàm si eos Deus mox cælo recepisset . Ergo non tentari , sed tentationibus assentiri & succumbere ignominiosum . Sicut qui adolescentes ad discendum animant : Non turpe est , inquiunt , nil scire , sed nihil velle discere .

Narrat Valerius Maximus Q. Fabium Maximum quinquies consulem , virum jam pridem summæ auctoritatis , & tunc ultimæ senectutis Legatum à senatu ad filium Consulem tunc Suevæ agentem pervenisse . Filio extra urbem cum lictoribus procedenti occurrit in equo pater , quem ubi è lictoribus nemo , more veteri jussisset equo descendere , plenus iræ senex sedere perseveravit . Quod cum filius sensisset , proximo lictori ut sibi appareret , & senem equo descendere juberet imperavit . Cujus vocis Fabius continuò obsecutus : Non ego , inquit , fili , summum imperium tuum contempsi , sed experiri volui , an scires Consulem agere . Nec ignoro quid patriæ venerationi debeatur ; verùm instituta publica privatâ pietate potiora judico . a Ita Deus quos tentari sinit , non contemnit , deserit , nec eos pudefacere sed experiri vult & explorare , num sciant hominem Christianum agere , num munere suo ritè fungi , num tentanti adversario se norint opponere , idque

idque aliis etiam vult constare. Hoc omnibus fortiter agentibus maximo est honoris. In celo primæ dignitatis est, pugnasse pro Deo.

## CAPVT IV.

*Tentationes ostendunt quàm quisque Deo sit fidelis.*

**E** Ciborum numero sunt qui nec sanis hominibus salubres, nec cōgestu faciles sunt, & tamen ægrotis dantur. Cochleæ robusti prorsus alimenti, & cōcoctū difficiles, iis tamen qui Phtisi laborāt in alibile nutrimentum exhibentur. Vinum rubellum, encryphas aut pulmentum amygdalinum, oryza lacte coctā, corporibus sanis sepe non congruunt, ægrotis tamen, quos licenteria aut alvus citata vexat, salubriter porriguntur. Ovum igni duratum valentissima materiæ est, adjuncto tamen accito ad bilem non irritandam suadetur. Tentationes à principio morositates magnas, difficultates operosas creant, sed semel evicta animum insigniter firmant. His saluberrimæ sunt, qui petere illis uti norunt. E pluribus tentationum commodis primum est: Quàm fidelis quisque Deo sit, tentationes ostendunt. Quod hoc capite exequemur.

♦. I.

a Mandelstorten / Mandelmus.



§. I.

Tentationes plurimum profunt, sed scientibus eas veluti farinaceam massam subigere. Tentatio nos Deo amicos conciliat. Siracida præceptio est. Si possides amicum, in tentatione posside cum, & non facile credas ei: est enim amicus secundum tempus suum, & non permanebit in die tribulationis. Bene Antisthenes; In auctione, inquit, vas empturus curiose illud inspicis, pulsas, huc illic versas, tinnitu exploras antequam enas. *b* Ita Numertes interrogatus, quod Plutarchus refert, quâ ratione amici fidam probitatem exploraret. Per fortunam, inquit, aduersam. An Navigii firma sint latera, compago solida, costæ valida, commissura probe ferruminata, tempestas monstrat. Ita Thessalius ad Paulum presbyterum: Sinceritas, inquit, amici, in tentatione ostenditur, quando scilicet in necessitate communitur. Amicos suos Deus aduersis experitur, urget difficultatibus, in deliciis non habet, in tentatione possidet, virtutum non lenis exactor. Inter homines probos & Deum non tantum amicitia, sed necessitudo etiam, imò & similitudo est conciliante virtute: quoniam quidem homo probus est Dei discipulus, amulatorque & vera progenies. quam pater ille magnificus instat patris severi, durius educat. Itaque cum

*a* Ecclesi. c. 6. v. 7. & 8. *b* Laert. l. 2. c. 8.

*c* Thessalius in Bibliotheca Patrum tom. 5.  
Hecateniade 1. 2. v. 21.

40 PALÆSTRA CHRISTI.

videris viros bonos acceptosque Deo laborare, sudare, per arduum ascendere, malos autem lascivire & voluptatibus fluere, cogita eos tristicii disciplinâ contineri, filiorum modestiâ non vernularum licentiâ delectari. Ergo contemnatur, ait Augustinus, superbia tentatoris mei, sustineantur flagella patris mei. *a* Imago Dei sumus. Amulatores verò aut certe sumus aut esse debemus. Pauli etiam hortatur: Estote ergo imitatores Dei sicut filii charissimi. *b* Dies mali, horæ tristes, turbidi soles, acervatæ tentationes aperiunt quàm quisque Deo fidelis sit amicus. Peramanter Christus discipulos pridie mortis suæ solatus: Jam, inquit, non dico vos servos, quia servus nescit quid faciat dominus ejus. Vos autem dixi amicos. *c* Et velut rationem redditurus dicti: Vos estis, ait, qui permanistis mecum in tentationibus meis. *d* Observat Hieronymus dictum. In tentationibus ait, nec enim in unâ solùm, sed in omnibus fidelitatem monstrandam. Amicos Deus tentatione multiplici exercitatos possidet. Jurisconsultis possessio est quasi pedum positio. Locum in quo pedem quis figit, & quo lubet deambulat, hunc possidet. Videtur Deus in bonæ mentis homine pedem figere, eumque velut pavementum calcare. Hunc tentatione facit suum, in tentatione possidet.

Invita-

*a* August. tom. 8. in Ps. 103. mihi pag. 497.

*b* Ephes. c. 5. v. 1.

*c* Ioan. c. 15. vers. 15.

*d* Luc. cap. 22. vers. 28.

Int  
ut purg  
quinq  
minus  
luc. inc  
dm n  
Hic hor  
ne suo  
vos. H  
muni.  
jugum  
Jobu  
piosè  
strabit  
pitabit  
Jam ill  
quies n  
tamdu  
divinæ  
Angelo  
cuius h  
assignat  
etiam  
versati  
inde  
Ecce B  
dus in  
dat He  
est sent  
a Lu  
c. 10  
e. 11  
33 in L  
Mofu  
sent. 12

Invitatus quispiam ad cenam magnam, ut purgaret absentiam: Jugo boum, ait, emi quinque, & eo probare illa. *a* Christus Dominus nos veluti suos boves allocutus. Tolle, inquit, jugum meum super vos. *b* Agendum mei boves, vos jugo non gravi aptate. Hic homo grandi admodum pretio, sanguine suo vos emit. Nunc vero abit probare vos. Hunc habere dominum vobis utilissimum. Ergo dum vester vos dominus probat, jugum ne detrectate, tentationi ne cedite.

Jobus de Avernali tauro Behemoth copiose differens: Ecce, inquit, spes ejus frustrabitur eum, & videntibus cunctis precipitabitur. *c* Hic plurimorum votum est: Jam illum Deus precipiter, & ab illo nostra quies non turbabitur. Cur precipitatio ista tamdiu differenda? Ita visum providentiæ divinae, ad vitam hominum per hos rebelles Angelos exercendam. Nam sicut à Deo cuiusvis hominum sub ipsum exordium vitæ assignatur tutelaribus custos Angelus: sic etiam à tenebrarum principe Angelus adversarius cuilibet apponitur, qui ad noxas, inde ad exitum trahat. Ita Jobo videtur. Ecce Behemoth quem feci tecum & qui assiduus imminet tibi ut tentet, irretiat, perdat. Hæc à plerisque prisceis patribus recepta est sententia: *e* Ita

*a* Luc. c. 14. v. 19. *b* Matth. c. 11. v. 29.

*c* Job. c. 40. v. 28. *d* Ibid. v. 16.

*e* Ita Tertull. l. de Anima c. 33. Origenes ho. 35. in Luc. Hieron in c. 40. Job. Nyssenus in vitâ Mosi. Athanas. l. de diversis quæst. q. 3. Mag. sent. l. 2. dist. 11. Coßian l. 8. Cellar. c. 17. alii.

42 PALÆSTRA CHRISTI.

Ita unicuique nostrum assidue gemini  
adsunt stipitatores. E caelo ille, ut tueatur &  
ad omnem ducat virtutem: ex orco iste, ut  
insidiatur & ad vitia omnemque nequi-  
tiam impellat. Nos horum medii dies no-  
ctesque agimus. In eo autem salutis nostræ  
cardo vertitur, cuius assentiamur, quem  
sequamur ducem. Duo domini sunt diver-  
sissima jubentes; utrique obsequi non licet.  
Nemo potest duobus dominis servire. *a* Al-  
teruter vel odio erit vel amori. Cautissimos  
fige pedes, quisquis es, duorum medius in-  
cedis; hic propinat vitæ, hic mortem sem-  
piternam: tui arbitrii est in hujus vel illius  
sententiam velis concedere. Hunc rerum  
ordinem divina statuit providentia. Non  
casu, non irâ Numinis hoc factum, nec effra-  
ctis carceribus illi perduelles in nos ruunt,  
sed providentissimo Deo permittente nos  
observant assidue atque oppugnant, ne Pa-  
læstra nostræ desit virtuti: sic nostra exacu-  
tur patientia, sic submissio eruditur, ita exci-  
tatur oratio, ita fides instruitur. At multi,  
ais, hæc pugnâ vincuntur. Viderint ipsi. Nec  
enim illis arma, nec divina deest gratia;  
possunt resistere, possunt vincere. Nolunt?  
Eorum socordiâ vel malitiâ fit. Hæc culpa  
solis ipsis impingenda. Alii dum tentatio-  
nibus resistunt, generosè vincunt, & sua  
quotidie augent promerita. Tentationes  
istis utilissimæ, virtutes augent dum exer-  
cent. Marcet sine adversario Virtus.

(.II.

*a Matth. c. 6. v. 24.*

Prin  
Experi  
aut ten  
live lar  
non ege  
sape ig  
bo: N  
moniu  
verat,  
Dum  
debat h  
obsequ  
debat  
gratuit  
bris era  
ipse no  
scendun  
ego ut  
tatis ut  
docent  
cessat t  
A D  
inquit  
poris e  
lucn'o  
phrali  
ut ceter

a  
b Id  
pag. 26  
c 1-6  
d H: b

§. II.

Principiò quæsitum: Quid est Tentatio? Experimentum, probatio. Hinc tentatus, aut tentator alii que discunt, quid boni male lateat in homine. Hac scientiâ Deus non eget, alii & nos eâ egemus nobis ipsis sæpe ignotissimæ. Eximiè Augustinus de Jobo: Noverat eum Deus inquit, & ei testimonium perhibebat. Diabolus eum non noverat, & ideo dixerat: Nunquid gratis colit Deum? Videte quò provocat inimicus? Videbat hominem Deo servientem, in omnibus obsequentem, omnia bene operantem. Videbat Deus in corde servi sui cultum suum gratuitum. Diabolum latebat, quia in tenebris erat. Admisit Deus tentatorem, non ut ipse nosset quod noverat, sed ut nobis noscendum & imitandum præberet. <sup>a</sup> Tentaris ergo ut exercearis, tentaris ut proberis, tentaris ut à teipso inveniari. Deus tentat ut doceat, diabolus tentat ut decipiat. Si Deus cessat tentare, magister cessat docere. <sup>b</sup>

A Deo quærens Jobus. Quid est homo, inquit, quia magnificas eum, aut quid apponis erga eum cor tuum? Visitas eum diluendo, & subito probas illum. <sup>c</sup> Hebræâ phrasi ita loquitur: quid est miser homo, d ut ceterorum quasi oblitus hunc unum magnifices?

<sup>a</sup> Aug. tom. 8. in Ps. 55. mihi pag. 224.

<sup>b</sup> Idem tom. 10. serm. 72. de Tempore, mihi pag. 263.

<sup>c</sup> Job c. 7. v. 17. & seqq.

<sup>d</sup> Hebr. Enos, hoc est, homo miser.

emini  
tur &  
e, ut  
nequi-  
es no-  
nostræ  
quem  
diver-  
licet.  
Al-  
timos  
us in-  
sem-  
illius  
rerum  
Non  
effra-  
gunt,  
e nos  
ne Pa-  
vacui-  
a exci-  
multi,  
E. Nec  
gratia;  
olunt  
culpa  
ratio-  
& sua  
tiones  
exer-

§. II.

#### 44 PALÆSTRA CHRIST.

gnifices? Jam licet dicere: Magnificus cinis. Sed quæso, Jobe mi, quid magnificare, & magnificentiam appellas? Hoc reipsa est deprimere ac humiliare. Quis enim ita visitari velit, quis tam acerbè cupiat probari? Si principum aut magnatum aliquis eâ dignatione oculos in famulum coniciat, ut dicat; Videam, num me amet. Hunc sanè magnificare cēsendus. Mox enim alii atque alii quæxerēt. Quid hoc hominis est, cujus amorem tanti æstimat princeps, ut illius specimen & experimentum expetat? ita Deus electum sibi populum probaturus; Ego inquit, non delebo gentes, quas dimisit Josue, ut experiat Israël, utrum custodiant viam Domini, & ambulent in eâ. *a* Hæc populi mei in me fidelitas, ut omnibus fiat explorata: Hethæos, Gergezæos, Amorrhæos, Chananæos, Pherezæos, Hevæos, Jebusæos, & omnem hanc hominum faciem non auferam. Ad Lydium hunc lapidem populus meus est probandus. Sic amantissimus Deus cum quovis nostrum agit, *subito probat nos*, imo assidue (quod Hebræa vox testatur) & momentis pæne singulis. Ideo Jacobus Domini discipulus ad hilaritatem sanctam excitans. Omne gaudium, inquit, existimate fratres mei, cum in tentationes varias incideritis, scientes quòd probatio fidei vestræ patientiam operatur. *b* Tentatio est fidelitatis ac fidei nostræ in Deum probatio. Cum examen instituitur ad Philosophiæ vel Jurisprudentiæ supremam lauream obtinendam,

*a* Iudic. c. 2. v. 21. & 22. *b* Iacobi c. 1. v. 2. & 3.

dam, et  
Gramm  
rur; Qu  
quid est  
Metony  
teria pri  
teus, q  
lis res ag  
line opp  
gitur, on  
meritum  
tur. Hic  
maturæ  
rit, quæ  
exipere  
stare lau  
Hic vir i  
audeat s  
Sic Abr  
tentatus  
Augusti  
ham, inc  
lio suo  
retur,  
Deo. N  
ratio, q  
tio. Et  
sibi ipsi  
suas sibi  
sione qu  
deat; ubi  
est, tunc  
fiatur in

a Aug

dam, examinandi juvenes, non ut pueruli de Grammaticæ præceptiunculis interrogantur; Quid est nomen, pronomen, verbum? quid est metaphora, quid Metalepsis, quid Metonymia? quid est Ens rationis, quid materia prima? Quid est feudum, quid emphyteusis, quid usucapio? non his quasiunculis res agitur. Sed thescos defensor hinc illic oppugnatur, premitur, urgetur, constringitur, omnis elabendi via occluditur, iterumque novis rationum jaculis configitur. Hic demum apparet, quid eruditionis maturæ, quid virilis scientiæ sibi comparabit, quam dextrè norit volantia in se tela excipere. In tentatione hac eruditâ præclare stare laudis est, & doctorum albo inscribit. Hic vir ille, hic est, qui viri docti congressum audeat sustinere, hic laureâ supremâ dignus. Sic Abrahamus rigide à Deo examinatus, & tentatus est. De hac Abrahami tentatione Augustinus insignissimè; Tentatur Abraham, inquit, de immolando dilectissimo filio suo Isaac, ut pia eius obedientia probaretur, sæculis in notitiam proferenda non Deo. Neque enim omnis est culpanda tentatio, quia & gratulanda est, quâ fit probatio. Et plerunque aliter animus humanus sibi ipsi innotescere non potest, nisi vires suas sibi non verbo sed experimento, tentatione quodammodo interrogante respondeat; ubi si Dei munus agnoverit, tunc pius est, tunc solidatur firmitate gratiæ, non infatur inanitate jactantiæ. *a* Abraham non trepidavit

*a Aug. 10. 5. l. 16. de Civi. c. 32. mihi p. 199.*



# 46 PALÆSTRA · CHRIST.

trepidavit credere , quando filius pronit-  
batur , non trepidavit offerre quando exige-  
batur : nec fuit religio credentis contraria  
devotioni obtemperantis . Credidit susce-  
pturus filium , credidit occisurus ; ubique  
fidelis , nusquam crudelis . Omnino perduxit  
filium ad locum victimæ ; amavit etiam  
dexteram cultro . Attendis quis feriat , &  
quem feriat , attende quis jubeat . Pius Abra-  
ham obtemperando ; quid Deus jubendo ?  
Quod si Abraham bene fecit obtemperan-  
do , multò melius , & longe melius , incom-  
parabili modo , Deus jubendo . Nescit se ho-  
mo , nisi in tentatione discat se . Cum autem  
didicerit se , non negligat se . Si enim se ne-  
gligebat latentem , non se negligat notum  
sibi . Quid ergo dicimus fratres ? Quasi sciebat  
se Abraham , nos non noveramus Abraham .  
Aut sibi , aut certè nobis , prodendus erat .  
Sibi , ut sciret , unde gratias ageret ; nobis , ut  
sciremus , quid à Domino deprecaremur , vel  
quid in homine imitaremur . Quid ergo  
nos docet Abraham ? Ut breviter dicam : Ut  
Deo non præponamus , quod dat Deus . Ergo  
nec illud quod tibi pro magno prestat Deus ,  
præponas illi qui præstitit . Et cum voluerit  
subtrahere , non tibi vilescat , quia gratis  
amandus est Deus . Quod enim dulcius à  
Deo præmium , quàm Deus ipse ? <sup>a</sup>

Horribilissima prorsus fuit hæc tentatio .  
Singulæ tantantis voculæ cor patris discin-  
dere potuissent ; Tolle filium tuum unige-  
nitum ,

<sup>a</sup> Aug. tom. 10. serm. 72. de Tempore. mihi  
pag. 263.

nitum ,  
visionis ;  
stum sup  
vero tibi  
parentis  
mille re  
gravis &  
mum Al  
gustinus  
possibile  
in mont  
colligavi  
idum de  
rissima f  
jam terr  
fueris D  
ad aram  
gulum v  
vir , Jac  
quoniam  
ronam v  
stinere n  
dicet &  
ratione  
Ego jam  
tionis n  
cursum  
reliquo  
Maxima  
passus a  
universo

a Gen.  
b lac.  
c 2. Ti

nitum, quem diligis, Isaac, & vade in terram visionis; atque ibi offeres eum in holocaustum super unum montium quem monstravero tibi. *a* Hoc erat non filii tantum, sed & parentis jugulum petere. Nos mille aliisque mille tentationibus petimur, quarum tam gravis & vehemens nulla, sed adjecit animum Abrahamus ad Dei jussu, & ut Augustinus loquitur, non credidit aliquid impossibile esse Creatori. Tulit itaque filium, in montem perduxit, veste nudavit, manus colligavit, aram admovit, gladium strinxit, iustum destinavit. Hic manum cohibe. Meritissima fuit tentationis probatio. Jam calo, jam terræ notum, quam Dei amans, quam fueris Deo fidelis usque in montem, usque ad aram, usque ad victimam, usque ad jugulum victimæ multò carissimæ. Beatus vir, Jacobo teste, qui suffert tentationem, quoniam cum tentatus fuerit, accipiet Coronam vitæ. *b* O beatum hominem, qui sustinere novit tentationem, quam certè mel dicet & saccharum, si futurum cogitet tentatione victa præmium. Hoc animo Paulus: Ego jam, delibor, inquit, & tempus resolutionis meæ instat: bonum certamen certavi, cursum consummavi, fidem servavi. In reliquo reposita est mihi corona justitiæ. *c* Maximas, continuas tentationes vir iste passus ab omni hominum genere, ab orbe universo; totus Acheron in unum hunc

VITUM

*a* Gen. c. 22. v. 2.

*b* Iac. c. 1. v. 12.

*c* 2. Tim. c. 4. v. 6. & seqq.

48. PALÆSTRA CHRIST.

virum pugnavit, catenatus cum labor exercuit, undique & undique pericula cinxerunt. At ille fidem servavit, in reliquo reposita est illi corona justitiæ.

§. III.

Tobias tentatissimus, sed Deo verè fidelissimus. In digitos mittamus tentationis capita. I. Fortunis provolutus ad inopiam devenit; uxor ipsius textrix ibat ad opus texturum quotidie, & de labore manuum suarum victum, quem consequi poterat, deferbat. *a* II. Cæcus fuit, geminatum, grande supplicium paupertas & exercit. III. Irrius a parentibus, cognatis, conjuge. IV. Captivus regis Salmanasar. V. Occidi iussus à Sennacheribo rege, qui omnes Tobie facultates fisco regio addidit; Tulit omnem substantiam ejus. *b* VI. Fugitivus, exul, facultatibus lapsus latuit cum familia. Hanc autem tentationem ideo permisit Dominus patienti ejus, sicut & sancti Job. *c* Si minus patientiæ & in Deum fidelitatis habuisset Tobias, dixisset; Num igitur ego unus adeo stultus sum, ut omnibus serviam; d sit alius aliis exemplo, & illa tam gravia patiatur. Nil horum somniavit, sed immobilis in timore Dei permansit, nil unquam sibi displicere passus, quod Deo placuisset.

Unica

*a* Tob. c. 2. v. 19.

*b* Tob. c. 1. v. 22. *c* Tob. c. 2. v. 12.

*d* Mus dann eben ich allein Narr im Geist sein?

Unica  
viam  
illi fuit  
mus: V  
Deus o  
quam  
biz tan  
voces il  
pace re  
mibi m  
lus dem  
stergere  
necesse  
diamet  
tio. Qu  
tione, t  
est. At  
cesse fu  
tum co  
rium fia  
ceri. L  
tiones c  
Hæc  
nis ex  
multa  
accider  
scentur  
nes, tan  
tanta m  
tant sap

*a* Tob  
*b* Tob  
*c* Tob  
*d* 16

Unica Dei voluntas, unicum illud : *Sic Deus visus*, instar multarum millium caussarum illi fuit . Quapropter Deo semper fidelissimus : Vitam illam, inquit, expectamus, quam Deus daturus est his, qui fidem suam nunquam mutant ab eo. *a* Porro tentatio Tobie tam diuturna, tam gravis fuit, ut ab ipso voces illas expresserit : Præcipe Domine in pace recipi spiritum meum : expedit enim mihi mori magis quam vivere. *b* Sed Angelus demum tentationis sudores anxios abstergens : quia, inquit, acceptus eras Deo, necesse fuit, ut tentatio probaret te. *c* Alia è diametro plerisque omnibus est ratiocinatio. Qui Deo, aiunt, acceptus est, à tentatione, miseris, rerum difficultate immunis est. At verò Angelus apertissimè dixit: Necesse fuit, ut tentatio probaret te. Non tantum conveniens & decorum, sed necessarium fuit te tentari, & diversis malis exerceri. Lex pridem lata; per multas tribulationes oportet vos intrare in regnum Dei. *d*

Hæc Romanus sapiens ad amussim rationis executus illustrissimè . Quare, inquit, multa bonis viris adversa eveniunt? nihil accidere bono viro mali potest. Non miscentur contraria. Quemadmodum tot amnes, tantum supernè dejectorum imbrium, tanta medicamentorum vis fontium, non mutant saporem maris, nec remittunt quidem;

C

ita

*a* Tob c. 2. vers. 18.

*b* Tob. cap. 3. vers. 6.

*c* Tob. cap. 12. vers. 13.

*d* Actor. cap. 14. vers. 21.

ita adversarum impetus rerum viri fortis non vertit animum. Manet in statu, & quicquid evenit, in suum colorem trahit. Est enim omnibus externis potentior: nec hoc dico, non sentit illa, sed vincit, & alioquin quietus placidusque contra incurrentia attollitur. Omnia adversa, exertationes putat. Quis autem, vir modò, & rectus ad honesta, non est laboris appetens iusti, & ad officia cum periculo promptus? cui non indutioso otium pœna est? Athletas videmus, quibus virium cura est, cum fortissimis quibusque configere, & exigere ab his, per quos certamini præparantur, ut totis contra ipsos viribus utantur. Cædi se vexarique patiuntur: & si non inveniunt singulos pares, pluribus simul objiciuntur. Marceat sine adversario virtus. Tunc apparet quanta sit, quantum valeat, polleatque, cum quid possit, patientia ostendit. Scias licet, idem viris bonis esse faciendum, ut dura ac difficilia non reformident, nec de fato querantur: quicquid accidit, boni consulant, in bonum vertant. Non quid, sed quemadmodum feras, interest. Non vides, quanto aliter Patres, aliter Matres indulgeant? illi excitari jubent liberos, ad studia obeunda maturè, feriatis quoque diebus non patiuntur esse otiosos, & sudorem illis, & interdum lacrymas excutiunt: At Matres fovere in sinu, continere in umbrâ volunt; nunquam flere, nunquam tristari, nunquam laborare. Patrium habet Deus adversus bonos viros animum, & illos fortiter amat:

&amp;

&, ope  
exagite  
Langu  
bore t  
deficiu  
licitas,

Qua  
obrat  
ideo t  
plus pu  
igitur  
nolle q  
ratio h  
tentatio  
pere ho  
est, quo  
Videam  
faciat,  
vire fin  
stantian  
promissi  
dem sou  
fidelis C  
Christi  
Tu ne  
die cen  
-- au  
Solebe  
causa

a Sen  
hi pag  
b M  
c Virg  
d Idem

PARS I. CAP. IV. 51

&c, operibus, inquit, doloribus, ac damnis exagitantur, ut verum colligant robur. Languent per inertiam saginata: nec labore tantum, sed mole, & ipso sui onere deficiunt. Non fert. Ullum ictum illa sa felicitas, &c. *a*

Quapropter ubi virtus, ibi & virtutis obrepta tentatio; ubi aurum, ibi & coticula; ideo tentari, quia Deo accepti: Quanto plus pugnae, tanto plus erit gloriae. Quando igitur nec ipse de se homo, nec ulli alii nosse queunt, quam Deo sit fidelis, nisi tentatio hanc ingerat notitium, non est quod tentationem & experimentum nostri tantopere horreamus. Nullum tam vile opificium est, quod à suis specimen artis non exigat: Videamus, aiunt, quid didicerit, tirocinium faciat, edat artis specimen. *b* Christus sub vitae finem, suorum in tentationibus constantiam laudans, regiae mensae societatem promissit. Cupis, mi Christiane, in hac eadem societate numerari, amicus regis dici, fidelis Christo permanere? In tentationibus Christi permane.

*Tu ne cede malis, sed contra audentior ito. c*

dic centies, die uno die millies

-- audentior ibo, in casus cuntes. *d*

Solebat vir princeps & perlatus animi causâ promptum sui famulitii obsequium

C 2 mole-

*a Seneca l. de Providentiâ cap. 1. & 2. mihi pag. 132.*

*b Mach ex die Maisterstück.*

*c Virg. l. 6. Aeneid.*

*d Idem l. 9. Aeneid.*

molestius explorare, nec suis ipse vestibus parcere, quo penitus posset suorum in se animum inspicere. Nam subinde cum placidum rivum transiret, in illum expeditus junctis pedibus insiliit hoc hortatu. *Qui me amat, me sequitur parili saltu.* Hic diversum oris habitum in famulis erat videre. Hi alios, num præeant circumspicere; isti promptissime sequi, & mox eodem insilire; alii aliquantulum cunctari, & vesti velle parcere; illi ridere & domino applaudere, isti contractiore vultu hunc lulum agrius ferre. Plane illis tentatio fuit. Ita de singulorum indole ad aquas sumptum est experimentum. Servator Noster Christus habitu inventus ut homo, ductus est in desertum à Spiritu, ut tentaretur à diabolo. *a* Non enim habemus Pontificem qui non possit compati infirmitatibus nostris; tentatum autem per omnia pro similitudine absque peccato. *b* Ita tentationum aquas insiliens clamat: Amici mei me sequuntur. Qui vult venire post me, abneget semetipsum. Vis esse amicus Christi? Vesti tuæ, corpori tuo ne parce, fidem serva; in tentatione possidebit te amicus hic tuus. In reliquo reposita est tibi fidem servanti corona justitiæ. Nam vitam illam expectamus quam Deus daturus est his qui fidem suam nunquam mutant ab eo. *c*

CA.

*a* Matth. cap. 4. vers. 1.*b* Hebr. cap. 4. vers. 15.*c* Tob. cap. 2. vers. 18.

Ten

A a

n

alas sef

licita c

&amp; alis

suis am

mittit,

divina

Impuls

&amp; Dom

aquilin

matern

Petr

aquis

sineba

Domi

Jasvs e

&amp; ait il

Vide, n

plene d

traxisse

Ita la

in tenta

a Psa

b Ma



## CAPVT V.

*Tentationes industriam acnunt  
& fervorem.*

**A**quila, quod Ulysses Aldrovandus annotat, subinde pullos permittit leniter cadere, ut tantò promptiùs in alas sese librare discant. Interim mater sollicita cùm errant pulli & cadunt, mox adest, & alis subleuat portatque. Ita Deus cum suis amantissimè agit, labi eos & cadere permittit, ut quos humana imbecillitas dejecit, divina erigat potentia. De seipso rex David; Impulsus, inquit, eversus sum ut caderem: & Dominus suscepit me. *a* En pullum aquilinum suòpte ingenio cadentem, sed maternâ ope surgentem.

Petrus Christi discipulus inambulabat aquis, Magister eum mergi aliquantulum sinebat. Mox ille suppetias inclamans: Domine, inquit, salvum me fac Et continuò JESVS extendens manum, apprehendit eum, & ait illi. Modicæ fidei, quare dubitasti? *b* Vide, mi Petre, per aquas gradi, nondum plenè didicisti; absque me fuisset, in imum traxissent te aquæ.

Ita labi, cadere, mergi, impingere, quod in tentationibus solet fieri, nonnunquam

C 3                      valde

*a* Psal. 117 v. 13.

*b* Matth. 14. v. 30. & 31.

54 PALÆSTRA CHRIST.

valde conducit. Casus cautiorem facit & attentiorem. Tentatio ad agendum stimulat, industriū & ferventem efficit, quod capite isto explicandum.

§. I.

Industriam & fervorem non rarò ingerit tentatio. Unde Batavis, Belgis, aliisque Germanis tot tamque exercitati milites? Ab assiduīs bellis, quæ modò Pannoniam, modò Gallias, modò Italiam involvunt. Mais inquietus & vagus jam istud, jam aliud regnum occupat. Hinc Europa magnam partem ab annis pluribus armata militandi artes excellenter didicit: utinam & militarem disciplinam disceret. Carthago amula Roma, populo Romano plurimum negotii successit. Hinc quaestio illa in senatu saepius ventilata, Num Carthago penitus evertenda? Plurimi aiebant evertendam, & unà tot bellorum seriem tollendam. Negabant alii hoc ullo modo committendum, ut juventuti Romanæ nobilissima virtutis & armorum exercitatio non subtraheretur. Quâ in re primarii duo senatores Cato & Scipio Nasica pugnantibus sententiis colluctabantur. a Cato infidæ pacis metu aboleri Carthaginem volebat. Nasica militiæ gerendæ peritissimus non excindendam judicabat ut illius metu cohiberentur vitia, mores optimi propagarentur. Nam eâ de-

letâ,  
a L. Florus l. 2. cap. 5. Hujus quoque controversia mentionem injicit Aug. tom. 5. l. 2. de Civit. cap. 18, initio.

letâ. i  
ad otu  
versis  
turdus  
tentia  
Roma  
victa i  
Nescio  
li attul  
do prot  
nonnihil  
Italiam  
virtutes  
acri d  
revolre  
dormie  
borem  
populu  
veterne  
getris  
orand  
tentatio  
pellit.  
De  
cum na  
& poss  
habitato  
abundat  
bus vici  
brevis p  
les nequ  
cunt. I  
a Val  
b lun

lerā, inquebat à continuo armorum usu  
ad otium & delicias diffuēsus. Rebus ad-  
versis certius efflorescit virtus, quā se-  
cundis. Sed Cato cum suis præpolluit sen-  
tentia: Castilago est eversa. Sed magno  
Roma detrimento. Hinc Q. Metellus de-  
victā jam Carthagine asseveravit in Curia:  
Nescire se, illa victoria bonine plus an ma-  
li attulisset. Quoniam ut pacem restituē-  
do profuisset, ita Annibalem submovendo,  
nonnihil nocuisset. Ejus enim transitu in  
Italiam, dormientem jam populi Romani  
virtutem excitatam; metuique debere ne  
acri amulo liberata in eundem somnum  
revolveretur. *a* Tentatio velut Annibal,  
dormientes excitat, somnum pellit, ad la-  
borem & opus instigat. Ita Deus Israëlīs  
populum creberrimis bellis funesto arcuit  
veterno; ita tempestas fragoribus & ful-  
getis noctem exterrens ad vigilandum &  
orandum multos lecto excutit. Haud aliter  
tentatio plurimos ad vigilias & preces im-  
pellit.

De Judā Israelis principe annales Judi-  
cum narrant: Fuitque Dominus cum Judā  
& possedit montana; nec potuit delere  
habitatores vallis, quia falcatis curribus  
abundabant. *b* Res mira: multis & illustri-  
bus victoriis mōtes in suam potestatem He-  
braus populus redegit, cur expugnare val-  
les nequivit: Falcatis curribus, dices abunda-  
runt. Esto. Sed potuisset Deus facile hoc

C 4

armo-

*a* Valer. l. 7. cap. 2.

*b* Iudic. cap. 1. vers. 19.

armorum genus aut subducere aut enervare. Sed vallium incolas vinci noluit, ut per eos populum suum identidem expergefaceret. Cur oportet esse hæreses? Ut per Antiperifasin istam à frigore augmentum accipiat calor. Ita tentationes in viâ virtutis, impedimento non sunt, sed incitamento; quemadmodum flagella, virgæ, calcaria non sunt ad equum conficiendum, sed ad equi cursum promovendum. Et sicut his stimulis nonnunquam equus etiam citatus, ita homo etiam probus tentamentis eget acuendæ industriæ. Est qui rarus oret & vagus, stipem erogat proflus exilem, in ediam nullam tolcret, hostis jejunii, suas undecunque oblectatiunculas avidè aucupetur. Hunc repentè vehemēs invadit tentatio, subito probat illum Deus. At ille in arcto deprehensus opem circumspicit, crebrius orat, liberalius stipem erogat, frequentius jejuniat; eò facit omnia, ut à tentatione liberetur. Ita Deus à malis debitoribus officium Christiani hominis suaviter extorquet.

In patre & filio Regibus hoc luculentissimum. Rex David Salomonis parens, aliud ex alio bellum est orsus. Hostes habuit Ammonitas, Moabitas, Philistæos, Amalecitas, ipsum etiam filium Absalonem expertus est rebellem; vix unquam rex David toto imperii tempore clausit armentaria, & tamen ararium regium inter assidua bella incredibiliter ditavit; thesauros maximos argenti, auri, & gemmarum Salomoni filio reliquit, ita, quod mireris, Rex potētissimus etque

atque  
At ver  
dicunt  
erat tr  
Gazan  
& hab  
Habitat  
ullo, u  
suâ, à  
Salome  
insuper  
man q  
tranqui  
opes pl  
ararii f  
ac sube  
imponit  
perit. U  
ipsa, &  
ravit. P  
tum: &  
lus. b H  
delicias  
fontes  
obsecr  
rerum  
depaup  
& pug  
ventes  
otium  
decedu

a 3.  
b 3.

atque ditissimus gerendis bellis est effectus. At verò filius Salomon, quod Regum fasti dicunt, obtinebat omnem Regionem, quæ erat trans flumen quasi à Taphsa usque ad Gazam, & cunctos Reges illarum regionum; & habebat pacem ex omni parte in circuitu. Habitabatque Juda & Israël absque timore ullo, unusquisque sub vite suâ, & sub ficu suâ, à Dan usque Bersabee, cunctis diebus Salomonis erant tributarii. Navigationem insuper in Tharsis argenti & auri feracissimam quot annis expedit. In tantâ rerum tranquillitate, inter has auri segetes, inter opes planè immensas demum depauperatus ærarii fundum rasit, ita quidem ut suos cives ac subditos emungere, tributa justo graviora imponere, pecunias undique corrådere cœperit. Unde, obsecro, hæc ærarii labe? Pax ipsa, & in pace luxus Salomonem depauperavit. Requiem dederat ei Deus per circuitum: & non erat satan neque occursum malus. <sup>b</sup> Hinc omnia in aulæ luxum, in gynecæi delicias expensa. Tandem reverà tot auri fontes in egestatem exaruerunt. Videte, obsecro, Regem David ditarunt bella, Pax & rerum omnium abundantia Salomonem depauperarunt. Ita prorsus tentationes & pugnae ditant innumeros, quos ferventes reddunt & industrios. Pax alios & otium ad miseram paupertatem animi detrudunt.

C 3

f. II.

a 3. Reg. cap. 4. vers. 24. & 25.

b 3. Reg. cap. 5. v. 4.

## §. II.

Testudines, Cheles, Musica & Pneumatica Organa, *a* aratarum fidium instrumenta si diu ferirentur, fides remittunt & corrumpuntur; velles si non usurpentur, à tineis consumuntur; stagnantes aquæ ranas & hoc genus piscium progenerant; ager quem aratrum non invertit, lolio & spinis exuberat; homo per tentationes non exercitatus, ob languorem noxium malis moribus & vitiis abundat.

Cleomenes Rex Spartanus Anaxandridæ filius, Plutarcho teste, interrogatus, cur Argivos victos non delesset? Ne desint, aiebat, qui juvenes nostros exerceant. Noluerunt enim Spartani à suo rege urbem licet molestissimam excindi, ne eos acuenda in bella juventuti eriperetur. *b*

Cùm equi jugales & vestarii lassescere incipiunt, & lentius progredi, auriga concutit habenas, & insonat flagello, mox illi celerius incedunt, & tamen auriga eis nihil nocuit, in aëre dumtaxat plausum fecit. Nōs identidem, quod fitemur, velut jumenta pigra lassescimus. Rex David de seipso: Dormitavit anima mea, inquit, præ tardio; confirma me in verbis tuis. Mi Deus, excita me; tu es auriga meus. Ergo adest Deus & facultates, aut valetudinem, aut dignitates,

*a* Regal! Positiff.

*b* Plutarch parte 1. in Læonicis, mihi pag. 293.

*c* Psal. 118. vers. 28.

rates  
de sent  
gnaris  
mo no  
num p  
jubent  
Sup  
in cā  
pona  
compr  
tiones  
sceleru  
ubique  
nus la  
rum m  
Dens  
Anno  
ram,  
xit. In  
Superi  
diis mi  
stati ag  
lorum  
Bellica  
runt.  
calum  
dormi  
Tam g  
fistulis,  
secto v  
nia. H  
decem

a Co  
b g

rates, aut homines charos admittit. Hæc valde sentimus; gravis tentatio. Sed quid indignaris, o jumentum plaustrarium: hæc animo non nocent nisi impatienti; hæc somnum pellunt, hæc industriam acuunt, hæc jubent celerare gressum.

Superioribus annis pluribus Europa, & in eâ Germania dormitavit præ tadio; cauponæ magis, quàm templa frequentabantur: comprecationes in templis raræ, compotationes in tabernis quotidianæ, & quæ inde scelerum lues sequi consuevit, per omnes ubique urbes grassabatur: Bacchus & Venus latissimè imperabant; corruptela morum maxima passim irroborabat. Tandem Deus hunc avi lethargum dispulsurus, Anno Christiano 1617. horribilem cometam, velut virgas a ad fenestram cæli affixit. Inde bella, horrida bella: Inferior & Superior Germania omnis bellorum incendiis miserrimè deformata; exusta tellus, vastati agri, exhausta araria. Nulla defuit malorum facies per annos viginti & plures. Bellicæ tentationes istæ plurimum affligerunt. Sed oculos & animum erigamus in cælum, ita Deus militaribus his fragoribus, dormitantes præ tadio excitare consuevit. Tam gravis sopor pilis plumbeis, venatoriis fistulis, tormentis æneis erat pellendus. Profecto vigilare coepit aliquantulum Germania. Hinc publicæ comprecationes, cum decem, tum quadraginta horarum toties

C 6

reperitæ,

a Cometa illa Virgarum formam habuit:

b Mit Wirst Wirsten.



repetita, quibusdam locis pane quotidianæ; hinc largiores aliquorum eleemosynæ, hinc crebriora jejunia, hinc vestitū & conviviorum luxus alicubi, volētibz nolentibus nobis, repressus: Nam facultatibus valde jam accisis negat crumena nummos superfluis, cū defint etiam necessariis. Nimirum jam strictius philosophari jubemur, quod dixisse ferunt Platonem, cū audisset sua omnia naufragio periisse. Vir nobilissimus in Bavariā, unā & litteris excultissimus novam suæ mensæ sobrietatem subridendo commemorans: Ante hos annos, inquit, mensam habui ferinæ carnis & altilium omni genere oppletam, flore Liberi coronatam. Nunc verò præter juleculum & carnem vaccinam acidamque cerevisiam nec prandium nec cena quidquam apponit: Nunc certè strictius philosophari jubeor. His tamen tam strictis mensæ legibus magis quàm antea sospes & sanus ago. <sup>a</sup>

Ita bellicæ tentationes tot præcedentium annorum, non tantum sobrios sed & industrios ac laboris tolerantes fecerunt. Gratias agamus tentationibus, quæ licet diuturnæ videantur, sunt tamen brevissimæ: modicum nunc si oportet contristari in variis tentationibus. <sup>b</sup>

<sup>a</sup> Dixit hoc in mensâ publicâ An. 1634. die 21. Augusti.

<sup>b</sup> 1. Pet. cap. 1. vers. 6.

### §. III.

Theodoreus varias sanctorum hominum

num  
sancti  
moner  
ronis  
gumen  
recto  
passus  
nimbis  
quæ or  
lt, ac  
tamen  
ximis  
calidi  
totiden  
glaciari  
Sæpe  
erueru  
corpus  
cenâ fu  
nis ferr  
insuper  
semper  
Theod  
vivo in  
potuit  
multor  
Nunc  
tus, re  
vero re  
laborem  
precibus  
him dia  
Cum en  
hebdom

num pugnas percensens demum de viro sanctissimo, luctatore proflus magno sermonem instituens: Jacobus, inquit, Maronis discipulus, tugurio & mucorum tegumento hisque omnibus valere jussis, protecto calum habuit, omnes aëris injurias passus, jam solaribus radiis exultus, jam nimbis perfusus, jam nive ac glacie opertus: quæ omnia ita fortiter & constanter pertulit, ac si corpore non suo uteretur. Nec tamen tentationes dæmonis evasit, etsi maximis rigoribus carnem doreret. Alimenti calidi nil unquam adinavit. Tres sæpe dies totidemque noctes ita tegebatur nivibus ut glaciaretur, nec tamen orare desisteret. Sæpe ligonibus è nive ac glacie vicini eum eruerunt. Semel dumtaxat, idque vespere corpus refecit; lens malefacta pro tota ei cenâ fuit. Tam pectus, quam tergum catenis ferreis decussatim constrinxit; collum insuper & lumbos circulo ferreo ligatos semper in ipso etiam morbo habuit. Quod Theodoretus ipse vidit & contrectavit, & viro in seipsum rigidissimo agrè persuadere potuit, ut tantisper in febris ferreum illud multorum talentorum onus seponeret. Nunc quidem, ô Pater aiebat, Theodoretus, febris officio ferri fungitur; cum ea verò remiserit, tunc rursus suum corpori laborem ex ferro imponemus. His demum precibus agrotum flexit. Ter quaterve illum diabolus diurnâ prorsus siti afflixit. Cum enim unus aliquis soleret bis quavis hebdomade aquam adferre, dæmon Jacobum for-

tanæ;  
hinc  
vivio-  
s no-  
e jam  
fluis,  
irum  
quod  
et sua  
simus  
simus  
endo  
quit,  
lium  
coro-  
e car-  
n nec  
onit:  
eor.  
magis

ium  
r. du-  
ratias  
urnæ  
icum  
enta-

634.

omi-  
um

bi formam induens à ministro illo aquam accepit & effudit. Tandem Jacobus jam pane confectus siti, quam diebus quindecim sine omni potu toleraverat, quasivit è socio, Cur aquam tamdiu non tulisset? Ego verò, inquebat iste, semper cam attuli, & tu obvius à me consuetum potum accepisti. Hic Cacodæmonis fraudes patuerunt. Nec tamen sanctissimum virum tentare desit veterator. Nam nocte quadam vociferatus altum: Ego, inquit, iis te foetoribus opplebo & tantum infantiæ inuram, ut nemo te vel oculo dignaturus sit. Cui Jacobus promptè: Ego verò, inquit, gratias tibi agam, quia in tuum inimicum beneficus, hoc unum efficies, ut Dei ardentius meminerim. Quò enim mihi plus otii fuerit, hoc magis in divinâ pulchritudine contemplandâ occupari potero. Paucis post diebus visæ sunt duæ mulieres è monte descendere, quas Jacobus ad insolitum aspectum expavescens lapidibus insectari statuerat, sed minarum quas noctu audierat, memor: Hæc est, aiebat secum, illa infamia infernalis colubri. Ego autem nec quidem movebo me, sed Deum deprecabor. Dixit, & illæ ambulantes feminae evanuerunt. Sed necdum ulla tentationi in induciæ. Omnia molitus est demon, ut vel saltem turbaret viri preces, si propositum mutare non posset. Hinc varii noctu terrores & incredibilis sæpe iniquies objecta. Audiebantur nonnunquam currus & vehicula transeuntia, aurigarum clamores, hinnitus equorum,

rum  
tumultu  
tium  
hæc o  
tamen  
venis  
ganti  
At vir  
scens  
terran  
tionib  
ait, ho  
in feri  
cobus  
& not  
tulit  
auras a  
His  
tenent  
Quod  
locutu  
Nos  
varius  
ecandi  
Ergo  
mus  
nos ing  
ci desid  
citiis si  
dum  
faciant  
deambu

rum, pedestris turbae strepitus, rixantium tumultus, mulierum ululatus, imminenti-um latronum excursus. Sed irrita fuerunt hæc omnia tentatoris terribilamenta. Nec tamen destitit tentare. Ita floridissimi juvenis formam induit; decorâ cæsarie, elegantî vultu, ore subridente Jacobum adiit. At vir sanctus jam notas fraudes persentiscens: Quomodo, inquit, maligna vulpes terram obis & omnes homines tuis tentationibus sollicitas? Cui dæmon: Non solus, ait, hoc ago; multi sumus, qui & ludimus, & in serium ludos vertimus. Huic denuo Jacobus: Abi, ait, imperante Domino JESU, & notum tibi hospitium porcos subi. Non tulit Christi Nomen speciosa larva, & in auras abiit. <sup>a</sup>

His sese artibus miserrimi cacodæmones tenent, hoc eorum est negotium, tentare. Quod infra demonstrabimus, de Tentatione locuturi.

Nos sedulos opifices amulemur, cum eos variis exerceat labor, cum vestiendi aut calceandi exigunt quæ facienda conduxerunt: Ergo, ait Magister, laboremus & satagamus. Ad fores expectat lucrum, certè ad nos ingressurum si fores pandat labor. Amici desidiâ & morâ non sunt tingandi. Ergo citius surgendum, ad lectum serius redeundum. Noctes utrimque mutilatæ longos faciant dies. Agamus socii, agamus. Non deambulandi, non otianti, non portandi,

sed

a *Toboderetus c. 21, apud Rosuvعيدum mihi pag. 831. & seqq.*

sed laborandi & lucrandi jam tempus est. Ita sua senio providebimus solatia.

En mechanicum ingenium, si quidem frugi sit, in rem suam tam catum est, ut opportunitatem augendæ pecuniolæ non sinat elabi vacuum. Ita prorsus cum maxime quis tentatur, ipse sibi dicat: Age age; jam attentius & crebrius orandum, exteriores sensus custodiendi cautiùs, plus stipis largiendum, parciùs prandendum, subinde cenâ abstinendum. Nec enim abit tentator cerberus, dum macellum patet. Vigiliis, abstinentiâ, precibus hic canis stygius fugatur. Ergo Deum totis brachiis, & quàm artissimè potes, complectere. Nulla tibi tentatio, nulla nocebit adversitas, ut Ecclesia canit, si nulla tibi dominetur iniquitas. Nunc animis opus; aude aliquid calo dignum. Non spectatorem tantum, sed & auxiliatorem habes Dominum *JESUM*, Pontificem tentatum per omnia. Hunc intueri in deserto esurientem, in oliveto precantem, in pratorio sputis, flagris, spinis opertum, in clivo Golgothæo linguis, sannis, clavis confixum, pro te mortuum. Quid tu pro illo? Si crucem tuo corpore vestire non potes, eam saltem patienter porta. Resiste diabolo, & fugiet à te. Si pugnare non vis, prænium non amas, calum odisti. Quid trepidas? Solus non es; Dominus *JESVS* tecum est, ut pugnantem juvet, ut vincentem coronet. Vicisti, si audes & velis vincere. Omnia, vel maxima quæque mala diligentibus Deum cooperantur in bonum.

**Hæc**

Hæc  
quâ  
tat. Si  
sualor

Ten

**M**

sine cr  
& ung  
aromat  
merces  
bus ap  
sine Sa  
tantum  
pane  
tantum  
cibos,  
nas, ap  
modi  
licet, n  
diutur  
liendu  
sine sal  
nes: Si  
tur, q

a S

PARS I. CAP. V. 65

Hæc omnium validissima est cohortatio, quâ se ipsum quisque ad virtutem concitat. Sibi ipse quilibet potentissimus virtutis suator est.

CAPVT VI.

*Tentationes animum emaculant  
& Sapientiam docent.*

**M**ulta sunt aromata, quibus sine omni detrimento vita carere possumus. Et quanti sine pipere ac gingibere, sine croco, cariophyllo, cinnamo sine mace & unguentariâ nuce, sine omni peregrino aromate vitam agunt commodissimè. Has merces Germani è terris alio sole calentibus apportant. Sine aromate Germanico, sine Sale difficillimum est vivere. Sal non tantum panibus pinſendis, sed omnibus pane cibis coquendis admiscetur. Nec tantum cibis, sed & aliis quæ parantur in cibos, sal adhibetur. Carnes bubulas, cervinas, aprugnas, pisces, & quidquid ejusce modi eduliorum est, diutius servare non licet, nisi sale aut fumo durentur. Butyrum diuturniori usui servandum, prius est salientum. Mensa sine sale profana, culina sine sale pauperrima, nulla est. Hinc Origenes: Sicut caro, inquit, si sale non aspergatur, quamvis sit præcipua, corrumpitur: ita

a Muscatbinc vno Muscatnuf.

66 PALÆSTRA CHRIST.

ita & anima nisi temptationibus assiduīs satiatur continuō resolvitur & relaxatur: <sup>a</sup> Caro sale non contersa corrumpitur, animus temptatione non duratus contabescit; Quod divus Leo asseverans: Nulla sunt, inquit, sine temptationum experimentis opera virtutis; nulla sine perturbationibus fides, nullum sine hoste certamen, nulla sine congressione victoria. <sup>b</sup> Tentatio hominem ab ignavia tabe conservat, tentatio purgat, tentatio prudentiam donat, sapientem efficit. Quod jam explicatius dicendum.

<sup>a</sup> Orig. in l. Num. <sup>b</sup> S. Leo serm. 35.

§. I.

Tentatio delictorum sordes expurgat, prudentiam & Sapientiam ingenerat. Quod Hebraeus psaltes testatus: Igne nos examinasti, ait, sicut examinatur argentum. <sup>a</sup> Valde quidem urit, ô Domine, tua fornax, sed istud est solatio; sicut nobilioris notæ metalla ex igne prodeunt formosiora, ita nos temptatione purgamur & recoquimur, excussa scoria prodit argentum purum, aurum excoctum. Quod Zacharias prædicans: Uram eos, inquit, sicut uritur argentum, & probabo eos sicut probatur aurum. <sup>b</sup> Annis superioribus ussit Dominus Germaniam fame, bellis, peste. Illud tamen solatur omnem publicam & privatam calamitatem: Deus aurifex peritissimus scit quid faciat, nec ulla sibi leges figi patitur: argentum

<sup>a</sup> Psal. 65. vers. 10.

<sup>b</sup> Zach. cap. 13. vers. 9.



argentum suum, quamdiu vult, excoquit & purgat idque argenti bono. Nam addit Zacharias: Ipse vocabit nomen meum, & ego exaudiam eum. Sed sunt, qui querantur: Vocamus, aiunt, sed non audimur. O male queruli! Nemo istud cogitet. Non audimur, ait Augustinus, ad voluntatem, sed audimur ad sanitatem. Erasmus, quis enim neget, argentum rube, impurum; hoc ergo fuit excoquendum. Quod Isaias dixit: Convertam manum meam ad te, & excoquam ad purum scoriam tuam, & auferam omne stannum tuum. a Res mira, non omnia molliit ignis. Cera quidem in igne liquefeit, diffuunt metalla, limus durefeit. Maronis metrum est:

*Limus ut hic durefeit, & hac ut cera liquefeit*

*Vno eodemque igni - - - b*

Sunt qui tentatione effertiores fiant & pertinaciores, divina negligent, Deum precari desinant, caeli surditatem accusent & impiè dicant: Quantumvis diu multumque orem, nihil tamen efficio; ferreum est caelum atque inexorabile, Labori ergo paream. Quid enim frustra clamem si non audiat? En lutum graviter induratum. At vero probi dolore animi colliquefcunt in ipsas quandoque lacrymas. Metallum probum, argentum purum. Tentatio, inquit, Augustinus, tempestas est, ex qua hic emergit, ille suffocatur, Israël's populus per mare

a Isa. cap. 1. vers. 25.

b Virgil. eclogâ 8.

mare medium viam transeundi reperit spatiosissimam, rex Pharaon cum suis in eodem maris vado submersus est: Noëmus cum suis in diluvio super omnia montium cacumina in sublime per arcam evehctus est, reliqua omnis turba in aquis periit. <sup>a</sup> Tentationes ita quosdam purgant, ut ii ad Deum, ad celestia & divina ardentius ferantur. Hos inundantes aquæ in altum elevant.

Quartana febris, morbus planè admirabilis. Adversus hunc subinde plurima tentantur, profectu nullo. Agrotus demum liberalissimè, & quantum appetentiæ lubet, jentare finitur, sed à cibo, vel ante illum propinatur poculum quod cieat vomitum. <sup>a</sup> Ita ager cum amplo fenore reddit, quicquid prius ingessit: nam unà cum cibo glutinosos humores & alii coacta rejicit. Hæc hominis sanitas: ita quartana pellitur. Tentatio velut medicata potio, in mente turbas excitat, molestias creat, parit nauseam, sed ita purgat: tentatus sæpe omnem conscientiam in aures fidas exonerat, ita gravi se onere levat. Mare circumstantibus ventis & tempestate commotum, perinde ut homo nauseabundus, vomitat & unà plurimum purgamenti rejicit, eoque vomite seipsum depurat: tentationes velut turbines & tempestates valde commovent, sed simul sordes diu collectas ejiciunt.

Joannes Gerson vir ad omnem pietatem eruditissimus hic solatur, &: *Quamvis,* ait,

<sup>a</sup> Gen. cap. 7. vers. 17.

<sup>b</sup> Vomitorium appellant.

ait, in  
que ca  
nihilom  
formar  
vis: hic  
plam p  
mundu  
nium m  
è stoma  
unam u  
Deo sua  
xisti ser  
tiam co  
univers  
ego co  
vel gen  
sinu tue  
lum &c  
multitu  
re omne  
mihi, <sup>a</sup>  
mum, &  
cor suu  
animu  
a Na

Sed &  
cides ap  
tentatu  
inexper  
omniun  
dem pat

a Ecce

ait, in tentatione quispiam non usquequa-  
que cautissimus aliquantulum delinquat,  
nihilominus si divinæ voluntati sese con-  
formans dicat: Sit, Domine, sit istud, pro ut  
vis: hic errores suos insigniter legit & am-  
plam promeretur gratiam; excoquitur & fit  
mundus. Divinus Moses etsi virorum om-  
nium mitissimus, tamen tentatus, & velut  
è stomachi nausèa æger querimoniam non  
unam ultro citròque jactans, & velut cum  
Deo suaviter expostulans: Cur, inquit, affli-  
xisti servum tuum? quare non invenio gra-  
tiam coram te? & cur imposuisti pondus  
universi populi hujus super me? Nunquid  
ego concepi omnem hanc multitudinem,  
vel genui eam, ut dicas mihi, porta eos in  
sinu tuo, sicut portare solet nutrix infantu-  
lum &c. Unde mihi carnes, ut deum tantæ  
multitudini? &c. Non possum solus sustine-  
re omnem hunc populum, quia gravis est  
mihi. « En Mosem hominem mansuetissi-  
mum, sed tentatum; quantâ fiduciâ omne  
cor suum in Dei aures egurgitavit? Purgat  
animum tentatio.

a Num.c. 11.v. 11. & seqq.

§. II.

Sed & sapientiam instillat tentatio. Sira-  
cides apertissimè pronuntiat: Qui non est  
tentatus quid scit? « De homine ad omnia  
inexperto ita solemus loqui: Quid ille rerū  
omnium rudissimus sciat? nunquam nec pe-  
dem patrio solo extulit, lucem non aspexit;  
gladium

a Eccli.cap. 34.v.9.

## 70 PALÆSTRA CHRIST.

gladium nunquam strinxit, bombardam nullam explosit, nullam academiam vel eminus unquam vidit, celebritatem nullam adiit, Veronensi sene stupidior.

*Indocilis rerum, vicine nescius urbis a*  
qui non solum in acie nunquam stetit, sed nec aciem, nec ullam unquam hostem spectavit, ad suam domi fornaculum conuenit, nec portis quidem urbicis egressus, quid ille de bello disserere norit? Ita prorsus, qui non est tentatus quid scit? cum nihil didicerit, rudis & fatuus in plurimis? Quibus consiliis, quâ iuvabit ope tentatum ipse nunquam tentatus? Experientia & usus, Magister rerum optimus. Illum laudabimus chirurgum, qui multa obligavit vulnera, medicum illum qui multos curavit agros, ipse nonnunquam ager, illum pugilem & lanistam, qui in palæstrâ sæpius probe contusus non raro eruentum cum corollâ caput abstulit: ita ille nobis sapiens qui per tentationes è caelo eruditus, per experientiam ex se scientiam sibi comparavit, doctrinam demum discendo ab aliis accepit. De Christo ipso clarissimè Paulus: Et quidem, inquit, cum esset filius Dei, didicit ex iis quæ passus est, obedientiam.<sup>b</sup>

Cassianus narrationem fide dignissimam ingressus: Juvenis, inquit, nobis optimè notus, nec omnium ignavissimus ad senem quærendi remedii causâ profectus, tentationes suas omnes candidè aperuit.

At

a Claudianus de sene Veronensi, mihi pag. 151. b Hebr. c. 5. v. 8.

At im  
excipier  
indignu  
ditatib  
gatione  
tristitia  
derit, n  
tentatio  
illi satis  
moestiss  
actu abr  
Apollo  
statim è  
bationis  
miliaris  
gnificare  
tor? At  
verbulu  
litissimis  
dam qu  
re, spern  
tum run  
vultus d  
è senis i  
sum, &  
omnem  
quod me  
tui. Ubi  
dit, ita  
dum ratu  
planè sim  
tationes f  
non est q  
adeo mi

At imperitus senex amarissimis cum verbis  
 excipiens, religione ac Monachi nomine  
 indignum dixit, qui talibus laboraret cupi-  
 ditatibus. Hæ senis tam importunæ objur-  
 gationes ita juvenem vulnerarunt, ut letali  
 tristitiâ involutus animum penitus despon-  
 derit, nec jam amplius cogitarit, quomodo  
 tentationi oblisteret, sed quâ proximâ viâ  
 illi satisfaceret. Dum ergo è senis tugurio  
 mœstissimus abit; jamque cogitationum  
 æstu abreptus vix sciret ipse quò tenderet,  
 Apollo abbas optimis ominibus illi obvi-  
 us statim è juvenis vultu didicit, quid tur-  
 bationis animo lateret. Sciscitatur ergo fa-  
 miliarissimè, quid illæ frontis nebule si-  
 gnificarent, quis animum occupasset mœ-  
 ror? At juvenis pisce magis mutus, nec  
 verbulum habuit respondere. Apollo mel-  
 litissimis verbis hominem aggressus, quæ-  
 dam quærere, & unâ ad responsum anima-  
 re, spemque optimam injicere. Hic silen-  
 tium rumpens juvenis, & ingenuè animi  
 vulnus detegens: Quandoquidem, inquit,  
 è senis illius sententiâ, religione indignus  
 sum, & vestem hanc & simul religionem  
 omnem exuam. Ad meos redibo, facturus  
 quod meus mihi genius distaverit. Ita sta-  
 tui. Ubi Apollo senex detectum vulnus vi-  
 dit, ita læsum oratione blandâ demulcen-  
 dum ratus, narrare cœpit, quâtas ipsemet, &  
 planè simillimas, imò easdem prorsus ten-  
 tationes sentiret. Sed, ô mi optime juvenis,  
 non est quod desperemus, inquit, sed nec  
 adeò miremur hæc talia nobis evenire;  
 acquissi-

nequissimus. hostis noster non feriat, sed nec erubescit teterrima quæque suggerere. Hæc illius negotia sunt. Sumamus animos; ope divinâ, Dei gratiâ adjuti non difficulter vincemus hostem. Et quæso te, vel diem unicum differ quod facere destinasti. Spe plenus ad tuam cellulam redi. Ego exequar cetera. Mox hic ipse Apollo in pedes se conjiciens ad tugurium morosissimi senis illius properavit. In viâ pallis brachiis fustisque lacrymis Deum precatus: O Domine, inquit, humani cordis arbiter & medicus omnis imbecillitatis nostræ scientissimus, morbum & impugnationem illius juvenis in senem istum converte; sentiat unde commiserescere aliorum discat. Dixit, & unâ vidit ab Æthiope ignitum jaculum in senis casam torqueri. Continuo senex adiculâ procurrens, & iterum rediens, iterumque in aprium provolans, jamque velut ebrius & amens huc illuc cursitabat, imò & eam ipsam viam, quâ juvenis meditabatur aufugere, insistebat. Apollo satis intelligens quale vulnus senis animo ignitum illud diaboli telum inussisset, æstuantem & mirè turbatum senem accedens, ejusque manu prehensâ: Quò properas, inquit, omnis maturæ gravitatis oblitus? An iterum juveniles impetus induisti? dic quò te vagi pedes? At ille conscientia convictus, & arcanum sui pectoris patere ratus siluit; altus gemitus vicem responsi fuit. Cui Apollo. ad cellam, inquit, revertere, & tandem intellige, quàm hæcenus miles imperitus fueris, nec versu-

tias hos  
ignorav  
despexi  
fendus  
fectus  
in te ja  
manus  
abrupt  
tantam  
genere  
reagion  
senex in  
fericordi  
sit Deus  
cum ter  
tutum  
q tantum  
egati ab  
hostis ta  
liti call  
Deus, i  
tatione  
affectu i  
& salu  
Dominu  
pauperes  
vult. Q  
ti & ma  
copiosa  
ceret ma

a Tob  
b i. A  
c Tob  
d Cass

tias hostiles noveris. Et certè diabolus vel ignoravit te, vel contemptum præterit, & despexit. Nec enim in eorum numero censendus es, quorum ille studia & sacros profectus quotidianis præliis laceffit. Unicum in te jaculum contorsit, & tu illico victas manus præbere, religiosam disciplinam velle abrumperè, sacra castra deserere. Vide, post tantam annorum seriem quam hoc vitæ genere trivisti, etiamnum tiro es, & prima religionis rudimenta nescis. Disce igitur vel senex imbecillitati aliena lenitatem ac misericordiam tribuere. Hoc ideo in te permisit Deus, ut in sâ doceretur experientia mitius cum tentatis agere. Juvenem illum non tantum solatus & consiliis non fovisti, sed quantum in te erat, in desperationis foveam egisti ab hoste devorandum. Et utiq; illum hostis tam valide non oppugnasset, nisi eum iudicasset te fortiorem. Sed pepercit illi Deus, imo & tibi magis, illum pernicioso tentationis actu liberans, te pio condolendæ affectu instruens. Dominus est qui flagellat & salvat, deducit ad inferos & reducit. *a* Dominus mortificat & vivificat; Dominus pauperem facit & ditat, humiliat & sublevat. *b* Quia ipse vulnerat & medetur; percutit & manus ejus sanabunt. *c* Hæc oratione copiosâ impressit seni Apollo, ut eum doceret mansuetius cum tentatis agere. *d*

D

6.III.

*a* Tob. cap. 13. vers. 2.

*b* 1. Reg. cap. 2. vers. 6. & 7.

*c* Job cap. 1. vers. 12.

*d* Cassian, Collat. sacrâ 3. c. 13.



## 6. III.

Vetus est præceptio : Cum tentato noli duriter agere, sed consolationemingere, sicut tibi optares fieri. *a* Idque convenienter paginis divinis. Salomonis scita jubent: Erue eos qui ducuntur ad mortem, & qui trahuntur ad interitum liberare ne cesses. *b* Qui graviter tentatus est, non procul ab interitu est. Hic ergo alloquis placidissimis a præcipitio abducendus. Quando igitur vel Paterfamilias, vel exnobii Guardia ius, vel monasterii, vel collegii Rector, vel domus dominus videt filium aut servum aut domesticorum alium tentatione gravi pane absorptum, cogitet: Hic homo jam igneus mons est, quacunque tangam, uret. Objurgationem acerbiorē jam ægrè capiet. Quid enim mirum: apud se non est; suo tempore ubi ad se redierit, monitorum patiens erit. Hæc illa est sapientia quam è tentatione discimus, quam & divinus Paulus commendans: Vos, inquit, qui spirituales estis, huiusmodi instruite in spiritu lenitatis; considerans te ipsum, ne & tu tenteris. *c* Non absimili sensu sibi gratulatus Isaias vates: Dominus, ait, dedit mihi linguam eruditam, ut sciam sustentare eum, qui lassus est, verbo. *d* Quod & de Salvatore Christo Isaias & Matthæus affirmant.

*a* Thomas de Kempis l. 1. c. 13. n. 4.

*b* Prov. c. 24. v. 11.

*c* Gal. cap. 6. vers. 1.

*d* Isai c. 50. vers. 4.

tes: Ca  
tact,  
veritate  
neque  
Han  
discim  
tius ter  
scit? R  
ratio d  
minis  
Phryx  
dam he  
compell  
platis  
mansif  
tentato  
sti mor  
ut occu  
nostro.  
cōsider  
Hic  
mon p  
pentis  
potius  
corcili  
gni car  
uerat, e  
super ha  
tem qu  
serpente  
hoc sig

a Isa  
tam non  
b 1/2

tes: Calamum quassatum, ainit, non con-  
teret, & linum fumigans non extinguet: in  
veritate educet iudiciū. Non erit tristis  
neque turbulentus. <sup>a</sup>

Hanc Christi sapientiam tantò facilius  
discimus, quanto ipsi gravius & frequen-  
tius tentamur. Qui non est tentatus, quid  
scit? Reverà quod idem Isaias asserit: Ve-  
xatio dat intellectum. <sup>b</sup> Nam uti asinus nec  
minis movetur nec promissis, sed baculo; &  
Phryx non nisi plagis emendatur: ita qui-  
dam hominum temptationibus & stimulis  
compelluntur ad meliora. Tentatio proto-  
plastis aperuit oculos, qui tamen melius  
mansissent clausi. Sed optimus Deus illam  
tentatoris colubri in paradiso victoriā Chri-  
sti morte in nostrū emolumētum ita flexit,  
ut oculos nobis referet tentatio, sed bono  
nostro. Discamus hāc sapientiā, & nos ipsos  
cōsideremus, ne cum tētato durius agamus.

Hic opportuna quæstionis est, cur dæ-  
mon protoplastos tentaturus schema ser-  
pentis induerit? Nam ea forma terrorem  
potius, quàm benevolentiam & amorem  
conciliare potuit. Cur non columba aut cy-  
gni candorem induit, ut quod suaserat ve-  
nerat, expeditius persuaderet? Augustinus  
super hac ipsā quæstione disserens: Si au-  
tem quaeritur, inquit, cur potissimum per  
serpentem diabolus tentare permissus: jam  
hoc significandā gratiā factum esse quem

D 2 non

a Isai c. 42. v. 3. & 2. Arundinem quassa-  
tam non confringet, ait Matthæus c. 12. v. 20.

b Isai c. 28. vers. 19.

non admoneat scriptura tantæ auctoritatis, tantis divinitatis documentis agens in prophetando, quantis effectis jam mundus impletus est? Non quod diabolus aliquid ad instructionem nostram significare voluerit, sed cum accedere ad tentandum non posset nisi permissus, num per aliud posset, nisi per quod permittebatur accedere? Quicquid igitur serpens ille significavit, ei providentiæ tribuendum est, sub quâ & ipse diabolus suam quidem habet cupiditatem nocendi, facultatem autem non nisi quæ datur vel ad subvertenda ac perdenda vasa iræ, vel ad humilianda sive probanda vasa misericordiæ. *a*

Gregorius Nyssenus *b* sapientiam hic instillans iis qui tentantur: Disce, ait, qualis te hostis oppugnet: serpens tortuosus, lubricus, exitiosus, igneus, veneno plenus. Tu cautè ac prudenter age; vaferrimus est hostis tuus & celerrimus, qui adversarium dormitatorem facile fallit. Rectè igitur serpens æneus à Mose in ligno suspensus, ut saltem serpentis statua, cum ipse serpens non posset in patibulum attolleretur. Solent nonnunquam iudices, cum reum ipsum non possunt plectere, effigiem rei ad fur-

*a* Aug. tam. 2. l. 11. de Genesi ad litt. c. 11. mihi pag. 167. & c. 2. 4. pag. 670.

*b* Greg. Nyssenus de vitâ Moysi S. Tho. in 2. dest. 21. q. 1. a. 1. Hanc assignat causam: Non permisit Deus Evam sub aliâ quâ serpente specie tentari, ut eam illi terreret & à collo quito averteret. Aliis alias assignans causas.

cam a  
monam  
reus in  
fir spiri  
dixisset  
eo etiam  
feri foem  
damno  
ipsa hec

Tentat  
subim.

C  
lo  
cū  
co subin  
incedit  
rendit  
planissim  
runt, qui  
si. Inter  
ra sunt  
in arenam  
portu, q  
periculor  
agit, subin  
que omni  
nu tradit

a Plauti

cam aut rogam dammare . Ita diabolus primorum conjugum duorum deceptorum reus in crucem actus, non quidem ipse, cum sit spiritus, sed imago ipsius: perinde ac si dixisset Deus, quo habitu deprehensus es, eo etiam puniendus es. In monstri colubri-feri formâ te deprehendi, in eâ te judico, te damno, te suspendo. Sapere nos doceat vel ipsa hæc tentatoris forma in furcam sublata.

## CAPVT VII.

*Tentationes in sui Notitiâ erudiunt, submissum & humilem efficiunt.*

**C**VM scitur in vicino subsidere hostis, longè diligentius vigilatur, quàm cum remotus esse creditur. In lubrico subinde minùs quis cadit, quia cautius incedit, & ad passus singulos solertiùs attendit; gradum movet formicinum. In viâ planissimâ non pauci manus & crura fregerunt, qui periculosos calles transierunt illæsi. Inter scopulos maris & voragines rario-  
ra sunt naufragia, quàm in vado, ubi naves in arenam iavehuntur, aut etiam in ipso portu, qui nonnunquam navigia omnium periculorum secura glutit. Olla, quæ rimas agit, subinde diutiùs ad fontè fertur, quàm quæ omni caret vulnere, sed ab incautâ manu tractatur. Homo debilitatis fractisque

D 3

juribus

a Plautus: *thue enge* Schrittein.

viribus non rarò robustissimos quosque vivendo vincit, quia sibi gnarus suæ valetudinis studiosius attendit. Homo tentatus, qui ad lapsum invitatur, sæpe minùs labitur, modò seipsum observet, quàm qui rarissimè tentatur. Tentatio ad scholam trahit, ubi discntem sui ipsius notitiâ imbuunt. Qui seipsum novit, seipsum etiam utique submittit & modestiam sapit. Tentatio quia hominem sibi notum, eundem quoque humilem & submissum efficit. Quod hæc ipsa dissertatio exponet.

§. I.

E tentatione sibi quisque innotescit, & superbiæ alas submittit. Hieremias vates de humano corde non sine admiratione proclamatur: Prævum est cor hominis, & inscrutabile, quis cognosceret illud? Ego Dominus, scrutans cor. a Homo ipse quamvis dominus sui cordis, quid tamen eo rectum lateat, partem maximam ignorat. Cor humanum velut antrum est infinitum & immensum, quod vix quisquam satis rimetur. Quavis die, qualibet horâ illud ingredi, & nunquam non novas in eo latebras invenies. Istud semper audies: Plus ultra tende, plus ultra; penitiùs scrutare, hic longiores sunt recessus, tenebrosiores latebræ; hic delitescunt affectus tibi nondum cogniti. Rimare; ad finem antri non pervenies; prævum dumtaxat, sed & inscrutabile cor humanum. Nos de nobis ipsis,

si non

si non  
si quatu  
mitissim  
omne,  
qui sibi  
amari si  
psum ali  
negabit  
tio hoc  
E reculi  
dum, hi  
dibus re  
suam, q  
paulò a  
Diligo I  
quo he  
poscat  
Deum, &  
stulatam  
admodum  
qui velit  
tatio hor  
quis illu  
fundit, v  
erogand  
inimuni  
lenissim  
tionem  
lam tetig  
nationis  
mines i  
illis tent  
maet ipsi  
quit, qual

si non optime, plerunque bene sentimus: si quando nosmet censuram stringimus, ea est mitissima; & quis sibi nil indulget? quis omne, quod in se vitiosum pervidet? Est qui sibi blandissime persuadeat, Deum à se amari super omnia, & profecto tamen seipsum aliave plus amat. Hujus illum argue; negabit. Sed paullulum expectate. Tentatio hoc brevi non dissimulanter fatebitur. E reculis aut pecuniolis aliquid perdendum, hic virum cerne, qui manibus ac pedibus resistat, qui denique malit Deum suum, quam res suas perdere. Et tamen paulò antè gloriabatur magnificis verbis: Diligo Deum super omnia. Est famulus à quo herus obsequii quiddam inhonesti poscat. Ille ne offendat herum, offendit Deum, & promptus paratus suo domino postulatam gratiam gratificatur. Est qui se admodum liberalem existimet. Sed adest qui velit, jubeat maulgere crumenam. Tentatio horribilis; huic homini cor ferit, quis illius loculos petit. Hoc impiæ, quas fundit, voces satis testantur, cum pecunia est eroganda. Est qui sibi videatur humilis & immunis ab omni fastu. Tenta illum sed lenissime. Auctoritatem illius & existimationem vel paucillulum tange; oculi pupillam tetigisti. Non cedit vel hilum, existimationis propria tenacissimus. Videre homines istos sibi ipsis ignotissimos. Sed illis tentatio illósmet ipsos ingerens, & semet ipsum cuilibet proponens: Vide, inquit, qualis sis.

Cum subita est occasio, periculosa est plerumque tentatio. Hic pulvis nitratus, & fomes igniarius conveniunt, vicini pessimi. Est qui minimè se furem suspicetur, at ubi forte fortunà occasio sese offert inexpectata & benigna, hic sanctus iste homo clepit. Præcipitans manus scilicet rationem prævertit. Ita Maximiliani I. Imperatoris famulus Chrysendeton aureâ monetâ plenum invasit. Sed libare tantum voluit hoc vini genus, & paucos inde aureos sublegit. Hoc illi occasio subita & tentatio periculosa persuasit. Ita & Ferdinando I. Imperatori adstantium dominorum aliquis horologiolum celeri manu subduxit & caligis abdidit. Nimirum ad expositas nundinas venerat, cur non emissit quippiam? Sed quâ ratione uterque suaviter sit deprehensus, alibi narramus. *a* Utrumque certè subitanea occasio, & vehemens tentatio ad Lavernæ artes *b* impulit. Notissimum: Occasio facit furem.

Sed est qui pudicus sibi videatur de castis moribus. O Samson! Animam tuam ad tentationem præpara. At ille suis viribus fidit. Ita repentinus & petulans mulierculæ occursum, improvisa Dalila alienius blandimenta miserum sternunt; Occasio & tentatio pudicitiam illi non invito eripiunt. Occasionem si cavere voluisset, tentationem non difficulter vincere potuisset.

Est qui tractabilem sese ac mitem credat.

Sed

*a Nicetas dicit l. 2. cap. 10.*

*q Diebegriff.*

Sed iste  
oculo str  
bulo, v  
acuit, p  
si possit  
irascend  
succubui  
Est qu  
velit. Se  
tutur, u  
gradu m  
cadat, t  
Subitus  
in illam  
becilles  
pro se. q  
me fute  
Alius: N  
diabolo  
prodidit  
in me fel  
culam m  
sim mor  
quam r  
mo: tan  
multo . i  
tentatio  
In pace l  
super me  
prompte  
tegas.

2. Ath  
ad Ant  
sint Ath



Sed iste suâ opinione tam mitis homo vix oculo stringitur obliquo, vix sauciatur verbulo, vix tangitur, mox furit irâ, dentes acuit, pugnumque facit, involaturus etiam, si possit, adversarium. Fortassis subitam irascendi occasionem non prœvidit, & irâ succubuit.

Est qui magnanimus & constans videri velit. Sed repente rebus adversis ita concutitur, ut imbellis ac pavidus non tantum gradu moveatur, sed fugiat, arma projiciat, cadat, omnem pœne animum despondeat. Subitus eum tentationis acrioris incursum in illam consternationem dejecit. Tam imbecilles à nobis & miseri sumus. Tandem pro se quisque cogitur fateri: Non putassem me furem. Tentatio me mihi patefecit. Alius: Non putassem ab Asinodæo libidinis diabolo me vincendum. Tentatio me mihi prodidit. Alius: non putassem tam multum in me fellis delitescere; columbam & oviculam me censui. Tentatio me mihi, qualis sim monstravit. Alius: Non putassem unquam me tam pavidum, impatientem, animo tam angusto, imbecilli, pusillo; me saltem multo fortiorem judicavi, sed istud jam tentationi credo. Vide igitur qualis sis, vide: In pace leo, in prælio cervus, & maximus super mensam lautiozem ad congios miles, promptissimus ad Bacchi pugnas Archistrategus. Quarit Athanasius a cur permittat

Deus

a Athanas. tomo 4. initio In quæstionibus ad Antiochum principem qu. 7. Si catarsen sint Athanasii.

Deus hominem ita vexari & tentari ad malum: Duas assignat causas. Prior, Tentatio causa est victoriæ. Alexander Magnus, Julius Cæsar, Scipiones, Annibal, Themistocles, Pericles ad eam nominis celebritatem nunquam pervenissent, nisi per tot bella tot sibi peperissent victorias. Altera ut qui Deum verè diligunt, manifesti fiant: *capitulum*

*capitulum non habet.* II.

Gravis olim agitabatur controversia, num Jobus timeat diligatque Deum Timeri & diligere Deum à Jobo asseverans Angelus: Vir ille, inquit, simplex & rectus ac timens Deum, & recedens à malo. *a* At contra Diabolus Deum à Jobo non timeri contendebat: omnem illius probitatem esse superficialiam; Jobum haud aliter jam stare quam domum foris venustam, intus ruinosam; Husum principem istum esse panem avenaceum sed triticæ crustâ obductum; vaginam auream, sed macharam plumbeam; sepulchrum marmore candido testum, sed mortuorum ossibus plenum; adeoque Deum à Jobo nec timeri verè, nec diligere. Hac igitur erat quaestio Num Jobus ex asse probus sit, an non. An purum putum sit aurum, an adulterinum. Aurum esse obryzum & excoctum affirmabat Angelus; diabolus negabat. Quid jam! Probeatur igitur & tentetur. Ad cuticulam, ad lapidem lydiū examinetur; igne ac mal-

lejs ex  
sā veni  
mum  
corpus  
pecus a  
ipsam c  
citare.  
maximū  
uno par  
nitus oc  
dies not  
modis o  
providet  
stra hæc  
carnifex  
tas; in  
cloriam  
tennali  
ctus, tr  
mum or  
ri ac di  
bus &  
Jobi sin  
Dei, &  
dotes  
tem ju  
homine  
terrogat  
eiter am  
Noli erg  
quid fac  
ricordis  
titur. il  
exerceat

lejs exploratur. Hic ergo diabolus, permis-  
sâ veniâ, vim omnem exercere, totos ver-  
mum exercitus in unum Jobum ducere,  
corpus totum ulceribus opplere, omne  
pecus abigere, facultates omnes eripere,  
ipsam conjugem adversus miserrimum con-  
citare, septennio toto doloribus assiduus,  
maximis arumnesissimum excruciare, hoc  
uno parcere, quod Deus jusserat, non pe-  
nitus occidere, ceterum suppliciiis omnibus  
dies nocteque validissimè impugnare, idque  
modis omnibus agere ac tentare, ut Jobus  
providentiam divinam malediceret. Fru-  
stra hæc omnia. Incassum saviit Avernalis  
carnifex; successu caruit tanta atrocitas;  
in nihilum abiit omnis tentatio. Vi-  
ctoriam Jobus multò illustrissimam è sep-  
tenniali pralio reportavit. Examinatus, vi-  
ctus, triumphatus est cacodæmon. Hic de-  
num orbi patuit à Jobo Deum verè time-  
ri ac diligere. Job aurum purissimum, igni-  
bus & malleis probatum. Hic innocens  
Jobi simplicitas, hic odium peccati, timor  
Dei, & amor invictus enituit. Tentatio  
dotes animi profert in lucem; virtu-  
tem jubet clarescere tentatio. Tentatio  
hominem sibi ipsi notum efficit. Pana in-  
terrogat, inquit Gregorius, si quis vera-  
citer amât, Quod & Augustinus asserens:  
Noli ergo timere, inquit, permissum ali-  
quid facere tentatorem: habes enim mise-  
ricordissimum saluatorem. Tantum permit-  
titur, ille tentare, quantum tibi prodest ut  
exercearis, ut proberis; ut qui te nesciebas,

à te ipso inveniatis. <sup>a</sup>

Atque hinc quod è priore sequitur, submissionem animi & humilitatem docet tentatio; nemo insolescit & superbit, quàm qui se ipsum ignorat, nemo non humilis & modestus, qui ipse sibi ex toto notus. Ideo quod Divus Prosper dixit; Ad magnam utilitatem fidelium materia est reservata certaminum, ut non superbiat sanctitas, dum pullatur infirmitas. <sup>b</sup> Hic fidelissimè religiosus scriptor submonens: Nemo, inquit, tam perfectus est & sanctus, qui non habeat aliquando tentationes, & plenè eis carere non possumus. Sunt tamen tentationes homini sæpe valde utiles, licet molesta sint & graves, quia in illis homo humiliatur, purgatur & eruditur. Nescimus sæpe quid possumus, sed tentatio aperit quid sumus. <sup>c</sup> Tentatio non solum docet, sed pane cogit hominem ut sese submittat, si paullo attentius hæc secum ipse perpendat: Ah mi bone Deus, quàm ego fragilis homo sum! vel aura leviuscula me dejicit, asperius verbum turbat, & ad omnem impatientiam exasperat. Ego hætenus & scivi & expertus sum temulentiam mihi non leviter obesse, & tamen cum in oculis, aut in manu vinum est, contra scientiam, & conscientiam, & experientiam meam liberrimè delinquo. Scivi hætenus & expertus sum mulierum contortium

<sup>a</sup> Aug. tomo 8. in Psal. 61. mihi pag. 256.

<sup>b</sup> Prosp. l. 1. de Vocatione gentium c. 8. mihi pag. 318.

<sup>c</sup> Thom. de Kempis l. 1. c. 13. n. 1. 2. & 5.

PARS I. CAP. VII. 85

fortium & libidinis malum mihi plurimum nocuisse, & tamen cum tentatio invitat, in præceptis voluntariè ruo. Scivi hætenus & crebro nimium expertus sum, quantum hæc, & illa & ista mihi attulissent damni; quapropter & hæc & illa, & ista sexcenties, vel imò millies iterumque millies decrevi ac statui cavere constantissimè. At ubi vel levis tentatio me titillat, illa omnia jam toties ejurata in meam perniciem avidissimè resummo, & meipsum capitis ego ipse damno. O quoties, bone JESU, animo firmissimè proposui, gulæ nil indulgere, necessitatis limites edendo non excedere, in voluptatis gratiam nihil tangere: hæc mea quotidiana sunt decreta, in ea tamen ferè quotidie pecco. Cum epulæ placent oculis, mox natant salivâ dentes, manus præcipitant, & ad os rapiunt ter millies damnata. Tales sumus heroës, tam constatis propositi Martyres. Imò, quod turpius etiam, dum statuimus gulæ moderari, pro libitu gulam pascimus. Eheu quotidiana hæc pugna, utinam legitima, & rara est victoria. Ah, quid ego sum in tentatione, quàm debilis, quàm nullarum virium! Ut vitrum Venetum, tenerrimum lapsu vel illisu levi unico in testulas abit: haud aliter homo tentatus tam nullius roboris est, ut eum vel musca, vel vermiculus, vel cicindela turbet, & ad noxam trahat. Tentatio plerumque malos non facit; sed malitiam latentem detegit.

## §. III.

Hæc quisquis secum ipse reputat, non potest quin cristas omnemque fastum ponat, & in sui nihilum pudibundus se immergat. Ita beatissimus Paulus : Ne, inquit, magnitudo revelationum extollat me, datus est mihi stimulus carnis meæ, Angelus Satanæ, ut me colaphizet. <sup>a</sup> In supremo calo fuit, in Angelorum curiâ consedit, arcanissima quæque audit, semicinctiis suis sanavit morbos, daemones fugavit; potuissent ista vel modestissimum virum efferre aliquantulum. Pulsata est ergo infirmitas, ut non superbiret sanctitas. Adolescentes nonnunquam in scenâ Magistratum vel politicum vel sacrum gerunt, Regum & Imperatorum filios agunt, in theatro, aut alibi etiam in templis Episcopos induunt: ubi verò personâ positâ redeunt ad scholas, & Magistro vel recitationis vel scriptiois pensum non reddunt, ferulam subeunt, mulctantur virgis. Profectò non Imperatoris filius, non Episcopus caditur, sed pulsatur negligentia, plectitur insecia, ut adolescentem non nimium extollat scena, ne superbiat Episcopi dignitas, vel regia majestas, virgis castigatur puerilis levitas. Ita nos homunculi quandoque grandia spiramus, & nostram ipsi sanctimoniam & dignitatem circumspicimus. Et quis enim verò neget? Hæredes calii, Angelorum cognati, cohæredes Christi sumus; & diabolus nos ita vexet

<sup>a</sup> 2. Cor. c. 12. v. 7.

ac te  
ventis  
Nondum  
num &  
nos ter  
sancti  
honori  
hæred  
Christi  
prompt  
cillitate  
rio teste  
Si enim  
ta non  
fortem  
quantu  
Cum ei  
docum  
nis per  
mus, ag  
dit qu  
sed in  
iam q  
agnos  
Petr  
perqua  
Petrus  
cerem  
del zat  
lizabor

a Pi  
blasen  
b G  
mili p

ac tentet? Sufflemus; <sup>a</sup> quid pulmonein  
ventis rumpimus? Hæc, quæso, modestius.  
Nondum in celo sumus; in arenâ etiam-  
num & in palæstrâ luctamur. Si diabolus  
nos tentet, pulsatur infirmitas, ne efferatur  
sanctitas, nihil hac in re demitur nostris  
honoribus, tantò enim citius, nos ealium  
hæredes, nos suos Angeli cognatos, nos  
Christus cohæredes suos agnoscet, quantò  
promptius nostram ipsi maximam imbe-  
cillitatem cognoverimus. Atqui, Grego-  
rio teste, nemo vires suas in pace cognoscit.  
Si enim bella desunt, virtutum experimen-  
ta non prodeunt. Improvidus miles est, qui  
fortem se in pace gloriatur. Nemo scit  
quantum profecerit, nisi inter adversa.  
Cum enim adsunt prospera, cerni virium  
documenta non possunt. Feriamur pater-  
nis perturbationibus, ut, quantum profici-  
mus, agnoscamus. Tentatus quisque osten-  
dit quidem quantum de Deo profecerit,  
sed in ipsis flagellorum afflictionibus et-  
iam quantum de semetipso sit infirmus,  
agnoscit.<sup>a</sup>

Petrus Galilæus promissa ingentia &  
perquam magnifica super mensam jactans:  
Paratus sum, inquit, tecum & in car-  
cerem & in mortem ire: Etsi omnes scan-  
delizati fuerint in te, ego nunquam scanda-  
lizabor: Etiam si oportuerit me simul  
commori

<sup>a</sup> Plauto, *sufflare buccas*, *Wacken auff-  
blasen* / *superbire*.

<sup>b</sup> Gregor. *tomo 2. l. 23. Moral. c. 18. initio*,  
*mibi pag. 841.*



commori tibi, non te negabo. *a* Hæc quidem amplè ac splendide dicta. Ampullabatur Petrus magnificis pollicitationibus. Non abiit diecula, non abiit tertia vel quarta hora, cum longè aliud monstrârunt facta. Nec unicam quidem horulam Petrus vigilare sustinuit, sed capto Domino ex horto se proripere, captum à tergo & eminus sequi, ad focum bis tæque capti discipulum se negare, idque etiam jurejurando & anathematizatione interposito affirmare. Hæc à prioribus quàm plurimum dissiona. Ah quid est Enos, hoc est, homo miser? Pullanda igitur fuit infirmitas, ne extolleret sese sanctitas. Petrum Petro ostendit tentatio. Permisit Christus labi Petrum, ut labentium Petrus commiseresceret, & lapsos erigeret. Ab hac tentatione tam gravi, quâ victus cecidit, jam multò moderatior ac mitior, jam & cautior atque submissior loquendo fuit. Illustri hoc exemplo patet. Christus à Cruce rediivus Petrum examinans: Simon Joannis, inquit, diligis me plus his? *b* Ad ea Petrus: Etiam Domine, tu scis, quia amo te. Videre obsecro, respondit ad primam quæstionis partem, non ausus ad alteram respondere. De se profitetur, de aliis alium silet, dicturus alias: Plus his, plus omnibus te diligo. Demissiorem fecit tentatio.

Haud absimili modo rex David: Ego dixi, ait, in abundantia meâ non movebor in æternum. At tentatione non levi-concussus:

Aver-

*a* Matth. c. 26. v. 33. *Myri* c. 14. v. 31. *Luc.* c. 22. v. 33. *b* *Joan.* c. 21. vers. 15.

Avertit  
sum col  
firmius  
ne solli  
titur &  
ne supe  
Davidi  
tamur,  
patienti  
Proxim  
Hanc d  
profect  
a Psa

A

T  
gr  
ciendu  
pergrate  
ignem,  
& oculi  
sine fun  
lum um  
tur. Flau  
mus, fun

a Plau  
cin tond

Avertisti, ait, faciem tuam à me, & factus sum conturbatus. *a* Ehen quid homine infirmius. Vir spiritus divini plenus, tentatione sollicitante oritur & adulteratur, mentitur & latrocinatur. *b* Pulsata est infirmitas, ne superbiat sanctitas. Davidem ostendit Davidi tentatio. Fateamur igitur cum tentamur, quàm parùm nobis sit solida virtutis, patientiæ, charitatis, fiducia, humilitatis. Proxima est ad humilitatem via, sui notitia. Hanc dabit tentatio. Tentatoris nequitia, profectus nostri principium.

*a* Psal. 29. v. 7. & 8. *b* In Vriâ occidendo.

## CAPVT VIII.

*A tentationibus nemo mortali-  
um securus.*

**T**Am gratus plerumque ignis, quàm in-  
gratus fumus. Ignis in foco ad co-  
quendos cibos, in fornace ad calefa-  
ciendum conclave, ad purgandum aërem  
pergratus est. Compluribus locis amamus  
ignem, sed fumum odimus, quem & nares  
& oculi execrantur. Atqui ignem excitare  
sine fumo nimis quàm rarum. Uti & capil-  
lum umbra, ita & igniculus fumus sequi-  
tur. Flamma fumo proxima. *a* Ignem cupi-  
mus, fumum igitur non aversemur. Ita disse-  
rens

*a* Plautus: Es ist kein Feuerlein / das nit  
ein rächte darben sey.

90 PALÆSTRÆ CHRISTI.

rens Chrysostomus : sicut ignem præcedit fumus, inquit, victoria pugnam, ita gloriam Christi, tentatio Antichristi. <sup>a</sup>

Christus ipse tentatus. Sanctissimi homines in præscâ etiam lege tentatissimi. Ecquis æquè tentatus atque Abraham ? An non & Patriarchæ alii Isaacus, Jacobus, Josephus, Jobus, Tobias gravissimè tentati ? An non Josue, Caleb, David, Ezechias & Elias tentationibus variis exagitati ? An non & Anna, Esther, Judith, Abigail, Sara, aliæque laudatissimæ feminae suas senserunt tentationes ? An non Paulus fidelissimus DEI servus omni tentationum genere vexatissimus ? Nemo mortalium à tentatione securus. Atque istud isto capite dicendum.

<sup>a</sup> Chrysost. hom. 49. in c. 24. Matth.

§. I.

A tentatione nusquam securitas. Nam, quod Paulus dixit : Oportet & hæreses esse, ut & qui probati sunt, manifesti fiant in nobis. <sup>a</sup> Ita oportet & tentationes esse. Luculentissimè Augustinus : Vita nostra, inquit, in hac peregrinatione, non potest esse sine tentatione : quia profectus noster per tentationem nostram fit, nec sibi quicquam innotescit nisi tentatus ; nec potest coronari nisi vicerit, nec potest vincere nisi certaverit, nec potest certare nisi inimicum & tentationem habuerit. <sup>b</sup> Qui mor-

lendum

<sup>a</sup> I. Cor. II. v. 19.

<sup>b</sup> Aug. in ps. 60 post initium, mihi pag. 249.

lendum  
aspergi  
coriaria  
qui fab  
fuligine  
reprehe  
seam &  
non ne  
jugulari  
omnia t  
retur.  
ram.  
mundo  
tatione  
etitas,  
ullum p  
quod ad  
lacione  
stus clar  
pacem v  
ni pacem  
quidem  
pus paci  
vims.  
beatoru  
in pace  
tia, non  
pugna,  
sperand  
num. m

a Imi  
b Ma  
c Ece  
d Pse

lendum ingreditur se farinario pulvere  
aspergi non miratur; qui officinam subit  
coriariam madori & fatori non irascitur;  
qui fabrum ferrarium ad incudem adit,  
fuliginosos vultus, malleorum ictus non  
reprehendit; qui mari se committit, nau-  
seam & vomitum tributi loco pendendum  
non nescit; nemo miles miratur in bello  
jugulari homines: ita qui Orbem subit,  
omnia tentationibus esse plenissima ne mi-  
retur. Tentatio est vita hominis super ter-  
ram. Verissimè dictum: Quamdiu in  
mundo vivimus, sine tribulatione & ten-  
tatione esse non possumus. *a* Nec loci san-  
ctitas, nec sanctorum societas à tentatione  
ullum præstat immunem. Et plerunque,  
quod addendum, unâ tentatione seu tribu-  
latione recedente, supervenit alia. Chri-  
stus clarissimè: Nolite arbitrari, ait, quia  
pacem venerim mittere in terram: Non ve-  
ni pacem mittere, sed gladium. *b* Dixerat  
quidem Ecclesiastes: Tempus belli & tem-  
pus pacis. *c* Verum, quamdiu hanc vitam vi-  
vimus, tempus belli habemus. In regione  
beatorum sequetur tempus pacis. Factus est  
in pace locus ejus. *d* Humana vita est mili-  
tia, non triumphus, est velitatio, prælium,  
pugna, conflictus assiduus; loco meliore  
speranda quies & victoriæ fructus. Vetera-  
num militem audio vociferantem: Video  
aliam

*a* Imitatio Christi. l. i. c. 13.

*b* Matth. cap. 10. vers. 34.

*c* Eccles. cap. 3. vers. 8.

*d* Psal. 75. vers. 3.

aliā legem in membris meis repugnantem legi mentis meæ. *a* Loco longè beatiore audientur victoria voces: Absorpta est mors in victoriā. *b* Nunc psalmos canimus pœnitentiæ scriptos. Nunc ubique bellum & tentatio. Sed quod Jacobus Apostolus pronuntiat: Unde bella & lites in vobis: Nonne hinc ex concupiscentiis vestris, quæ militant in membris vestris? *c* Radix & causā temptationis, rebellio carnis. Nimirum corpus quod corrumpitur, aggravat animam. *d*

Adolescens prisci pingebant qui unā manu alatā in altum nitebatur, sed appensum saxum alteram in imum trahebat, eo significatu, ingenium sapius, quo minus emergat, inopiā impediri. Ita sanè animus ad sui originem adspirat, sed eum corpus miserabili mole degravat. Spiritus quidem promptus est, caro autem infirma. *e* Hinc dilucidè Hieronymus: Impossibile est, inquit, humanam animam non tentari. Unde & in oratione Dominicā dicimus: Ne nos inducas in temptationem: quam ferre non possumus. Non temptationem penitus refusantes, sed vires sustinendi in temptationibus deprecantes. Ergo & in præsentiarum non ait: Vigilate & orate, ne tentemini, sed ne intretis in temptationem, hoc est ne tentatio vos superet & vincat, & vos intra casses

**FINIS.**

*a* Rom. cap. 7. v. 23.

*b* 1. Cor. c. 15. vers. 54.

*c* Iac. cap. 4. vers. 1.

*d* Sap. cap. 9. vers. 15.

*e* Matth. c. 26. v. 41.

teneat  
mum p  
terio,  
nem no  
quissim  
nec illa  
hanc vi  
postulan  
vel vine  
testate;  
tis est. S  
pore est  
maria tr  
a Hie  
pag. 60.  
b Hie  
mibi pag

Sunt  
iam plan  
bius ten  
diens G  
subitā n  
Cum se  
quidem  
eorum t  
prvidea  
itineris  
tentation  
tibus ten  
ceste de  
in vitā li

PARS I. CAP. VIII. 93

teneat. <sup>a</sup> Josephus Ægypti prorex à libidinum præfide Alinodæo tentatus est adulterio, sed juvenis castissimus in tentationem non intravit. Susanna quoque à nequissimis duobus vetulis est tentata, sed nec illa intravit in tentationem. Has vires, hanc vincendæ tentationis gratiam à Deo postulamus. Nam vinci, ait Hieronymus, vel vincere, nonnunquam in nostrâ est potestate; ceterum tentari in potestate tentantis est. Si enim Salvator tentatus est, quis potest esse securus intentatum se vitæ hujus maria transire? <sup>b</sup>

<sup>a</sup> Hieron. tomo 6. l. 4. in c. 26. Matth. mihi pag. 60.

<sup>b</sup> Hieron. eod. tomo in c. 6. epist. ad Gal. mihi pag. 155.

6. II.

Sunt homines animi pusilli qui secum jam planè actum putent, cum paullo acerbius tentantur. Hominem ita pavidum erudiens Gregorius: Unde fit, inquit, ut dum subitâ tentationis procellâ tangitur, despectum se à Deo & perditum suspicetur. Quæ quidem tranquillius si prævidet, tolerat, eorum tamen omnino certamina, etiamsi prævideat, non declinat, quia cursus nostri itineris nequaquam peragitur sine pulvere tentationis. Subinde verò ita circumfremantibus tentationum motibus angustatur, ut rectè de eo dici debeat: Abominabilis ei fit in vitâ suâ panis, & animæ illius cibus antè deside-

desiderabilis. *a* Sed nemo desperet. Misericors Deus probari nos permittit tentationibus, non reprobari. Hic oleum solatii affundens Jobi liber: Appropinquavit corruptioni anima ejus, inquit, & vita illius mortiferis. Consumpta est caro ejus à suppliciis. Sed addit: Deprecabitur Deum, & placabilis ei erit, & videbit faciem ejus in júbilo. *b*

Nemo liber, nemo tutus à tentatione: sicuti bellum neminem pronuntiat securum à plumbeâ glânde, aliisque vitæ periculis. Fistulis ferreis in bello personant omnia, & hoc quotidianum est; tormentorum æneorum tonitrua non expavescit miles, qui sæpe pulverem tormentarium habet, & panem non habet. Id tamen generosum militem nihilominus solatur, quòd hosti possit resistere, cum fami vix possit. Ita prorsus Christianum non terreat tentationes, etsi magnâ vi catervatim irruant: habet unde iis resistat, etsi solatiorum fomenta non habeat quibus animum reficiat: Non refert; Non pugnare tantum, sed & vincere possumus, tametsi solatiis carcamus. Imò tantò gloriosior est victoria, quanto difficilior pugna, quantoque minus sensilis habet præsidii. Non est arduum pugnare pro Christo cum divina desuper rorant solatia: hoc viri est, & verè Christiani militis, omni solatio destitutum, pro Domini Jesu gloriâ decertare, & cælum licet

nubilum

*a* Greg. l. 24. Moral. c. 13.

*b* Job. c. 33. v. 22. & seqq.

nubilum  
vocibus  
mem fi  
tormen  
contrist  
retur, &  
deriseru  
juvet. D  
reliquis  
stianis a  
tati vel a  
formen  
tationib  
Quoc  
inquit,  
mundi,  
nobis, q  
offundu  
aut scele  
avertant  
natur in  
tatis pro  
reos in  
fare fac  
stum ju  
amoris  
ties inse  
& cogita  
tibi dic  
abscondi

*a* Rom

*b* Psal

*c* Psal

*d* Ma



nubilum, licet ferreum amicissimis tamen  
vobis salutare. Hoc prorsus est confor-  
mem fieri imaginis filii Dei, *a* qui crucis  
tormenta passus: Sustinui, ait, qui simul  
contristaretur, & non fuit, & qui consola-  
retur, & non inveni. *b* Omnes videntes me,  
deriserunt me. *c* Quoniam non est qui ad-  
juvet. Deus meus, Deus meus, ut quid de-  
reliquisti me? *d* Hæc certandi norma Chris-  
tianis ad imitationem proponitur, ut ten-  
tati vel acerbissimè ad suum se ducem con-  
forment. Hæc omnis vita plena laqueis, ten-  
tationibus plenissima.

Quod explicans Ambrosius: Injiciunt,  
inquit, honoris appetentiam potestates  
mundi, ut te extollas. Quoties in oratione  
nobis, quâ maximè Deo appropinquamus,  
offunduntur ea, quæ plena sunt opprobrii  
aut sceleris, quo nos à studio precationis  
avertant? Quoties inimicus cordi nostro co-  
natur inferere, quo nos reflectat à sancti-  
tatis proposito & piis votis? Quoties corpo-  
reos inflamat ardores. Quoties occur-  
sare facit oculos meretricios, quibus ca-  
stum justus tentet affectum, ut improvise  
amoris spiculo feriat imparatum? Quo-  
ties inserit animo tuo verbum iniquum,  
& cogitationes cordis absconditas, de quo  
tibi dicit lex: Attende tibi, ne fiat verbum  
absconditum in corde tuo iniquum, &  
dicat

*a* Rom. c. 8. vers. 29.

*b* Psal. 68. vers. 21.

*c* Psal. 21. vers. 8. & 12.

*d* Matth. cap. 27. vers. 46.

dicat tibi Dominus: Quid cogitas mala in corde tuo? Sed tu obluere quasi bonus miles Christi Jesu, & inferiora obliviscens, terrena despiciens ad cœlestia & æterna contende. Attolle animam tuam, ne cani illiciat esca laqueorum. Voluptates sæculi, esca sunt, & quod pejus est, esca malorum, esca tentationum. Dum voluptatem quæris, laqueos incurris. Omne iter istius vitæ, plenum laqueorum est. *a* Laquei in corpore, laquei in lege, laquei in pinnis templorum, in crepidinibus parietum tenduntur à diabolo. Laquei in philosophis, laquei in cupiditatibus: oculus enim meretricis laqueus est peccatoris. Laqueus in pecuniâ, laqueus in religione, laqueus in studio castitatis. Exiguus enim momentis meus inclinatur humanâ, & huc aique illuc pro versutiâ suadentis frequenter impellitur. *b* Quisquis es, strenuè pugna, ut denique cantare possis illud epinicion: Anima nostra sicut passer crepta est de laqueo venantium, laqueus contritus est, & nos liberati sumus. *c*

*a* Ambros. *tomo 1. l. de bono mortis, mihi pag. 249.*

*b* Idem *tomo 5. in c. 4. Luca c. 4. mihi pag. 47.* *c* Psal. 123. vers. 7.

## §. III.

Hebræus psaltes canit: Dominus interrogat justum & impium. *a* Sed quænam, oro, crebrius? illum, an istum? quem severius interrogat, quem asperius tentat? Hoc

scire

*a* Psal. 10. vers. 15.

scire  
tentati  
obvias  
(parum  
Tentar  
mun  
certe re  
foribus  
tentati  
ptavit,  
auditan  
bus infi  
Chry  
regis H  
quit, &  
David  
ter & a  
turibus  
catis ma  
tatus &  
marchab  
& homi  
se existi  
ipse me  
ne deder  
senium,  
ipsi nec  
possit di  
jeuniis  
armo;

*a* Lib  
David, A  
*b* 1. c.  
*c* Psal

scire nostrum non est. Hoc sciamus, tentationes in foribus excubare, ubique obvias occurrere, in conclave nostrum (parum hoc) in cor nostrum penetrare. Tentatio in hortum omnium amantissimum perrepsit. Orcinus coluber rimam certè reperit, quâ inferperet. Vel ipsius calii foribus se furtim adinovere ausa superbiæ tentatio, inò in ipsum etiam calum perieptavit, & seditionem illic inter Angelos inauditam, infandam concitavit. Locis omnibus insidias struit tentatio.

Chrysostomus creberrimam mentionem regis Hebræi David injiciens: Hæreo, inquit, & æstuo, ac mente excido, quomodo David rex, propheta, Dei servus, Christi pater & avus carne, a humilitate armatus, virtutibus plenus, vir secundum cor Dei, peccatis maximis pessumdari permittitur? Tentatus & lapsus corruit. Legem sciverat: non machaberis, non occides. Et mæchus tamen & homicida fuit. Dei Propheta. Itaque qui se existimat stare, videat ne cadat. <sup>b</sup> David ipsemet orabat: Cum defecerit virtus mea, ne derelinquas me. Et usque in senectam & senium, Deus, ne derelinquas me. <sup>c</sup> Nec sibi ipsi nec diabolo quisquam fidat, tametsi possit dicere: Ego vigiliis, ego precibus, jejuniis, lacrymis, ciliciis in hostem me armo; castigo corpus meum, largas do

E

eleemo-

a Liber Generationis IESU Christi, filii David, Matth. c. i. v. 1.

b 1. Cor. c. 10. v. 12.

c Psal. 70. v. 9. & 18.

elecmofynas, facras præceptiones optimas & legi fapius & audiui, hætenus utcunque feliciter progressus fum. Nihilominus quisquis es, vide ne cadas. Nam illa omnia & regi David fuerunt ufitata. Oravit rex ifte. Hinc illa pfalmorum testimonia: Septies in die laudem dixi tibi. *a* Jejuna- vit? Genua mea immutata funt à jejunio & caro mea immutata eft. *b* Vigilavit: Mediâ nocte surgebam ad confitendum tibi. *c* Flevit: Lavabo per fingulas noctes lectum meum, lacrymis meis ftratum meum rigabo. *d* Caftigavit corpus: Induebar cilicio, humiliabam in jejunio animam meam. *e* Aliis etiam rigoribus carnem maceravit: Cinerem tanquam panem manducabam, & potum meum cum fletu mifcebam. *f* Et tamen tentatus & lapfus eft. Ne confidamus itaque ftantes, ait Chryfoftomus, fed nobis ipsis dicamus: Qui videtur ftare, videat ne cadat. Neque jacentes desperemus, & nobis dicamus: Nunquid qui cadit, non refurget? Nam & multi poftquam in ipfum afcenderunt cæli verticem, & omnem exhibuerunt tolerantiam, & in desertis morati funt, nec in fomnis quidem viderunt mulierem; quod paulum torpuerint, fupplantati funt, & ad ipsum malitiæ barathrum devenerunt. Vigilemus chariffimi, per anguftam ambulemus viam; confiden-

*a* Pfal. 118. v. 164. *b* Pfal. 108. v. 24.

*c* Pfal. 118 v. 62. *d* Pfal. 6. v. 7.

*e* Pfal. 34. verf. 13.

*f* Pfal. 101. verf. 10.

tes fr  
propter  
dentes  
Ambu  
fi paul  
tus est  
uores,  
ipsum  
fed cit  
lulum  
patienn  
confide  
peas, f  
ra, quo  
nucien  
emitter  
laens  
eguit co  
rimus,  
ficimur  
Ergo  
idem C  
in pelag  
stas. Et  
men fe  
in hoc  
mutor  
ta, non  
Tempet  
Qui  
firmans:  
a Chry  
b Chry  
vibi pag

tes simul & timentes: timentes quidem propter utrumque posita præcipitia; confidentes propter nos præcedentes JESUM. Ambulemus vigilantes & expergefasci: vel si paullum quis dormitaverit, illic prostratus est. Non enim sumus Davide solertiores, qui cum parumper neglexisset, in ipsum præcipitatus est peccati barathrum; sed citò surrexit. Quòd si justus ille paululum torpescit talia cepit vulnera, quid patiemur nos si negligentes fuerimus? Ne consideres itaque quod cecidit, aut torpeas, sed quanta post hæc fecit, considera, quot lacrymas exhibuit, quantum poenitentiae, noctes jungens diebus, fontes emittens lacrymarum, lectum lacrymis abluens, saccum indutus. Si verò ille tantà eguit conversione, quando nos salvari poterimus, qui post tot peccata nullo dolore afficimur? <sup>a</sup>

Ergo in hoc Mundo periculosissimo, quod idem Chrysostomus affirmat, vivimus quasi in pelago, ubi nunquam est minor tempestas. Etsi tempestas interdum non fuerit, tamen semper timor est tempestatis. Sic & in hoc mundo viventibus, nunquam est minor tentatio: etsi tentatio interdum facta non fuerit, tamen timor tentationis semper est. <sup>b</sup>

Quæ Hieronymus nervosa dictione confirmans: Stadium est, inquit, hæc vita mortalibus.

E 2

libus.

a Chrysost. tomo 5. hom. 72. mihi pag. 387.

b Chrysost. tomo 2. hom. 35. in c. 20. Matth. mihi pag. 864.

libus. Hic contendimus, ut alibi coronemur. Nemo inter serpentes & scorpiones securus ingreditur. Inebriatus est, inquit Dominus, gladius meus in cælo; & tu pacem arbitraris in terrâ, quæ tribulos germinat, & spinas, quam serpens comedit? Magnis inimicorum circumdamur agminibus; hostium plena sunt omnia. Caro fragilis, & cinis futura post modicum, pugnat sola cum pluribus. Nonne autem melius est, brevi tempore diuicere, ferre vallum, arma sumere, lassescere sub lorica, & postea gaudere victorem, quam impatientiâ unius horæ servire perpetuo? <sup>a</sup> Paulus, vas electionis, separatus in Evangelium Christi, vocatus de cælo, post famem & tot jejunia, post nuditatem & carceres, ter virgis cæsus, ter naufragus, semel lapidatus, periculis & laboribus continuus, assiduâ morte occupatus, & tamen à tentationibus nequaquam liber exclamat: Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis hujus? <sup>b</sup> Et tu putas te securum, non tentandum? Tu cave tibi à teipso, carni non nimium parce. Paulus jam flagellatum & virgis concisum corpus suum ipse insuper castigat, atque in servitutem redigit, & tu deliciis vacas, affectibus indulges? Tentatio ubique proxima est. Quod & beatus Leo adstruens: Quis enim, inquit, in hujus vitæ constitutus incerto, aut immunis à tentatione, aut liber inveniatur à culpâ? Quis est,

<sup>a</sup> Hieron. *tomo 1. Epist. 22. ad Euseb. mihi pag. 56. & 65.*

<sup>b</sup> Rom. c. 7. v. 24.

qui n  
viti sibi  
ceant,  
fit peri  
dare co  
amplitu  
stis. U  
ad quer  
tas: dur  
hæc cau  
te, laque  
animus.  
occupet  
sub van  
xiâ sol  
hominu  
Ipsu  
tatum co  
quit, cū  
sum non  
diabolo  
humana  
tamen r  
mus, si i  
mirum,  
qui se pe  
cisi? N  
nostro, q  
cidi. b  
tentatio  
latum g  
inquit, ce

a Leo  
b Greg

qui nihil virtutis sibi adjici, aut qui nihil vitii sibi optet auferri: cum & adversa noceant, & secunda corrumpant, nec minoris sit periculi carere desideratis, quàm abundare concessis? Insidia sunt in divitiarum amplitudine, insidia in paupertatis angustis. Illæ elevat ad superbiam, hæ incitant ad querelam. Tentat sanitas, tentat infirmitas: dum & illa materia est negligentia, & hæc causa tristitia. Laqueus est in securitate, laqueus est in timore, nec interest utrum animus, qui terreno tenetur affectu, gaudiis occupetur, an curis: cum par morbus sit, vel sub vanâ delectatione languere, vel sub anxîa sollicitudine laborare. *a* Omne genus hominum tentationes vellicant.

Ipsam etiam Servatorem à diabolo tentatum considerans Gregorius: sed ecce, inquit, cum dicitur Deus homo vel in excelsum montem, vel in sanctam civitatem à diabolo assumptus, mens refugit credere, humana hoc audire aures expavescunt. Qui tamen non esse incredibilia ista cognoscimus, si in illo & alia facta pensamus. Quid mirum, si se permisit ab illo in mortem duci, qui se pertulit etiam à membris illius crucifigi? Non ergo indignum Redemptori nostro, quod tentari voluit, qui venerat occidi. *b* Omnia ubique laqueorum plena, tentatio nusquam non viciniissima. Sed solatium grande Climacus præbens: Nullum, inquit, certius argumentum est, quod dæ-

E. 3. . . . mones

*a* Leo ser. 11. de quadrag. mihi pag. 128.

*b* Greg. hom. 16. in Evangelia.



mones à nobis victi sint, quàm si nos acerrimè oppugnent. Tu verò animosissimè obluere, & quod idem Climacus monet, Congregata custodi. *a*

*a Climacus gradu 27. de Quiete, mihi p. 234.*

## CAPVT IX.

*Tentati hominis duodecim in spiritali pugnâ stultitia.*

**D**ies dici eractat verbum. *a* Victus hodie cras pugnat cautiùs. Ducis artem insaufa praelia quasi tristes, sed fidi edocent magistri, atque ubi sit erratum, plagis admonent: sic agricolam sterilitas agrorum. Architectum lapsus ædium, iterati casus equitem, nautam graves acuunt procellæ: errando discitur. M. Marcellus praelio victus die proximo in aciem rediit, victorem suum majore quàm ab illo pridie victus erat, praelio vicit. Julius Cæsar ad Durachiù inferior, ad I. harsaliam mox ingenti praelio victor fuit. Ita Romani millies strati surrexere altiùs, ut non hostes tantum suos, modò tam formidabiles, sed totum ex ordine terrarum orbem virtus illis ac felicitas subjeceret. Multos docet experientia, quos non docuit schola, & præceptoribus surdum caput hausit oculis, quod auribus non valebat. Nulla rerum humanarum certior Magistra, nulla

*a Psal. 118. v. 31.*

nulla discutiendis erroribus aptior, quam tentatio & experientia; nusquam clarius, quam inter tentationum vulnera prominet animi magnitudo. Ut igitur quis se ipsum melius nosse discat, quantarumque sit virium vel idus intelligat, duodecim stultitias in spiritali pugna passim committi solitas hic exponemus.

§. I.

1. *Ante pugnam armare se nolle.* Sunt qui tunc primum arma corripunt, cum vulneris dolorem sentiunt. Hic Siracides monet: Prepara animam tuam ad tentationem. 4 Hostium medius semper excubet armatus.

2. *Arma sumere nimis ponderosa.* Orare perpetuo, nunquam laborare velle; immoderatis se jejuniis exhaustire; subito se iterum cibis farcire, oneri sunt non defensionis.

3. *Arma in ipso conflictu projicere.* Arma sane projicit & certatim fugit, qui in ipsa tentatione Patientiam & Humilitatem exuit. Sapientiae vox apud Boethium est: Talia tibi contuleram arma, quae nisi prior abjecisses, invicta te firmitate tuerentur. Homo verè patiens & humilis planè inviolabilis, insuperabilis, inexpugnabilis.

4. *Ea parte, quae quis impugnatur, minus se munire.* Ad avaritiam pronus elemosynarum liberalitate se munit. In luxuriam propensus Abstinentiâ & fugâ se armat. Ad superbiam concitatus, sui contemptu

¶ 4

a Eccli. c. 2, v. 1.

104 PALÆSTRA CHRIST.

temptu se tueretur. Ubi te sentis debiliorem, cò vires collige. Ulceri & parti lasa non sanæ malagma est admovendum.

5. Nolle *hostem* resistere loco opportuno. Ut hostis excludatur urbe, arcendus est à portis. Ad exteriorum sensuum portas hostili agmini te oppone: oculos & aures claudere, manus contrahere, gulam substringe, odoratu moderare. Væ urbi, si hostis occupavit portas.

6. Hostem jugulare nolle, dum parvulus & invalidus est. Beatus qui tenebit & allidet parvulos suos ad petram. Serpens antiquus est lubricus, ni maturè illum arceas ab animo, in eum totus illabetur. Caput serpentis obtere dum parvus est, ne in grandem colubrum excrescat. Principiis obsta, tentationem, antequam invaleseat, enerva.

7. Oppugnare amicos, inimicus applaudere. Propria voluntas; proprium & contumax iudicium plus nocent homini, quàm alii omnes illius inimici; hos tamen, propriam voluntatem propriumque iudicium complectimur, illos odimus & averfamur, qui Voluntati & Iudicio nostro vel minimùm contradicunt. Verte & pugna.

8. Cum eo hoste velle congredi & eominus pugnare, qui eominus est vincendus. Sæpe hostis acquirit vires è viciniâ; talis est libidinis tentatio, & omnia vitia voluptatis aliquid stillantia, quæ longè rectius fugâ, quàm collato pede superantur. Adversus hæc tantò

a Psal. 136. v. 11. sensu morali, nam longè alius est literalis,

tantò felicior pugna suscipitur, quantò remotor.

9. *Fugiendo velle hostem vinceres, qui pugnâ vincentus est statariâ.* Ejus generis sunt adversa & incommoda omnia: his vera patientia non cedit, nec ea vincit fugiendo, sed ferendo. Pedem cum illis confert, & universa superat, placide tolerando. Verberant nos & lacerant res adversa. Non est savitia; certamen est, quod quò sæpius adierimus, fortiores erimus. Ad contemnendam maiorum omnium potentiam, animus patientiâ durandus est.

10. *Armis pugnare similibus, cum pugnandum esset contrariis.* Quid stultius & minùs Christianum, quàm odio contra odium, garrulitate contra garrulitatem, stultitiâ contra stultitiam, conviciis adversùs convicia pugnare. Disparibus hîc armis certandum est. Odium amore, Garrulitas taciturnitate, fatuitas sapientiâ, convicium faustâ precatatione oppugnandum. Primæ legis est: Non reddentes malum pro malo, nec maledictum pro maledicto. sed è contrario benedicentes. Ne respondeas stulto juxta stultitiam suam, ne efficiaris ei similis. b

11. *In eo hoste debellando frustra se fatigare, qui debellari potest sine labore.* Melior est patiens virò forti. c Quid igitur vindictam operosè moliris? Exspecta Dominum, & liberabit te. d Magis enim ei fortitudo in

a 1. Petri c. 3. vers. 9.

b Prov. c. 26. v. 4. c Prov. c. 16. v. 32.

d Prov. c. 21. v. 22.

perferendis adversis, quàm in aggreddendis arduis. Tu ergo, quiesce, sile, patere, & causam tuam Deo cōmitte. Ille in hostes tuos, te quiescente ac silente, acerrimè vindicabit tempore.

12. Hostem suum ad suimet exitium & interitum juvare. Non est timendus hostis, qui non vincere potest nisi volentem aut juvantem. Diabolus certè nec vincere nisi volentem, nec jugulare potest, nisi juvantem. Diabolus pectori gladium apponit, cum fœdas noxialque cogitationes suggerit, tu ipse hunc gladium cordi tuo infigis, cum cogitationibus consentis. Diabolum juvas, cum ad foveam, in quam præcipiteris properas. Fovea profunda est meretrix, & puteus angustus aliena.

a Prov. c. 23. v. 27.

### §. II.

Adversus istas, quas memoravimus, stultitias in spiritali pugna, non leviter juvabunt præceptiones istæ.

I. Tentationes aperiendæ, sed non obvio cuique. Aperiendas esse tentationes omnium sapientum est consilium, sed aperiendas intelligenti rerum harum perito. Veluti duo nebulones Susannæ pudicitiam tentantes, alter alteri suam tentationem pessimè aperuit: nam cæcus cæcum duxit, & ita uterque in foveam corruit. Saccus frumentarius nubicus plenus seipsum prodit, animus tentationibus agitatus ægerrimè se

continet

cont  
dat. J  
inquit  
ga me  
didici  
Tenta  
consci  
imò ne  
pessim  
clausu  
rimis  
prius l  
scientia  
quietu  
lentium  
Tenta  
obvio  
tentati  
II. T  
da. S  
editam  
tissim  
si ab l  
possi  
ta, tu  
Anima  
numera  
tecessu  
Ann  
Tenedi  
Sarrace  
vires d  
cem te  
a G

continet qui erumpat, aut certè signis pandat. Jacob Rachelè & Liam affatus: Video, inquit, faciem patris vestri, quòd non sit erga me sicut heri & nudius tertius. *a* E vultu didicit avunculi contra se tentati notas. Tentationes detegere sed prudenti, & qui conscientias tractare nòrit, consultissimum, imò necessarium, alioqui cor exedunt, & ad pessima quaque impellunt, tam insipienter clausa. Spiritales viri experimentis creberimus, & malo suo didicerunt, non sibi prius lucem è calo alluxisse, quàm ipsi conscientiam & animum tentationibus inquietum Magistro spiritali aperuerint. Silentium hac in re perniciosissimum est. Tentationes patefacere, sed imprudenti aut obvio cuique. pessimū, nocentissimum. Nam tentatus alium turbat & seipsum non juvat.

II. Tentationum multitudo præmeditanda. Solebat Abbas tirones suos in turrim editam educere, & loquente manu remotissimum locum commonstrans: En, aiebat, si ab hac turri usque illuc quòd pertingere possint oculi, omnia crucibus essent oppleta, tu tamen tuas esse numerosiores crede. Animam tuam ad tentationem præpara. Innumera tibi etiānum toleranda. Ita in antecessum muniit tironem,

Anno Christiano millesimo decimo sexto Benedictus VIII. summus Pontifex regem Sarracenum prælio vicit. Rex fugit, sed vires denuò collegit. Atque ut Pontificem terreret, grandem saccum sardianis

E 6

glandi-

*a Gen. c. 31. v. 5.*

glandibus, seu, castaneis plenum misit cum hac denunciatione. Tot milites astate proximâ expectaret, qui vastarent Italiam. At Pontifex ut litteris nimium animosis responsum congrueret, Marsupium milio <sup>a</sup> iussit impleri, & Sarraceno regi transmitti, his additis: Veniret modò; salutandum eum à tot armatis, quot milii grana marsupio clauderentur. <sup>b</sup> Darius, ut ferunt, hosti Alexandro Macedoni peram misit papavere stipatam, & unâ dici iussit. Anderet progredi si vellet: peditatum & equitatum sibi tam esse numerosum, quàm missum papaver esse cerneret. Quod Alexander solum gustans expuit, & sacculum pipere non confuso plenum remisit cum dictis. Tam peditatus quam equitatus meus tuo est minor, sed est animosior. Tales sunt minæ diaboli, quales erant insanorum ducum illorum. Sed adsit, & innumeris nos tentationibus incurset, quisquis auxiliatore Deo pugnat, impavidus proclamat: Dominus illuminatio mea & salus mea quem timebo? Si consistant adversum me castra, non timebit cor meum. Si exurgat adversum me praelium in hoc sperabo. <sup>c</sup> Non timebo millia populi circumdantis me. <sup>d</sup>

Othoni I. Imperatori bellum memorant denuntiaturum adjectis his minis: Plures hostiles galeas in Germaniâ spectandas, quàm

ea

<sup>a</sup> Mit Hirsch.

<sup>b</sup> Haron tomo 11. annal. Eccles. an. 1016.

<sup>c</sup> Psal. 26. v. 1. & 3.

<sup>d</sup> Psal. 3. vers. 7.

ea tot  
Impe  
lenti  
anim  
milit  
pilear  
loend  
sed re  
gatus.  
copia  
velut  
aut pe  
saccus  
dandu  
suo di  
cum si  
Al  
exerci  
que in  
verit.  
pruden  
tandun  
te, ine  
nec pa  
sam m  
enim  
Cum il  
biscum  
tor est  
fortatu  
Ita om  
multitu

a 4  
b 2.



ea tota pileolos habeat stramineos. Risit Imperator prætumidam barbariem, & insolenti regi vicissim nunciari iussit: Veniret, si animo id sedisset, & coram cerneret quàm militares essent straminei pileoli. Hinc miles pileatus non galeatus in aciem iussus descendere. Venit igitur rex barbarus, & vidit, sed reverà non vicit. Nam prælio fusus, fugatus, captus est. Multitudo tentationum & copia quæ vel unicuique hominem infestat, sit velut culeus castaneis, aut marsupium milio, aut pera papavere, aut crumena pipere, aut sacculus nucibus refectus, nil tamen trepidandum. Solatio est quod Eliseus ministro suo dixit: Noli timere; plures enim nobiscum sunt, quàm cum illis. *a*

Assyriorum rex Sennacherib ingenti cum exercitu in Judæam sese infudit, omnemque impetum belli adversus Hierosolyman vertit. At verò rex Ezechias rebus bellicis prudenter ac maturè dispositis, ad cohortandum populum progressus: Viriliter agite, inquit, & confortamini; nolite timere, nec paveatis regem Assyriorum, & universam multitudinem quæ est cum eo, multò enim plures nobiscum sunt, quàm cum illo. Cum illo enim est brachium carneum: nobiscum Dominus Deus noster, qui auxiliator est noster, pugnatque pro nobis. Confortatus est populus huiusmodi verbis. *b* Ita omnino præmeditanda tentationum multitudo, non formidanda. Nobiscum est Dominus

*a* 4 Reg. c. 6. v. 16.

*b* 2. Par. c. 22. v. 1. & seqq.

# 110 PALÆSTRA CHRIST.

Dominus Deus, qui auxiliator est nostræ pugnatque pro nobis.

## 6. III.

III. Removendus tentationum fomes: agendum viriliter. Silex & chalybs si collidantur, scintillæ proflunt, celer emicat ignis: fomitē huic igni subtrahē, si cum nolis vivere; sua tentationibus fomenta diripe, si eas nolis invalescere. Ite nunc vani; pecunias acervate, honores & dignitates inhiate, voluptates undequaque conquire, indulge genio, sit plena sensibus licentia. His fomentis tentationes gaudent, his crescunt. Ita culeus nucum refertus colligitur.

Nuces relinquere Latinis est, imagunculas, crepundia, pupas, ineptias, nugas, fabulas, amovere, tractare seria. Ita Persius:

--- Et nucibus facimus quæcunque relictis.

Apud Romanos veteres sponsus cum domum duxisset sponsam, nuces sparsit, ut eorum sese jam emancipatum, pueritiam & puerilitatem finitam testaretur. Perinde si diceret. Reliqui nuces. Nuces repetere, ad nuces redire, aut à nucibus nunquam recedere, est apinos, puerilia, assanias semper tractare. Atque hoc est, quod crebrius instillat Paulus: Cum essem parvulus, loquebar ut parvulus, sapiebam ut parvulus, cogitabam ut parvulus. Quando autem factus sum vir, evacuavi quæ erant parvuli. *a* Fratres nolite pueri effici sensibus. *b* Tueri plures

faciant

*a* 1. Cor. c. 13. v. 11. *b* 1. Cor. c. 14. v. 20.

faciunt nuces deauratas, quàm centum aureos. Nimis quàm puerile est, culmum unicum attendere, & manipulum totum negligere; sesteritios aliquot lucrari, & mille coronatos perdere. Hoc mundi vanitas & vanitatum maxima vanitas est. Hæc nostra est infantia, hæc insipiens pueritia: Res temporis solertissimè curamus, quod æternitatis est, oscitanter transimus, ludicra & vana impigerrimè tractamus, animi salutem inter postremas ferè curas habemus. Expendendos nummulos etiam paucos, decies versamus manus, in omnem vitam poenitenda & nocitura ore liberrimo profundimus, nec damnum aestimamus. Terra punctum inter nos ferro & igni dividimus, eheu neglecto celo! Infantia miserabilis, deploranda pueritia. Hæ nostræ tentationes sunt, nec eas esse credimus; muscas venamur & apros dimittimus. Ita raro aut admodum sero recedimus à nucibus. Noces o pueri! noces à feriis, à divinis, à celestibus, ab æternis vos avocant. Exuamus, obsecro, hanc pueritiam; viriliter agamus, & æterna fluxis nunquam non præferamus. Confortemur & animosè resistamus hosti. Citra laborem non constat hæc pugna, non venit palma, non obtinetur victoria. Comeſſe qui vult nucleum, frangit nucem. *a* Qui querit honorem, ne fugiat laborem; qui sectatur voluptatem, impendat prius sudorem. Nux culleolis *b* tegitur amaris

*a* Plentium.

*b* Grüne Ruffschelfen.

amaris & duro putamine, recens nucleus suâ tunicâ evolutus pergratus est. Hæc sine morâ & labore non sunt. Idem in omnibus scientiis. Vis Poësi & Rhetoricæ studere? Grammaticæ leges prius sunt ediscendæ. Vis Physicæ, Metaphysicæ, Theologiæ navare operam? Prius in spinosissimâ Logicâ sudandum. In virtutis studio initium amarum, progressus facilis, finis jucundus. Tentatio nucis instar corticem habet durum & acerbum. Sed frange nucem, si vis esse nucleum. Cave, nux ista te robustior sit.

Ambianum a narrant nucibus expugnatum hoc stratagemate. Ferdinandus Antellus ortu Cantaber, Prætoris Pompeiopolitani filius, Dorlani præsidio prætectus validâ manu Ambianorum fines oberrabat, si fortè casum urbis occupandæ reperiret. Quod ut ex voto succederet, conficiâ samâ sparlum, præsidarios S. Pauli in Belgio, quod stipendia non procederent, tumultuari. Hæc scenâ Belgarum quinque millia evocati Dorlanum advolant, ubi fortuito cibo recreati de nocte magnis itineribus Ambianum tendunt, & appetente die ad tertium ab urbe lapidem in ruderibus ac maceritiis latent. Antellus portis multâ jam luce reclusis, quadraginta milites qui villatico habitu cultuque annonarias sarcinas dorso gestent subornat: Hic quidem gallinas, ille ova, hic scopas, iste caseolos, alii vitulos, aliqui olera, alias aliæ rusticanas merces ferebant.

a Amiens,

bant.  
pis ac p  
diverso  
exitur  
similes  
subsist  
tuor m  
actum  
unus sa  
casu sol  
stodes p  
rusticis  
celli a  
rent, pla  
ti signo  
tu Ant  
urbem  
munition  
lus sacre  
tus, aud  
tium fr  
mis ter  
Pauli, p  
evolat,  
reperit  
movere  
dextris  
urbs Ga  
expugna  
Hoc  
frequen

a G  
b lu  
mibi pa

bant. Hos intus loricatedos, & brevibus sclo-  
pis ac pugionibus accinctos præmittit, qui  
diverso itinere portam, quâ in Atrebatos  
exitur subeunt, & sub fasce anhelantibus  
similes ad levandas sarcinas in urbis aditu  
subsistunt, donec onustum plaustrum à qua-  
tuor militibus rusticâ veste dissimilatis  
actum insideret pontem pensilem: ex illis  
unus saccipherium nucibus plenum, veluti  
casu solutum effundit; accurrunt portæ cu-  
stodes per lasciviam, & nucibus attenti, à  
rusticis confodiuntur, qui, ne pensiles can-  
celli a fune secto demissi aditum obstrue-  
rent, plaustrum opponunt, & explosi sclope-  
ti signo dato vestibulum insident, quo soni-  
tu Antellus cum suis excitus advolat, & in  
urbem irrupit, mœnia, turres, compita, &  
munitiora urbis loca præsidiiis firmat; popu-  
lus sacris quadragesimæ concionibus atten-  
tus, audito campanæ classico, & discurren-  
tium fremitu, in vicos exit, sed hostium ar-  
mis territus, in domos refugit. Comes S.  
Pauli, provinciæ & urbi præfectus cum suis  
evolat, & fugâ periculo se subducit. Nemo  
reperitus in tanto discrimine, qui manus  
moveret; plus omnes in pedibus quàm in  
dextris spei reposuere. *b* Ita Ambianum,  
urbs Galliæ Belgicæ præstantissima nucibus  
expugnata Anno 1597. die 10. Martii.

Hoc etiânum diaboli stratagemata est  
frequentissimum, imò quotidianum; men-  
tem

*a* Schussgatter Cataractes aut Cataracta.

*b* Julius Caesar Bulergerus historiarum l. 10.  
mibi pag. 308.

114 PALÆSTRA CHRIST.

tem humanam expugnare nucibus. Quid enim honor, amplitudo, dignitas, nominis splendor, famæ celebritas? Nuces sunt ista & plerunque cassâ. Quid auri laminæ, quid opes & divitiæ, quid omnes orbis thesauri? Reverâ nuces sunt in orbem alterum à nemine asportandæ. Quid voluptates fluxæ nisi nuces verminosæ! Attendite, Christiani, attendite: diabolus rusticus larvatus; sed jam à quinque millibus annorum miles exercitissimus sacciperium nucibus plenum effundit ut decipiat, ut urbem munitam, mentem humanam, occupet, & cælum rapiat. Nemo fidat, fraudes sunt. Nemo fidat, imposturæ sunt; quibus incautos fallit: Nuces abscondit sacco, stratagemata mendacio, scelera virtutis velo. Amicitia identidem specie, ait Chrysostomus, crudelitatis venenum ejaculatur. <sup>a</sup> Hostiles fallaciæ cum notæ sunt, jam pane victæ sunt.

<sup>a</sup> Chrys. tom. 4. in c. 6. ad Rom. hom. 10. mihi pag. 90.

PARS

PA

TI

Te

V

etiam c

Qu

tolerar

niz, T

urbs d

expugn

diebus:

paratan

eiusdem

summa

patre c

a Fl

b ✓

c Eu

# PARS ALTERA DE TENTATORIS GENIO.

## CAPVT I.

*Tentatoris genius generatim  
describitur.*

**V**arium prorsus obsidionis genus est.  
Carthago Hispaniæ quod Florus me-  
morat, <sup>a</sup> quo die obsessa, eodem  
etiam est capta.

Quam verò diras & longas obsidiones  
tolerarunt Potidæa urbs maritima Macedo-  
niæ, Tunes Africæ minoris seu Zeugitanæ <sup>b</sup>  
urbs à Carolo V. Imperatore Anno 1535.  
expugnata. Hanc olim continuis sedecim  
diebus arsisse, sed jussu Senatûs Romani re-  
paratam esse memorat Eutropius. Utica  
ejusdem Africæ urbs olim post Carthaginem  
summæ dignitatis ab Amilcare Hannibalis  
patre oppugnata. <sup>c</sup> Hierosolyma à Tito &  
Vespa-

<sup>a</sup> Florus l. 2. c. 6.

<sup>b</sup> Aliis propria dicitur.

<sup>c</sup> Eutrop. l. 4.



116 PALÆSTRA CHRIST.

Vespasiano obfessa & capta sexto mense à die paschatis, quo obsideri capta.

Obsidionem triennalem non unam produnt scriptores. Bysantium ayo Severi Imperatoris tribus annis & dimidio obfessa. Bethoron Hebræ civitatis obsidio triennium tenuit. Totidem annis ab hoste cincta Samaria.

Vienna Austriæ sub obsessore Solymanno & protectore Carolo V. viginti octo impressiones toleravit & repulit. Veiorum decennalis obsidio fuit, quo quidem tempore miles Romanus sub pellibus durare capit.

Vix ulla tamen unquam obsidio contumacior, quàm ad Ostendam fuit: nulla urbs majore vi oppugnata, nulla fortius propugnata, nusquam plus artis & industriæ adhibitum, nusquam plus molitionum, munitionum, insidiarum: Lue grassante, tormentis fulminantibus miles de capite suo ludebat, & contemptâ morte ferocior, sciens prudens in pericula ruebat. Ita vitæ prodigi mortem ul ro lacebant, & pedibus cadavera calcantes hominum ingenium exuisse, ac naturam ejurasse videbantur. Nusquam magis invicti spiritus in obsessis, nusquam majus victoriæ in obsidentibus studium est repertum. Canant poëtæ & fabulis attollant decenne Illi obsidium. Lacones viginti annos in pertinaci Messanæ oppugnatione posuerint, tres Ostendana obsidionis anni & aliquot menses illustribus omnibus veterum facinoribus tenebras offundunt.

Unica obsidio Bredana quantum tempo-

ris &  
glutier  
comm  
Ueb  
virtute  
tentari  
Tentat

Petr  
cillo d  
Diabol  
go, ter  
inimici  
foveas  
pungit  
tit iras,  
errores  
bat, aff  
sapit m  
humana  
tidem r  
bolo, cu  
Nulla  
Specie b  
na nih  
Volunt  
specie  
plumbe  
loculos  
plumbu  
sed arge  
piunt.

a chr

ris & laboris, quantum auri & militum glutierit, Hermannus Hugo singulari libro commonstrat.

Urbium robur ostendit obsidio, hominum virtutem aperit tentatio. Hastenus de tentatione actum: Nunc porro agimus de Tentatore.

§. I.

Petrus Chrysologus arrepto veluti penicillo diabolum suis coloribus expicturus: Diabolus, inquit, mali auctor, nequitia origo, rerum hostis, secundi hominis semper inimicus, ille laqueos tendit, lapsus parat, foveas fodit, aptat ruinas, stimulat corpora, pungit animas, cogitationes suggerit, immitit iras, dat virtutes odio, vitia dat amoris, errores serit, discordias nutrit, pacem turbat, affectus dissipat, conscindit unitatem, sapit malum satis, bonum nil, violat divina, humana tentat. Jam supra monui & identidem monere non cesso: Nemo fidat diabolo, cui nomina mille, mille nocendi artes. Nulla ejus tentatio non colorata, nulla non specie boni velata. Nam intelligentia humana nihil nisi Verum, aut sub Veri specie: Voluntas nihil nisi Bonum, aut sub Boni specie potest recipere. Nemo philippeum plumbeum, nemo cupreum sesterrium in oculos admittit; nihilominus multi & plumbum & cuprum, monetas adulterinas, sed argenti aurive palliolo honestatas, recipiunt. Diabolus monetæ adulterator insignissimus

2 Chrysol. serm. 11. initio, mihi pag. 31.

signissimus, nummis quos cudit, argenti & auri colores incoquit. Quid enim tentatio nisi fallax species? Ita Petrus Chrysologus: Tentatio est, inquit, species fallens, quæ prospera in adversis, adversa occultat in prosperis, humanamque ignorantiam dolosus educit in lapsus. <sup>a</sup> Quis autem sit spiritus qui tentat, ipsa declarat suggestio. Nam spiritus Carnis mollia, spiritus mundi vana, spiritus malitiæ amara semper loquitur, sed speciosissimis quibusque titulis præfixis, amœnâ semper & honestâ fronte scorpionis caudam occultat: boni specimen præ se fert omnis tentatio. Tu verò cave, latet anguis in herbâ, latet sub osculo Joabi sica; frumenti manipulum messor amplectitur ut eum falce succidat; venator viridi vestitu gaudet, ne feras fuget; piscator hamum obvoluit escâ, ne illum pisces horreant; rete operit Auceps, ne tectat aviculas; venenum sæpe conditur saccharo, propinatur aureo carchesio. fraus & fucus plerumque conjunctissima.

Si Aristoteli credimus, sunt mendacia, quæ majorem veritatis speciem habeant, quàm ipsa veritas. At verò, eodem teste, modica transgressio à veritate discedentibus sit longè decies millies major. <sup>b</sup> Angelum lucis repræsentat tenebrarum princeps, veritatem assimilat primus mendaciorum sigulus. Phariseos, scribas, Pontifices Hebraos

<sup>a</sup> Chrysost. sermo 71. mihi pag. 191.

<sup>b</sup> Arist. como 4. l. 1. de Celo. summa 7. mihi pag. 254.

braos  
imman  
xit. Q  
multa  
omnes  
& tolle  
crilegii  
aquitat  
est ratio  
moveat  
privato  
gratiâ v  
publica  
Roman  
licionib  
sacra n  
dare.

Quid  
nonnun  
nes priv  
munis b  
quæ fib  
Hoc Te  
umbrâ  
Ita null  
nullum  
tione ac  
De af  
Jobus: Q  
ferrex.  
gotius i

a loar  
b Es  
bedentes

breos ad scelus maximum, ad parricidium immanissimum venustis falsitatibus pertraxit. Quid facinus, aiunt, quia hic homo multa signa facit. Si dimittimus cum sic, omnes credent in eum, & venient Romani, & tollent nostrum locum & gentem. a Sa- crilegii summi statuebant fundamentum, aequitatem. Ergo aiunt, convenientissimum est rationi, ut tanto huic malo, maturè admoveamus remedium: bonum publicum privato anteponendum. Hic homo eà plebis gratiâ valet, ut exercitum constare, & Rempublicam possit evertere aut certè mutare. Romani nobis infensi non deerunt his molitionibus. Ita & nomen, & populum, & sacra nostra difficile illis non erit pessumdare.

Quid quæso fingi posset speciosius? Ita nonnunquam qui ad clavum sedent, homines privatos nullo jure opprimunt, in communis boni, ut aiunt, gratiam. Nulla olla quæ sibi suum non inveniat operculum. Hoc Tentatoris primum vafrementum est, umbrâ virtutis & nomine specioso fallere. Ita nullum flagitium, scelus & sacrilegium nullum est quod callidissimus tentator ratione ac aequitate non possit obvolvere. b

De astutiâ hujus Tentatoris disserens Jobus: Cartilago illius, inquit, quasi laminæ ferreæ. Quid per Cartilaginein, ait Gregorius interpres, nisi simulatio ejus accipitur?

a Ioan. c. 11. v. 47. & seqq.

b Es ist zu wenig geredet! ich hab meine bedenken: ja was geltens?

cipitur? Cartilago nāque ossis ostendit speciem, sed ossis non habet firmitatem: & sunt nonnulla vitia, quæ ostendunt in se rectitudinis formam, sed ex pravitatis prodeunt infirmitate. Hostis enim nostri malitia tantā se arte palliat, ut plerunque ante deceptæ mentis oculos culpas virtutes fingat, ut inde quisque quasi expectet præmia, unde dignus est æterna invenire tormenta. *a* Hinc, ulcisci se, justitia putatur; boni zeli meritum, Ira creditur; Ignavia mansuetudini, prodigalitas miserationi; tenacitas parsimonia, pertinacia constantiæ tribuitur; Superbia, libertas, lascivia, affabilitas, loquendi procacia veritatis defensio censetur; pigritia quietis amor, præcipitantia agendi fervor, exequendi tarditas à procrastinatoribus illis consilii maturitas appellatur. Error mantelo se virtutis velat, hinc & longè minus agnoscitur & difficilius emendatur. Eam ob causam monet Joannes: Charissimi nolite omni spiritui credere, sed probate spiritus. si ex Deo sint. *b* Examinandus est larvatus ille lucis angelus, quis sit, & unde sit; quid spectet ac velit? Ita ducum præstantissimus Josue cerneas angelum sed sibi ignotum, & interrogans: Noster es, inquit, an adversariorum? *c* Ita extremæ tentatoris ungulæ sunt observandæ, quò potissimum collineet, attendendum. Ratio dialectica exponit omnem falsitatem, consideratio finis elidit omnem

*a* Greg. l. 32. Moral. c. 17. mihi pag. 1056.

*b* 1. Ioan. cap. 4. vers. 1.

*c* Josue cap. 5. v. 13.

omne  
lo ne fu

Vulp  
alliciat,  
ad latur  
drupes  
tò corr  
simulat  
tè adest  
quasitas  
Dux  
sanguin  
tus, Lu  
dolum  
conne  
nuntiare  
stianis  
Ad om  
Hadding  
tingitur,  
exercitu  
principe  
mento  
& mult  
gium in  
tro impo  
prosequ  
nus dux  
gemmis  
surgit &  
quem se  
captivos

omnem tentationem. Finem inspicie, diabolo ne fide.

§. II.

Vulpes animalium astutissima ut aves alliciat, mortuam se simulat. Cum simplices ad latum funus advolant, vascerum quædrupes in rem suam vigilans incautas subito corripit & jugulat: ita demon inducias simulat & pacem, se fingit mortuum; repente adest & prædas agit vario stratagemate quasitas.

Dux Normannorum Haddingus Regio sanguine prognatus, vir ferox, ad arma natus, Lunam, Italiam civitatem expugnaturus, dolum sic armavit. Misit in urbem qui comineatum peterent & hospitium, simul nuntiarent fatalem morbum, in quo Christianis sacris ante mortem imbui cuperet. Ad omnia annuerunt Lunenses. Ingreditur Haddingus baculo nixus & lustrali fonte tingitur, exploratâ tacite urbe ad naves cum exercitu redit. Brevi fama volat, mortuum principem, Ecclesiæ Lunensi legata testamento arma ducis & equum cum gemmis & multo auro. Credunt cives & funus regium instruunt. Armatus & vivus dux feretro imponitur, omni exercitu ad tumultum prosequente. Quid urbs, nisi suum ipsa funus duxit? Ponitur jam feretrum auro & geminis coruscum. En tibi subito mortuus surgit & armatus, primus obvios sternit, quem secuti milites urbem incenderunt, captivos cum prædâ detulerunt in naves.

Ita Solimannus Peloponesius Ægypti  
Præses ab Ottomanno Imperatore Turcico  
missus Adenum Arabiæ oppidum muni-  
tissimum occupavit. Cum enim ab Zebito  
ejusdem felicis Arabiæ civitate superatis  
faucibus Adenum pervenisset, legatos jam  
ante premisit, qui ab Rege comineatum  
vacualque in urbe ades curandis ægrotis  
pro amicitia peterent; utrumque cum cura  
præstitit Rex, & alimenta in classem & ho-  
sitium laborantibus datum. In id hospitium  
simulato morbo, singuli milites à quatuor  
valentibus à mari transvehébantur, armis in  
lethulo sub veste contextis, per eam fallaciam  
nihil cunctandi suspicante populo, quingenti  
paulatim intromissi. Tum Solimannus ex  
composito per satellites Regem ad naves  
accescit. Ille cum, suæ dignitatis haud  
quaquam oblitus, indignabundus abnueret,  
confestim insiliatoribus, quod jam antè  
convenerit, è classe proponitur signum, ii  
cum armis extorsit coorti stupente ad in-  
opinatam rem civitate, regiam circumfi-  
sunt, comprehensumque regem ad Soli-  
mannum vi pertrahunt. Ibi superbè interro-  
gatus ab eo, cur tertium jam diem ad se of-  
ficii causâ venire distulisset; cum liberius  
responderet, quàm prædonis aures ferre  
consuescent, arreptus propalam ex ipsius  
prætoris navis antennæ suspenditur. Urbs  
dein crudeliter in modum direpta; præsi-  
dium impositum. <sup>a</sup>

Ita

<sup>a</sup> Petrus Maffei l. II. *histor. Indis, mibi*  
pag. 310.

Ita d  
tatissimus  
pacem &  
di vim ve  
certius ce  
Sylitam  
quam Ang  
dens: Ten  
emigres in  
tio: Deus  
jam, ascen  
quo caru p  
nol man, s  
Se equ, se  
habli o  
apto palaj  
centum  
fome sac  
ciet mutar  
b-hapuzar  
vele, ubi f  
quum amic  
tio fructu  
truum, & q  
rium aure  
Ita excec  
rem, vene  
architectas  
pica iplend  
a Anton  
eius e s apt  
b Vincen  
nal. Franc  
Apotezeg. C



Ita diabolus ad omne stratagemata exercitatus in angelum lucis se transformat, pacem & amicitiam simulat, suam tentandi vim velut emortuam commonstrat, ut certius celeriusque decipiat. Ad Simeonem Syrlitam cum curru & equis igneis tanquam Angelus e caelo missus suaviter accedens: Tempus est, inquit, ut Elia instar hinc emigres in caelum. Ascende currum quem tibi Deus amico suo natus obviavit. Simeon jam ascensurus pedem alterum in fallacissimo curru posuit, sed una dominum JESUM inelamans se cruce signavit: Mox currus, & equi, & auriga evanuerunt.

Rathbodum regem Fisonum narrant aureo palatio, quod ater hic angelus representavit, eò deceptum, ut à divo Ulfrano fonte sacro j. anjam tingendus, pedem revocaret mutata subito mente, cixeritque; Nolle se baptizari, sed à morte illuc commigrare velle, ubi se sciret majorum suorum & plurimum amicorum societate in aureo illo palatio fruiturum. b Triduo post auit mortuum, & quò migrasset ad illud utique palatium aureum, Avernale caelum.

Ita execrandam illam & ter miseram faciem, veneficos & veneficas Orcinianus hic architectus jam noto dolo deludit: Aedificia splendoris ac voluptatis refertissima

F 2

a Antonius Simeonis discipulus in vita eius c 5 apud Roswisd mibi pag. 172.

b Vincentius in spec hist. l. 23. c. 146. Annal. Francor. in Dagoberto circa annum 708. Spofrheg. Gall. Paris pag. 20.

pingit aëre, suisque ea discipulis illis ac sorculis spectanda, & brevi habitanda exhibet, Hinc illi martyres diaboli, quod jam sapius compertum, quæstionis tormenta, rogam, flammæ, supplicium extremum tolerant constantissime. Tanti apud eos est aëreum nugacissimum spectaculum, præstigiæ fallacissimæ. Quid in tentatione trepidas Christiane ignave, cur pro Christo pati recusas? Gloria & divitiæ in domo ejus. *a* Salvi erimus in vitâ ipsius. Idcirco gloriamur in spe gloriæ filiorum Dei, Non solum autem, sed & gloriamur in Deo per Dominum nostrum Jesum Christum. *b* Ergo, exue te stolâ luctus & vexationis tuæ, & induæ te decore & honore ejus, quæ à Deo tibi est sempiterna gloria. *c* Eximie Petrus Damianus: Diabolicæ tentationis, inquit, proponuntur tibi exempla, ut & ipse contra hostis callidi deceptoris insidias solerter evigiles, & dum te delectat aliorum audire victorios, ipse te per languidi corporis ignaviam non remittas. *d*

*a* Psal. 111. v. 3. *b* Rom. c. 5. v. 10. & 12.

*c* Baruch c. 5. v. 1. *d* Dim. l. 6. epist. ep. 21.

### 6. III.

Stratagemata memorans Vir doctissimus, Erycius Puteanus historiographus regius: Franci, ait, Perthariti a causam, ad quos

confu-

*a* Aliis Perthares, & Partheritus aut Partharicus nobis propriè Warteich Fuit Longobardorum Regis Ariperti, vel Arithperti filius, qui regno excidit, idemque tragicis casibus, & mutatis crebrò exiliis jactatus recuperavit.

confugere  
trati, inge  
punt. Hos  
lens, Grin  
A levi pr  
pessit, &  
capiendo  
victoria a  
dam effusi  
gnam ven  
preliantur  
lo vidi  
Quippe p  
noque me  
tamque  
sanguinis  
hauserant  
que digei  
das exerci  
res Perth  
Tam insig  
esset, mer  
Francoru  
tas. a  
Hand  
moaldus  
elcam, qu  
tridum se  
mam, in t  
exhibet, se

a Eryci  
Vide etiam  
Andrea Br  
b Grin

confugerat, bello & vindictâ dignam arbitrat, ingentibus copiis in Italiam perimpunt. Hos viribus destitutus, sed astu valens, Grimoaldus prope Astam aggreditur. A levi pralio metum simulans, fugam cepisset, & castra vino ciborumque lautitiis capiendo hosti referta, deserit. Franci fausto victoriæ auspicio decepti, & in ventris prædæ effusi, tanquam ad epulas non ad pugnam venissent, vino se onerant & in dolia præliantur. Trius igitur ebrietate quam bello victi, cladem suam strati adumbrant. Quippe post secundam vigliam somno vinoque mersos Grimoaldus adoritur, tantamque stertentium stragem edit, ut plus sanguinis fustum sit, quam vini hostes exhauserant. Quid dicam? præproperam malèque digestam victoriam removete. Sic validus exercitus parvâ manu oppressus est, & res Perthariti ad desperationem prolapsa. Tam insigni cladi cum vix nuntius superesset, memoriam apud posteros locus fecit, Francorum rivulus huc usque appellatus. <sup>a</sup>

Haud aliter diabolus tentator verè Grimoaldus <sup>b</sup> eam illis quos tentat, ostendit escam, quam novit fore gratissimam; putridum sed scitè coloratum porrigit potum, ut totum rapiat regnum, voluptates exhibet, sed impuras & fluxas, ut spoliis ca-

F. 5. lestibus

<sup>a</sup> Erycius Puteanus l. 2. Hist. Insubricæ. Vide etiam volumen 1. Annal. Boiotorum P. Andrea Brunner l. 5. mhi pag 610. & seqq.

<sup>b</sup> Grimwald.

lestibus & æternis. Hoc ferè stratagemate ille suas victorias parit; non dat regna sed promittit, rerum umbras pro rebus objicit. Nimis quàm imperitus & fatuus est, qui à demone malorum omnium satore aucupatur commoda. Faciem ejus, Job teste, præcedit egestas. Divitias non habet ullas, quibus affectas suos & clientulos beet, eorumque inexplebilem cupiditatē exsaturaret. Inani & ludicrà divitiarum umbrâ fallit, quæ famem non sedat sed provocat, perinde si quis famelico panem pictum aut lignum apponat.

Demon principiò sensim ac molliter inserpit, dein vehementer atque hostiliter premit & urget; illius verba sæpe obliqua & ambigua sunt, ne inhonestum appareat, quod turpissimum est, & prorsus execrabile.

Multos decipit dum eis multa simul agenda sub aspectum ponit, ut eos acervo & mole rerum terreat. Tu verò responde tentatori: Hac horâ hoc faciam, sequente aliud, aliudque tertîa; non simul omnia. Ita pedentim & per gradus confici possunt plurima.

Non paucos fallit precum multitudine, qui hoc unum satagunt ut precatiunculas recitent quàm plurimas: num illud attentè faciant, hoc ipsi non multum curant; interim etiam sæpe magis necessaria & meliora negligunt.

Quantos nequissimæ humilitatis specie seducit,

2 Job 1. 41. v. 13.

seducit  
omittunt  
inde ipsi  
Honest  
iram, cor  
nimiam  
tis furo in  
datoria,  
agentes e  
Quam  
iracundâ  
falsis, rel  
veris, s  
noxius, c  
crymis &  
malignis  
deludit  
Nonnu  
suadet: l  
bereris, co  
fac animo  
ple appet  
voluptati  
intendi p  
rant anim  
transcarn  
dus: non  
ter oppre  
plere vol  
Tentation  
tendis, ei  
plicatiùs  
Porro i  
Ipsa

seducit, qui actiones sanctiores multas  
omittunt, ne ab aliis habeantur sancti, &  
inde ipsi fiant superbi.

Honesto correctionis titulo multos in  
iram, contumeliam, vindictam, severitatem  
nimiam impellit: Alios mansuetæ comuta-  
tis fuce impedit, quò minus lasciva, obre-  
ctatoria, pessima quæque garrientes aut  
agentes corrigant.

Quàm multos spe vanâ, taciturnitate  
iracundâ, vel timidâ & superbâ, insomniis  
falsis, religionibus fictis, superstitionibus  
veris, scrupulis exitiosis, curiositatibus  
noxiiis, odiis & simulatibus speciosis, la-  
crymis & solatiis captiosis, suspicionibus  
malignis, tristicis aut gaudiis inanissimis  
deludit.

Nonnullis tam blandè quàm malitiosè  
suadet: Ut demum ab hac tentatione li-  
bereris, concede aliquantulum naturæ, satis-  
fac animo, satia gulam, indulge genio, ex-  
ple appetentiam, da aliquid hilaritati, laxa  
voluptati frenos, remitte arcum ut denuo  
intendi possit. En tentatoris astutiam: Dix-  
erunt animæ suæ, monet Isaias, Incurvare ut  
transcamus. a Noli acquiescere, ait Bernar-  
dus: non est enim transiturus, sed te gravi-  
ter oppressurus. Quò magis volueris ex-  
plere voluptatis sitim, eo magis sities.  
Tentationem non vincis, sed irritas & ac-  
cendis, cum ei satisfacis. Sed hæc infra ex-  
plicatiùs trademus.

Porro indefessa est dæmonis in tentando

F 4

constan-

constantia . Non eum frangit temporis diurnitas, non illum moræ tædet, ne si iterum iterumque ac sapius repellatur, animum despondet, aut in pugnandi contentione languet. Ossa ejus velut fistula æris, ait Jobus, cartilago illius quasi lamina ferrea. *a* Uti enim ossa non flectuntur nec mollescunt, ita dæmon non incurvatur domitus, non cedit victus, non continuo fugit pulsus. Musca est impudens, identidem redit, etsi centies rursusque centies abigatur. Et sicut in exagitanda & persequenda prædâ non fatigatur, ita etiam in retinenda impigerimus nulli parcat operâ . Ex ejus unguibus non minus difficulter extorseris prædâ, quàm, ut verus est verbum, ex Herculis manibus clavam, aut è leonis unguibus semefum agnum. Enimverò tentator iste non initio statim dentes & ungues exerit; à levioribus incipit, piacula minora suggerit, paullatim ad gravia flagitia & crebriora transit, in eos demum omnem malitiam effundit, & ad gravissima quaque pertrahit, quos illis tentationum præludiis vicerit. Nimirum quò serpens caput immiserit, eò & reliquum corpus non difficulter introducit. Quo diabolus digitum, eò & manum, brachiumque totum inserit.

Franciscus Assisias vir sanctissimus monere solitus: si diabolus, aiebat, vel unicum capillum nobis extorserit, grandem inde camum, aut rudentem validum textit: si vel semel re minimâ nos irretiat, inde ad alia

atque

*a Job 6.40. v. 13.*

atque  
manum  
tori por  
a Ter  
vnd Ge  
Muct e  
cin Bla

Tenta  
e

V Ir  
re  
Di  
atque sa  
pendu se  
cipit m  
haberet  
mentem  
conche  
fructu  
tor est N  
las & in  
femina  
bulos, la

a De  
em bô  
mili pag

atque alia non difficili suafu proturbat. <sup>a</sup> Si manum nolis perdere, cave digitum tentatori porrigas.

<sup>a</sup> Teufel ist ein sehr geschwinder Rhetor und Sophist; macht gar leicht auß einer Muck ein Elephanten / auß einem Splitter ein Blacken.

## CAPVT II.

*Tentator diabolus Cupedinarium  
& Aurificem agit, deliciis  
& divitiis fallit.*

**V** Ir sanctissimus abbas Mathois, quod Pelagius memorat, dicere solebat: Diabolus non perinde bonus messor atque sator est; <sup>a</sup> industria plurimum expendit seminando, sed tantumdem non recipit metendo. Quod si tam abundantem haberet messem, quam copiosum spargit sementem, in sua horrea orbem universum conveheret. Diversis planè seminibus instructissimus, malorum omnium seminator est. Neque verò aliud, quàm herbas malas & inutiles, frumenti vitium, adulterina semina, segetum pestes, lolium, urticas, tribulos, lappas ferit. Sed, Numini sint laudes,

F 5 non

<sup>a</sup> Der Teufel ist ein guter Seemann / aber ein böser Schnitter. Pelag. libell. 10. n. 35. mihi pag. 599.



non omnis ejus satio surgit; hinc minus meriti, quam meriti. Srygii seminis multum interit.

Quemadmodum verò Satanas modò Seminatore, modò melle, ita subinde mercatore, mox restione aut pellione, nonnunquam Phrygionem, jam verò pistorem, jam satorem, jam & sutorem; brevè vietorem aut tinctorem, modò pictorem agit; mille larvas die uno, unicà horà induit. Jam pavonis, jam colubri, jam leonis formam subit, formas se vertit in omnes. *a* Uti verò Archeronticus hic tentator varias sumit figuras, & vultus præsefert diversissimos, ita omnis generis tentationes admoveat: jam minatur & terret, jam blanditur & mulcet, modò rogantis, modò imperantis personam gerit, quascunque vult, facies sibi aptat, ut ad omne vitiorum genus pertrahat. Præcipue verò triplici tentatione humanam gentem ad malum sollicitat. Nam sapissime aut Cupedinarium, *b* aut Aurificem, vel Bractearium, *c* aut Pileonem *d* agit. Tonitruum filius Joannes jam olim pronuntiat: Quoniam omne quod est in mundo, concupiscentia carnis est, & concupiscentia oculorum, & superbia vitæ, *e* quæ non est ex Patre, sed ex mundo est. *f* Cupedinarius Con-

cupiscen-

*a* Virg. l. 4. Georg. de Proteo.

*b* Cupedinarium Schlechtkech / Pastetenmacher / Zuckerbacher.

*c* Goldschlager. *d* Hucker.

*e* Lustgeiz / Beilegeiz / Ehrgeiz.

*f* 1. Ioan. 2. 16.

cupiscen  
rius Con  
perbiam  
Tentato  
verimus  
narium,  
pingam,  
gis patue  
caput Cu  
noscend

Vt Con  
tator, C  
lâ, libid  
tiâ Pro  
pellund  
& libidi  
dinarici  
Pentapol  
fios & m  
bidia se  
est. Gula  
mx ten  
lactiâ &  
fedit po  
rexerunt  
bræos b  
feu, votiv  
do, Idole  
dio pers  
Fornica

*a* Ex

*b* Q

cupiscentiam carnis; Aurifex vel Braſtearius Concupiscentiam oculorum; Pileo Superbiam vitæ perſuadere nititur. Ut igitur Tentatoris indolem ac genium probe noverimus, hunc vobis Chriſtiani, Cupedinarium, hunc Aurificem & Pileonem depingam, ut tantò minùs lædat, quantò magis patuerint lædendi artes. Hoc quidem caput Cupedinarium & Braſtearium dabit noſcendum.

§. I.

Ut Concupiscentiam carnis concitet Tentator, Cupedinarium agit, & homines gulâ, libidine, deliciis tentat. Edendi appetentiâ Protoplaſtos & omnes eorum poſteros peſſumdedit & in exitium adduxit. Gulâ & libidine orbis univerſus ab hoc Cupedinario infectus diluvii aquis ſubmerſus eſt. Pentapolis (ſeu quinque civitates Palæſtine) ſos & medulla omnium regnorum, quia libidi ni ſerviit, igne calitus lapſo conſumpta eſt. Gula & libido Cupedinarii illius notiffimæ tentationes Hebræum populum idololatriâ & omnibus ſagitiis contaminarunt: ſedit populus manducare & bibere, & ſurrexerunt ludere. a Moabitides feminæ Hebræos blandâ humanitate ad polluctum, b ſeu, votivum epulū vocarunt. Hic Gula, Libido, Idololatria & omne malum ſuavi cōpendio perſuadebatur ab illo ipſo Cupedinario. Fornicatus eſt populus cum filiabus Moab,

F 6

que

a Exodi c. 32. v. 6.

b Dyſſermat.

quæ vocaverunt eos ad sacrificia sua. At illi comederunt & adoraverunt Deos earum. 4 Hoc consilii gravissima fuit Cupedinarii hujus tentatio, cum omnis populus Israël præstantissimum manna nausæaret, & carnes appeteret. Hac duplici Gula & Libidinis tentatione Cupedinarius iste maximam orbis partem quotidianis lucris in suum censum redigit. Illud in tentationibus Gula miserum: Cum Gula quotidie litigandum & luctandum cominus. E ceteris plurima licet fugere. Et sæpe optimum loricæ genus est procul abesse. Hic autem longè alia est ratio. Quotidie comedere ac bibere, debitum tamen modum nunquam excedere, exactam semper moderationem servare, difficile. Gulosa cupiditas & palliata necessitas tam vicinæ & validæ tentationes sunt, ut ab eis sapissime vincamur. Et quod plerunque vetitum est, magis tentat & allicit: ita diebus esurialibus plerunque major sentitur fames; jejunio verno magis sapiunt carnes. Nitimur in vetitum cupimusque negata.

In Paschatis pervigilio usitata cocorum & pistorum tentatio est, à carnibus recens assatis allici ad libandum. Hic nares & oculi lenones agunt, & facillimè quod volunt persuadent, præsertim esurienti. Et quid interest, aiunt, si dieculâ dimidiâ præveniamus Paschatis latitiam? Ubi tam proum est os, tam promptæ manus, tam expeditæ rationes, multò facillimè vincit Cupedinarius,

2 Num. c. 25. v. 1. & 2. & Num. c. 31. v. 16,

rius, q  
memat  
mam.  
& null  
hatur  
Aude;  
placet  
quodlib  
Ita di  
tidie ste  
vitio, q  
de infic  
& inter  
moner  
Attend  
ex Orc  
testatis  
Attend  
quæque  
ramus,  
volumu  
& salus

Beat  
lejenis  
dant, d  
cùm so  
tia inva  
favum  
tem: F  
diabol  
alliceb

rius, qui suis insuper ratiunculis & enthy-  
mematis rem omnem facit expeditissi-  
mam. Quin audes, inquit, rem levissimam,  
& nullius piaculi? aut certe si quid contra-  
hatur labeculæ, aquâ lustrali abstergiur.  
Aude; nimius in suum genium rigor non  
placet superis. Ita patitur hic Orator  
quodlibet non agrè persuadet.

Ita diabolus maximam orbis partem quo-  
tidie sternit gulâ vel luxuriâ, vel utroque  
vitio, quod passim conjunctum. Si milites  
de insidiis præmonerentur, vigilarent utique  
& internecionem caverent. At nos quotidie  
monemur: è cathedris omnibus clamatur:  
Attendite, diaboli est tentatio, stratagema  
ex Orco; quem cacodæmon aliter suæ po-  
testatis facere nequit, gulâ & luxuriâ vincit;  
Attendite. Nos verò insidiarum securi obvia  
quæque in prædam trahimus, glutimus, vo-  
ramus, haurimus sine lege ac modo; vinci  
volimus. Longè aliter agunt quibus victoria  
& salus est cordi.

§. II.

Beatus Helenus, quem Ruffinus Aquile-  
jensis, & Palladius Helenopolitanus lau-  
dant, diuinis servitiis se mancipavit. Hunc  
cùm solus ageret, vescendi mellis appeten-  
tia invasit. Circumspexit, viditque mellis  
favum è rupe defluentem & pæne dicen-  
tem: Fruere inemptâ dape. At ille fallacias  
diaboli subodoratus: Discede, inquit, à me  
illecebrosa & deceptrix Concupiscentia.

Scriptum

Scriptum est: spiritu ambulate, & desideria carnis non perficietis. *a* Jamque Helenus ipsum tentationis locum metuens & in abditiores recessus penetrans inediā se macerare capit. Neque hīc defuit tentatio. Nam ubi tertiam eō loci hebdomadem egisset, varium pomi genus huc illuc sparsum vidit. At ille repetitos diaboli dolos satis intelligens: Non comedam, inquit, imō nec tangam, ne fratrem meum, hoc est animam meam, offendam: Scriptum est: Non in solo pane vivit homo, sed in omni verbo quod egreditur de ore Domini. *b* Sic & aliam priori abstinentiæ hebdomadem adjunxit. Cui demum Angelus quiescenti: Surge jam, inquit, & quæ tibi apposita reperies, tuto vescere. Justius abiit & invenit rivulum placidissimum, odoratis herbis prætextum. Ita laetitia in cibum, in potum fons fuit. Herbas demessuit, comedit, bibit. Sed (liceat dicere) quàm parcus est in suos ditissimus Deus! Cujus sunt omnes feræ silvarum, cujus est orbis terræ, & plenitudo ejus. *c* Famulo tam fideli aquam solū & lactuculam crudam apposuit, sed, quod etiam sciamus, ita condidit, ut affirmarit Helenus se omni vitâ suavius nunquam epulatum. Quod & nos alibi confirmamus. Verè, quod Cyprianus dixit; Voluptatem vicisse, voluptas est maxima; nec ulla major est victoria, quàm quæ de cupiditatibus refertur. *d* Nō est illustrior pugna,

*a* Gal. c. 5. v. 16. *b* Deuteron. c. 8. v. 3.  
Matth. c. 4. v. 4. *c* Psal. 49. v. 10. & 12.

*d* Cyprian. l. de bono iudicio.

pugna, nec triumphus gloriosior, quam tentatori non cessisse. Et Deus modo sane admirabili, & prorsus incredibili suavissime compensat quicquid hae in re tentationis victor sibi ipse subtrahit. Nos pariter exemplo Heleni in tentatione nobis ipsis occinamus: Scriptum est: Spiritu ambulare. Scriptum est: Non in solo pane vivit homo. Scriptum est: Si secundum carnem vixeritis, moriemini. Abi Concupiscentia fallacissima, in praecipitium ducis sequentem. Ita loquitur, ita se ipsum erudit homo sui potens, qui a gulâ superari recusât. Sed plerique ita comparati sumus, ut etsi nobis centies, etsi millies occentetur: Vince gulam, vince luxuriam; & has, & illas tentationes vince: Scriptum est, Vincenti dabo edere de ligno vitæ, quod est in paradiso Dei mei. *a* Scriptum est: Qui vicerit, non laedetur à morte secundâ. *b* Scriptum est: Vincenti dabo manna absconditum. *c* Scriptum est: Qui vicerit, faciam illum columnam in templo Dei mei, & foras non egredietur amplius. *d* Scriptum est, Qui vicerit, dabo ei sedere in throno meo, *e* Scriptum est, Esto fidelis usque ad mortem, *f* & dabo tibi coronam vitæ. Hæc talia, inquam, tametsi multis vel sexcentis voce aliâ occinas, illi tamen unum hoc frigidissimum respondebunt: Credimus ista, sed homi-

*a* Apocal. cap. 2. vers. 7.

*b* Ibid. v. 11. *c* Ibid. v. 17.

*d* Apocal. cap. 3. v. 12.

*e* Ibid. v. 21. *f* Apoc. c. 2. v. 10.

136 . PALÆSTRA CHRIST.

homines sumus fragiles, potens est tentator; vincimur.

Quid hæc dicitis, ignavi? Equidem homines sumus, sed qui omnia possumus in eo qui nos confortat. Porro tentator ita enervatus est, ut laddere non possit, nisi volentem ladi; ut nequeat vincere, nisi prorsus cupientem vinci. Scriptum est: Super aspidem & basilicum ambulabis, & conculcabis leonem & draconem. *a* Scriptum est: Nonne si bene egeris, recipies: si autem male, statim in foribus peccatum tuum aderit? sed sub te erit appetitus ejus, & tu dominaberis illius. *b* Et gula, & luxuria, ceterisque vitiiis omnibus dominari possumus, modò velimus. Ad gulam edomandam potissimum spectat, observare Tempus, Modum, Mensuram cibi sumendi, *1* Tempus; ne quid extra prandium & cenam libetur sine summâ necessitate. Quisque sibi dicat: Non morieris fame aut siti ad proximum usque prandium, aut cenam. Saluberrimum hoc, si continentum. *2* Modus est, comedendo non tubercinari, bolos non rapim ingerere, non præcipitare, nimiam ad cibos aviditatem coercere. *3* Mensura. Homo temperans & sobrius utcumque novit, quanto cibo potuque necessitati ac naturæ possit satisfacere; quicquid hos terminos egreditur, id redundans & nimium censet, eoque abstinet. Tam insalubre, quàm turpe est, ait Seneca, plus sibi ingerere, quàm capiat, & stomachi sui

*a* Psal. 90. vers. 15.

*b* Gen. cap. 4. vers. 7.

sui non  
content  
Ergo  
di, Cupe  
prompt  
a Sen

Quem  
narium,  
agit, &  
pauperes  
querelæ  
cillime  
est vita.  
ma stini  
cas aliter  
non min  
que illas  
tur. Et u  
tius viver  
dives, qu  
dolofo c  
Quid se  
Ab hac  
ta, impor  
Nos quid  
ne imbu  
quibus t  
Mundus  
vit; aboli  
erit. Se  
assignans



fui non nosse mensuram. a Natura modico contenta, sobrietatis amantissima.

Ergo cui corporis animique salus est cordi, Cupedinarii illius fraudes exactè norit, ut promptè resistere tentanti possit.

a Sen, epist. 83. mihi pag. 548.

6. III.

Quemadmodum verò Tentator Cupedinarium, ita & aurificem atque Bractearium agit, & uti deliciis, ita & divitiis tentat tam pauperes, quàm divites. Assiduæ pauperum querelæ sunt: Pecuniis egenus, sed eas difficillimè comparamus. Sine pecuniis nulla est vita. Ad pecunias quarendas nos extrema stimulat necessitas. Rapienda sunt, si eas aliter non liceat parare. At verò divites non minùs ambiunt pecunias, quia plerumque illas magis esuriunt, dum nullis satiantur. Et uti vix ullus tam senex, qui non divitiis vivere desideret, ita nemo ferè tam dives, qui non esse ditior laboret. Sub hoc dolofo cinere tentationes latent innumerae. Quid sceleris non patratum pecuniæ amore? Ab hac unâ radice omnis generis vafrementa, imposturae, fraudes, injustitiæ pullulant. Nos quidem Iulius saluberrimâ præceptione inhiuens: Habentes alimenta, inquit, & quibus tegamur, his contenti simus. Sed Mundus hanc legem jam pridem antiquavit; abolita est præceptio ista; jam dudum eviliuit. Sed Iulius præceptionis suæ causam assignans: Nam, ait, qui volunt divites fieri, incidunt

incidunt in tentationem & laqueum diaboli, & desideria multa inutilia & nociva, quæ mergunt homines in interitum & perditionem. Radix enim omnium malorum est cupiditas, quam quidam appetentes erraverunt à fide, inseruerunt se doloribus multis. *a* Desiderium ditescendi comitatur cupiditas præ aliis eminendi; hinc amor pompæ in vestitu, in famulatu, in ædificiis, in mensâ, in conviviis, in omni demum exteriore apparatu. Hæc animum à Deo crebris sed blandissimis furtis abducunt, eumque ad se trahunt & absorbent. Inde animus vanus, cupidus, elatus, Deo vacuus.

Sapientissimè dixit Bias: Studium pecunie est Metropolis omnis malitia. *b* Quod æquè sapienter confirmans Timon: Duo sunt, inquit, malorum elementa, inextinguibilis opum cupiditas, & gloriæ appetentia. Quid enim Auri dira fames mortalia peccata non cogit? Eruditè canit Venusinus de vere:

*Perdidit arma, locum virtutis deseruit, qui  
Semper in augendâ festinat, & obivitur te.* *c*

Hanc stygii aurificis tentationem & pecunie cupiditatem Ambrosius quandam æris libidinem appellans: Omnibus, inquit, est

*a* 1 Timot. c. 6. v. 9 & 10.

*b* Bias: Φιλαργυρία ἐστὶ τῆς κακίας μετρώπολις.

*c* Horat. l. 1. epistolæ. epist. 16. ad Quintium, fine. mihi pag. 269.

est inv  
ops, aff  
Nullus  
capien  
terram  
reno-gr  
tis ann  
d. ligi a  
Pecunia  
mittere  
quia ut  
tunc est  
nitatem  
nec ad  
& in fi  
His fi  
go, inq  
tenuis  
cupidita  
charitas.  
Nemo  
dat; arg  
quæcos  
los la  
tearius  
vum &  
piditas  
omnib  
calum.

*a* An  
mi pag  
*b* Ide  
mi. c.  
Ecce mi

est invidia, sibi vilis, in summis divitiis inops, affectu extenuat, quod sensu abundat. Nullus rapiendi modus, ubi nulla mensura cupiendi: elementa concutit, mare sulcat, terram effodit, cælum votis fatigat, nec sereno-grata nec nubilo, condemnat proveniunt annuos, foetusque terrarum arguit. Qui diligit argentum non satiabitur argento. <sup>a</sup> Pecuniæ cupiditas omnia mala potest admittere, idè radix omnium malorum est; quia ut desideria sua expleat, quod impossibile est, & maleficia & homicidia, & obscavitatem, & quicquid sceleris est, perpetrat, nec ad præsens secuta, quia semper cupida, & in futuro damnata. <sup>b</sup>

His subscribens Augustinus: Extirpa ergo, inquit, cupiditatem, & planta charitatem: sicut enim radix omnium malorum est cupiditas, ita radix omnium bonorum est charitas. <sup>c</sup>

Nemo igitur huic Aurifici deceptoris credat; argentum & aurum monstrat, ut laqueos tegat. Tu autem, ô homo Dei, fuge hos laqueos, fuge, fuge. Tentator iste bractearius non cupit te opulentum, sed servum & qui lem suum efficere. Pecuniæ cupiditas servus est, non feda solum, sed & omnibus modis noxia. Hos servos excludit cælum.

Servus

<sup>a</sup> Ambrosio 1. 1. de Cain & Abel c. 5. mihi pag. 119.

<sup>b</sup> Idem 1. 5. Comment. in Epist. ad Timoth. c. 6 mihi pag. 40. <sup>c</sup> Aug. de verbis Domini, secundum Matth. serm. 12.

*Serviet æternum . qui parvo nesciet uti a*  
 Quid igitur , obsecro te mi Christiane ,  
 quid tantopere amas ea quæ amata inquit-  
 nant , possessa onerant , amissâ cruciant ?

*Linquenda tellus , & domus , & placens*  
*Vxor : neque harum , quas colis , arborum*  
*Te præter invisas (uppressos*

*Vlla brevem dominum sequetur . a*

Chrysostomus de sancto Philogonio disse-  
 rens : *MEVM* ac *TVVM* ; inquit , frigidum il-  
 lud verbum , & quicquid est malorum , in  
 vitam nostram invehens innumerâque gi-  
 gens bella . *b* Gemina vox illa *MEVM* ,  
*TVVM* orbem universum horribili adstrin-  
 git frigore . Hinc animorum torpor ; hinc  
 simultates , rixæ , odia , malorum omnium  
 lerna .

David jam unctus , nondum coronatus  
 rex injurias maximas prævalido sanè sto-  
 macho concoquere poterat ; at ubi sordidus  
 & stultus Nabal stipem escariam contume-  
 liosis verbis negavit , hinc Davidem tentatio  
 ingens incescit , Nabalis cum omni familiâ  
 jugulandi . Petierat David militares eleemo-  
 synas ; idque modestissimè : Quodcunque  
 invenerit manus tua , da servis tuis , & filio  
 tuo David . At Nabal elato supercilio turgi-  
 dus & tenacissimus suarum rerum , nec pa-  
 nem unicum , sed nec obolum dedit , etsi di-  
 tissimus . Hæc ita bilem David in nasum  
 concie-

*a* Horatius l. 1. Epistol. epist. 9 ad Claudium  
 Neronem mihi pag. 261. *b* Horatius l. 2. Car-  
 minum , Odâ 14. ad Posthumum . *c* Chrys.  
 tomus 3. de S. Philogonio epist. mihi pag. 836.

concieba-  
 ma suos  
 unusqui  
 cum om  
 nibus in  
 pereund  
 parcer u  
 lum etia  
 ni prude  
 tissimâ  
 sanguin  
 Videt  
 tationib  
 civitates  
 leat tur  
 Amor p  
 racides  
 quit , q  
 animam  
 Est er  
 tentatio  
 trix, labo  
 rum sce  
 Quæ di  
 quit, qu  
 to corde  
 sine labo  
 non inve  
 anxiâ del  
 re non p

a 1. Re  
 15. Operi  
 d S. P  
 mihi pag

conceiebant, ut mox classicum canens ad arma suos convocaret. Accingatur, inquit, unusquisque gladio suo. Hunc diem Nabal cum omni familiâ suâ vixit ultimum. Omnibus in Nabalis domo, & vel ipsis canibus pereundum est: suo natabunt sanguine. Non parceret ulli noster gladius. *a* Et verò successum etiam huius minæ cruentum habuissent, ni prudens Abigail intervenisset, & differtissimâ suadelâ tragœdiam sopiisset planè sanguinariam.

Videte quomodo Avernalis Aurifex tentationibus pecuniariis totas domos, oppida, civitates, provincias, regna, orbem totum soleat turbare. Verissimè dixit Chrysostomus: Amor pecuniæ, cæcitas animæ. *b* Quod Siracides confirmans: Nihil est iniquius, inquit, quàm amare pecuniam: hinc enim & animam suam venalem habet. *c*

Est ergo tam vehemens, quàm vulgata tentatio, pecuniæ cupiditas, impietatis nutritrix, laborum & ærumnarum, atque aded aliorum scelerum & flagitiorum secunda Mater. Quæ divi Prosperi verbis consigno: Iis, inquit, qui militant Deo, fugiendæ sunt ex toto corde divitiæ; quas qui habere volunt, sine labore non quærunt, sine difficultate non inveniunt, sine curâ non servant, sine anxietate delectatione non possident, sine dolore non perdunt. *d*

CAPVT

*a* 1. Reg. c. 25. v. 4. & seqq. *b* Chrysost. hom. 15. Operis imperf. in Math. c. Eccli. c. 10. v. 10. *d* S. Prosper. l. 2. de vitâ contemplativâ c. 13. miki pag. 94.

## CAPVT III.

*Tentator diabolus pileonem agit;  
ambitione decipit.*

**A**Ntonius Magnus tam variè tentatus est a cacodamone, ei tamen tam animosè resistit, ut hujus arris haberi possit Magister. Inter præceptiones, quas suis dederat, hæc erat: Cacodamones vitia persuadent affinitate virtutum. Hominum animos leni ac dulci veneno inficiunt. Sunt enim damones, quos *Pios* appelle sed *templa* hi compellunt, ad preces adigunt, sed suo lucro. Nam oculi multorum in templo in omnem partem evolant; orationis aliquid lingua commurmurat, cor interim in fines orbis evagatur. Sunt dan onum alii, quos *Vapores* dicas, hi noctu somnum subducunt, vigilias persuadent: hoc duplici q. æstu, ut noctu vigilantium animos cogitationibus sterilissimis, imò & noxiis fatigent; ita illi tales interdum cum laborandum & orandum foret, dormiunt. Sunt alii, quos *Humanos* nomines: amicicias hi jungunt colloquiis initio sacris, sed inter eos, quorum mores non usque adeò probati; ita paulatim concordia spiritalis desinit in carneam & animaleam. Sunt alij cacodamones, quos *Inconsultos* & *Theologos* vocites, qui è scholis & legibus pronunciata recitant:

Fama

Fama p  
cio. a Fa  
li. b Qu  
lis est.  
lam & p  
prum ho  
mine or  
bitionis  
tia virtu  
diabolus  
tantum.  
sed & Pi  
multiflor  
& oculo  
solum &  
ambition  
ficiem, Pi  
modo te  
tione ho  
a ff de  
b l. in

Novi  
pes, alii  
ira & ca  
illis & v  
lens è di  
tione ma  
Ambitio  
Quid ho  
per aere  
infantes,

a Eoi

Fama præponderat emolumento pecuniario. *a* Fama plus est custodienda quàm oculi. *b* Qui propriam famam negligit crudelis est. Mox illi unicam subvertunt voculam & pertendunt: Crudelis est, qui proprium honorem negligit. Hoc emulito velamine omnem vindicationis, iurgiorum, ambitionis nequitiam operiunt. Ita planè vitia virtutum affinitate persuadentur. Ita diabolus non Cupedinarium & Aurificem tantum, uti capite superiori demonstratum, sed & Pileonem agit, & pileos e plumis venustissimos concinnat. Non carnis tantum & oculorum concupiscentià, non deliciis solum & divitiis, sed etiam superbià vitæ & ambitione tentat. Ita Cupedinarium, Aurificem, Pileonem induit. De priore duplici modo tentandi dictum: Tertium de Ambitione hoc caput proponet.

*a ff de reg. iur. l. si duobus.*

*b l. infamia. c. de decurr. lib. 10.*

§. I.

Novi orbis incolæ, Orientales *a* Æthiopes, aliique sicut quasdam corporis partes, ira & caput solis plumis contegent. Plumæ illis & vestes & pilei sunt. Suos diabolus pileos è discoloribus plumis conficit, Ambitione maximâ Orbis partem seducit. Quid Ambitio, nisi elegans plumarum connexio? Quid honores & dignitates nisi plumulæ per aërem volantes? has tamen, velut infantes, sequimur ardentissimis studiis.

Hæc

*a Eoi & Hesperii.*



Hæc Ambitionis tentatio nulli hominum ordini parcat. Non Christi Amicis, non Apostolis, non ipsis Angelis. In Christi cenaculum, in ipsum calum penetravit hæc lues. Munia splendida, existimatio honorifica, Auctoritas magna, dignitas ampla, celebre nomen, sublimes sella, tituli & compellationes magnificæ, hi sunt Di tui, Munde. Nihil in orbe sanctius honorum & dignitatum splendore. Hi sunt illi plumatiles pilei; his diabolus ambitiosissimos suos candidatos ornat: ita Mundus vult falli.

Quam horribilis illa tentatio fuit Corebi, Abironis & Datani, qui & ipsi Sacerdotum officio fungi cupientes, & Mosi in os obiectantes: Sufficiat vobis, ait, quia omnis multitudo sanctorum est, & in ipsis est Dominus. Vocati à Mose, responderunt: Non venimus: Nunquid parum est tibi, quod eduxisti nos de terrâ quæ lacte & melle manabat, ut occideres in deserto, nisi & dominatus fueris nostri? Non venimus. Ambitio contumacissima. Cùmque jam starent, Core, Dathan, & Abiron sacris operaturi thuribulis, quod Numerorum liber memorat; Dirupta est terra sub pedibus eorum, & aperiens os suum devoravit illos cum tabernaculis suis & universâ substantiâ eorum, descenderuntque vivi in infernum, operiti humo, & perierunt de medio multitudinis. Sed & ignis egressus à Domino interfecit ducentos quinquaginta viros qui offerebant incensum. Neque hîc clades stetit: nam è populo, qui eorum causâ obmurmuravit,

percussit

percussit  
num se  
in sedis  
eerdota  
decim  
glut' en  
matiles  
ratio il  
eti.

Sed  
Tentato  
sanctilli  
planaru  
in Bapti  
fros or  
modò  
Imo ad  
obti ven  
strager  
bam plu  
strenses.  
dum usu  
rent in  
proclam  
descend  
bam for  
niam ips  
Jovis qu  
ronas an  
lebat sac  
divinos à

a Num  
b Min  
c loau

perculsi sunt quatuordecim millia hominum septingenti, absque his qui perierunt in seditione Core. <sup>a</sup> Deus bone! Unica Sacerdotalis muneris ambitio universe quindecim millia <sup>b</sup> hominum improvise morti glutendos objecit. Tanti sunt impendii pfu matiles illi pilei. Tam internecina fuit tentatio illa: Omnis multitudo sanctorum est.

Sed enim tam audax & prafidens est Tentator in hoc uno tentandi genere, ut vel sanctissimos homines non vereatur aggredi plumarum & Ambitionis tentatione. Joanni Baptistæ plumatilem pileum per Pharisæos offerens Messie dignitatem detulit, modò unicum illud respondisset: *Sum.* <sup>c</sup> Imo ad supremum hunc dignitatis gradum obtinendum suffecisset non abnuere. Eodem stratagemate aggressus Paulum & Barnabam plumatile diadema illis obtulit per Lytrensens. Hi namque cum claudum, cui pedum usus ab utero matris negatus, cerne rent integerrimè ambulantem, Lycaonicè proclamarunt, Dii similes facti hominibus descenderunt ad nos. Et vocabant Barnabam Jovem; Paulum verò Mercurium, quoniam ipse erat dux verbi. Sacerdos quoque Jovis qui erat ante Civitatem, tauros & coronas ante januas afferens, cum populis volebat sacrificare. At Paulus & Barnabas ut divinos à se honores quàm longissimè remove-

<sup>a</sup> Num. c. 16. v. 2. & toto capite reliquo.

<sup>b</sup> Minus quinquaginta.

<sup>c</sup> Ioan. c. 1. v. 20.

moverent, laceratis tunicis profluentes in turbam: Quid hæc facitis, inquit, & nos mortales sumus similes vobis homines. <sup>a</sup>

Alias hæc Ambitūs tentatio vix unquam infecunda malorum est. Hinc ita erexit animos tentator, ut Christum ipsum adoriri ausus: Si filius Dæres, inquit, mitte te deorsum, <sup>b</sup> sciat orbis te talem esse. Hinc autem omnes id optime discunt, si te viderint per aëra vel ambulantem vel volantem. Hem impudentiam tentatoris incredibilem! Ipsi orbis Servatori pileum plumatilem conatus est imponere. Quam autem detestabilis fuit illa Jeroboami regis ambitio, quæ omnem populum sollicitavit & traduxit ad abominanda sacra. Ut enim Jeroboamus sibi suisque regnum stabiliret, ambitiosissimam hanc nequitiam commentus est. Edicto cavit ne quisquam ex Israël's populo Hierosolymam tenderet oblaturus in templo sacrificia. Verebatur namque Jeroboam, ne populi favor à se in Roboamum Juda regem declinaret; si passim omnes Hierosolymam templum sacrificiis frequentare permetterentur. Ne verò impium hoc consilium destitueretur successu, geminum vitulinum caput aureum duobus locis in edico collocavit, & unà promulgari iussit: Ecce dii tui Israël, qui te eduxerunt de terrâ Egypti. <sup>c</sup> Pro, Deum immortalem, quod humanum

<sup>a</sup> Actor. c. 14. v. 10. & seqq.

<sup>b</sup> Matth. cap. 4. vers. 6.

<sup>c</sup> 3. Reg. c. 12. vers. 28.

humanum  
est ulla  
plumati  
Nihil n  
lorum  
tentatio  
plumati  
dium co  
noratissi  
content  
esse ma  
vestra si  
nulinio.  
humili  
Magite  
bis pede  
is princ  
ad fund  
cras inte  
das & v  
sa de p  
hanc co  
absurdit  
Quar  
pernicio  
dam est  
quos vit  
novere l  
innosus  
sem grat  
dominere  
quo ut h

a Luc.  
4. in 4. Lu

humanum pectus non adigit ambitio? Non est ulla tam detestanda impietas, quam plumatilis pilei cupiditas non persuadeat. Nihil non audet Ambitio. Ipsum Apostolorum Collegium etsi non numerosum hac tentatio invalit, & velut Eridis pomum, plumatilem pileum in Apostolorum medium coniecit, velut diabolus dixisset: Honoratissimus omnium habeto. Facta est & contentio inter eos, quis eorum videretur esse major. a O mei Apostoli, quid ista lis vestra sibi vult tempore prorsus importunissimo, & eo ipso quidem loco, ubi summæ humilitatis specimina sunt in oculis. En Magister & Dominus vester Dei filius vobis pedes abluit, jamque ad olivetum doloris principium, ad vigilandum & orandum, ad fundendum sudorem sanguineum tendit, cras inter latrones medius in cruce spectandus & vos altercatione nimium intempestivâ de pileo plumatili contenditis? Apage hanc concertationem hoc loci & temporis absurdissimâ. Diaboli têtatoris instigatio est.

Quàm verè Ambrosius: Hoc ipso, inquit, perniciosior Ambitio, quòd blanda quædam est conciliatricula dignitatum, & sæpe quos vitia nulla delectant, quos nulla potuit movere luxuria, nulla avaritia subruere, criminosos facit ambitio. Habet enim forenses gratiam, domesticum periculum; & ut dominetur aliis, prius servit; curvatur obsequio ut honore donetur. b

G 2

Non

a Luc. 22. v 24. b Ambros. tome 5. l. 4. in 4. Luca, mihi pag 50.

Non prohibemur magnanimitatem ostendere, & honoris fundamentum jacere, hoc est, honore digna facere: sed honorem quærere vetans Siracides: Noli, ait, quærere cathedram honoris. *a* In virtutis actione duo sunt, honor & meritum: ille Dei, istud hominis est; qui Deo rapit honorem, illi Deus aufert meritum. Eos qui honorem quærunt, reprehendens Christus: Amant primos recubitus, inquit, in cenis, & primas cathedras in Synagogis, & salutationes in foro, & vocari ab hominibus Rabbi. *b* Honorem isti quærebant, non illos honor.

*At pulchrum est, digito monstrari, & dicier, hic est. c*

At etiam non ignotæ sunt priscorum cantinacula ac fabellæ Icarus & Phaëthon. Quanto altior fuit utriusque ascensus, tanto gravior casus. Veritatis oraculum scimus: Quod altum est hominibus, abominatio est apud Deum. *d*

Hinc Chrysostomus altum ingemiscens: Grave quiddam est, ait, Ambitio, grave inquam, & quæ animam perdere valeat. *e* Quemadmodum saxi venti in tranquillum mare delati, totum ab inno subruunt; sic & Ambitio, & turpis quæstus animam subeuntes omnia subvertunt. *f* Excæcat mentis intuitum

*a* Eccli. c. 7. v. 4. *b* Matth. c. 23. v. 6. & 7.

*c* Persius sat. 1. *d* Luc. c. 16. v. 15.

*e* Chrysost. tomo 3. in c. 19. Ioan. hom. 83. *f* mihi pag. 338.

*f* Elementa malorum Avaritia & Ambitio C. proximo priore.

ruitum  
nias qu  
facile;  
despice  
sapient  
vitium  
ex maje  
men ub  
piscis,  
finem,  
res hab  
nis priv  
nem ill  
terrâ re  
trum. A  
men ac  
hoc si  
laudato  
ylius.  
sciens q  
cupiens  
regnum  
saxa di  
Hunc  
inspicie  
le malum  
doli artis  
vitiolum  
arugo, ti  
ex reme  
medicin  
tium per

a Chr  
mihi pag

ruitum præcipue gloriæ furor. Nam pecunias quidem contemnere volenti satis est facile; honorem autem à multis collatum despiciere, multi laboris indiget, magnæ est sapientiæ. Non est enim, non est, inquam, vitium ita tyrannicum, & ubique dominans ex majori quidem, vel ex minori parte, attamen ubique. Cogita, cum gloriam concupiscis, quod eam sis assecuturus: sed disce finem, & nihil invenies. Cogita, quantam ea res habeat iacturam, quot & qualibus bonis privet. Cogita, quod Deus videret, & omnem illam extingues concupiscentiam: de terrâ recede; ad illud cæleste respicias theatrum. Homines licet laudaverint, mox tamen accusant, vel invident, vel carpunt. Sed hoc si non fecerint, nihil omnino tamen laudato profunt. Nihil hominum gloriâ vilius. Honore delectaris? Hunc repelle, sciens quod te debitorem constituit. Anima cupiens honorem & glorificari, non videbit regnum cælorum. <sup>a</sup> Plumatilis pileus ad favæ ducit antra Proserpinæ.

Hunc ipsum plumatilem pileum probè inspiciens Bernardus: Ambitio, inquit, subtile malum, secretum virus, pestis occulta, doli artifex, mater hypocrisis, livoris parens, vitiorum origo, criminum fomes, virtutum ærugo, tinea sanctitatis, excacatrix cordium, ex remediis morbos creans, generans ex medicinâ languorem. Quantos hoc negotium perambulans in tenebris trudi fecit in

G 3 tene-

a Chrysostom. 5. hom. 42. ad pop. Antiöchen, mibi pag. 261.

# 150 PALÆSTRA CHRIST.

tenebras exteriores, veste spolians nuptiali,  
& virtutum exercitia fructu pietatis eva-  
cuans? Quantos ergo pellis hæc nequiter  
supplantatos, turpiter dejecit, ut ceteri quo-  
que quos latuit occultus effossor, subitam  
expavescerent ad ruinam? Ambitionis via,  
adoratio diaboli, ambitionis usus brevis, fi-  
nis ignotus.<sup>a</sup> O ambitio, ambientium crux,  
quomodo omnes torques, & tamen omni-  
bus places? Nil acerbius cruciat, nil mole-  
stius inquietat, nil tamen apud miseros  
mortales crebrius negotiis ejus. Quam pau-  
ci evadunt, quibus non dominandi libido  
dominetur? <sup>b</sup>

<sup>a</sup> Bern tom. 1. serm. 6. in ps 90. mihi pag.  
631. <sup>b</sup> Idem tom. 2. mihi pag. 900. & seqq.

## §. II.

Hæc ambitionis tentatio universum pæne  
Orbem evertit. Ab hac unâ peste quot la-  
cryma, quot ubique mala? Quot amica, non  
dicani, convivia, sed quot præclara Princi-  
pum & Electorum comitia hæc sola furia,  
Ambitio disturbavit unica? Hic princeps  
præcedere contendebat, sed abnuebat ille  
sequi. Hinc sæpe rebus infectis, animis of-  
fensissimis subito discessum est. Hinc & alii  
conventus creberrimè soluti, ob unicum il-  
lud ambiciosum PRÆCEDERE. Quot jam  
annis in Europâ fovimus bella sed sanè mi-  
serissima, quæ alternantibus victoriis utram-  
que partem miserè attriverunt & fortunas  
exhauserunt pæne omnibus. Sic utraque  
pars

pars vic  
optimè  
amulat  
rum pr  
Curius  
sum pil  
stis. Sed  
rum, reg  
cinus in  
hominu  
sibi; ut  
species  
Ægy  
gali soli  
eorum  
mergi ju  
lonita, r  
regni sue  
fantum;  
Abim  
ambiera  
puagine  
gulari ju  
Rex  
metueba  
mulorum  
citus, in  
ies, quo  
maclavi  
& in eâ  
Abfale  
parenter

a Men  
b Indu



pars vicit, & neutra vicit. Occasiones rei optimè gerendæ frequentissimè turbavit amulatio ducum & ambitio, quolibet eorum primas ambiente. Eadem in Aulis & Curiis turbela sunt, ob hunc ipsum plumosum pileum. Nemo non vult ornari his cristis. Sed hinc everisiones domorum, civitatum, regnorum, Orbis. Nec enim ullum facinus intentatum linquit ambitio, nec ulli hominum parcat, nec ipsi Deo, sed nec ipsa sibi, ut potiatur votis ad omnes scelerum species impellit.

Aegyptius tyrannus Phrao, nè quem regali folio metum injicerent Hebraei, omnes eorum infantes masculos velut catellos mergi jussit flumine. Herodes Magnus Ascalonita, ne quis infantulus Hebraus in spem regni succresceret, quatuordecim millia infantum, ut tradunt a ferro mersit.

Abimelech, ut sibi uni regnum, quod ambierat, firmaret, fratres suos omnes, septuaginta numero super unum lapidem jugulari jussit.

Rex impius Saul, quia sibi suoque regno metuebat à Davide, capitalibus insidiis famulorum fidelissimum locis omnibus infectus, insuper octoginta quinque Sacerdotes, quod Davidi favissent, velut victimas mactavit, urbem Sacerdotum Noben cepit, & in eà omnes interfecit.

Absalon cristatus Phæton ut sede regni parentem optimum non evomeret tantum,

G 4

a Menaa Græcorum expressè.

b Iudic. c. 9. v. 5.

tum, sed vi ejiceret, arma impia rebellis finis movit, in suum genitorem, virum charissimum.

Constantinus VIII. Porphyrogenitus, quod Curopalates docet, cum annis quadraginta novem imperii clavum tenuisset, a suomet filio Romano toxicum accepit, hoc uno nomine propinatum, quod nimium diu imperasset.

Franciscus I. Galliarum Rex cum Carolo V. Imperatore pacem sanciens sed parum diuturnam: Ille enim, aiebat, non superiorem; ego non parem fero. Ubi hæ tales sunt plumæ, ibi parum est firmæ pacis & concordia. Bovi uni campus non grandis in pabulum satis est, pluribus elephantis silva sufficit: homini ambizioso non totus mundus. Omnium sæculorum ephemeridas, fastos, annales, chronica inspicere, plena omnia dissensionibus, injuriis, cadibus ob honorum plumas. Quid narro prisca? in oculis sunt recentissima. Ambitionis Fridlandica præcipitium quis heri natus infans non ignorat? Paucissimis summam rem complector. Albertus de Wälslein è nobili jam Fridlandia, Pharodeni, *a* Lugiduni, *b* Sabaria, *c* princeps, Ferdinandi II. dux supremus, cò fastigii ascendit ut proximum fuërit, Bœhmiæ regem salutari. Eo certè molitionibus bellicis ambitionem suam extulit, ut diadema sceptriumque regium sibi jam longè certissimum suâ se manu gestare sit visus. Sed

parum

*a* Mechtelburg.

*b* Großglogau. *c* Sagan.

parum  
agere j  
sum  
narat,  
cogere  
non sol  
conspir  
ut hoc u  
nam reg  
num pro  
ratissim  
tum ven  
nec roga  
mandat  
rimam  
rem in  
arduum  
paratur  
casi no  
tator fi  
amplius  
sui culte  
corum p  
be, qua  
soli qua  
riculosi  
trago di  
Christian  
quidem  
imperio

*a* Bb  
*b* ip  
dicunt  
die 26, ii

parum hoc illi, Regem esse: Imperatorem agere jam illi decretum erat. Nam Cæsarem suum ita in ordinem redigere certò destinarat, ut Cæsaris filii aquam suis manibus cogerentur infundere. Atque hæc certis non solum con filiis, sed viribus bellicis, & conspirationibus occultis eò erant deducta; ut hoc unum restare videretur, capite coronam regiam recipere & Imperatoris dominum promulgari. Omnia in hunc finem paratissima crede bantur. Hic aliud cælo decretum venit. Nam duces nationis peregrinæ a nec rogati, nec promissis aut pretio inducti, mandati Cæsarei etiãnum ignari pulcherrimam eadem aggressi Germaniæ proditorum in conclavi confoderunt. Neque hoc arduum facinus sui lucri commodive causâ patrârunt. Nam omnem prædam principis cæsi non sibi rapuerunt, sed quid eâ Imperator fieri vellet, exquisiverunt. Et quod amplius mireris. Habuit dux Fridlandus in sui custodiam famulorum ducentos, & amicorum plurimos, copiosissimum tam in urbe, quàm extra eam militem. Nihilominus soli quadraginta homines rem omnium periculosissimam ausi, ad epilogum tamen hæc tragœdiam felicissimè perduxerunt Anno Christiano 1634. die 26. Februarii: b quo quidem die, ejusdem Fridlandi principis imperio Jesuitæ omnes, qui tunc quidem

G. S. Praga

a Obass Butler cum suis.

b Ipsa Dominica Quinquagesima. Alii, dicunt 25. Febr. Cæciliamus: die 25. exiunte die 26. incipiente.

Pragæ agerent, unâ cum Oprinatibus aut occidendi, aut regno exigendi fuissent.

O Deus, cujus providentia in sui dispositione non fallitur! Justus es Domine, & rectum judicium tuum. Nam Egræ in eâ ipsâ urbe, in eo ipso conclavi, ut aiunt, ubi supremam militiæ potestatem accepit, hanc ipsam cum vitâ perdidit. Imò eodem ipso mense, eademque hebdomade, quâ ante annum proxime elapsam in innocentes fugæ suæ tegendæ seviit, & ipse de medio sublatus est. Cum enim grandi prælio contra Sueciæ regem Adolphum Gustavum ad urbem Luzam infelicitè conflixisset, eos qui pugnæ infaultæ causam præmaturâ ex acie fugâ dedisse videbantur, duci & cædi jussit. Ex his dux Haagen / Comes Broglianus, & juvenis nobilissimus de Worbershaw publicè testati se infontes mori, & porro ad divinum tribunal invitare, & responsurum Fridlandium, quando nec dicta nec obtestationes ullius hominis apud furiosum ducem valerent. Nec sefellit ista ad supremum Judicem postulatio. Annus abiit, & illo ipso tempore annuo Albertus Walsteinus in jus ambulavit.

Ita Deus potentes de sede deponit. Militiæ nomen cum dedisset Walsteinus, brevi ad honoris culmen errore hominum emerfit, Cafariani militis renunciatus Imperator. Summam armorum potestatem nactus, tentare ausus est, quantum nocere posset armatum scelus. Gloriæ alienæ invidus,

a Vide Tribunal Christi, l. 2, c. 3.

du, tu  
runque  
toris su  
midus  
crudelis  
objecit.  
astris hu  
ab astris  
nando H  
evectus  
aspirasse  
in Dom  
suz cont  
Et cert  
prolem,  
coronam  
Namen i  
dem lect  
sus fune  
Panc nel  
quem no  
coronam  
ista, di  
nius: Fe  
Februari  
anno qu  
O amat  
scelemm  
nus amb  
status i  
vata, ver  
sollesta  
post se al  
bitio in

dus, suæ ambitionis, fortissimos duces ple-  
 runque in castris otiosi iussit, ne Impera-  
 toris sui in campo inertiam damnarent. Ti-  
 midus aut perfidus pepercit hosti, at verò  
 crudelis amicorum bona rapinæ militum  
 objecit. Diu visus est dubitare, Numine an  
 astris humana regerentur. Tandem maluit  
 ab astris felicitatem sibi polliceri. A Ferdi-  
 nando II. Imperatore eò bonorum ac opum  
 euectus est, quò nec impudentis militis vota  
 aspirassent. Verùm ter ingratus, ter perfidus,  
 in Dominum & in Auctorem dignitatis  
 suæ conspiravit non levibus præsidii fultus.  
 Et certe benefactori optimo vitam ac  
 prolem, Principi dignissimo sceptrum ac  
 coronam ambitu vix audito abstulisset, nisi  
 Numen illum non astra sustulissent. Tan-  
 dem lectissimorum militum armis confos-  
 sus funestissima ambitionis dedit poenas.  
 Pæne nefas, honestâ eum manu occumbere,  
 quem non puduit tam inhonestis actibus  
 coronam quarere. Anno salutis reparatæ  
 1583. die 14. Septembris natus est Walslei-  
 nius: Egrotavit in Bohemiâ anno 1634. die 25.  
 Februarii. sub noctem vivere desit, ætatis  
 anno quinquagesimo primo.

O ambitio, ô pestis & lues Orbis, origo  
 scelestum, tinca virtutum! sapiens Roma-  
 nus ambitionem omnem gravissimè dete-  
 status: Ambitio, inquit, res tumida est,  
 vana, ventosa; nullum habet terminum; tam  
 sollicita est, ut ne quem ante se videat, quam  
 post se alium. Non patitur quemquam am-  
 bitio in eâ mensurâ honorum conquiesce-

re, quæ quondam ejus fuit impudens vor-  
tum, a quò scilicet pervenire, cùm parvus  
obscurusque esset, nec optare quidem ausus  
fuisset. At ea nunc assecutus, iterum altio-  
ra, atque altiora quatit. Fit series infinita.  
Quid tandem? præcipitium. Huc demum  
stygii pilconis tentamina; huc plumosus pi-  
leus, huc hominis ambitiosi vota perducunt.  
Eruditè dixit Favorinus Philosophus: Amb-  
itio partim ridiculos, partim miserabiles,  
partim odiosos facit. *b* Quid hinc remedi-  
um? Triplex paucissimis suggero.

*a Seneca epist. 84. mihi pag. 550. & l. 2. de  
beneficiis. c. 27. mihi pag. 285.*

*b Favorin. apud Stobæum.*

## §. III.

Primum: probè nosse immoderatum illud  
& anxium honoris desiderium, merum esse  
diaboli tentamentum, quod malis maximis  
Orbem implet, quod Christi Collegium tur-  
bavit, quod à regno Dei plurimos abduxit,  
& etiànnum numerosissimam turbam ab-  
ducit. Quisquis animum suum Sataria non  
exponere vult venalem, caveat vaserrimum  
hunc pilconem, plumas & cristas caveat,  
ambitionem omnem fugiat. Præclare scri-  
psit Augustinus è sententiâ Catonis: Omnia  
virtutis præmia ambitio possidet. *a*

Alterum: In scholâ Christi contrarium  
prorsus docetur. Christus aperitissimè suis  
præcipit: Vos autem non sic. *b* In Christi ly-

*a Aug. l. 5. de Civit. c. 12. mihi pag. 39.*

*b Luc. 5. 22. v. 26.*

ceo honoratior est qui humilior & submissior; honoratissimus qui animi demississimi ac humillimus. Homines vani, sui ipsius amatores & Mundi de plumis & cristis litigunt: Vos autem non sic. Nil penitus loci sit inter vos ulli ambitioni: pileum aut sericum plumeum etiam oblatum rejicite, calcate, discerpite. Vestris animis nunquam excidat me Magistrum esse mansuetudinis & humilitatis, non elationis aut ambitionis. Alii humanam gloriam adspirent. Vos autem non sic. Aliter enim à me instituti estis; ego honorum doceo contemptum, non studium. Hoc gentes & idololatras sectantur. Vos autem non sic. Nam qui major est in vobis, fiat sicut minor; & qui praecessor est, sicut ministrator.

Tertium: Ambitio suiipsius carnifex, sicut invidia, cruciatus & dolores infert admirabiles, in hoc & Orbe altero. Testis sat locuples Augustinus: Inhiabam, inquit, honoribus, lucris, conjugio: & tu irridebas: Patiebar in eis cupiditatibus, amarissimas difficultates, te propitio tantò magis, quantò minus sinebas mihi dulcescere, quod non eras tu. *a* Et heu lacrymabilem psalmum cantant in tartaro ii, quos ambitio in transversum egit, qui honorum cristas rebus omnibus anteposuerunt, qui serito plumeo coronati, non magni aestimarunt calum: hi apud inferos jam canunt, sed serò nimis: Quid nobis profuit superbia: *b* His olim

*a* Aug. rom. 1.1.6. Confess. 3. mihi pag. 49.

*b* Sap. 6. 5. v. 8.



dulcius fuisset mori, quàm aliquid existimationis acquisita perdere. Jam moriuntur, & æternùm Jam demum intelligunt Phryges serò sapientes extremam fuisse stultitiæ honorum plumulas colligere, & negligere regnum immortale. Vos ergo, Christiani, non sic: exempla vos sanctiora ducunt ad honores non perituros. Ambitosum Aman altissimum expectat patibulum.

Verùm tam vaser & nequam est diabolus tentator, ut quos pileo vel sero plumeo nequit fallere iis sertum plumbeum infixis aculeis & spinis horridum imponat; quos honorum cupidine non decipit, eos *spiritus blasphemie* & miris conscientie angoribus invadit. Sunt homines bonæ sed simplicioris plerumque mentis, quibus cacodamon adversus Deum & superos reterrimas & atrocissimas cogitationes suggerit, quibus conscientia, præsertim ex se jam ante pavida ita terretur ac perturbatur, ut emisce: modi homines rerum suarum trepidi in maximas adducantur angustias. Nonnunquam non animo tantùm ægri, sed ipso etiam corpore tabescunt; cibus, potus, somnus, non ut solebant, eos reficiunt, subinde tales non procul ab insaniam & phrenesi absunt; tædet illos vivere. Nec aded raram: hoc viris feminisq̃ contingit. Aliquando hæc mali origo est: Initio vulnus istud aliqui minimè periculofum non satis est detectum. Interea dies noctesque tentatio velut teredo a rodit & consumit, & quidem

2 *Aut Cossus, Hystyrum.*

præcip  
cundam  
animi  
magn  
Hui  
ægri c  
1. Ant  
verba i  
nefand  
ideò n  
præcep  
solent  
non di  
pit, pr  
cogitat  
sam, se  
ab eo f  
Satis est  
na. 3. C  
de cons  
tos incl  
dere cor  
liber ex  
tandem  
hac de  
tiones  
Extrema  
salva res  
ne tibi i  
ceant.  
Clim  
eradiat  
morans  
suarum

præcipue, quod observatum, tempore incundæ orationis, percipiendæ Eucharistiæ & animi curandi. Hic pessimæ cogitationes magno impetu consternatos obruunt.

Huic malo mederi non difficile, modò agri capiant medentis dicta & sequantur. 1. Ante omnia qui eo modo tentatur, sciat verba illa tam impia, cogitationes illas tam nefandas, non esse suas sed diaboli, & idè non curandas. Prudenter Climacus præceptiunculas sed salutares instillans: Non solent eos diaboli oppugnare, inquit, qui non dimicant cum ipsis. 2. Qui liberari cupit, pro certo habeat, non suam animam cogitationum tam detestabilium esse causam, sed impurum illum spiritum, idè quæ ab eo suggeruntur, contemnenda omnia. Satis est unum illud respondisse: Vade satana. 3. Quisquis hîc pugnare, & collato pede consertisque armis vult contendere, ventos includere fulgetrum manibus prehendere conatur. Qui hunc spiritum despicit, liber evadit; qui ei aliter reluctari nititur, tandem subjacebit. 4. Magno sit solatio, si hac de re interrogatus: Num illæ cogitationes illi placeant? Animo possit dicere: Extremè displicent, & odi, & arceo. Hic salva res. Non igitur, mi Christiane, metuas, ne tibi ista noceant, si tibi tantoperè displiceant.

Climacus, quem dixi, ut tantò firmius erudiat tentatos, rem gestam ex fide memorans: Homo religiosus, inquit, rerum suarum satagens & industrius annis viginti

ginti jejuniis ac vigiliis macerare carnem institit, nec tamen quidquam se profecisse credidit. Etenim blasphemix, & immunditiæ spiritus assidue illi inhærebat, vexabat, obtundebat nefandis cogitationibus: Demum se imparem hosti censuit insultibus tam malignis & continuis oppugnatus. Hoc ergo cepit cōsiliū. Tentationis lux voces impias inscripsit chartæ, quam probatissimo seni obtulit legendam, tanquam rei atrocissimæ grande arcanum. Ille interim prostratus in terram, contra obtueri senem non audebat. Cum verò senex legisset scriptum, subrisit, & unā jacentem erigens: Pone, inquit, mi fili, tuam manum super oculos meos. Fecit, quæ fuerat jussus. Mox iterum natus senior. Tuum hoc peccatum, ait, mei capitis periculum esto; totum ego in me recipio, quotquot demum annis te oppugnaverit aut oppugnaturus sit. Tu istud unum observa, ut quicquid hujusce suggestionis est, stoccipendas & pro nihilo æstimes. Tam miti documento ita roboratus est ager, ut antè morbus illius evanesceret, quàm ille senis cella excederet. Hoc ille ipse, ait Climacus, cui istud contigit, Deo gratias agens mihi retulit.

Ita nimirum diabolus tentator longè astutissimus, quos pileo fertove plumeo nequit fallere, illis imponere conatur plumbeum: ut quos honorum blandimentis non circumvenit, eos conscientix terroribus irretiat.

a. Climacus gradu 23. de ineffabil. cogitat. mihi pag. 209.

tiat. Pug  
tūm qui  
quia ad  
pars ma  
diaboli  
tat; Qui  
ret: In  
meo tra  
a Psa

Tenta

d

P El

M

ni

gurio. f

sed loc

dicebat

fugitiv

etiam a

miliari

lam sua

auxilia

ses: Mi

tur Iste

solem,

Moses,

titudin

pugnan

tiat. Pugna prima periculofior alterâ, nō tantum quia crebrior & communior, fed etiam quia ad fallendum accommodatior. Verum, pars magna eft victoriæ, fcire hæc eſſe mera diaboli tentamenta. Nemo animum demittat; Quifquis tentatur cum Pfalte regio can- tet: In te eripiar à tentatione; & in Deo meo tranfgrediar murum. 4

a Pfal. 17. v. 30.

# C A P V T I V.

*Tentatoris genius, præcipue artes, & diverſæ tentandi fallaciæ.*

**P**Elagius interpres è Græco memorat Moſen abbatem tam validis tentationibus à diabolo exagitatum, ut ille turgurio ſe continere amplius non potuerit, fed locum eo temporis habitatum, qui *Petra* dicebatur, cellamque deferens, velut ex acie fugitivus ad Abbatem Iſidorum venerit luctam animi expoſiturus. Hunc Iſidorus familiariter rogavit: Malis ne cederet, ad cellam ſuam rediret, ſuamque pugnam Deo auxiliatori optimo committeret. Cui Moſes: Mi pater, inquit, non poſſum. Illum igitur Iſidorus in locum editum educens: Ad ſolem, inquit, occidentem reſpice. Fecit Moſes, quod juſſus, & vidit immenſam multitudinem cacodæmonum, qui omnes ad pugnandum & invadendum videbantur paratiſſimi.

ratissimi. Mox iterum Isidorus: Nunc verò ait, flecte oculos & surgentem solem intue-  
re. Hic etiam obsecutus Moses innumeros  
Angelorum exercitus vidit. Ad hoc specta-  
culi digitum intendens Isidorus: En istæ  
sunt, inquit, auxiliares copię, quę nobis  
præsidium ferunt adversus omnes hostes.  
Plures igitur sunt & longè fortiores, qui nos  
adjutant, quàm qui oppugnant.<sup>a</sup>

In hominibus tentandis tanta est diabo-  
li vigilantia & solertia, ut vero nomine ap-  
pellatur *Tentator*. Hujus *Tentatoris* genium  
& primas ejus in tentando artes, hoc capite  
sub aspectum subjiciemus.

<sup>a</sup> *Pet. libell. 18. & ul. n. 12. apud Rosveid.*  
*pag. 638.*

## §. I.

Diaboli primarius labor hominem ten-  
tare. Quid igitur dicendum de Deo? Quan-  
do Israëllem Moses tam aperte commonens:  
Tentat vos, inquit, Dominus Deus vester,  
ut palàm fiat, utrum diligatis eum, an non.<sup>a</sup>  
Pari modo tentavit Deus Abrahami. <sup>b</sup> Idem  
affirmat sapientia: Quoniam Deus tentavit  
eum. <sup>c</sup> Atqui Jacobus Domini discipulus:  
Deus intentator malorum est, ipse autem  
neminem tentat. <sup>d</sup> Quod Moses ait, Jacobus  
negat. Qui conciliabimus partes tam sibi  
adversas? In expedito res est. Tentat nos  
Deus ut amicus. Hinc rectissimè intentator  
malorum

<sup>a</sup> *Deut. c. 13. v. 3.* <sup>b</sup> *Gen. c. 22. v. 1.*

<sup>c</sup> *Sap. c. 3. v. 5.* <sup>d</sup> *Iac. c. 1. v. 13.*

malorum dicitur, quia neminem tentat, ut decipiat, aut seducat, sed ut probet & exerceat. Tentat nos diabolus ut adversarius & inimicus, ad præcipitia ducit, ut deiciat; allicit ut interimat. Hic tentator nobis optime noscendus, quia reverà innumeri hoc ipso male pugnant, quia hostem suum non nesciunt. Hinc insidias minùs cavent, fallacias non observant, perfidissimo impostori fiunt. Hic sollicitè admonens Paulus: Ut non circumveniamur, inquit, à satanà; non enim ignoramus cogitationes eius. *a*

Experientissimus tentator est diabolus. Hoc nominis Matthæus illi tribuit. Et accedens tentator dixit. *b* Quemadmodum verò Poëtæ nomen Virgilio, Oratoris Tullio, Philosophi præ omnibus aliis attribui-  
mus Aristoteli, ita nomen Tentatoris ex assè convenit diabolo: Allicere, tentare, decipere, illius artes & munia sunt. Syncretica sancta femina, Pelagio teste, solebat dicere: Adversus dæmones nos undequaque armatos esse convenit. Foris & intus oppugnatur. Nam uti navis aliquando irruentium fluctuum mole obruitur, non rarò intrinsecus augeſcente nimium sentinà mergitur; ita & nos quandoque operum extra commissorum iniquitate damnatur, sæpe latentium nequitia cogitationum in exitium adducimur. Ideo necessarium est non solum extra spirituum immundorum impetus observare, verum etiam cogitationum inti-

marum

*a* 2. Cor. cap. 2. v. 11.

*b* Matth. cap. 4. v. 3.

marum immunditiem exhaurire. *a* Civitas, quæ non tantum ante incenia, sed intra portas intestinum habet hostem, excubiis eget accuratissimis : ita planè cum diabolus non oculos solum & aures & linguam & manus, sed etiam voluntatem atque intelligentiam sollicitet ad malum, & pravarum cogitationum aliquot myriadas in animo serat, summa opus est vigilantia. Quod Petrus Chrysologus exponens : Diabolus, inquit, non querit hominem, sed hominis interitum querit. Ille malis nostris gaudet, surgit ruinis nostris, nostris vulneribus convalescit, nostrum sanguinem sitit, nostrâ saturatur ex carne, nostris vivit ex partibus. Diabolus hominem non vult habere, sed perdere. Quare? Quia ad calum, unde ille cecidit, non vult, non fert, non patitur *b* hominem pervenire. *c*

Hinc subtilissimè tentat. Nonneminem illecebrosâ carnis suggestione ita impugnat, ut non cupiat tentando vincere, sed ut homo temptationis victor, vanâ gloriâ sese efferat: hoc ille cupit, hoc querit. Et quàm istud subtiliter? Subtilem hanc vafritiem Bernardus explicans : Ergone, inquit, bestia sumus nos? Bestia prorsus. Homo cum in honore esset, non intellexit, comparatus est jumentis insipientibus. Bestia profectò sunt hominès, ovès errantes, non habentes pastorem.

*a* Pelag. libell. II. num. 33. apud Rosvverd. pag. 611.

*b* Quantum in se.

*c* Petrus Chrysol. serm. 96. mihi pag. 254.

pastorem  
Sciolum  
car vena  
sunt ven  
mi & ne  
uii. Ven  
diantur.  
tum. Ipl  
atutissim  
fraudis,  
stia, sic a  
bet aitur  
taxat, qu  
guatione  
datum e  
rum. C  
Dei, vo  
sensus ad  
sequi co  
re in sen  
adhuc v  
ecce, qui  
quisnam  
Ostenda  
ipse eni  
cogitatio  
le, quis si  
inquit, d  
in tentat  
gone laq  
culi! Heu  
hoc laque  
qui dolet  
titi, & a



pastorem. Quid superbis, ô homo? Quid te Sciolum jactas? Vide quia bestia factus es, cui venandæ laquei præparantur. Sed qui sunt venatores isti? Venatores utique pessimi & nequissimi callidissimi & crudelissimi. Venatores qui cornu non sonant ut audiantur, sed sagittant in occultis inmaculatum. Ipsi restores sunt tenebrarum harum, astutissimi versutiâ & malitiâ diabolicæ fraudis, ita ut sicut est ante venatorem bestia, sic ad eorum comparationem sit quilibet astutissimus hominum, præter eos duntaxat, qui cum Apostolo non ignorant cogitationes eorum, quibus in Dei sapientiâ datum est fraudes deprehendere malignorum. Obsecro vos novellæ plantationes Dei, vos qui nondum exercitatos habetis sensus ad discretionem boni & mali, nolite sequi cordis vestri judicium, nolite abundare in sensu vestro: ne vos tanquam rudes adhuc versutus ille venator decipiat. Sed ecce, quia jam venatores & bestias novimus, quisnam sit laqueus iste, quærendum est. Ostendat nobis Apostolus laqueum istum, ipse enim venatorem illorum non ignorat cogitationes. Dic nobis, inquam, beate Paulè, quis sit laqueus iste diaboli? Qui volunt, inquit, divites fieri in hoc sæculo, incidunt in tentationes, & in laqueum diaboli. Ergo ne laqueus diaboli divitiæ sunt hujus sæculi? Heu quàm paucos invenimus, qui ab hoc laqueo liberati exultent, quàm multos qui dolent, quòd parum sibi videntur irriti, & adhuc quantum possunt, ipsi se involvere

Civitas,  
ra por-  
tis eget  
us non  
manus,  
entiam  
gitatione-  
it, sum-  
Chry-  
it, non  
eritum  
git rui-  
alefcit,  
atur ex  
diabolus  
erdere.  
cecidit,  
minem  
minem  
pugnat,  
sed ut  
pria sese  
it quàm  
afritiem  
uit, be-  
mo cum  
paratus  
profectò  
habentes  
astorem.  
Resuscid.

volvere & intricare laborant. & Ita laqueos & pedicas amplectimur pro aureis & gemmeis armillis. Tentationes diaboli subtilissimæ.

Protogenes pictorum celeberrimus, quod Plinius narrat, Rhodi vivebat, quò cum Apelles adnavigasset, avidus cognoscendi opera ejus, famâ sibi tantum cogniti continuò officinam petiit. Aberat ipse sed tabulam amplæ magnitudinis in machinâ aptatam picturæ, anus una custodiebat. Hæc Protogenem foris esse respondit, interrogavitque à quo quæsitum diceret. Ab hoc, inquit Apelles; arreptoque penicillo lineam ex colore duxit summæ tenuitatis per tabulam. Reverso Protogeni, quæ gesta erant, anus indicavit. Ferunt artificem protinus contemplatum subtilitatem, dixisse: Ergo Apelles Rhodum venit: non enim in alium cadit tam absolutum opus. Mox & ipse Protogenes alio colore subtiliorem lineam, in illâ ipsâ telâ duxit præcepitque abiens, si rediret vir ille peregrinus, ductum tenuioris lineæ ostenderet, adiceretque hunc esse, quem quæreret. Atque ita evenit. Revertitur enim Apelles, sed vinci erubescens tertio colore lineas secuit, nullum relinquens ampliùs subtilitati locum. At Protogenes victum se confessus, in portum devolvit, hospitem quarens. Placuitque sic eam tabulam posteris tradi, omnium quidem, sed artificum præcipuo miraculo. Consum-

a Bern. tom. 1. serm. 3. in 'psal. 90. mihi  
pag. 674.

P  
ptam can  
Cælaris i  
ctaram,  
continen  
tes, inter  
mitem &  
tatis pro  
gebant,  
subtilissi  
Sed singu  
technas,  
namus.  
a Plin.

I. Sub  
tos aggreg  
es, & mul  
qui te alia  
senti plet  
quantum  
homines  
porrigit.  
pares & a  
tentatio,  
artes imp  
resciantur  
non habet  
gines, ita v  
egestatem  
tem vulga  
pus serven  
piunt, eò r  
commutat

ptam eam constat priore incendio domus  
Cæsaris in palatio, auide ante à nobis spe-  
ctatam, spatiosiore amplitudine nihil aliud  
continentem, quàm lineas visum effugien-  
tes, inter egregia multorum opera, inani si-  
milem & eo ipso allicientem tanto subtili-  
tatis prodigio. a Uti artifices isti lineas pin-  
gebant, ita diaboli tentationes adornant  
subtilissimas & reverà visum effugientes.  
Sed singulares aliquot tentandi modos &  
technas, quibus utitur, particulatim ape-  
riamus.

a *Plin. l. 35. Nat. hist. c. 10. mihi pag. 737.*

§. II.

I. *Sub necessitatis velo tentat.* Quàm mul-  
tos aggreditur speciosis dictis illis: Pauper  
es, & multa te premit necessitas; tu jam vide,  
qui te alas. Rarò cælum pluit panibus: opu-  
lenti plerumque tantum habent avaritiæ  
quantum pecuniæ. Perit liberalitas inter  
homines. Nemo gratis vel buccam panis  
porrigit. Circumspice igitur, unde vestem  
pares & alimoniam. Ita blandè inserpit hæc  
tentatio, ut deinum furta, usuræ, aliæque  
artes improbæ hoc honestatis pallio tectæ  
censeantur non iniquæ. Necessitas, aiunt,  
non habet legem. Ita nobiles sed egenæ vir-  
gines, ita viduæ juniores, aliæque feminæ, ut  
egestatem fugiant, frontem exuunt, & vena-  
lem vulgant pudicitiam. Nimirum ut cor-  
pus servent jugulant animam. Paupertas,  
aiunt, eò nos adigit. Pessima & stultissima  
commutatio, vendere animam, ne operi-  
mentum

mentum desit corpori. Ita quotidie dum mensam accumbimus, dum cibum potumque sumimus specioso necessitatis nomine, in cibo potumque metas temperantiæ transilimus. Prandia cenæque nostræ tentationibus assiduis plenæ sunt. Hic ergo assidue cum regio psalte precandum: De necessitatibus meis erue me. *a*

II. *Ad cuiusvis sese inclinationem attemperat.* Talem aviculis cibum ministrat, talem pisciculis escam obicit, qualem scit appetituros. Est qui nummos amet: huic si moneat montres, quocunque lubucrit eum, facillime pertrahes. Alius honorum appetentissimus, laude & inani aurâ gloriæ mirificè pascitur. Iste verò patinas & calices sectatur; hic à vino velut stipula à succino trahitur. Aliis voluptates sunt, quod ferro Magnes; à voluptatibus ad omnem criminum turpitudinem ducuntur. Alius canes & equos intemperanter amat: hic testeras, fritillum, pictas chartulas, alveum lusorium in oblectamentis habet. iste pascitur colloquiis, ille conviviis indulget, alii nitorem vestitum curant;

----- *trahit sua quemque voluptas. b*

Florentem cythisum sequitur capella, saccharum & amygdales simia; Ramum viridem, inquit Augustinus, ostendis ovi, & trahis illâ; Noces puero demonstrantur & trahitur. Et quod currit, trahitur, amando trahitur. *c* Ita

omnino

*a* Psal. 24. v. 17. *b* Virg. ecloga 2. fine.

*c* August. tom. 9. in Ioan. post inistum tract. 26. de cap. 6. mihi pag. 92. fine.

omnin  
ribus ac  
atissim  
noverit  
plura.

III. Ea  
bitus. mu  
stissimu  
go ferien  
berandum  
hac sele  
riat, qui d

IV. O.  
dat eas, su  
& invitat  
gredere,  
ingredere  
sude, inqu  
fatuus est  
confidet.

V. O.  
mole press  
grandi al  
est. non si

vexatione  
non possu  
dio; dedat  
tot dolorib  
censuit, i  
tiam petre  
tentator.

quantum  
VI. Sep  
se. symonne

omnino diabolus suis quemque trahit amoribus ac propensionibus, quas ille novit exactissime; & longè melius, quam suas ipse noverit homo. Sed de hoc paullo post plura.

III. *Ea quemlibet parte oppugnat quâ debilissimus est.* Lupum aiunt faucibus robustissimum esse, infirmissimum tergo; hic ergo feriendus; lupi tergum, non fauces di.erberandum. Diaboli tergum nostra caro est; hac sese regit, & abscondit. Hanc igitur feriat, qui diabolum vult percussum.

IV. *Occasiones offert delinquendi; commendat eas, suadet arripiendas:* Januam pandit, & invitans ad ingressum: Tu tantum ingredi, ait, mi homo, patens cernis ostium, ingredi. inquit, sellam: Tu modò hic confide, inquit, tibi hac quies est parata. Qui fatuus est, & sui negligens, ingreditur & confidet. Hic victus est.

V. *Obrueret malis nititur tentatum,* ut eâ mole pressus omnem animum ulteriùs pugnandi abjiciat. & ipse sibi dicat: Actum est, non sum ferendo amplius tam continuas vexationes; tot hostiles impetus sustinere non possum. Hæc nimis diuturna est obsidio; dedam me hosti. Ita Jobum tot morbis, tot doloribus, tot annis adeò fatigandum censuit, ut in apertam demum impatientiam pertraheret. Sed spe suâ frustratus est tentator. Patientiam Jobus non excussit, quantumcunque graviter & diu tentatus.

VI. *Sapè subito imparatum, oscitantem, semisomnem, ut prado & latro invadit.* Hebraus

bræus rex David postquam suaviter fuisset meridiatus, in solario deambulabat otiosus, nec ullum seclis animo coquebat; non libidines, non eadem meditabatur. Sed ecce mox adfuit tentator, & nullas insidias metuentem aggressus, oculos primum in vicinum viridarium, deinde in lavantem feminam traxit. Hinc libidinum flammæ, hinc incendium fœdissimum vix ullis lacrymis extinguendum.

VII. *Suadet, quod in se bonum, sed ratione temporis vel persone, vel loci occultè malum est.* Nonnunquam temptationis bonus est finis, sed mala sunt, quæ medio intercurrent. Exempli gratiâ: Ut eleemosynas quis erogat, pecunias undecunque per fas & nefas corrogat. Finis bonus, sed via ad finem non bona. Pari modo: Eleemosynas quis largitur, ne avarus habeatur. Hic via quidem bona est, sed viæ finis est malus. Ita diabolus tentator exomologesin suadet, sed imperfectam & sacrilegam.

## 6. III.

VIII. *Consilii sui plerunque plurimas adfert rationes, sed fœcæ.* Hebræis Pontificibus totique curiæ Solimæ magnificis rationibus persuasit Christum licet hominem innocentissimum omni jure occidendum. Causarum causâ fuit illud Orbis idolum, *Ratio statûs*. Hinc acervatæ rationes illæ: Vir iste undequaque omnes ad se trahit; ex omni vicinâ regione ingens ad eum concursus est; plerunque multa millia

conciones

conci  
jam tot  
hic ipse  
precipue  
odiose  
blice tra  
pta voce  
tum, Ger  
Sepulchr  
Hæc tal  
Parilro  
conciat  
signa pat  
hoc nele  
larus .  
mox ade  
tent, lan  
tem nost  
ment .  
quod ma  
mali elin  
illam Ga  
mus. Ita  
Alioqui  
certe pro  
ne quid  
gionum  
ut omnis  
Ita Cayph  
inquit,  
quia expe  
pro popul

a Mat  
b Ioan

PARS II. CAP. IV. 171

conciones illius frequentant. Fama de illo jam totam pervasit Syriam. Quam porro hic ipse vir acerbus & contumeliosus est præcipue in magistratum sacrum; quam odiose priscas & Pharissæas religiones publice traducit? An non ab ore illius excerptæ voces illæ: Serpentes, Genimina viperarum, Generatio mala & adultera, Hypocritæ, Sepulchra dealbata, Cæci & cæcorum duces? Hæc talia ore pleno in Legisperitos, Scribas, Phariseos effundit, & plebem adversus eos concitat. Deinde homo est thaumaturgus & signa patrat grandia, sed quâ virtute? Neque hoc nescire potest Syriæ præses Pontius Pilatus. Quod ubi Romani fuerint odorati, mox aderunt, nosque magis sub jugum mittent, sanctissimum templum eripient, gentem nostram omnem & regionem opprimant. Quapropter res nostras agamus, & quod magistratum decet, initia nascentis mali eliminemus solerti vigilantia. Virum illum Galileum Nazarenum è medio tollamus. Ita factiosæ illius conciones cessabunt. Alioqui hostem inquilinum alimus. Res certe proximè seditionem est. Mature igitur, ne quid Respublica detrimenti capiat, religionum Novatorem in crucem tolli curemus, ut omnis plebs videat se splendide deceptam. Ita Cayphas in pleno Patrum consessu: Vos, inquit, nescitis quidquam, nec cogitatis, quia expedit nobis, ut unus moriatur homo pro populo, & non tota gens pereat. b Si

H 2

virum

a Matth. c. 23. v. 23. & seqq.

b Ioan. c. 11. v. 50.



virum hunc vivere sinamus, in totius gentis perniciem id verget.

An non speciosi Juris tituli sunt isti? Profecto speciosissimi. Ita parricidale, summum facinus adumbratis, sed tamen formosis rationibus fuit velatum. Ita diabolus tentationes suas, & multos scelerum milliones vendit sub palliolo virtutis. Nos interim blandimur nobis, dum seipsum quisque solatur hoc fūco: Id respicio, id curo, has facti causas, has rationes habeo. Sed non continuo licitum, quod certis de causis factū, nisi bonæ ac probatæ sint causæ. Nec satis est posse rationes adferre rei malè gestæ; quis enim hoc non potest? Et quanti sunt, qui cum ratione futunt? Hoc diabolo solenne ac quotidianum est, tentationes & scelera rationibus fucare, hancum escā tegere, utilitatis aut honestatis, aut etiam necessitatis mantelum deformitati vitiorum injicere.

IX. *Peccatum, antequam committatur, extenuat, infinitam Dei misericordiam depredicat*: Non est, inquit, tam grande hoc facinus atque tu putas, & insuper facillimus ad poenitentiam recursus. Quid obsit, hoc audere, cum idem & alii faciant? Quandoque artis est aut prudentiæ, aliquantulum à lineâ exerrare. Aude; & occasione oblata frui. Concedendum aliquid naturæ. Offensiuicula tantilla misericordiam divinam quovis gemitu sibi propitiat. Ergo aude. Peccatum verò jam patratum immaniter exagge-

a Ich hab meine ante Bedenken.

exagger  
lem &  
rebus  
poeniter  
rat, in  
dum ab  
ob caus  
cumven  
ignorant  
nus &  
guæ diff  
& vider  
nus exp  
ad lectu  
magno  
mendum  
stris ipse  
verbi nos  
desides,  
nostris i  
hanc esse  
oculis n  
potissim  
brios est  
dem ho  
nisi uno  
tare possi  
quod rec  
qui enim  
tur. Veru  
delitatis

a 2. c  
b chr  
ic. mibi

exaggerat, Dei misericordiam velut exilem & arctam contrahit, ut miser homo rebus suis diffidens animum abjiciat, poenitentiam ut rem difficillimam differat, interea noxas augeat, ita in profundum abeat, unde non facile emergat. Hanc ob causam sollicitus i aulus: Ut non circumveniamur à satanâ, inquit, non enim ignoramus cogitationes illius. *a* Astutissimus & subtilissimus est, atque quod pugnae difficultatem auget, in insidiis latet, & videri non potest. Quod Chrysostomus expendens: Si serpentem, inquit, ad lectum nostrum latitare sciremus, hic magno admodum studio ad illum perimendum ferremur: diabolo autem in nostris ipsorum animis latitante, nihil adversi nos pati arbitramur, sed supini ac desides, animisque concidentibus, malis nostris indormimus. Cujus rei causam hanc esse arbitror, quod illum corporeis oculis non contuemur, quanquam hoc potissimum nomine vigilantes nos ac sobrios esse oportebat. Nam sensibilem quidem hostem facile declines: at invisibilem, nisi undique armati fuerimus, difficile evitare possumus: & quidem ob id potissimum, quod recta ille depugnare non novit: alioqui enim è vestigio à nobis victus caperetur. Verum amicitiae identidem specie, crudelitatis venenum ejaculatur. *b* Idcirco ad pugnam

H 3 pugnam

*a* 2. Cor. c. 2. vers. 11.

*b* Chrysost. tom. 4. in c. 6. epist. ad Rom. hom. 10. mihi pag. 90.

pugnam semper paratum esse oportet. Et gladius & scutum nunquam non in manu sit. Adjutor Deus assidue vocandus; in illo auxilium est pugnant; nec vinci potest, qui sic pugnaverit.

## CAPVT V.

*Tentatori vires augent humana infirmitas, & naturales cujusque propensiones.*

**S**I quis aviculas ad aucupatoriam aream convolantes ita moneret: Cavete o simplices: esca vobis offunditur, & convivium instruitur, sed caras penderis symbolas. De capite vestro agitur. Subito concurrent retia, & involvent captas. Cavete hoc epulum; merissima est tentatio. Caveant utique si saperent, præsertim sic monita. Si quis & pisces, indociles alioqui animantes de insidiis præmonens nassam & hamum singulariter cavendum diceret, nec nassâ facile nec hamo fallerentur. Si quis ambulanti per hortum acclamaret: Cave, latet anguis in herbâ; laderis si contigeris. Ita monitus cautissimos pedes figeret, ut latentis colubri venenum evaderet.

Si quis Amasæ viro militari dixisset: Cave Joabum ducem, accinctus est gladiolo, qui tuo lateri minatur, purpurabis illum tuo sanguine,

fanguini  
tentissim  
Rex An  
chabzu  
positis  
exercitu  
est pars  
& alia p  
ordinate  
Christi  
à Scribis  
Cavete  
in concil  
vos. & C  
dividen  
& caver  
abundant  
quæ poss  
Judas  
turbam  
præmon  
tenderet  
humanis  
eum, in  
cavendu  
agendu  
gebant  
lertini  
magistri  
tione dia

a 2. R.  
c Ma  
d Lu  
c Ma

sanguine, ni caveas. Cavisset equidem attentissimus ad omnem occursum Joab. *a* Rex Antiochus cum audisset Judam Machabæum ducem cum copiis in aciem dispositis adversus se tendere, & ipse suum exercitum digessit in ordinem. Et distincta est pars exercitus regis per montes excelsos, & alia per loca humilia: & ibant caute & ordinate. *b*

Christus aliquoties suos monuit: Cavete à Scribis; Cavete à fermento Pharisaorum; Cavete ab hominibus. Tradent enim vos in conciliis, & in synagogis suis flagellabunt vos. *c* Cum interPELLARETUR à quopiam ob dividendam hæreditatem: Videte, inquit, & cavete ab omni avaritiâ; quia non in abundantia cujusquam vita ejus est, ex his quæ possidet. *d*

Judas ipse mercator nequissimus, cum turbam sceleratam in Olivetum duceret, præmonuit, ad datam tesseram solerter attenderent, virum esse mirabilem, qui norit humanis sese oculis subducere; ideo: Tenete eum, inquit, & ducite caute. *e* Videndum & cavendum quando cum hostibus vaferrimis agendum. Hoc ipsum hætenus nostra urgebant monita: Cavete à daemonibus; celerissimi sunt & versutissimi mille artium magistri. Jam supra ostendimus, quâ ratione diaboli Cupedinariorum, Aurifices, &

H 4 Pileones

*a* 2. Reg. c. 20. v. 9. *b* 1. Machab. c. 6. v. 40.

*c* Matth. cap. 10. v. 17.

*d* Luc. c. 12. vers. 15.

*e* Marci c. 14. vers. 44.

Pileones agant; deliciis, divitiis, & ambitu tentent. Sed quoniam hi hostes nostri oculorum fugiunt obrutum, quò melius è tenendi modo noscantur, amplius describendi sunt. Hoc ergo capite declarandum, quàm constanter & assiduè homines impugnant, & quàm exquisitè ac impigrè humanas observent propensiones.

c. I.

Quàm diabolus exitium nostrum ardenser sitiat, Chrysostomus non secum duntaxat voluens, sed & auditoribus pro suggestu edisserens: Non satis erat diabolo, inquit, hominem factum esse mortalem, mortis genere majorem facere luctum aggrediebatur, & ut Cain fieret fratricida, persuadebat. Festinabat enim & cupiebat videre sententiam in opus prodire, qui nostris nunquam malis exsatiatur: quemadmodum si quis captivum habens inimicum, & prolata videns damnatum sententiâ, priusquam urbem exeat, properet & intus jugulatum videre, neque congruum tempus expectet: ita tum quoque diabolus licet audisset, quòd in terram homo reversurus esset, operabat & aliquid majus cernere, coram patre filium morientem, & germanum interimentem germanum, & pramaturam violentamque necem. Vides quantis fuit ministra malis invidia? qualiter insatiabilem diaboli mentem implevit, & ei tantam apposuit mensam, quantam is cernere concupivit.<sup>a</sup>

Cùm

a Chrys. tom. 5 hom. 53. ad pop. Ant. medio.  
mihi pag. 303.

Cùm  
agro iter  
bus inf  
tantibu  
ferant  
hospitiu  
Jesum  
rare div  
immigra  
(quod A  
rant) ex  
imperu  
& mort  
fuisse ad  
do, hic  
tum lic  
bus? tua  
noxia. I  
proderit  
cuisse. H  
tum, qu  
nem sui  
pellunt  
præcipi  
exitum  
struunt  
Neque  
res, sed  
hostes s  
tem eve  
mi male  
res sunt.

a Ma  
Luc. 8.

Cùm Christus Dominus in Gerasenorum agro iter faceret, duo viri à malis dæmonibus infessi è monumentis provolârunt, agitantibus furiis nimis quàm truculenti. Senserant nimirum inferni lemures è suis sibi hospitiiis migrandum. Quocirca Dominum JESVM rogare instituerunt, liceret sibiutare diversoria, & ex humanis corporibus immigrare in porcos. Permissum est. At illi (quod Matthæus, Marcus & Lucas memorant) exeuntes abierunt in porcos, & ecce impetu abiit totus grex per præceps in mare: & mortui sunt in aquis. ¶ Affirmat Marcus fuisse ad duo millia porcorum. Licebit, credo, hîc quærere: Cur obsecro, Domine, tantum licentiæ permisisti tam sævis prædonibus? tua hætenus miracula nemini fuerunt noxia. Imò & istud, dixerit Christus, plus proderit, quàm fronte primâ censeatur nocuisse. Hîc enim vel oculis nostris monstratum, quomodo isti ex inferis tyranni hominem sui juris factum exagitent: eò enim impellunt, ut illum in mare sulfureum, igneum præcipitent. Hoc modis omnibus agunt; exitium nobis, idque æternum cupidissimè struunt.

Neque verò subtilissimi tantùm tentatores, sed vaferrimi, fallacissimi, insidiosissimi hostes sunt, & quod omnem nobis torporem excutiat, assiduissimi ac perseverantissimi malorum omnium suasores & impulsores sunt. Canit olim rex Psaltes: Misit Dêus

H 5 mise:

à Matth. c. 8 v. 32. Marc. c. 5. v. 13.  
Luc. c. 8. v. 32.

misericordiam suam, & veritatem suam, & eripuit animam meam de medio catulorum leonum: dormivi conturbatus. <sup>a</sup> Quid hoc rei? si à Deo liberatus, cur non dormivit securus & in utramque aurem? Hic Hieronymus interpres: Hi leones, inquit, sunt demones, qui non solum ante partam victoriam, sed etiam post illam attentissime cavendi. Nec enim superati cedunt, sed alias atque alias machinationes repetunt, occasionem nullam negligunt, nullus insidiarum finis. Nam etsi decies, etsi tricies aut quinquagies, etsi centies aut sexcenties, etsi millies, bis millies, ter millies & sæpius videti sint, usque tamen redeunt & aleam tentant. Jam primum repulsi, mox tamen adfunt iterum, velut importunissima mulca, qua toto prandio cenave centies abacta centies eundem locum insident. Hic nunquam dormiendum quando tam vigilans hostis, tam vicinus semper imminet. Hic nemo sibi ullam promittat securitatem; hi hostes nec ad horulam quidem omittunt nos vexare. Miramur felem murium venatricem pati famem & totos subinde dies hærere impastam ad musculi foramen; hic potius miremur Angelum olim longè formosissimum tot annis animulae unicae insidiari, ne momento quidem opportuniore neglecto. Non enim comedit, nec bibit, nec dormit pervigil insomnis draco.

Beatus Lucas triplicem Christi Domini tentationem comemorans. Et consummata

omni

omni  
illo, usq  
Arma  
to, jam  
Hinc  
quadrage  
tentatur  
tuerit;  
mam hu  
stabilis  
men pul  
discessu  
ut incau  
Hai. Cui  
civitatis  
confessi  
runt &  
agut, qu  
improvi  
instaura  
tentaret  
Mentiu  
fallacissi  
viduas,  
Quod  
vassit,  
quiores  
interpre  
tis, po  
certame  
ne ad t

a Luc  
c Ma  
d Lu



omni tentatione, inquit, diabolus recessit ab illo, usque ad tempus. <sup>a</sup> Perinde si dixisset: Arina non depono, jus tentandi non remitto, jam quidem pugnâ cedo, sed rediturus. Hinc Theologorum aliqui censent, totis quadraginta diebus Christum tam acriter tentatum, ut literis id consignari non potuerit; eo autem tempore transacto formam humanam induerit tentator, & spectabilis prodierit ad conflictum & certamen publicum. Ita solet hostis nequissimus; discessum & fugam simulat; repente redit ut incautum obruat, sicut Josue civitatem Hai. Cumque elevasset clypeum ex adverso civitatis, insidiæ quæ latebant, surrexerunt confectum; & pergentes ad civitatem, ceperunt & succenderunt eam. <sup>b</sup> Ita & diabolus agit, qui non solum fallacissimus, sed & improvisus ac importunissimus tentationes instaurat. Cum Christum in fastigio rupis tentaret: Hæc omnia, inquit, tibi dabo. <sup>c</sup> Mentitus est; nec enim dare potuit, quæ fallacissimè promisit. Et quamvis abierit victus, rediit tamen perquam importunus. Quod divinus Lucas pariter testatur: Tunc vadit, & assumit septem alios spiritus nequiores se: Et ingressi habitant ibi. <sup>d</sup> Hic interpretes Beda: Sæpe, inquit, antiquus hostis, postquam menti nostræ tentationem certamen infixerit, ab ipso suo certamine ad tempus recedit, non ut illarum ma-

H 6

litia

<sup>a</sup> Luc. c. 4. v. 13. <sup>b</sup> Josue c. 8. v. 19.

<sup>c</sup> Matth. cap. 4. vers. 9.

<sup>d</sup> Luc. cap. 11. v. 26.

litix fidem præbeat, sed ut corda, quæ per quietem secunda reddidit, repente rediens facilius inopinatè irrumpat. *a*

*a Beda super c. 11. Lucæ.*

## §. II.

Adhuc perseveranter admodum tentat diabolus. Cum enim ab Angelo Hussæ regionis præfide interrogaretur: Unde venis satana? Circuivi, ait, terram, & perambulavi eam. *a* Ier circuitus gyrum, ait Gregorius, solet laboris anxietas designari. Satan ergo laborans terram circuivit, non enim se pervolasse sed perambulasse dixit. *b* Quemadmodum dux belli civitatem obequitans, quidquid immunium lustrat, ut illac incursionem faciat: ita diabolus nos circuit, ut exploret, quam partem impressione incurset, idque indefessus planè constantiâ peragit incredibili. Energumenus ille, quem Marcus memorat occurrissè Christo, domicilium habebat in monumentis, & neque catenis jam quisquam poterat eum ligare: quoniam sæpe compedibus & catenis vinctus dirupisset catenas, & compedes comminisset: & nemo poterat eum domare. Hunc interrogavit Christus: Quod tibi nomen est? Et dicit ei: Legio mihi nomen est, quia multi sumus. *c* Mi Deus, hominem unicum multa millia diabolorum, legio tota impugnet & occipet?

*a Job. cap. 1. vers. 7.*

*b Greg. l. 1. moral. c. 3. mihi pag. 333.*

*c Marc. c. 5. v. 3. & seqq.*

occupet? unusquisque demon legioni hominum  
toti suffecerit. Quanta hæc sitis perdendæ  
gentis humanæ!

Ingressus Christus urbem Galilæam Ca-  
pharnaum, docuit in synagogâ. Hic homo à  
malo damone infessus exclamavit: Quid  
nobis & tibi, JESU Nazarene? Venisti per-  
dere nos. *a* Ita illi duo Energumeni clama-  
verunt: Quid nobis & tibi, JESU, fili Dei?  
venisti huc ante tempus torquere nos. *b* Ex-  
pulit, non torfit eos novis suppliciis. Sed  
satis hoc tormenti erat cogi humanum ho-  
spitium deferere; salutem nostram perditio-  
nem suam interpretantur. Hinc Paulus ad  
vigilantiam nos expergefaciens: Non est,  
nobis, inquit, colluctatio adversus carnem  
& sanguinem, sed adversus principes & po-  
testates, adversus Mundi rectores & tene-  
brarum harum, contra spiritualia nequitie  
in cælestibus. Propterea accipite armaturam  
Dei, ut possitis resistere. *c* Induite vos arma-  
turam Dei, ut possitis stare adversus insidias  
diaboli.

Verissimi sunt illi gemitus: Heu qualis  
est hæc vita, ubi non desunt tribulationes  
& miseriæ; ubi plena laqueis & hostibus  
sunt omnia? Nam unâ tribulatione seu ten-  
tatione recedente, alia accedit: sed & priore  
adhuc durante consuetu, alii plures superv-  
niunt, & insperatè. *d* Magna est nostrorum  
hostium

*a* Luc. c. 4. v. 34. *b* Matth. c. 8. v. 29.

*c* Ephes. c. 6. v. 12.

*d* Thomas de Kempis l. 3, Imitat. Christi,  
c. 20. num. 3.

hostium potentia. Natura eorum quaritur? Spiritus sunt. Forma? videri non possunt. Indoles? nequissimi, vaferrimi. Potestas? Mundi rectores, Fraudes, Tenebrarum principes. Locus? Ex aëre in nos irruunt. Hoc bellum nullis fœderibus conciliandum, nullis sopiendum induciis. Basilius ad bellicam circumspeditionem excitans: Athletas, inquit, attende ipsi. In adversarium immotum oculum intendito fixius. Animo non sis supino aut concidenti, sed arrecto; non dormituriienti, sed pervigili ac sobrio, qui nôrit sibi præesse. *a* Ergo attende tibi, & huic pugnae. *b* Cum totæ in nos ruant acies. quo animo torporem & delicias sectamur? Chrysostomus ad vigilantiam acriter extimulans: Sobrii estote, ait, & vigilate. Nemo dormiens coronabitur, neque recumbens & stertens braviū capiet: sed pulvere, & plagis squalens ipse apud Agonothetam prius invenitur, vulnera gerens, & sanguinem ostendens defluentem. Unde postquam experiētiā didicimus, quā sit grave & difficile diaboli minitèrium (fugit enim vigilantem, & dormientem spoliat) ne des somnum oculis tuis, nec palpebris dormitationem, ut salveris velut dorcas ex cassibus, & velut avis ex laqueo. Fugiamus, inquam, vitæ hujus laqueos & curas, & velut Mundo abrenunciantes nil carnale circumferamus: multa enim diaboli insidia. Adversarius

noster

*a* Basilius in c. 15. Deuteronom. Attende & audi Israël. *b* 1. Tim. c. 4. v. 16. Hinc doctrina, Apostoli verba sunt,

notter  
circum  
frangat  
astutias  
tatione  
rum. N  
ris cor  
stinet u  
tans A  
ciens. a  
manipu  
semina  
cientes  
spe rob  
domum  
farius e  
ne asce  
sunt ipsi  
Inter  
cercopi  
hendit;  
iretū  
minis p  
dit ab  
qui se  
tie tent  
quem c  
censeat;  
se prop  
avaritia  
tales cu  
penitiā

a ch  
mili pa

noster diabolus, inquit, tanquam leo rugiens circumit quærens, non quem mordeat vel frangat, sed quem devoret. Fuge diaboli astutias, & dic Domino: In te eripiar à tentatione, & in Deo meo transgrediar murum. Ne fugias itaque laborem, ut assequaris coronam. Mercator non deficit, sed sustinet undas, ut pecunias inveniat. Decertans Athleta generosè fert vulnere, respiciens ad coronam. Agricola non invenit manipulos, nisi priùs per proprios sudores semina mittat. Similiter in cælum respicientes nihil putant tribulationes bonorum spe roborati. Vigilantiâ tibi opus est, ut domum tuam à latrone custodias. Adversarius enim diabolus te supplantare quærit, ne ascendere possis, unde ille cecidit. Multæ sunt ipsius artes.<sup>a</sup>

Inter has singularis illa: Bovem cornu, cercopithecum caudâ, asinum auribus prehendit; sua quemque naturali proclivitate irretit. Ita diabolus cognitâ cujusque hominis propensione vim suæ tentationi addit ab eâ re, quâ quisque magis afficitur. Ita qui se honoribus & dignitatum nitore sentit tentari, ad superbiam se pronum credat; quem cibi tentant, ad gulam se proclivem censeat; quem libido stimulat, ad luxuriam se propensum judicet; quem pecunia trahit, avaritiæ aliquid in se latere suspicetur: has tales cujusvis propensiones diabolus novit penitiùs, quàm nos ipsi. Itaque hic piscator

a Chrys. tim. 5. hom. 23. ad pop. Antioch.  
mihi pag. 166. & pag. 176,

eam hamo infigit escam, quam scit appetituros pisciculos. Avaro nummos & lucra, ambitioso & superbo laudes, encomia, favores, libidinoso familiaritates suspectas, & gratas voluptates, guloso epulas & pocula, iracundo discordias & rixas, lusori facies & lusus suppellectilem, desidi & ignavo ferias, otium, quietem ingerit; alios mœrore, hos gaudio, illum timore, istum audaciâ, hunc securitate nimia sternit, attentissimus ad singulorum affectus, quis scilicet in quolibet præpolleat. Ita Catilina factiosorum Romæ coryphæus cuilibet ea promisit, quæ ipsi videbantur gratiora, sive opes, sive munia, seu dignitates; ita Mahometus Asiæ pestis, non ignorabat humanam indolem ad voluptates propensissimam; has ipsas confertim promittebat. Hinc illud longè mirrissimum quomodo tandem Apostoli austeram Evangelii disciplinam successu tam felici per Orbem sparserint, cum ea sequiori naturæ prorsus contraria, amorem paupertatis, corporis afflictationem, fugam voluptatis, sui odium, inedia, vigiliis, sui contemptum doceat.

## §. III.

Ruffinus Aquileiensis, Pelagius interpres, Paschasius diaconus ex æquo perquisitè rem scitu dignam ita memorant. Macarius abbas dum solitudinem superiorem solus habitaret, inferior enim à plurimis frequentabatur, nocte appetente cacodæmonem humanâ specie, & ad luxum dissectâ veste contra

se

se grat  
gans: C  
istz tot  
la, tot  
Cui da  
las & &  
primun  
tertiun  
nullum  
eodem  
pharma  
tus: Et  
Cui lar  
Eorum  
ris est.  
spondit  
inter no  
quàm p  
bus ad i  
ri, cont  
tione. N  
lum hol  
ille ad  
ni que  
quomo  
cum De  
mi pat  
rim. Sec  
cogitati  
quod re  
lud ad o  
peritissi

a &  
b Ruff

se gradientem vidit. Hunc senex interrogans: Quò veterator tendis, inquit, & quid istæ tot ampullæ, quid tot sibi volunt vascula, tot pyxidulæ, quas lateri appensas geris? Cui damon: Fratribus tuis, ait, ferò matteolas <sup>a</sup> & scitamenta, sed eâ varietate, ut si primum nauseent, mox porrigam secundum tertiumve; nec fieri potest, ut ex omnibus nullum placeat. Cum dicto abiit. At senex eodem loci permansit, dum rediret stygius pharmacopola. Redeuntem denuo allocutus: Et quí habent fratres, inquit, ut valent? Cui larvatus genius? Ut solent, ait, hi tales. Eorum tamen unus mihi perquam familiaris est. Macario de nomine sciscitanti respondit: Theopistus <sup>b</sup> audit; pulcherrimè inter nos convenit. His auditis Macarius quàm primùm viam ingressus magnis passibus ad illum ipsum, quem audierat nominari, contendit, non sine ceterorum admiratione. Nam obvii in suum quisque tuguriorum hospitem tam charum invitabant. At ille ad Theopistum properans, & hunc denique solus solum nactus: Fili mi, aiebat, quomodo vales? & quomodo stant res tuæ cum Deo? Cui promptè Theopistus: Bene mi pater, ait, quod tuis precibus adscripserim. Sed iterum senex: Non te impugnant cogitationes pravae? Erubuit miser fateri, quod res erat, & ulcus aperire: ita unum illud ad omnia respondit: Haftenus bene. Sed peritissimus chirurgus ut latenti vomicae mederetur,

<sup>a</sup> Schlecterwerck.

<sup>b</sup> Ruffino Thropemptus, Pelagio Theotestes.



mederetur, se ipsum simulans agrum: Ecce, mi optime frater, inquit Macarius, tot ego jam annis eremum habito, ab omnibus honoror, tam grandis natus sum, nihilominus à meis ipse cogitationibus graviter infestor. Hoc sermone tam candido hominem eduxit, ut demum ager se fassus agrum: Pater crede mihi, aiebat, idem & ego patior, turbant & concutunt me graviter cogitationes meae. Ita plura & plura sensim eliciebat senex, dum ille omnem animi sui morbum fateretur. Jamque ad alia delapsus abbas, & diversa interrogans: Quousque diei, ait, jejunas? Ad nonam, responder. Cui spiritalis medicus: Deinceps ad serum vesperem jejunato. Hoc primum. Alterum: Ex Evangeliiis vel scripturis sacris assidue aliquid meditator, nunquam non occupatus, hoc alterum. Tertium: quotiescunque tibi occurrerit impura cogitatio, oculos animumque attolle cælo, & Deum auxiliatorem voca. Aderit vocatus; nihil ambigas. Ita Macarius in suam rediit solitudinem, cumque denuo vidisset cacodæmonem novas insidias molientem, quaesivit: quomodo res fratrum jam haberent? Cui mœstus respondit Satan: Malè, neque enim unquam in me agrestiores fuerunt. Et quod peius: Ille ipse mihi antea tam obsequens, nunc adversatur patne asperior & animosior ceteris. Mox Macarius in suam sese casulam recipiens Deo Servatori gratias egit. a

Ergo

a *Ruffin n. 61. apud Rosveid. pag. 510. Pelag. lib. 18. n. 2 pag. 637. Pasch l. 1. n. 8. pa. 665.*

Ergo  
tilat cur  
propen  
causas  
sius occ  
tua te tr  
perent a  
quò te  
muni qu  
quam  
tem con  
nitam co  
ubi debi  
in viâ v  
sunt pra  
angelicu  
re & vi  
consenti  
licum ef

Tentat

qu

E  
X  
xit  
pra  
ita voc  
leon. L  
Olympic

a 1eb.

Ergo attende tibi; diabolus omnium ventilat curas, discutit consuetudines, examinat propensiones, scrutatur omnia; & ibi quærit causas nocendi, ubi aliquem viderit studiosius occupari. Tu ergo, quisquis es, vide, quò tua te trahat indoles & natura, quò tui properent affectus, quò inclinent propensiones, quò tendant consuetudines: hac parte te muni quàm debilior es, uti dux belli in urbe quam propugnat, copiosorem illic militem constituit, ubi naturà loci minus munitam cernit: ita nos diabolus illic invadit, ubi debiliores esse non nescit. Quæ nobis in viâ virtutis sunt impedimenta, eâ Satanae sunt præsidia. Tentationes non sentire, est angelicum, ait Anselmus; tentationes sentire & vincere, Christianum; tentationibus consentire & ex malitiâ delinquere, diabolicum est.

## CAPVT VI.

*Tentator nil potest sine licentiâ; & quomodo Deus nos tentet.*

**E**X amicis Jobi Eliphas Themanites dixit: Tigris periit, eò quòd non haberet prædam. Septuaginta interpretes ita vocem emutant: Periit Myrmicoleon. Leo fornicarius, seu fornicæ leo. Olympiodorus hîc designari censet diabolum,

a Job. c. 4. v. 11.

bolum, qui illis quos vincit & subjugat, est leo, formica iis à quibus vincitur & triumphatur. De hac bestiolà differens Gregorius: myrmicoleon, inquit, parvum valde est animal, formicis advertit, quod se sub pulvere abscondit, & formicas frumenta gestantes interficit, interfectasque consumit. Apostata angelus in terram de calis projectus, iustorum mentes, quæ bonorum sibi operum refectionem præparant, in ipso actionis itinere oblidet; cumque eas per insidias superat, quasi formicas frumenta gestantes improvisus necat. Rectè autem Myrmicoleon, id est, leo & formica dicitur: formicis enim leo est, volatilibus formica; quia nimirum antiquus hostis, sicut contra consentientes fortis est, ita contra resistentes debilis. Si enim ejus suggestionibus assensus præbetur, quasi leo tolerari nequaquam potest; si autem resistitur, quasi formica atteritur. Aliis ergo leo est, aliis formica: quia crudelitatem illius crudeles mentes vix tolerant, spirituales verò infirmitatem illius pede virtutis calcant. *a*

Deus Azotios clade grandi affecit, quod Regum fasti memorant, ob Arcam irreverenter visam. Et ebullierunt villæ & agri, in medio regionis illius, & nati sunt mures. *b* Si demonum spectetur crudelitas, sunt scorpiones; si infirmitas, mures. Quod Rupertus clarè pronuntians: Quid sunt illi, ait, qui ebullierunt, & terram demoliti sunt mures,

*a* Greg. l. 3. moral. c. 17. mihi pag. 416.

*b* 1. Reg. c. 5. v. 6.

mures  
contempti  
terribile  
de scorp  
affirmar  
tot pern  
quot &  
gestus d  
ce in, a  
reforma  
vitam i  
amarum  
supponu  
neno, e  
gentem  
porro,  
cendum  
a Rup  
piaco 6.1

Tenta  
bolus, q  
perdere  
ad perni  
spectans  
modum.  
De divi  
lius: Tei  
noster in  
gelli dist  
bis in fr  
quadam

mures, nisi maligni spiritus, justis quidem contēptibiles ut mures, peccatoribus autem terribiles ut leones. *a* Quod Tertullianus de scorpionibus, hoc de dæmonibus verè affirmari potest: Tot venena, quot ingenia; tot perniciēs, quot & species; tot dolores quot & colores; unus omnium violentiæ gestus de caudâ nocere. Dæmones tam dulce in amarum, quàm lucem in tenebras reformant, atque ita miserrimam hanc vitam illi beatissimæ prævertendo, tam amarum pro dulci, quàm tenebras pro luce supponunt. *b* De scorpionum horum veneno, de tentandi artificio quo diaboli gentem humanam fallunt, diximus: Jam porrò, quâ ratione Deus nos tentet, dicendum.

*a* Rupert. l. I. c. 14. *b* Tertull. in suo Scorpiano c. I. & 2. mihi pag. 989. & 990.

6. I.

Tentat Deus, sed longè aliter quàm diabolus, qui tentando cupit decipere, nocere, perdere; omnia ejus consilia & molimina ad perniciem, interitum, exitium nostrum spectans. Deus tentat, sed in nostrum commodum, promeritum, æternitatis præmium. De divinis tentationibus disserens Gregorius: Tribus modis, inquit, nos Conditor noster interrogare consuevit, cum aut flagelli districtione nos percutit, & quanta nobis insit, vel desit patientia, ostendit: Aut quædam, quæ nolumus, præcipit, & nostram

nobis

nobis obedientiam vel inobedientiam patefacit: aut aliqua nobis occulta aperit, & aliqua abscondit, & nobis mensuram humilitatis nostræ innotescit. Tentare quippe Dei, est magnis nos jussionibus interrogare. Scire quoque ejus, est nostram obedientiam nosse nos facere. *a*

Hirudo admota agro fugit sanguinem, ut se satiet; at medicus illam admoveri jubet, ut agrum sanat. Chirurgus ferro candente urit agrum, non ut ladat, sed ut lalum meliori valerudini restituat. Ita & tortor ignitâ forcipe Christianum martyrem carpit, sed ut cruciet, & à Christo avertat. Ita Deus & diabolus dissimillimè tentant, ille ad calum per aspera vocat, iste ad Orcum per amœna invitât. Tentationes Deus admirabili providentiâ & bonitate temperat. Quod omnium solatio promulgans Paulus: Fîdêlis Deus est, inquit, qui non patietur vos tentari supra id, quod potestis, sed faciet etiam cum tentatione proventum. *b* Tam ampli juris diabolus non est, ut quemcunque sibi designat, invadere audeat: Nec invadendi locus, tempus, modus in ejus potestate est; licentiâ strictiore coërcetur; nil nisi ad Dei præscriptum potest agere. Id Gregorius asserens: Diabolus, inquit, licet afflictionem justorum semper appetat; tamen si à Deo potestatem non accipit, ad tentationis articulum non convalescit: unde omnis voluntas ejus injusta. Ex se eum ten-

tare

*a* Greg. l. 28. moral. c. 5. mihi pag 940.

*b* 1. Cor. c. 10. v. 13.

tare appetit, sed eos, qui tentandi sunt, & prout tentandi sunt, Deus iuste tentari permittit. *a* Idem de quibuscunque aliis hostibus noris, quos cernimus, dicendum. Hinc satanas Jobi constantiam tentaturus licentiam rogat: Extende paullulum manum tuam, & tange cuncta, quæ possidet. *b* Tu Domine meas mihi manus colligasti; neutiquam liber sum, sed amplia potestatem adeo accisam, & videbis mira. Annuit Deus, & ampliavit, quam petiit potestatem, sed eâ legis præscriptione, ne ultra facultates Jobi sæviret: Ecce universa, quæ habet, in manu tuâ sunt: tantum in eum ne extendas manum tuam. *c* Denique in ipsum etiam corpus Jobi licentiam sæviendi accepit, salvâ tamen vitâ. Hinc Augustinus insignissimè rem oculis subiiciens: Sæviant modò inimici, ait, humilient, faciant non quicquid volunt, sed quicquid desuper permittuntur. Non enim quicquid passi ab inimicis fuerimus, inimicis deputandum est, & non Domino Deo nostro. Quandoquidem in ipso suo exemplo mediator demonstravit, quando nobis desuper permittit homines nocere, non voluntatem nocendi desuper dari, sed potestatem. Unusquisque enim malus apud se habet voluntatem nocendi: ut autem possit nocere, non habet in potestate. Ut velit, iam reus est; ut possit, occultâ dispensatione providentiæ Dei in alium permittitur ad poenâ, in alium permittitur ad probationem, in alium

*a* Greg. l. 12. moral. c. 6.

*b* Job c. 1. v. 11. *c* Job c. 1. v. 12.

alium permittitur ad coronam. Ad poenam Judæos affligere permitti sunt Idololatræ: Ad probationem Jobum diabolus; probatus est autem Jobus, confusus est diabolus. Ad coronam permitti sunt persecutores in martyres. Occisi sunt martyres; quasi vicisse se arbitrati sunt persecutores. Illi in manifesto falso triumpharunt, isti in occulto verè coronati sunt. Non attendebat Jobus, quis percuteret, sed quis permitteret. Novi ego, inquit, à quo sit permissus. Diabolo tribuitur nocendi voluntas, Domino meo probandi potestas. <sup>a</sup>

Non igitur formidemus diabolum; septiceps quidem bellua est, sed mordere non potest nisi volentem; cornua habet, quibus ferire possit, sed accedentem; caudam habet, quâ & cedros queat dejicere, sed nec pilum unius hominis non tantum non evellere, sed nec tangere valet, nisi potestatem Deus concedat. Habet arcum, pharetram, sagittas, sed nec sagittulam vel unicam in illum torquere potest, nisi Deo annuente.

Cum Jacob è Mesopotamiâ rediret in Chanaan, gregem prorsus imbellem secum adduxit. Non erat ex omni numero, qui gladium animosè stringeret. At verò Esau capitalis hostis cum militibus quadringentis, occurrit. Ah, quadraginta, imò vel quatuor milites contra seminarum & parvulorum agmen suffecissent. At Deus animum Esau subito ita molliit, ut diceret humanissimè:

Gradiamur

<sup>a</sup> Aug. præfat. in enarrationem 2. psalmi  
29. mihi pag. 61.

PA  
Gradiamur  
tui. Cui  
ante servu  
vetigia. M  
Oro te, ai  
solum loc  
feram in h  
tam, quæ l  
modis omni  
Ita caco  
gulare pot  
quidem po  
caniam A  
sunt, quib  
Hi namq  
ut Deum a  
sue libid  
lus, quibus  
tatem dant  
a Gen. c.  
b Tob. c.  
Goliath  
& duces e  
omnibus.  
en avenis  
formidand  
ce unico de  
vinxit, Dav  
oculis cert  
esset ratio.  
in crucem  
& affectis



Gradiamur simul, crôque socius itineris tui. Cui Jacob: Præcedat dominus meus ante servum suum, & ego sequar paullatim vestigia. Mox iterum Esau jam plane frater: Oro te, ait, ut de populo, qui mecum est, saltem socii remaneant viæ tuæ. Videte feram in hominem humanissimum mutatam, quæ lacerare venerat & devorare, jam modis omnibus juvare nititur.

Ita cacadamon septem maritos Saræ jugulare potuit, sed octavum Tobiam nec quidem potuit tangere. Ejus rei assignans causam Angelus: Ostendam tibi, ait, qui sunt, quibus prævalere potest dæmonium. Hi namque qui conjugium ita suscipiunt, ut Deum à se, & à suâ mente excludant, & suæ libidini ita vacent, sicut equus & mulus, quibus non est intellectus; habet potestatem dæmonium super eos. *b*

a. *Gen. c. 33. v. 12. & seqq.*

b. *Tob. c. 6. v. 16. & 17.*

§. II.

Goliathum Philistæum Hebræi milites & duces omnes fugerunt; nullus erat ex omnibus, qui congredi cum eo auderet. Et cum juvenis pastoritius David, inermis opilio formidandam illum giganteam molem scilicet unico dejecit. Hic certè Deus Goliathum vinxit, Davidi vires vincendi dedit, ut vel oculis cerneremus, quæ pugna spiritualis esset ratio. At verò tempore, quo Dei filius in crucem actus, filio manus ligatæ, diabolo & affeclis solutæ sunt.

I

Ita

Ita Deus electum populum, bellis variis exercens: Et ego, inquit, non delebo gentes, quas dimisit Josue, ut in ipsis experiat Israël, utrum custodiant viam Domini, & ambulent in eâ. Hæ sunt gentes, quas Dominus dereliquit, ut erudiret in eis Israël, & omnes qui non noverant bella Chananæorum: & postea discerent filii eorum certare cum hostibus, & habere consuetudinem præliandi. <sup>a</sup> Deus milites querit, & quidem exercitatos. Hoc fine illos exerceri vult & erudiri ad pugnam. Novit autem Imperator, quousque suos milites debeat exercere: quemadmodum citharædus ita temperare novit fides, ne rumpant, nè nimium remissæ sint: quemadmodum & chirurgus novit, quando cataplasma mordax corpori accommodet, quando amoveat: Ita Deus Augustini ore: Ego novi, ait, quid apposuerim; ego novi, unde agrotet, ego novi unde sanctis. <sup>b</sup>

Duodecim Domini JESU discipuli magistro moriente graviter concussi sunt, gravius Thomas ceteris, gravissimè Petrus, Judas à tentatore in exitium æternum præcipitatus est. Omnium tērationes Christus providentissime moderatus hunc lōgē, illum longius, longissimè alium à se abstrahi permisit, omnes tamen iterum ad se benignissimè attraxit, præter unicum illum gehēnæ filium, qui periiit, quia perire voluit. Ita Deus tentationes nostras omnes profectui nostro attemperat,

<sup>a</sup> Indic. c. 2. v. 21. & c. 3. v. 1. & 2.

<sup>b</sup> August. in ps. 130. mihi pag. 622.

rat, uti medicus; aut pharmacopola peritus, idem nonnunquam pharmactum, sed diversâ dosi pluribus prabet; huic solum tres drachmas aut scrupulos, ut vocant, vel tria tantum grana; sex illi aut septem; robustiori decem aut plura porrigit, prout cuiusvis vires & valetudo desiderat: ita Deus exactissimam in omnium tentationibus moderationem adhibet; omnia modo & ratione, recte & ordine facit. Quod luculenter Augustinus asserens: Deus hominem, inquit, in tentationem inducit, cum tentari permittit, ut probeat, non ut perimat. Tentat autem non quasi mentium nescius humanarum, sed ut suos fideles faciat in saeculo manifestos. Sic Abraham tentavit in filio, & honoravit; sic Job dando in cōtationes varias probavit, sic sanctos Apostolos, sic beatissimos Martyres per ignem quoque & gladios coronavit. a Fidelis Deus est, fidelissimus, qui facit cum tentatione proventum, ut possimus sustinere. Augustinus, quem dixi, de Christi morte disserens: Quod Christum, ait, occidere voluit impius, imputatur iniquitati impii: quod permissum est, imputatur potestati Dei. Ille ergo iniquè voluit, Deus justè permisit. Vide quid tibi fecerit iniquus, quid justus. Ille voluit, iste permisit. Voluntas injusta dānetur, permissio justa glorificetur. Noli ergo mirari, permittit Deus, & iudicio permittit: permittit, & mensura, numero, pondere permittit. Apud illum non est iniquitas tu

I 2

tantū

a Aug. tom. 10. serm. 126 de Temp. c. 3.  
mihi pag. 309.

tantum ad eum pertinere. In ipso spem pone, ipse sit adjutor tuus, salutare tuum. In illo sit locus munitus, turris fortitudinis. Refugium tuum ipse est, & non te sinit tentari supra quàm potes ferre, sed faciet etiam cum tentatione exitum, ut possis sustinere; ut quod te sinit pati tentationem, potestas ejus sit; quod non sinit ultrà in te fieri, quam potes ferre, misericordia ejus sit: quoniam potestas Dei est, & tibi Domine misericordia, quia tu reddes unicuique secundum opera ejus.<sup>a</sup>

<sup>a</sup> Aug tom. 8 in Ps. 61. mihi pag. 257.

### §. III.

Ergo diabolo potestas quardam est, plerunque tamen vult nocere, & non potest, quia potestas ista sub potestate est. Nam, si tantum posset nocere diabolus, quantum vult, non aliquis justorum remaneret, aut aliquis fidelium esset in terrâ. Ipse per vasa sua impellit quasi parietem inclinatum; sed tantum impellit, quantum accipit potestatem: Ut autem non cadat paries. Dominus suscipiet: quoniam qui dat potestatem tentatori, ipse tentato præbet misericordiam. Ad mensuram enim permittitur tentare diabolus.<sup>a</sup>

Sed: Esto, inquires, ad mensuram diabolus tentet, atque ideo ad tentandum Jobum à Deo petierit licentiam, hanc tamen scimas à Deo liberalissime datam Ecce, ait, universa, que

<sup>a</sup> Aug in eundem psal. post medium.

ſa, quæ habet, in manu tuâ ſunt. *a* Ita videtur Deus noſtris nos hoſtibus obſicere, & in eorum dare manus. Non negamus: Dedit, ſed cum hac moderatione, & ad hoc præſcriptum: Veruntamen animam illius ſerva. Ex quo maniſeſtiſſimum eſt, quanti Deus aſtimet divitias & facultates, non pluris ſanè, quàm ipſas Jobi lacinias & veſtes. Addita-  
menta *b* ſunt moderatiſſimè uſurpanda. Deinde Jobum Deus hoſtis manibus conceſſit, ſed è ſuis non dimiſit. Quod affirmatiſſimè docens Gregorius: Ecce, inquit, permiſſionem verberis comitatur custodia protectionis, & electum ſuum divina diſpenſatio custodiendo deſerit, deferendo custodit: alia illius prodiſt, alia protegit. Si enim totum Job deſereret in manu tanti adverſarii, homo quid eſſet? In ipſâ ergo juſtitiâ permiſſionis permisceſtur quadam libra pietatis: quatenus in uno eodémque certamine & ſervus humilis ex oppreſſione proficiat, & hoſtis ſuperbiens ex permiſſione ſuccumbat. Manui itaque adverſarii ſanctus vir traditur, ſed tamen in intimis adiutoris ſui manu retinetur. De illis quippe ovibus fuit, de quibus in Evangelio ipſa Veritas dicit: Non rapiet eas quiſquam de manu mea: *c* & tamen expetenti hoſti dicitur: Ecce in manu tuâ eſt. Idem ergo in manu Dei, idem in manu eſt diaboli: quia tenuit, quem

I 3

*a* Job cap. 1. verſ. 12.

*b* Chriſtus dixit: Hæc omnia adjicientur vobis. Matth. c. 6 v. 33.

*c* Ioan. cap. 10. verſ. 28.

198 PALÆSTRA CHRIST.

quem concessit, & dando non dedit, quem adversarii sui jaculi ejiciens abscondit. <sup>a</sup> Adstrinxit Deus potestatem demonis ad tentandum, sed non adstrinxit robur & vires Jobi ad luctandum. Devenit Jobus in diaboli manus ad tentationem, remansit in manu Dei ad remunerationem.

Edixit Deus per Apocalypseos scriptorem: Hæc dicit primus & novissimus, qui fuit mortuus, & vivit: Scio tribulationem tuam, & paupertatem tuam, &c. Nihil horum timeas, quæ passurus es. Ecce misurus est diabolus aliquos ex vobis in carcerem: & habebitis tribulationem diebus decem. Esto fidelis usque ad mortem, & dabo tibi coronam vitæ. <sup>b</sup> Sed quid illud est solatii? Habebitis tribulationem diebus decem, hoc est, multis aut omnibus vitæ diebus. <sup>c</sup> Hoc certè præmeditandum, ad hoc parandus est animus, neque enim hic gaudii locus esse potest, ubi tota hominis vita tentatio mera est. Esto igitur fidelis, ut fias beatus: Aspice coronam, omnigenæ voluptatis affluentiam. Ne diaboli & improborum in te machinationes metue; omnis eorum malevolentia, omnis vexatio & injuria in tuum cedit bonum. Affirmat & hortatur Augustinus: Cum aliquid tale patitur Christianus, inquit, non debet facile velut odio

<sup>a</sup> Greg tom. 2 l. 2. moral. cap. 3. mihi pag. 358.

<sup>b</sup> Apoc. c. 2. v. 8. & seqq

<sup>c</sup> Num c. 14. v. 22 Ten'averunt me jam per decem vices, hoc est, sapissime.

ire in eum, à quo patitur, & velle ventum vincere: sed convertere se ad orationem, ne amittat dilectionem. Neque enim timendum est, ne aliquid faciat homo inimicus. Quid enim facturus est? Multa mala dicturus, opprobria jaculaturus, in conviciis faviturus. Sed quid tibi? Gaudete, inquit, & exultate, quoniam merces vestra magna est in caelis. Ille in terrâ geminat convicia, tu in calo lucra. Sed faviat amplius, possit & aliquid amplius. Quid te securius, cui dictum est: Nolite timere eos, qui corpus occidunt, animam autem non possunt occidere? Quid est ergo timendum, quando pateris inimicum? Ne conturbetur in te dilectio, quâ diligis inimicum. *a* Non pateris persecutionem! Non vis ergo piè vivere in Christo. Omnes enim qui volunt piè vivere in Christo, persecutionem patientur. Vis probare verum esse, quod dictum est? Incipe piè vivere in Christo. Addit: Ne putetis gratos esse malos in hoc Mundo, & nihil boni de illis agere Deum. Omnis malus aut ideo vivit, ut corrigatur, aut ideo vivit, ut bonus per illum exerceatur. *b*

*a* Aug. in ps. 54. mihi pag. 214.

*b* Idem in eund. psal.



## CAPVT VII.

*Tentatorem Deus cur sapius permittat esse victorem.*

**Q**Varit Hieremias vates : Quomodo cōfractus est & cōtritus malleus uniuersæ terræ ? Quàm validus ille malleus sit, qui tot ferri centumpondia, in lamellas tenues diffundit? Diabolus verè malleus uniuersæ terræ, sed magnam partem contritus, idque à puero Bethlehemi nato & in cunis gramineis collocato. Antonius Magnus, ut suos aduersus cacodæmones animaret: Nos, inquit, diabolo nihil credamus, & vincemus. Adveniente Domino Iesv destructus est inimicus, & omne robur ejus elanguit. Propter quod pristina virtutis memor, quasi tyrannus jam senescens, cūm ruisse se videat, in perniciem grassatur humanam; nec tamen potest firmum Deo petitus, cogitationum & ceterarum fraudum arte pervertire. Nam etiamsi irruentes mortem nobis intentare videantur, ridendi potius sunt, quàm timendi, quia cūm sint debiles, minantur cuncta, nec faciunt. Addit cum hoste pfo colloquens : Scimus, quia i leirco vivimus Christiani, & contra te nobis secuta est congressio, quia infirmatus es à Domino. Ideo tuis ipse jaculis cōfoderis. a

Eodem

a. Arhanas. in vitâ S. Antonii c. 16. apud Resvveid. pag. 43.

Eodem  
inquit,  
fronte  
habebat  
gladium  
proprie  
quod in  
lus vict  
injustar  
Christu  
didit p

Nihil  
tentare  
non tan  
non lat  
tidem c  
permitt  
dos? A

a A

Quæ  
pedit  
obtin  
num c  
tentar  
dum a  
& Mif  
Nam,  
Veritas  
est De  
tes m  
& judi

a Pj

Eodem sensu Augustinus : Videte fratres, inquit, ubi David Goliath percussit : in fronte utique, ubi crucis signaculum non habebat. Quod autem David non habens gladium ascendit super Goliath, & suo cum proprio interfecit gladio; designatum est, quod in adventu Christi suo gladio diabolus victus est; qui per nequitiam suam & injustam persecutionem, quam exercuit in Christum, omnium in eum credentium perdidit principatum. \*

Nihilominus hic adversarius non desinit tentare & impellere ad vitia. Nec verò Deus non tantum finit tentari, sed & vinci. Hoc non satis capit intelligētia humana, & identidem quarit : Cur ergo Deus tentari nos permittit, cum plurimos præsciat vincendos? Ad istud jam respondendum.

a Aug. tom. 10. serm. 195. mihi pag. 353.

§. I.

Questionis igitur est; Cur Deus non impedit hanc pugnam, quando toties hostis obtinet victoriam? Cum præsciat tot hominum cessuros tentationibus, cur eos finit tentari? Primum est, quod altè imprimendum animo: Deus in omnibus suis operibus & Misericordiam ostendit, & Justitiam. Nam, universæ viæ Domini Misericordia & Veritas, \* sive Justitia. Infinitè misericors est Deus, sed & infinitè justus. Idcirco psaltes maximo affectu : Misericordiam, inquit, & iudicium cantabo tibi Domine. Psallam

I 5

& in-

a Psal. 24. v. 10.

& intelligam. <sup>4</sup> Hæc supremi Numinis sunt insignia; Oliva & Gladius. Considerate Domini JESU in Orbem ingressum & egressum, primum vitæ & ultimum, Natalem & Mortalem diem, utrobique spectandam se dabit tam Misericordia, quàm Justitia. Dei filius iam in Crucem sublatus, habuit supplicii socios latrones duos, sed diversissimè affectos; illum Misericordia eodem die è cruce in paradysum emisit, istum Justitia in tartarum deiecit. Idem ad Infantis divinisissimi præsepium est videre. Misericordia tres Orientis satrapas ad Christi cunas pertraxit, Justitia Herodem sicarium & latronem cum scribis antro nascentis beatissimo exclusit. Evolve codices divinos ab omnium primo Geneseos libro, ad ultimum Apocalypseos, in omnibus luculentè cernes, quâ ratione Dei Justitiam & Misericordiam in universis operibus suis admirabili fœdere conjunxerit. Universæ viæ Domini Misericordia & Veritas.

Ita planè misericors & justus Deus impugnari nos permittit tentationibus & etiam sæpe superari. Misericors est, qui tentationes immittit, ut per eas probetur virtus, & excitetur parandis promeritis, augendis præmiis. At verò justus, cum concedit eos corruere, qui nolunt pugnare, nec Domino suo fideles permanere. Tam autem potens est arbitrium hominis, ut eum nec quidem omnes simul diaboli ad ullum vitium pertrahere, si nolit, à virtute ullâ possint avertere, si eam

si eam velit exercere. Deus ipse neminem cogit: ignem & aquam, bonum & malum, vitam & mortem proponit; tui est arbitrii, optio eligendi soluta. <sup>a</sup> Quod Siracides apertissime testatus: Deus, inquit, ab initio constituit hominem, & reliquit illum in manu consilii sui. Ante hominem, vita & mors, bonum & malum, quod placuerit ei, dabitur illi. <sup>b</sup> En, mi homo, Deus apposuit tibi aquam & ignem, ad quod volueris, porrige manum tuam. Ad utrumque liber es; elige, sed cave, ne beatus Basilius suum illud tibi occinat. Malè ponderas, prava bonis præferens, vana veris potiora ducens, temporaria æternis præponens, prætereuntem voluptatem pro indefinente lætitiâ eligens. <sup>c</sup> Deus neminem jubet esse impium, & ad peccandum nulli facit potestatem. Figulus vasa omnia, quæ ad rotam figuræ fingit, ollas, discos, urnas, hydrias furno committit: quædam concrepant, alia calores tolerant. Non damnemus inertix manum figuli; opifex vasa cupit integra, non fracta; æqualem omnibus industriam impendit. Sed excoquenda sunt & duranda igni; si æstum non ferant & rumpant, extra culpam est figulus; fecit quod potuit, quod debuit. Ira prorsus multi tentationibus vincuntur, sed suâ culpâ; pugnare nolunt, resistendi laborem fugiunt, suo vitio succubunt; alii in tentationibus multò gravioribus

I 6 . . . . . vincunt.

a Breve Bahl:

b Eccli. c. 15. v. 14. 17. & 18.

c Basili. hom. 15. in psal. 61.

vincunt. Utrobique Deus cum tentatione facit proventum. Sed illi desides divinis auxiliis non utuntur, sunt ollæ fistiles ignis impatientes, uri nolunt & excogui; dissiliunt; alii durant in ignibus, & suo se figulo probant. Atque hi Misericordiæ, illi Justitiæ sunt specimina.

16. 6. II.

Ad illa regii psaltæ verba: Catuli leonum rugientes, ut sapiant & quærant à Deo escam sibi: Augustinus interpres: Qui sunt, inquit, catuli leonum? Principum & potestatum aëris hujus dæmones & angeli diaboli. Quomodo quærant sibi escam, quando tentant? sed quia non accedunt, nisi eis Deus dederit potestatem, ideo dictum est: Quærentes à Deo escam sibi. Petiit Job tentandum. Qualem escam? Opulentiam, pinguem, justum Dei. Petiit illum tentandum & accepit tentandum, sed non opprimendum; purgandum, non evertendum; aut fortè nec purgandum sed probandum. Tamen & qui tentantur, aliquando traduntur occulto merito suo in manus tentatoris, quia traditi sunt fortè in concupiscentias suas. Nam diabolus nulli nocet, nisi acceperit potestatem à Deo. a Quare autem datur potestas? Aut ad damnandos impios, aut ad probandos pios. Justè hoc totum Dominus agit, & in neminem habet diabolus potestatem, vel in aliquo ejus, nisi ille concedat, cui est potestas summa & sublimis. Sic diabolo, sic homini nulla est potestas

stas in hominem, nisi desuper detur. Et homo, & diabolus, & quilibet daemonia, non nisi accepta potestate nocent, sed proficientibus non nocent. Malis ita sunt sicut ignis fœno, bonis ita sunt tanquam ignis auro. Manducatus est Judas ut fœnum, probatus est Job ut aurum. *a* Aliquando Satanas transfigurat se in Angelum lucis ad tentandos eos, quos ita vel erudiri opus est, vel decipi iustum est. *b*

Puerulus olim ex alto decidit, sed quia in ipso casu togula puerilis in campanæ formam se diffudit, illæsus terram contigit. Permittit Deus nos periculis exponi, tentari, labi, sed non conteri. Testatur carmen sacrum: Apud Dominum gressus hominis diriguntur, & viam ejus vult. *c* Si gressus, ergo & cogitationes, ac tentationes secreto domini consilio diriguntur. Ideoque additur: Cum ceciderit, non collidetur, quia Dominus supponit manum suam. *d* Ne tentatus se præcipitet in consensum, ne patientiam perdat & fiduciam. Novit Dominus, teste Petro, pios de tentatione eripere, iniquos verò in diem judicii reservare cruciandos. *e* Misericordiâ & Justitiâ hæc sunt omnia.

Rex Sionis de seipso: Impulsus, eversum, inquit, ut caderem; & Dominus suscepit me. *f* Huic regi ferè contigit, quod olim remigi.

*a* Idem in ps. 103. mihi pag. 494.

*b* Idem tom. 5. l. de Civit. c. 9. mihi pa. 247.

*c* Psal. 36. vers. 23. *d* Idem v. 24.

*e* 2. Pet. 1. 2. v. 9. *f* Psal. 117. v. 13.

remigi. Id Valerius memorans : Regios interitus, inquit, magnitudine miraculi remigis casus æquat, quem in Tyrionum navigio lentinam haurientem, cum è navi fluctus abjecisset; altero latere percussum, fluctus contrarius in navem retulit. Itaque miseri simul ac felicitis complorationi permista fuit gratulatio. *a* Ita quandoque Deus tentari finit hominem, ut is secum actum, & pæne omnia jam deplorata existimet. Sed brevi seipsum velut perditum recolligit. Nam, Dominus mortificat & vivificat, deducit ad inferos, & reducit, Dominus pauperem facit & ditat, humiliat, & sublevat. *b* Cadere finit, sed manum supponit : Ejicit è navi, & reponit: robustiori plerunque severior, mitior debiliori. Quod de Patriarchâ Jacob asserens Sapientia: Certamen, inquit, forte dedit illi, ut vinceret. Sed ubi fortius certamen, ibi & auctius stipendium, nobilior corona, copiosius præmium.

*a* Valer. l. 1. c. 8. n. 11.

*b* 2. Reg. c. 2. v. 6. & 7.

§. III.

Chrysofomi ævo vir magni nominis, & opibus valens Stagyrius, res suas Mundum habere jussit, & monachum induit. Religiosa familiarum jam adscriptus eas expertus est tentationes, quas nunquam senserat solutus sacris legibus. Hinc illius ad Chrysofomum querelæ graves & multæ, quas ipse Chrysofomus recensens: Videtur mihi, ait, una esse causa mororis tui, nequissimi dæ-

monis



monis infania . Aiebas enim primo , eâ te  
consideratione turbari ac ferè in desperatio-  
nem præcipitari , quòd cùm priore tempore  
laxius & negligentius viveres , nihil humi-  
modi perpeffus sis : postea verò , quàm  
teipsum Mundo crucifixisti , tunc demum  
iste morbus invaserit : Secundò , quòd  
quàm plurimos noveris dum delicatè vi-  
verent , hac peste correptos : eos tamen  
parvo pòst tempore ita eâ infirmitate libe-  
ratos , ut perfectæ integritati restituti , &  
uxores ducerent , & plurimos procrearent  
filios , omnibusque vitæ præsentis volupta-  
tibus diu ac jucundè fruerentur , nihilque  
postmodum tale paterentur : contrà tñ cùm  
tantum tempus in jejuniis ac pernoctatio-  
nibus , & reliquâ propositi & vitæ austeri-  
tate contriveris , nullam ærumnarum tua-  
rum liberationem , nullum finem hastenus  
inveneris : Tertiò , quòd cùm sanctus ille vir  
tantam in reliquis adversus dæmones po-  
tentiam ostenderit , nihil ejusmodi potuerit  
in tuâ dilectione perficere , neque ipse , ne-  
que hi qui cum illo erant , illo etiam in hoc  
genere potentiores , verùm omnes re infectâ  
abs te cum rubore discesserunt . Adhæc  
alia ex parte nimium te angi dicebas , quòd  
ita animum tuum incredibilis vis mœroris  
occupaverit , ut sæpius ad laqueum ferè , flu-  
viumque & præcipitium proveharis : Quarto  
deinceps loco , quòd æquales tuos & con-  
tubernales , qui tecum sacram hanc , cele-  
stemque conversationē inierunt , tranquillè  
agentes aspicias : te verò saviſſimæ procellæ  
exposi-

expositum, & quod omnium profectio mi-  
serimum est, carceri additum. Neque  
enim his qui ferro vincti sunt, ita lacry-  
mandum allerebas, ut his qui huiusmodi  
catenâ colligati fuerint. <sup>a</sup>

Ad ista tribus omnino laxioribus libris,  
quos de Providentiâ Dei composuit, Chry-  
sostomus respondet. Atque hæc ceteris  
misset: Antehac, nui amantissime omnium  
Stagiri, spectator eras, nunc verò duellator  
es. In arenâ pugil neminem spectatorum  
provocat, sed eum, qui actionis pennatæ  
vel martiæ <sup>b</sup> se quoque pugilem profitetur:  
Ita tu antea in Mundo spectatorem agebas;  
ludebat tecum diabolus, at verò jam agis  
pugnatorem & pancratiasten, & professum  
diaboli hostem; nunc versis & decretoriis  
armis certandum. Serio res agitur. Certam-  
men forte dedit tibi Deus, ut vinceret, &  
scires, quoniam omnium potentior est sa-  
pientia. Deus tibi hætenus suam misericor-  
diam exhibuit, nunc & iustitiam ostendit.  
Universæ viæ Domini Misericordia & Ve-  
ritas. Deus te hætenus ut mater brachiis  
gessavit, nunc verò in aquas abiecit, ut tuo  
disceres natâre cortice. Hæc ad probandam  
fidem, ad exercendam virtutem, ad augen-  
dum promeritum fiunt. Nam adjectio labo-  
rum, ait Chrysostomus, incrementum meri-  
torum est, ac firmissimum munimen no-

strum

<sup>a</sup> Chrysost. tom. 5. l. 1. de Providentiâ Dei ad  
Stagirium, mihi pag. 505.

<sup>b</sup> Federschter / oder Marxbruder.

<sup>c</sup> Der in allen Wöhrn anffhob.

P  
strum  
etiam in  
tumore  
tiam a  
res effi  
merare  
menta  
qui De  
fuerunt  
dam ex  
sunt, ne  
sam em  
tius neg  
Sed  
extrud  
scit ab  
quæritu  
scit vit  
toplasti  
quos p  
ros: C  
dam He  
& prod  
ad ista  
alii.  
Ambro  
bar, in  
mandat  
est ista  
scietat  
nuanda  
precip  
platto

a ch

strum, quo freti nunquam, sive spontè, sive etiam inviti corruamus. Namque fastum ac tumorem animorum comprimit, negligentiam avertit, prudentioresque ac religiosiores efficit. Prorsus verò si quis omnia enumerare velit, plurima tentationum emolumenta reperiet, nullisque unquam ex his, qui Deo maximè chari atque acceptabiles fuerunt, sine pressuris vixit. Sin autem quidam ex istis tribulationibus emendati non sunt, non hoc illi imputandum est, qui causam emendationis præstitit, sed illorum potius negligentia & socordia.<sup>a</sup>

Sed etiamnum est questio: Cur Deus illos extrudit in pugnam, quibus victoriam præscit ab hoste rapiendam? Idem de Angelis quæritur: Cur Deus creavit Angelos, quos scivit calo extrudendos? Cur præcepit Protoplastis certæ arboris fructus ne gustarent, quos præseverat præceptum non servaturos? Cur Christus in discipulum elegit Judam Iscarioten, quem noverat fore furem & proditorem? Eximie & ample respondent ad ista, Cyrillus, Hieronymus, Ambrosius, alii. Ex his nos strictim pascula libemus. Ambrosius de paradiso disserens: An sciebat, inquit, prævaricaturum Deus Adam mandata sua, an nesciebat? si nesciebat, non est ista divinæ potestatis assertio. Si autem sciebat, & nihilominus sciens negligenda mandavit, non est Dei aliquid superfluum præcipere. Superfluè autem præcepit protoplasto Adæ, quod cum noverat minimè servatu-

<sup>a</sup> Chrysost. l. i. de Provid. Dei, mihi pag. 312.

## 210 PALÆSTRA CHRIST.

servaturum. His respondens Ambrosius: Nec in eo, inquit, laus est vel Adam, quia mandatum accepit, vel Iudas quia electus est. Non enim necessitatem Deus vel illi pravariationis, vel huic perditionis imposuit, quia uterque, si quod acceperat, custodisset, à peccato abstinere potuisset. Ergo non in mandante culpa est, sed in pravariante peccatum est. Quod in Deo fuit ostendit omnibus, quia omnes voluit liberare. <sup>a</sup> Ergo & Adam & Iudas pravariationis vincitur, quia & ille mandatum accepit, ne laberetur, & hic in Apostolum adscitus est, ut vel beneficio Dei à proditiōis affectu revocaretur: ut ita dum alii redarguuntur, Deus prodesset omnibus. Neque enim ideo peccavit Adam, quia Deus hoc futurum præscreverat, sed præscrevit Deus, quod ille fuerat propriā voluntate facturus. <sup>b</sup> Liberum animal, ait Cyrillus, est homo, & potest, sive dextrum, sive sinistram iter, virtutem aut vitium eligere. <sup>c</sup> Ergo Deus non vult nos nihil agere. ne dormiamus, sed neque vult nos viribus nostris fidere, & totum agere, ne superbiamus. Non totum operatur Deus, ne otiemur, nec totum nobis permittit, ne gloriemur. Ita prorsus & tentationibus nos infestari permittit Deus, ut purgemur à noxis, erudiamur ad submissionem, probemur ad fidem, exerceamur ad

promotio.  
<sup>a</sup> Ambrosii tom. 4. lib. de parad. cap. 8. mihi pag. 99.

<sup>b</sup> Hieron. l. 3. contra Pelagianos. c. 2.

<sup>c</sup> Cyrill. l. 4. in Ioan. c. 30.

promeritum & coronam. Vires etiam tentatis sufficit, ut ii resistere possint tentatori. Labuntur & corruunt: id ignaviae suae, non praesciae cognitioni divinae imputent: vitio suo vincuntur, non quia vincendos praescit Deus, qui omnes homines vult salvos fieri.<sup>a</sup> Nullam pereundi legem divina praevisione & praescientia ulli hominum imponit. Vincendum te, damnandum te praevideret Deus, quia pugnare non vis, & vincere recusas, quia teipsum damnas. Non tamen ideo causa tuae damnationis divina est praevisione, sed causa divinae praevisionis tua est damnatio. In omnibus Deus & misericors & justus est.

Ideirco Iobi vocibus divinam opem assidue imploremus; Libera me, Domine, & pone me juxta te, & cujusvis manus pugnet contra me. *b* Pugnam, Domine, non detrecto, tentari non refugio, sed tu, mi Deus, da mihi cor impavatum & manus ad praelium exercitatas; da spiritum rectum, qui te unum respiciat, tibi uni fidat, à te uno praemium expectet. Me igitur juxta te pone, & nullos hostium exercitus formidabo: adsint omnes Luciferi phalanges, & quidquid formidabile claudit oreus; in me unum omnia diabolorum agmina ruant, non trepidabo tuis, mi Deus, auxiliis fretus. Timere nescit, qui cælum pro clypeo gerit.

*a* 1. Tim. c. 2. v. 4.

*b* Job. c. 17. v. 3.

# PARS TERTIA DE

Diversis resistendi modis.

## CAPVT I.

*Primus in tentatione resistendi  
modus.*

### VIGILARE.

**I**oannes Abbas dicere solebat: In hac vita, quæ tentationibus plena, ita se homo habeat perinde ac si in culinâ sedeat inter luculentum igne focum & ahenum aquâ plenum mediis; si ignis nimium invalescat ad manum aqua est, quâ ignem reprimat, si caro lixanda sit, in promptu ignis est, quo aquam ferverfaciat. Ita tentato, inquietabar agendum: norit ille, quæ singulis quibusque tentationibus antidota opponat.

De tentationum naturâ, deque tentationis genio dictum. Nunc porro dicendum, quâ ratione tentationibus sit resistendum. Primum omnium est Antidotum, Vigilantia. Quam ea sit necessaria in tentationum pugna hoc caput explicabit.

6. I.

Si puer scholæ litterariæ sit mancipandus, prima omnium quæstio est, num aliquid ingenii ad discendum adferat. Nam si ingenium sit pingue, durum, infelix, fractum, indocile, ah mi pater, quid Musis filium obtrudis? quid asinum ad lyram admoves? ad incudem, ad stivam applica: in scholista tanta tarditas ingenii vix quidquam capiet. Ad discendas litteras opus est ingenio. Ita prorsus cum de tetratationibus sermo instituitur, pæne omnium est quæstio: Num cordatus est? Num hostis vultum subire audet? quos animos gerit in prælium, num vir est? Nam si pavidus sit, & pelliculæ suæ metuens, apage hunc leporem à castris & armorum usu. Pessimus in præliis comes est timor. Animus prætrepidus, non pugnam cogitat sed fugam, jam victus ante congressum, victoriæ nihil speraverit. Idcirco Geodeon volente Deo proclamari iussit: Qui formidolosus & timidus est, revertatur. Et reversi sunt ex populo viginti duo millia virorum, & tantum decem millia remanserunt. <sup>a</sup>

Militia & tentatio est vita hominis; si militi desit animus, frigebit pugna, nulla erit victoria. Hic animis opus Ænea, hic pectore firmo. <sup>b</sup> Ergo ante omnia, qui Christo militat, generoso sit pectore ad vigilas

<sup>a</sup> Iudic. cap. 7. vers. 3.

<sup>b</sup> Virg. l. 6. Æneid. ferè medio.



lias & labores alacriter perficiendos . His positis,

Primum adversus tentationes munimentum est VIGILANTIA . Quàm ea summè necessaria sit homini tentato, eximie disserens Bernardus : Donec in carne est anima, inquit, inter spinas profectò versatur, & necesse est, ut patiatur inquietudines tentationum, tribulationumque aculeos. Quod si lilium est ipsa juxta sponsi verbum, videat quàm vigilem sollicitamque esse oporteat super custodiâ sui, septa undique spinis hinc inde aculeis intendentibus . Nec enim vel levissimam spinæ punctiōnem ullatenus sustinet floris teneritudo, sed mox ut modicè premitur, perforatur . Vene pungeris, si compungeris, multi cum sentiunt poenam, corrigunt culpam: & talis dicere potest . Conversus sum in arumnâ meâ, dum configitur spina . Spina culpa est, spina poena est, spina falsus frater, spina vicinus est malus . Sicut lilium inter spinas, sic amica mea inter filias . O candens lilium, ô tener & delicate flos, increduli & subversores sunt tecum, vide quomodo caute ambules inter spinas . Plenus est mundus spinis . In terra sunt, in aëre sunt, in carne tuâ sunt . Versari in his, & minimè ladi divinæ potentia est, non virtutis tua . Sed confidite, inquit, quia ego vici Mundum . Etsi igitur undique tibi intendi prospicias tribulationum tanquam tribulorum aculeos, non turbetur cor tuum, neque formidet . sciens quia tribulatio operatur patientiam, patientia proba-

probatio  
confundi  
inter spin  
M. Ca  
urbem o  
time tue  
gemate  
solutâ ob  
Urbis qu  
bera, hinc  
illis obli  
tas & avi  
vi subitâ  
Vigilante  
dormien  
millies  
bes, tot  
lancie de  
bellis pr  
ita in rep  
summè  
hinc in d  
Videte,  
omnibus  
Rem  
lagius fi  
tia.  
a Bern  
923. & 1  
b Mar  
Religio  
scipulum

probationem, probatio spem, spes autem non confundit. Considera lilia agri, quomodo inter spinas vident & nitent.<sup>a</sup>

M. Cato, quod Julius Sextus memorat, urbem obsedit, quam vigilantia civium acerrime tuebatur. Sed eam demum hoc stratagemate Cato cepit. Abitum simulavit veluti solutâ obsidione. Sed adeo procul non abiit. Urbs quartum jam diem ab obsessore libera, hinc male secura vigilias laxare & hostis oblivisci cepit. At Cato per vias ignotas & avias regressus, & eandem civitatem vi subitâ incursans die quinto expugnavit. Vigilantes vincere nequivit, improvidos & dormientes facile superavit. Hoc militiæ millies iterumque millies factum. Tot urbes, tot munitiones expugnatae solius vigilantiae defectu. Quomodo vero in bellis princeps adversus hostem munimen, ita in repellendis tentationibus praesidium summe necessarium est, Vigilare. Atque hinc in divinis libris assidue illud ingeritur: Videte, vigilate. Quod autem vobis dico, omnibus dico; Vigilate.<sup>b</sup>

Rem memoratu dignissimam refert Pelagius firmandæ in tentationibus vigilantiae.

a Bern. rom. I. serm. 48. in Cant. mihi pag. 923. & seqq.

b Marci c. 13. v. 33-35-37.

6. II.

Religiosus senex in Thebaide habitans discipulum exploratae virtutis erudiit. Huic vesperi

## 216 PALÆSTRA CHRIST.

vesperi potissimum præceptiones sacras, & quæ ad animi cultum facerent, instillabat. Spirituali prælectione finitâ, præcationes unâ inibant. Nec enim ante quidquam quieti datum. Cum vero admiranda senis abstinencia illic locorum venerationi esset, complures aliunde adventantes ad senem revisebant. Hos ille hospites saluberrimis monitis ad optima vitæ instituta formabat. Ita quandoque sermo in sermum vesperem protractus. Fuit ut optimus senex à sacris hisce colloquiis fatigatior consideret, nec tamen discipuli negligeret institutionem. Dum ergo loquitur, quod promissimum jam fessio, in somnum labitur. At verò juvenis nec ante orationem abire, nec dormientem excitare ausus, persistit vigil & silens, dum magister sponte sua expergisceretur. Interim & ipse discipulus graviter tentari somno, eique vix amplius posse oblectari; sed & cogitationes insuper molestissimæ hominem ad impatientiam sollicitare: quid stas hic simplicissime infans, cur non dormitum abis? dormiat senex, quamdiu libet: tu verò quid frustra te maceras vigilando? nimis fatuus es, nisi adtutum te quieti mandas. At nihilominus constans juvenis tam somni quàm impatientiæ victor perduravit usque dum senex evigilaret. Nec illi tamen somnus & eadem cogitationes illæ delirunt esse molestæ; iterum iterumque ac quartum & quintum, imò & sextum ac septimum tam à suismet cogitationibus identidem vellicantibus, quàm à somniferâ vi assidue

P  
assidue u  
tor septies  
dens hoc  
stra: & si  
istam obju  
bonas jure  
pori & datur  
stanter resti  
do. Nocte  
& discipulu  
quit, non i  
dum. dras m  
excitati me  
turnare som  
preces desce  
juvenis fece  
am solus ac  
artus videt  
solium, inq  
tur & quari  
illa forent  
ulo tuo. L  
torone noct  
senex atton  
cessi. it. &  
nocte hac se  
ut reprehend  
feci. Hoc ser  
pretatus, iam  
prede, ait, no  
gentis, quod  
poni hac nocte  
vix habuit,

a Fecerunt

affiduè urgebatur ad quietem. Nam tenta-  
tor septies distinctis aggressibus eum inva-  
dens hoc semper inculcabat: Expectas fru-  
stra: & forsàn ob nimiam simplicitatem  
istam objurgaberis. Ergo abi & dormi. At  
bonus juvenis se sibi et extorquens, & so-  
pori & dæmoni tentatoribus geminis con-  
stanter resistit, ad dormientis latus vigilan-  
do. Nocte mediâ demum evigilans senex  
& discipulum cernens insomnem: Cur, in-  
quit, non ivisti cubitum? Cui ille: Quia non  
dimittas me, Pater. Et quare, ait senex, non  
excitasti me? Verebar, ait juvenis, tuum tibi  
turbare somnum. Ambo igitur in matutinas  
preces descenderunt. Finitis illis jussus est  
juvenis secedere cubitum. Dum ergo senex  
jam solus ac meditabundus sedet, sublime  
raptus videt ornatissimum locum, & in eo  
solium, inque solio septem coronas. Mira-  
tur & querit, cui solium istud, cui coronæ  
illæ forent paratæ? Responsum est: Disci-  
pulo tuo: Locus & sedes prioris vitæ, septem  
coronæ nocti præteritæ debentur. Ad ista  
senex attonitus & tremens discipulum ac-  
cessit, & Dic enim verò candidè, ait, quid  
nocte hac feceris? At modestus juvenis vel-  
ut reprehensus: Da veniam, Pater, nihil  
feci. Hoc senex loquendi modestiam inter-  
pretatus, jamque avidius queritans: Mihi  
crede, ait, non desinam interrogare, dum in-  
genuè, quod res est, fatearis. Dic igitur, quid  
boni hac nocte feceris, vel cogitaris. At ille  
vix habuit, quod diceret. Nec enim malè

K sibi

a Fecerum matutinos, ait Auctor.

sibi conscius Ignosce mihi, mi Pater, ait, hoc unum habeo respondere; somnus non leviter, sed & meæ me cogitationes urgebant, ut hinc abscederem & dormirem, & quamvis somno ac cogitationibus oblectaret, identidem tamen redibant, idque sexies aut septies. Ita pæne cessissem à somno victus. Quia vero nondum pro more dimissus à te fueram, hic permansi, & ut cœpi, adversus somnum pugnavi. His auditis senex primum intellexit, quod suus discipulus quoties soporiferæ tentationi resistisset, toties coronam aliam atque aliam promerisset: sed horum nihil discipulo exponens, ne vanæ gloriolæ causam suggereret: Bene est, fili, aiebat, tu jam abi ad tua. Hæc autem aliis, ut gesta sunt, narravit ex integro Asceta, ut discerent omnes, quanta Deus præmia iis persolvat, qui vel cogitationibus solum resistunt. Bonum igitur est, ait Pelagius, ut homo sibi seipsum extorqueat propter Deum. Nam regnum celorum vim patitur, & violenti rapiant illud. \*

Hic duo singulariter observanda. Primum, Longanimitas in omni actione licet vilissimâ, quanti sit momenti. Persistere, durare, perseverare, virtutum omnium coronis est. Alterum, si Vigilantia in rebus, etiam minutis tam est pretiosa, quanto capretior erit magisque necessaria in rebus animi, & causâ salutis? .

(.III.)

a Matth. c. 11. v. 12. Palaz. libell. 7. n. 43.  
Apud Rosvener pag. 590 & seqq. Hoc & alibi,  
sed minus articulatè narramus:

Hinc  
sti & A  
trus: Sol  
rius ver  
circuit,  
fortes in  
timulans  
mente ac  
cipiamus  
ne uiabo  
ter esse  
oculos, &  
vertamus  
que imm  
observat.  
Aut enim  
aut inhe  
elemosy  
gnat, cur  
danda. C  
inlicere:  
alve ad  
desit pu  
jam victi  
cere possi  
re. Nam  
his sit fin  
placere a  
cham jan  
glare; i  
omnem;

a 1. P.

## §. III.

Hinc illæ cohortationes tam serię Christi & Apostolorum . Hinc vociferatur Petrus: Sobrii estote & vigilate , quia adversarius vester diabolus tanquam leo rugiens circuit, quærens quem devoret, cui resistite fortes in fide. *a* Ad eandem vigilantiam excitulans Cyrillus: Opus est, inquit, sobriâ mente ac vigilantibus oculis, ne zizania recipiamus pro tritico, ne pro ove lupum, ne diabolum pro Angelo bono. Hic oportet esse Argum. Quod si nulle habeamus oculos, & oculi simus toti, huc omnes convertamus: nam & hostis noster dies noctesque innumeris ac insonnibus oculis nos observat. E fraude unicâ discamus ceteras. Aut enim satanas actionem bonam impedit, aut inficit, aut corrumpit. Ut preces vel eleemosynas impediât, variis rationibus pugnat, cur preces omittendæ, eleemosynę non dandæ. Quod si nequeat impedire, conatur inficere: nam etsi preces & jejunia alię actiones præclarę non desint, si tamen desit pura intentio, jam infecta est actio, jam victi sumus. Si nec impedire nec inficere possit actionem, studet eam corrumpere. Nam quamvis actio sit bona, nec malus sit finis, si quis tamen incipiat ipse sibi placere ac mirari se, opus quantumvis pulchrum jam tamen est corruptum. Ergo vigilate; nam hostis omnes prævertit, & omnem, si possit, ad sanctimoniam inter-

K 2 eludit

a 1, Pet. c. 5. v. 8.

ter, ait,  
nus non  
es urge-  
rem, &  
olucta-  
ne sexies  
ano vi-  
diuissus  
i, adver-  
& quam-  
cipulus  
set, to-  
omertis-  
bens, ne  
Bene est,  
autem  
ro Asce-  
s præmia  
s solum  
agius, ut  
propter  
patitur.

a. Pri-  
one licet  
ertittere,  
ium co-  
in rebus  
uaneō ca-  
in rebus

§. III.  
7. n. 43.  
& aibi,

cludit aditum, actiones bonas aut impediendo, ut diximus, aut inficiendo, aut certe qua potest corrumpendo. Pergraphicus a sycophanta, versutissimus est sophista, syllogismos facit tricornes, ut si primum vel alterum cornu non feriat, tertium certe lædat.

Hinc Christus ipse vigilantiam toties commendans: Videte, inquit, vigilate & orate. Quod autem vobis dico, omnibus dico, vigilate. *b* Vigilate & orate, ut non intretis in tentationem. *c* Quicumque non vigilat & orat, tentationes non propulsat: neque solum tentabitur, sed tentationi etiam succumbet, & intrabit in tentationem. Idcirco & Joannes Domini discipulus vociferatur & monet: Esto vigilans, & confirma cetera. *d* In quo igitur, dices, hæc vigilantia consistit? Hoc Apostolorum princeps commonstrans: Sobrii estote, ait, & vigilate. Sobrietas mater vigilantie, quemadmodum gula & crapula somni & negligentie: quisquis vult esse vigilans & navus, sit sobrius. Et sicuti non ad unam solum civitatis portam vigilandum, sed ad omnes: ita in homine tantum, sed & oculi, sensusque ceteri omnes, quisque in statione suâ pro animi tutelâ excubet. Ubi primum hostile aliquid observatur, mox ad arma convolandum. Ita Hebræus Sapiens inonet:

Omni

*a* Plauto ein aufgemachter Erzdich / ein Leutbetrieger nach allem vorthen.

*b* Marc. c. 13. v. 33. & 37.

*c* Matth. c. 26. v. 41. *d* Apoc. c. 3. v. 2.

Omni  
ipso vita  
docet, q  
poris suu  
simplici  
stis circ  
carnis par  
in prandi  
vigilanti  
piendus  
Deo solo  
mi custos  
ritie, quid  
diz, quid  
obiciat a  
Ergo v  
Paulus fr  
quod vigi  
viriliter ag  
iustate,  
miamus se  
brii simus  
vestiment  
Augu  
clausit Es  
ergo dorm  
mus: Coe  
charitate v  
boramus,  
faculi huj

*a* Prov. c.  
*c* 1. Cor.  
*e* 1. The  
*f* Apoc.



Omni custodia serva cor tuum, quia ex ipso vita procedit. *a* Idem & natura nos docet, quæ cor humanum medio ferè corporis situm aggeribus & propugnaculo non simplici munivit, pelle, ossibus, carne ac costis circumvallavit. Quod si cor, non magna carnis particula, quæ vulturi non sufficiat in prandium, ita erat comunienda, quàm vigilantì solertiâ, quibus propugnaculis sepiciendus erit animus nullâ re creatâ, sed Deo solo satiandus. In hunc usum norit animi custos, quid cuique tentationi, quid avaritiæ, quid libidini, quid Iracundiæ vel Invidiæ, quid elationi vel socordiæ opportunè obijciat ad animi munimentum.

Ergo vigilate & sobrii estote. Quod & Paulus frequentissimè ingeminans: Propter quod vigilate, *b* inquit. Vigilate, stete in fide, viriliter agite, & confortamini. *c* Orationi instate, vigilantes in eâ. *d* Igitur non dormiamus sicut & ceteri, sed vigilemus, & sobrii simus. *e* Beatus qui vigilat, & custodit vestimenta sua. *f*

Augustinus divinas voces secutus: Sic clausit Evangelium, inquit, Vigilate, Si ergo dormituri sumus, quomodo vigilabimus? Corde vigila, fide vigila, spe vigila, charitate vigila, operibus vigila: Hodie laboramus, & lampades nostræ inter ventos sæculi hujus tentationesque fluctuant: sed

K 3

ardeat

*a* Prov. c. 4. v. 23. *b* Act. c. 20. v. 31.

*c* 1. Cor. c. 16. v. 13. *d* Coloss. c. 4. v. 2.

*e* 1. Thess. cap. 5. vers. 6.

*f* Apoc. cap. 16. vers. 15.

ardeat in robore flamma nostra, ut ventus tentationis augeat ignem potius, quàm extinguat. \*

a Aug. tom. 10. serm 23. de Verbis Dom. c. 20. mibi pag. 40.

## CAPVT II.

### *Alter resistendi modus.*

#### PRINCIPIIS OBSTARE.

**C**allidissimus ex orco tentator plurimis iisque sanè diversis utitur vafrementis & artificiis ad impugnandum. Compendio numeremus. 1. A tentatione aliquanto tempore interquiescit, & ita obfessionem cœptam non solvit, sed interjungit, ut obsessus ad securitatem noxiam, aut elationem vanam desinens, arma ponat. Subitò adest ab inferis poliorcetes \* acrior, & occupat inermem. 2. Virtutis actiones suadet, sed immoderatius exercendas: exempli gratiâ; peregrinationem nimis longam, flagellationem nimis severam, abstinentiam nimis rigidam & immoderatam suggerit. 3. Suam homini pietatem in nullâ re turbat, modò unicum idque vel minimum in arces ostiolum seruet apertum, per quod liberè inserpat. Et talis subinde tentatio ab homine non deprehenditur, dum cum mors evocet. 4. Diversis devotionibus,

quas

a Statthürmer.

quas voca  
qui piò i  
sunt qui  
Sed rem  
rat alie ab  
saltant, ut  
que exuras  
cos ad pre  
quidein, si  
hoc enim  
rimum, qu  
rant. Hinc  
suum, ut  
bus suis, c  
deberi.  
nullos, a  
undique  
Plurimis  
prudent  
specioso n  
punitio  
scilicet n  
& vitia na  
braque v  
fallit sub  
specie An  
Vigilandu  
Principi  
cebimus.  
a Ephe

Petrus  
tentato d

quas vocant, non rarò insigniter fallit. Sunt qui pio impetu choreas, sunt qui vinum, sunt qui tesseras & chartulas pietas ejurent. Sed remittente hac subitâ devotione, invitat alicubi nova occasio, & hi boni iterum saltant, iterum potant, iterum lulant, aliâque ejurata iterum frequentant. 5. Non paucos ad preces impellit. Hi precantur quidem, sed cursim, oscitanter, perfunctorie: hoc enim unum agunt, ut orent quàm plurimum, quàm attentè orent, id parum laborant. Hinc subinde animus curant officium suum, ut plus vacent intempestivis precibus suis, ob quas sibi à Deo putent omnia deberi. 6. Ad eleemosynas concitat nonnullos, qui eo nomine per fas & nefas undique corradunt, quod largiantur. 7. Plurimis ardorem animi & zelum: sed imprudentem & immoderatum injicit, quos specioso nomine ad iram, ad vindictam, ad punitionem injuriosam pertrahit. Venena scilicet non dantur nisi melle circumlita, & vitia non decipiunt, nisi sub specie umbræque virtutum. Ita diabolus sapissime fallit sub schemate & larvâ honesti, sub specie Angeli. Nolite locum dare diabolo. 4. Vigilandum, quod proximè monuimus, & *Principiis obstandum*, quod isto capite docebimus.

a Ephes. c. 4. v. 27.

§. I.

Petrus Chrysologus de Domino Jesu tentato disserens: Diabolus, inquit, semper

K 4

primor-

primordia boni pulsat, tentat rudimenta virtutum, sancta in ipso ortu festinat extinguere, sciens quod ea subvertere fundata non possit. *a* Tu ergo Principiis obsta. Monitum saluberrimum ad omne quidem vitium arcendum, singulari tamen studio ad tentationes superandas observandum. Cum morbi sentitur commotiuncula, occurrendum est morbo antequam penitus infederit; si permittatur ingravescere, vix ullis demum remediis cedit, magis ac magis crudescet, dum ad summum perveniat incrementum. Cur primis motiunculis non restitisti? Jam actum est de sanitate. Valedic vitæ ac more. *Ergo.*

*Principiis obsta, sero medicina paratur,*

*Cum mala per longas invaluere moras. b*

Hoc omnes sapientes monent, hoc universis medicorum senatus imperat, hoc quotidiana docet experientia. E vero cecinit nebulosus Satyricus

*Elleborum frustra, cum jam entis agra tumebit*

*Pescantes videas: VENIENTI occurrere morbo. c*

Aristotelis scito: Principium rei cujusque maximum est, quippe quod rei dimidium sit. *d* Num quis equitandi artem calleat, hoc ipso scitur principio cum equum conscendit. Vix ullus est hostis tam potens, cui principio

*a Pet. Chrysol. serm. 1. mihi pag. 34:*

*b Ovid. l. 1. de Remed. amoris.*

*c Pers. sat. 3. med. d Arist. tom. 7. sect. 10. pro blem. q. 17. mihi pag. 430.*

cipio non  
tas vires  
est. Ad mo  
Dum, inqu  
nequitia e

Si puer  
tum & pri  
dicatque  
B. & C. & I  
charactere  
stro versur  
rit. Admit  
dum quide  
cras, aut pe  
rum seque  
scipulus B.  
mum est,  
cogitationi  
D. progred  
non verebi  
& exempla  
ciola edet.  
hæret F. Q  
gestibus E  
mum nec  
sus sunt in  
suos erudi  
magister,  
betum.

Beatus e  
los suos ad  
militantes  
res alliseru

a Psal.

capio non possit obfisti. Ergo antequam totas vires colligat, invadendus & dissipandus est. Ad mores hoc transferens Hieronymus: Dum, inquit, parvus est hostis, interfice, ut nequitia elidatur in femine.

Si puerulus in ludo litterario Alphabetum & prima litterarum elementa discat, dicatque A. proximum est, ut dicat etiam B. & C. & D. Indéque ad reliquos Alphabeti characteres transeat. Qui Satanæ ludimagistro versutissimo pronuntiavit A. qui dixerit *Admitto* hanc cogitationem. Hic nondum quidem totam combibit malitiam, sed cras, aut perendie alterâve hebdomade alterum sequetur elementum, dicetque hic discipulus B. *Blandior* huic cogitationi. Proximum est, ut audiat & C. *Consentio* huic cogitationi. Neque hic subsistet, sed à C ad D. progredietur, & quod ausus est *Cogitare*, non verebitur *Dicere*. Brevi transibit ad E. & *Exempla*, quâ verbis, quâ gestibus perniciofa edet. Prioribus elementis junctum hæret F. Quod *Cogitare*, quod *Dicere*, quod gestibus *Exhibere* non erubescimus, id demum nec *Facere* verecundamur. Hi progressus sunt in scholâ cacodæmonis. Ita satanas suos erudit discipulos Nec enim feriatur hic magister, dum sui totum calleant Alphabetum.

Beatus ergo qui tenebit & allidet parvulos suos ad petram. a Persæ ac Medi Cyro militantes cum vastarent Babylonem, infantes alliferunt ad parietes. Hinc fortunatus &

K 5

felix

a Psal. 136. v. 9.

felix Cyrus, qui expugnatâ Babylone factus est monarcha celeberrimus, allisis ad parietem parvulis, ne ulla impiæ stirpis remaneret posteritas. Augustinus, Hieronymus, Hilarius sic aiunt, initia tentationum ad petram Christum allidenda. Beatus, qui tentationem eliminat, antequam increseat.

Suadet celestis sponsus: Capite nobis vulpes parvulas, quæ demoliuntur vineas. <sup>a</sup> Vulpes vult capi antequam adolescant, ne fructus optimos carpant, & vineas suffodiant. Origeni vulpeculæ sunt cogitationes pravae quæ in ortu suo sunt opprimendæ. Hoc enim divinus spiritus jubet heri, vulpeculas seu cogitationes, antequam invalescant, exterminandas; ita mala plurima cavere posse. Quod si crescere permittantur & libere vagari, mens humana fiet fovea vulpina, pessimarum cogitationum specus horrenda, scelerum Lerna.

Principiis obstandum, & affectibus incipientibus resistendum. Prudentissimè monens Cordubensis Philosophus: Non obtinebis, inquit, ut desinat, si incipere permiseris. Imbecillus est primò omnis affectus, deinde ipse se concitat, & vires, dum procedit, parat: excluditur facilius, quàm expellitur. <sup>b</sup> Ergo intransigentibus resistamus, quia facilius, ut dixi, non recipiuntur, quàm exeunt. Idem de Irâ eximie differens: Facilius est, inquit, excludere perniciosâ quàm regere; & non admittere, quàm admissâ moderari:

<sup>a</sup> Cantic. c. 2. v. 15.

<sup>b</sup> Seneca epist. 116. mihi pag. 654.

nam cum  
tiora re  
patiunt  
duntur.  
est ab a  
navit, ne  
re potui  
cussa m  
rundan  
sunt: n  
gressum  
corporis  
sistere n  
silium e  
præcipi  
perven  
si in ira  
feculus,  
rapiat il  
pondus.  
num e  
nus sper  
& dare  
si coep  
lurem  
est. ubi  
illi aliq  
ciet de  
tum pe  
hōstis  
pœtis  
accipit.

nam cum se in possessione posuerunt, potentiora rectore sunt, nec recidi se minui patiuntur. Deinde ratio ipsa, cui frana traduntur, tamdiu potens est, quamdiu diducta est ab affectibus: si miscuit se illis, & iniquavit, non potest continere, quos submovere potuisset. Commota enim semel & concussa mens ei servit, à quo impellitur. Quarundam rerum initia in nostrâ potestate sunt: ulteriotâ nos suâ vi rapiunt, nec regressum relinquunt. Ut in præceptis datis corporibus nullum sui arbitrium est, nec resistere morarive dejecta potuerunt, sed consilium omne & poenitentiam irrevocabilis præcipitatio absceidit, & non licet eò non pervenire, quò non ire licuisset: ita animus si in iram, amorem, aliòsque se projecit affectus, non permittitur reprimere impetum; rapiat illum oportet, & ad imum agat suum pondus, & vitiorum natura proclivis. Optimum est primum irritamentum iræ protinus spernere, ipsisque repugnare seminibus, & dare operam, ne incidamus in iram; nam si coeperit ferre transuersos, difficilis ad salutem recursus est. Quoniam nihil rationis est, ubi semel affectus inductus est, jusque illi aliquod voluntate nostrâ datum est. Faciet de cetero, quantum volet, non quantum permiseris. In primis, inquam, finibus hostis arcendus est. Nam cum intravit, & portis se intulit, modum à captivis non accipit.

K 6. (II.

a Senec. l. 1. de ira, c. 7. & 8. mibi pag. 6.  
 & 7.



## 6. II.

Quanti sunt, qui de seipsis dicant: Non possum me continere ac vincere, hoc pati, hoc sustinere, his carere non possum, ad istud adigere me nequeo. Hic quaestio sit: Num iste mentiatur an non? num ei credendum? Vtrumque de illo non malè dixeris, & mentiri eum, & non mentiri. Non sanè mentitur eo nomine: qui tentationibus cedit & obsequitur, seipsum ita involuit, eoque vitiositatis delabatur, ut difficillimè vires recuperare animūque ad meliora possit flectere. Ita aliquid ægerrimè posse, est pæne omnino non posse. *a* Mendacii tamen hunc hominem non absolvimus: quia continere se ac vincere posset, si seriò ac robustè vellet, si vires intenderet, at ille languet, & mavult vinci quàm pugnare. Hinc ista frigidissimæ illius voces: Non possum his abstinere, non possum. Unde, obsecro, hic homo tam impotens sui? Initio tentationis torpuit, principiis non obstitit. Cùm incendium imbecillius potuisset compescere, neglexit, iam validum & in omnes partes effusum vix sopiet amplius. Qui primo tempore, ait Eusebius Emisenus, non cœperit velle resistere, incipiet sequenti nec velle nec posse.

Machabæus princeps Jonathas, audivit quoniam regressi sunt principes Demetrii cum exercitu multo supra quàm prius pugnare

*a* Moralís impossibilitas: Isti mte nte vos modicè / decimus.

gnare ad  
& occur  
enim de  
regione  
dita mi  
extra su  
egreditu  
gionem  
tus: ubi  
figet & a  
dicitare  
tantum  
texis, qu  
& manu  
cum ob  
bit, quib  
pilum n  
continua  
rum exp  
tavit vid  
ceat, ut  
non exc  
diosi ani  
se infun  
nes vita  
Hæc f  
riculosi  
est, per  
conceden  
cere ing  
Nam si  
superave

a 1  
b 1

gnare adversus eum: & exiit ab Hierusalem, & occurrit eis in Amathite regione; non enim dederat eis spatium, ut ingrederentur regionem ejus. *a* Frudenter sane & ad eruditæ militiæ leges, obvium se dedit hosti extra suos fines. Ita cum satanas cum copiis egreditur te invasurus, occurre illi, ne regionem tuam, cor tuum ingrediatur armatus: ubi enim fixerit pedem unum, ibi mox figet & alterum. Beatus Franciscus Assisias *a* distitare solitus est; diabolus à nobis filum tantummodò petit, ex eo funem nauticum texit, quo nos vinciat; nactus digitum, brevè & manum totam impetrabit; si clavum unicum obtineat, propediem & clathros habebit, quibus suum claudat captivum; si vel pilum malæ cogitationis unicum acquirat, continuò totas pelles cogitationum pessimarum explicabit. Pæne jam omnem reportavit victoriam demon, si quem ita demulceat, ut is injectam cogitationem sordidam non excutiat, brevè in hominis tam desidioli animam totus libidinum exercitus sese infundet. Ergo principiis obsta; occasiones vitæ, & vicisti tentatoris insultus.

Hæc sedulò monens Chrysostomus: Periculosum cerre, ait, periculosum, inquam, est, perniciosissimis his passionibus locum concedere: quare oportet omni pacto rejicere ingressum ipsarum, atque repellere. Nam si comprehenderint animam atque superaverint, tunc sicut ignis ingentem ac

siccam

*a* 1. Mach. 6. 12. v. 24 & 25.

*b* Vt supra monuimus p. 2. c. 1. §. 3. fine.

hecceam nactus materiam, maximam solent  
 flammam accendere. Quare rogo atque oro,  
 omnia faciamus, ut quasi maceriâ excluda-  
 mus à nobis harum ingressum. Nullus igitur  
 frivola se illâ ratione consoletur, quâ  
 universa protervitas in animam inducitur:  
 illâ, inquam, ratione nullus uratur: dicens,  
 quid hoc est, aut illud: mille certè hinc ma-  
 la oriuntur. Veterator enim malorum dia-  
 bolus cum sit, magnâ malitiâ, multâ operâ,  
 ingenti studio, condescensioneque nonnul-  
 lā ad perditionem hominum utitur. A mi-  
 nimis enim plerumque incipit, quod intue-  
 ri hoc modo licet. Studebat in Pythonissæ  
 nugas ac deliramenta Saul regem detrude-  
 re, sed id si ab initio suavisset, mentem ille  
 non adhibuisset: quo modo enim illud fe-  
 cisset, qui Pythonissas expellebat: propterea  
 sensim & paullatim ipsum inducit. Nam  
 quoniam Samueli non obtemperavit, &  
 holocausta illo absente offerri præparavit,  
 accusatus, ait, necessitas hostium facta est  
 major. Dumque flere oportuisset quasi ni-  
 hil mali fecisset, latabatur. Jussit rursus  
 nonnulli de Amalechitis Deus: ea quoque  
 transgressus fuit: hinc adversus David il-  
 lum insanivit, ac sic paullatim atque paulla-  
 tim labens non stetit, quousque ad ipsum  
 perditionis barathrum seipsum immisit.  
 Similiter etiam de Cain factum esse vide-  
 mus. Non enim confestim cædem fratris illi  
 suggessit, ne magnitudine rei commotus  
 tam scelestum facinus abominaretur: sed  
 prius persuasit deteriora offerre, nullum  
 esse

esse id die  
 veneno succo  
 secutum p  
 illapsus, ad  
 celeris imp  
 malorum on  
 pellenda igit  
 eriam si ad n  
 tur peccata,  
 nunc verò  
 semper assem  
 atque operâ  
 sunt evetere  
 iam consider  
 sed illud præ  
 evulseris,  
 crescet. b

a Naturam

b Chrysol

mibi pag. 603

Isariotes  
 derum vorag  
 si principis  
 in sui etarior  
 fuisset. Dial  
 lam, non pilu  
 qui callidissi  
 thros, e filo ru  
 cit. Idcirco G  
 paternâ com  
 nascenti, ait,  
 dem, quâ nu

esse id dicens peccatum: deinde invidia  
veneno succendit, nihil etiam hinc mali  
secuturum persuadendo. Ita sensim in eum  
illapsus, ad eadem fratris, & ad negationem  
sceleris impulit; nec prius cessavit, quàm  
malorum omnium verticem imposuit. Re-  
pellenda igitur malorum initia sunt. Nam  
etiamsi ad maiora prima non progredien-  
tur peccata, non esset tamen negligendum:  
nunc verò per istam incuriam gradatim  
semper ascendunt: quapropter omni studio  
atque operâ funditus principia peccatorum  
sunt evertenda: non enim vim a delicti so-  
lam consideres, nec quia parvum sit, cogites;  
sed illud præcipue tene, quia si radicem non  
evulseris, magnum inde peccatum suc-  
crescet. *b*

*a Naturam*

*b Chrysost tom. 2. in c. 27. Matth. hom. 37.  
mibi pag. 603. & seqq.*

6. III.

Iscariotes Christi proditor in illam sce-  
lerum voraginem nunquam ivisset præceps,  
si principiis obstinisset, & aliquid e Domi-  
ni sui erariolo sublegere non minutum cen-  
suisset. Diabolo igitur non clavus, non fi-  
lum, non pilus unicus est cõcedendus. Alio-  
qui callidissimus artifex è clavo totos cla-  
thros, è filo rudentē, è pilo, totas pelles confi-  
cit. Idcirco Gregorius Magnus sollicitudine  
paternâ commonens: Si tentationi in corde  
nascenti, ait, festinè non resistitur, hac cã-  
dem, quâ nutritur, morâ roboratur. Neque  
enim

232. PALAESTRA CHRIST.

enim culpa ad opus prodire permittitur, si  
intus ubi nascitur, extinguitur. <sup>a</sup>

Hugo Victorinus de occasionibus cautè  
declinandis: Devitant igitur, inquit, bivium  
Thamaris, solarium Bethsabeæ, thalamum  
Ammonis. <sup>b</sup>

Narrant, Pachomio cacodæmonem sese  
spectandum objecisse: cui vir sanctus gravi-  
ter opprobârît, quòd homines, à quibus  
læsus non sit, diu noctûque improbiſſimè  
infestet. Cui genius infelix: Nos, inquit,  
pulsamus ad fores: dare aditum, aut negare,  
penes vos est. Aperitis, & hospites admitti-  
tis: nos promptiſſimè in patulas involamus  
ædes, mox ignes ſtruimus, & imaginatio-  
nem occupamus, inde facillimum est cæcæ  
voluntatem totumque hominem expugna-  
re. Quòd si resistitis & mox initio pro-  
hibetis ingreſſu, nos victi ſumus, & veluti  
fumus evaneſcimus. Hæc mendaciſſimus  
veriſſimè. Hunc igitur avernalem colu-  
brum arce vel à primâ januâ, & cordis tui  
domicilium non venenabit. Quod Auguſti-  
nus eximiè capitis & calcanei obſervatione  
vigili declarans: A Deo, inquit, quid dictum  
eſt ſerpenti? Ipſa tuum obſervabit caput, &  
tu ejus obſervabis calcaneum. Diabolus cal-  
caneum tuum obſervat, quando labaris, ut  
deſiciat te. Ille obſervat calcaneum tuum, tu  
obſerva caput illius. Quod eſt caput illius?  
Initium malæ ſuggeſtionis illius. Quando  
incipit mala ſuggerere, tunc repelle ante-

quam

<sup>a</sup> Greg. tom 2 l. 22. moral. c. 7. mihi pag. 792.

<sup>b</sup> Hugo l. 2. de clauſtro anima.

PA  
quam fur  
ſio, & tunc  
hender ille  
Nolite lo  
mon ſlum,  
perret hic a  
victoria. A  
prioribus ad  
out ſerpen-  
pentis: prin  
in mentem  
tenere ment  
quod venit  
caput calca  
lucrum, aut  
deſt homini  
tur, anima  
tur: b Pece  
damnum. H  
pentis, & cal  
a Aug. tom  
pag. 182. b  
c Aug. eod  
C  
Terri  
Q Ve  
cos  
uo

quam surgat delectatio, & sequatur consensio, & tunc vitabis caput eius, & non apprehendet ille calcaneum tuum. <sup>a</sup>

Nolite locum dare diabolo. Non clavum, non solum, non pilum unicum à nobis impetret hic auctor. Principiis obsta, & tua est victoria. Ab eodem eruditissimo calamo prioribus affinia sunt ista. O Christiane, caput serpentis observa. Quod est caput serpentis? prima peccati suggestio. Venit tibi in mentem, nescio, quid illicitum, noli ibi tenere mentem tuam, noli consentire. Hoc, quod venit in mentem, caput serpentis est: caput calca, & evades ceteros motus. Sed lucrum, ait, magnum suggestit. Quid prodest homini, si mundum universum lucretur, animæ verò suæ detrimentum patiatur? <sup>b</sup> Pereat Mundi lucrum, ne fiat animæ damnum. Hæc dicens observasti caput serpentis, & calcasti. <sup>c</sup>

<sup>a</sup> Aug. tom. 8. in ps. 48. circa med. mihi pag. 182. <sup>b</sup> Matth. c. 16. v. 26.

<sup>c</sup> Aug. eodem tom in ps. 103. mihi pag 496.

### CAPVT III.

*Tertius resistendi modus.*

#### O R A R E.

8. **Q** Vemadmodum diabolus non paucos fallit sub larvâ rigida castigationis, ita multò plures decipit sub

sub velo debita moderationis. Hinc isti abstinentias, ieiunia, famem, & quicquid inimicum est corpori & grave, à se iubent facessere: illi excessu, hi defectu peccant; nimium illi, isti nimis parum faciunt. Multos valde credulos fortilegiis, auguriis, somnis capit, innumeros superstitionibus irretit. 10. Quosdam conscientia pavoribus & latentis piaculi suscitacionibus atque scrupulis exterrit. 11. His longe plures nimis conscientia laxamentis seducit: hinc illis sunt omnia protinus alba. 12. Quosdam in aggritudines, perturbationes, fluctus, aestusque sollicitudinum iis fraudibus perducit, ut omnem animum pane despondeant. Uti enim peccatum committendum extenuat, & levissimum esse persuadet, ita commissum ingratat, & immensi ponderis montem nullis viribus amoliendum monstrat, hinc & hinc fallacissimus. 13. Tam vaser profectò & ingeniosus est artifex, ut non superbià tantum & elatione, sed humilitate ipsa & submissione incautos nectat. Est enim qui nequiter humiliat se. *a* Voce, gestu, veste, corporis flexu ad omnium sese genus submittit, seipsum coram aliis reprehendit; si quis alius ei eadem objiceret, liberali dextrà colaphum rependeret. 14. Diabolus tentator fila trahit subtilissima, & pane oculos fallentia. Hinc iis involuit innumeros, qui pane prius se viatos sentiunt, quàm oppugnatos. Ergo resistite diabolo, & fugiet à vobis. *b* Primum resistendi modum

*a* Eccli. c. 19. v. 23. *b* Iacobi c. 4. v. 7.

P  
dum d  
obstare;  
orate.

Jes  
puram a  
fuit infe  
mum, &  
dum lib  
Domini  
pedes me  
suos ad o  
gefaciens  
intretis  
quàm nu  
remoram  
& orate;  
prescrip  
Et ne no  
nos refug  
igitur e  
Quoniam  
orare, &  
duas mil  
mas ten  
Miru  
precari  
videant  
cibus, a  
domine  
facilius?

a. Pf. 2  
c. Luc.



dum diximus, *Vigilare*; alterum, *Principiis ob stare*; jam assignaturi tertium, *Deum orare*.

§. I.

Jeſſaus David tam ante, quàm poſt purpuram acceptam tentationibus graviffimis fuit infeſtatus. At ille primum, ac ſummum, & pane unicum ab Oratione præſidium ſibi parans: Oculi mei, ait, ſemper ad Dominum, quoniam ipſe evellet de laqueo pedes meos. *a* Dilucidiffimè Chriſtus, qui ſuos ad orationem hoc ipſo nomine exergificiens: Vigilare, inquit, & orate, ut non intretis in tentationem. *b* O mei Apoſtoli, quàm non ſentitis tentationem velut adhuc remotam! Eſt viciniſſima: ideoque vigilate & orate, principiis obſiſtite. In eum finem præſcripſit ſingularem precandi formulam: Et ne nos inducas in tentationem. Tentari nos refugimus, ſed deprecamur vinci. Non igitur ceſſandum ab oratione unquam: Quoniam, beato Lucà teſte, oportet ſemper orare, & non deficere. *c* Non ſolum ob aſſiduas miſerias Mundi, ſed etiam ob continuas tentationes diaboli.

Mirum, ter mirum, regem Hebræum ita precari ſolitum: Averte oculos meos, ne videant vanitatem. *d* Quid opus his precibus, aut magno molimine? Tu ipſe, mi domine rex, tuos oculos claude (quid enim facilius?) & rem factam habes. En regem & va.

*a* Pf. 24. v. 15. *b* Matth. c. 26. v. 41.

*c* Luc. c. 18. v. 1. *d* Pſal. 118. v. 37.

## 236 PALÆSTRA CHRIST.

& vatem, virum virtutibus ornatissimum, qui tamen nihilominus roget, Domine averte, vela, & claude oculos meos. Nos enim tam debiles sumus ac desides, diabolus tam impiger & attentus, tentatio tam pellax & blanda est, ut divinum è cælo subsidium assiduè nobis sit petendum. Hac in re circumspectus ac vigilans rex David vociferatur contentissime; Domine Deus meus in te speravi, salvum me fac ex omnibus persequentibus me, & libera me. Quinam illi tot persequentes: Num homines tantum? Neutiquam, sed satanas & omne illius satellitium. Nam addit Psaltes. Ne quando rapiat ut leo animam meam, dum non est, qui redimat, neque qui salvum faciat. Si, ô Deus, me deseras, nemo est, qui ab interitu me servet. Quod David in tentationibus repellendis fecit, hoc fecerunt, & etiânum faciunt omnes, quibus sua salus est cordi. Vigilant, & orant. Qui vigilat & non orat, perinde agit ut miles, qui quidem in excubiis stat, sed inermis sine tormento æneo, sine pulvere nitrato. Ergo vigilate, & orate.

Cùm ad Josaphatum regem infauitissimus rumor deferretur. Venit contra te multitudo magna de his locis, quæ trans mare sunt, & de Syriâ. Josaphat autem timore perterritus, totum se contulit ad rogandum Dominum, & prædicavit jejunium in universo Judâ. Congregatusque est Judas ad deprecandum Dominum; sed &

omnes

2 Psal. 7. v. 1. &amp; 2.

omnes d  
crandum  
parem co  
inquit, i  
huic mu  
nos sed  
mus, ho  
los nost  
Deus  
men huer  
Contingi  
quarrat, q  
versat, sec  
cutit aut  
Deo unde  
moveam  
lamus, ja  
velut pisci  
oramus, D  
sed nec p  
oramus, ac  
vertimus.  
Deû, quo  
a 2, Pa

Quid,  
diebus q  
actionis h  
Marcas; a  
is fallend  
linam cor

a Erat

ernatissimum  
et, Domin  
meos. No  
fides, diabo  
tentatio tam  
in è caelo sub  
dum. Hac in  
ex David vo  
e Deus meu  
ex omnibu  
e. Quinam  
omines tan  
s & omne il  
psaltes. Ne  
meam, dum  
ui saluum fa  
nemo est, qui  
David in ten  
fecerunt, &  
us sua salu  
Qui vigilat &  
qui quidem  
ne tormento  
Ergo vigilate

omnes de urbibus suis venerunt ad obsecrandum eum. Rex optimus se viribus imparem confessus publicè; in nobis quidem, inquit, non est tanta fortitudo, ut possimus huic multitudini resistere, quæ irruit super nos Sed cùm ignoremus, quid agere debeamus, hoc solùm habemus residui, ut oculos nostros dirigamus ad te. *a*

Deus utique præsentissimus est, cum tamen humana incuria veluti absente transit. Contingit non rarò, ut hoc ipsum aliquis querat, quod oculis expositum, quod manu versat, sed illud idèò nò cernit, aut quia cæcutit aut quia remotum credit; ita nos planè Deo undequaque cingimur, quocumque enim moveamur, in Deo stamus, sedemus, ambulamus, jacemus, à nemine præsentissimo, velut piscis aquâ, circumdati; dum tamè non oramus, Deum non tantum non cernimus, sed nec præsentem advertimus; cùm autem oramus, ad Deum nobis præsentissimum convertimus. Atque hoc est oculos dirigere ad Deum, quod in omni tentatione sit primum.

*a 2. Par. c. 20. v. 2. & seqq.*

## §. II.

n infansiss  
it contra te  
, quæ trans  
at autem ti  
tulit ad ro  
vit jejunium  
isque est Ju  
um; sed &  
omnes

Quid, obsecro, Christus in solitudine diebus quadraginta totidemque noctibus actionis habuit? Fuisse cum bestiis asserit Marcus; *a* An cum illis animi causâ temporis fallendi causâ lusit? Num manibus in sinum conjectis ex toto feriatuſ est? Non dubium

*a Eratque cum bestiis. Marci c. 1. v. 13.*

dubium quin omnis illius temporis partem maximam tranſegerit precando. Perinde ſi dixiſſet: Ad tentationem, & ad pugnam me paro: non quòd ego hoc paratu egeam, ſed ut vobis imitationibus meis oſtendam quo armorum genere, quã præparatione ſit opus ad hos cum hoſte congreſſus: Vigilate, & orate, ut non intretis in tentationem. Ita hic idem Servator noſter cruciatibus ſuis initium datus, factus in agoniã prolixius orabat: *a* & quidem ut optimi auctores *b* ſentiant, ad tres horas orationem produxit. Prolixius ergo, ait Sebaſtianus Barradius, oraſſe dicitur, quoniam trium horarum ſpatio oravit.

Beatus Paulus potenter admodum impugnatus: Datus eſt mihi, ait, ſtimulus carnis mee, angelus ſatanæ, qui me colaphizet. Vehemens fuit hæc tentatio & perquam moleſta. Propter quod ter Dominum rogavi, ut diſcederet à me. Perinde ſi ager medicum roget: Domine Doſtor, nūmum quantum naturæ mee hoc pharmacum adverſatur, nimis urit hoc malagma, tolle illud, obſecro. O Paule, tamenſi tuum medicum ter & atque ſæpius rogaveris, hoc medicamen-

*a* Luc. 9. 22. v. 43.

*b* Alphonſ. Salmeron tom. 10. tract. 15. mihi pag. 133. & Sebaſt. Barradius tom. 4. Comment. in Concord. Euangel. l. 6. c. 13. mihi pag. 248. vide Chriſtum Morientem c. 2. §. 2.

*c* TER ſymbolum eſt multitudinis atque univerſitatis. Sapientiſſimè aut aſidue ſit. quod ter fieri dicitur.

amentum  
ataplaina ta  
um tuus ti  
ſoi. grana n  
quam ut ſibi  
eratur omni  
it e celo, neq  
ibi ſubvenit  
firmitate pe  
s debilis, ſed  
ueratur ſigu  
ton miſi lura  
accommode  
ſgulus es, ne  
um non aur  
on à metalli  
& infirmitas  
antiz materi  
ſitus. Homo  
dipore, ſi ſap  
erit, ſibi qu  
ſmitat ullu  
ropitiandæ, ſ  
os ſepelit rob  
us obvia qu  
er os immit  
on penſi hab  
nod haurit, ſi  
nt. haurit  
arum opit  
tioſitatem ſi  
Cteſiphonte  
vix perfeſ

camentum est exhauriendum; hoc urens cataplasma tam cito non amovendum. Hoc enim tuus tibi medicus respondet: Sufficit tibi gratia mea. Nil ultra poscat ægrotus, quam ut sibi faveat hic medicus. Facile superatur omnis tentatio, si auxilium non de-  
lit e celo; neque enim difficilis est victoria, ubi subvenit divina gratia. Deinde virtus in infirmitate perficitur. In te quidē, o homo, es debilis, sed in tuo adjutore fortis. Si con-  
queratur figulus, dicātque: Cur mihi semper non nisi lutum calcandum & tractandum? Accommodē illi responderis: Mi magister figulus es, non aurifex, lutum tibi tractan-  
dum non aurum, à luto tibi petendus panis non à metallorum rege; ita prorsus tentatio & infirmitas patientiæ, fortitudinis, tempe-  
rantix materia; in infirmitate perficitur virtus. Homo debilitatis viribus & effato corpore, si sapit, sobriam valetudinis curam gerit, sibi que sollicitus attendit, ne per os admittat ullum hostium, non gulæ studet propitiandæ, sed vitæ propagandæ: Ita mul-  
tos sepelit robustorum. Nam homo robu-  
stus obvia quæque vorat; quicquid sapit, hoc per os immittit; noceat an conducat, id ille non pensi habet, dummodò quod glutit, quod haurit, sapiat. Tales plerumque non  
sunt duritiæ sanitatis & vitæ: ita virtuti plurimum opitulatur infirmitas, miseria, vitiositatem suam agnoscere. Hieronymus ad Cresiphontem: Hæc una, inquit, præsen-  
tis vitæ perfectio est, ut te imperfectum agnoscas;

agnoscas; tibi penitus diffidas, in Dei bonitatem ac potentiam spem omnem transterras. Virtus in infirmitate perficitur. Ubi Dei gratia, ibi tentationum victoria; gratiam autem impetramus precando.

## §. III.

Salomon sapientem hanc cautelam in tentationibus necessariam persuasurus: Frustra, inquit, jacitur rete ante oculos pennatorum. Perinde si dixerit: Tu meis monitis eruditus laqueos, retia, insidias, quas tibi hostes diversi struent, facile vitabis: nam eorum technas retexi, pedicas ostendi, quæ incassum explicantur, cum eas vident aviculæ. Nam

*Quæ nimis apparent retia vitat avis.*

Tu igitur simul atque tentationum laqueos conspexeris, praesidium cape ab alis, & avola, animum per preces ad Deum erige. Diabolus auceps astutissimus nusquam non pandit sua retia; si nos pennati sumus, & ad cælum orando evolemus, hiantem sine praeda aucupem ridebimus. At nos pullastri malè plumati, aviculæ nondum alata: orationes longas texere non nostrum esse ducimus. Sit istud. Cum igitur miluus esuriens oberravit, mox sub matris alas acceleramus, & ingeminemus has saltem precationes brevissimas: *Domine Jesu, miserere mei, & dirige me.* Aut solum: *Domine Jesu, dirige me.* Aut istud tantum: *Domine Jesu.* Ardens ejuscemodi clamor in tenta-

. . . . . tione

one omni  
e: Omnis  
nem Domini  
tate omni  
uni, & Lice  
Christo amic  
mor eicunqu  
blo inspirave  
etum, hoc  
olum tentatio  
Aus & prom  
a his aucto m  
esideratur.  
tus, sed pau  
eti desinim  
nanemus.  
Joannis A  
ti verò ad  
m plurimas  
os trahat ad  
Gemini feri  
er delicias e  
niliam transi  
nimè laut  
tum cicer &  
em valde ac  
fugam. Te  
pebatur, aut  
gitur sub qui  
rebuit, & par  
non possunt,  
dulo. At cæl  
teris sui vu

as, in Dei bo  
omnem trans  
perficitur: U  
victoria; grati  
do.

ic cautelam  
ersuafurus: F  
e oculos per  
Ta meis mo  
fidias, quas  
e vitabis nam  
ostendi, quæ  
s vident avien

vitæ avir.  
ationum: laqu  
be ab aliis, & a  
ad Deum: et  
us nusquam  
nati sumus, &  
antem sine p  
At nos pull  
ondum alata:  
nostrum esse  
gitur miluus  
natris alas ac  
as saltem p  
ine Jesu. mi  
solum: Do  
d tantum: Do  
clamor in te

tione omni facile servabit. Beato Paulo te-  
ste: Omnis, quicumque invocaverit no-  
men Domini, salvus erit. Discedat ab ini-  
quitate omnis, qui nominat nomen Do-  
mini. <sup>a</sup> Licebit quotidie primo mane cum  
Christo amicissime ita pacisci: Domine,  
quotiescunque hac die dixerō, au. corde  
solo suspiravero (Do mine JESU) hoc à me  
dictum, hoc à te intellectum volo; ita non  
solum tentationes vincere, sed etiam amoris  
actus & promerita poterimus augere. Sola  
in his adeo modicis & facilibus constantia  
desideratur. Sapiissime quidem talia incipi-  
mus, sed paulo post negligentia vel tædio  
victi desinimus incepta; iidem, qui fuimus,  
manemus.

Joannis Avilæ dictum est: Tentatio ad  
te, tu verò ad Deum. Hanc ipsam ob caus-  
sam plurimas tentationes immittit Deus, ut  
nos trahat ad se.

Gemini scriptores narrant hominem in-  
ter delicias educatum in Cisterciensem fa-  
miliam transisse. Hic religiosam mensam  
minimè lautam pane omnem, præcipuè co-  
ctum cicer & confusaneum hordeaceum pa-  
nem valde averfatus, paullatim cœpit moli-  
ri fugam. Tentatio gravis; nam aut esurire  
cogebatur, aut gulam offendere. Christus  
igitur sub quietis tempus spectabilem ei se  
præbuit, & panem porrigens dixit Comede.  
Non possum, ait tiro, nec enim assuevi huic  
edulio. At cælestis medicus diductâ veste in  
lateris sui vulnere panem nauseatum tin-

L

gens:

a Rom. c. 10. v. 13. 2. Tim. c. 2. v. 19.



gens: Nunc, ait, comede. At ille jam magis  
aversari cruentum, & deprecari tam ingra-  
tam buccam. Cui minaci vultu Dominus:  
Vel gusta tantum. Gustavit, & esse censuit  
non secundarium panem, sed panis florem,  
& delicias mellitissimas. Disparuit Chri-  
stus, & unà vitiosum gula fastidium. <sup>a</sup> Ten-  
tatio si primâ fronte spectetur, hordeaceus  
secalicius, avenaceus, ater, furfureus, durus,  
sordidus panis est, ingratus sanè bolus, qui  
siccis hæret faucibus agrè admodum glu-  
tiendus. Sed obsecro, mi Christiane, quid-  
quid ejusmodi acerbioris edulii est, cruento  
latere Christi crucifixi merge, dic animo:  
*Domine JESU, dirige me, tuere me protege*  
*me*. Reverà tentatio nulla quantumvis va-  
lida non tolerabilis & facilis superatu red-  
ditur, liquore tam pretioso tineta. Ora, &  
vincis. Subinde duplex inficit venenum,  
quod & frigore & calore pugnat, huic du-  
plicatum etiam alexipharmacum opponen-  
dum, quod & frigus retundat & calorem.  
Adversus tentationes omnes primaria duo  
sunt remedia, *Oratio*, & *Patientia*; hæc refri-  
gerat, accendit illa, & inflamat. Ad oratio-  
nem Bernardus excitans: Quoties ergo, in-  
quit, gravissima cernitur urgere tentatio, &  
tribulatio vehemens imminere, invoca cu-  
stodem tuum, doctorem tuum, adiutorem  
tuum in opportunitatibus, in tribulatione.  
Inclama cum, & dic, Domine salva nos,  
perimus.

<sup>a</sup> *Casarius Heisterbacensis lib. 4. hist. mem.*  
*c. 80. mihi pag. 235. & Thomas Cantimpratus*  
*Mirac. mem. l. 2. c. 57. n. 26. mihi pag. 465.*

perim  
ad tem  
ab illu  
ignora  
vos, fe  
tuesim  
ut vet  
Chenti  
a Be  
nem se  
Quad

15. D  
ceptum  
met in  
plurim  
nova ip  
observa  
cupim  
Orbem  
temera  
longe p  
in exir  
tant, co  
17. Di

perimus. Non dormit, neque dormitat, etiam ad tempus dissimulet: ne forte periculosius ab illius te manibus ipse præcipites, si te eis ignoraveris sustentatum. Quapropter rogo vos, fratres, ut semper ad manum habeatis tutissimum orationis refugium. a Romani, ut vetus ferebat verbum, sedendo vincunt: Christiani vincunt orando.

a Bern serm. 12. in ps. Qui habitat circa finem sermonis, mihi pag. 713. & serm. 5. in Quad. de triplici modo orationis, mihi pag. 148.

## CAPVT IV.

*Quartus resistendi modus.*

### REPUGNARE.

15. **D**iabolus quosdam, quod orsi sumus dicere, tam speciosè fallit, ut ii potius jejuniū ab Ecclesiā præceptum violent, quam ut ea, quæ ipsi sibi met injunxerint, non seruent. Idem in aliis plurimis fit: quod præcipitur, negligimus, & nova ipsimet nobis præcepta cudimus, quæ observamus. Nimirum, nitimur in vetitum, cupimusque negata. 16. Deinde cacodæmon Orbem universum vanis suspicionibus & temerariis judiciis in perniciem dat, & quod longè pessimum, pauci notant tam blandos in exitium expulsus; alter alterius, ut putant, cor inspicit, quod ipse diabolus nequit.
17. Diabolus ad tentationis escam semper
- L 2. loquen.

loquentem digitum intendit; aut enim aliorum vitia com monstrat, hinc temerarium multiplex iudicium; aut aliorum facultates & opes ostendit, hinc cupiditas & invidentia: ita omnis pax animi turbatur: hinc illa iniquies, quæ nec precari, nec ferè aliud fructuosi agere permittit. Quod diabolus mille modis conficit. 18. Vexator hominum iis, qui nimium sui iuris sententiæque, qui sui sensus & cerebri sunt, persuadet, ut aliorum consilia exquirant, scit enim jam antè consiliis eos non obtemperaturos; ut ita tantò magis peccent, & minus sint excusabiles. 19. Multis contrà dissuadet aliorum consilia perferre, idque artificiosè prorsus his argumentis planum facit: si consiliis sit opus, cum Deo inter preces agere, & pete ab eo, ut vias tuas dirigat, & omnia consilia tua in ipso permaneant, *a* & ipse diriget consilium tuum. *b* Quid hac in re potissimùm expellat, tu omnium optimè intelligis; tu scis, quâ te parte urat calceus; alius id scire nequit. Plerumque multa interrogare, est multum errare; & iste quidem consultus album, ille atrum suadebit. Quisque sibi optimus est consiliarius. Atque hæc tam periculosa, quàm communis & artificiosa est tentatio. Cùm res ad vivum refectur, mera hæc delitescit superbia. In omnem se formam induit Aeternalis iste Proteus. Quod eruditè ac verè præmonet Ambrosius: Oculos delectat, demulcet aures, sed mentem

*a* Tob. c. 4. v. 20.

*b* Eccli. cap. 39. vers. 10.

menter  
jungit,  
rum ol  
tem ac  
mari, &  
resiste  
mus di  
landum  
Tertio  
Impugn  
phra.

*a* A  
mibi pa

Dise  
tatur: R  
Publicu  
subdere  
viriliter  
fugiet à  
diaboli  
tuti so  
nat, tam  
tius ref  
lati est  
posse o  
furiosus  
te non i  
imò sap  
tagonist  
ter diab

*a* Iac  
4. Luca,

mentem inquinat; multa mentitur, falsa ad-  
jungit, vera subducit, spondet pecuniam, au-  
rum offert, sed aufert disciplinam. Tu au-  
tem accipe potius disciplinam quam pecu-  
niam, & scientiam super aurum probatum, &  
resiste diabolo. De resistendi modis coepi-  
mus disserere. Primo loco diximus. Vigi-  
landum; Altero, Principiis obstandum;  
Tertio, Orandum; Hoc capite sequitur,  
Impugnanti repugnandum, de quo nunc  
plura.

a Ambros. tom. 4. l. 1. de Cain & Abel c. 5.  
mihi pag. 117.

§. I.

Discipulus Domini Jacobus validè hor-  
tatur: Resistite diabolo, & fugiet à vobis. &  
Publicus hostis tyrannidi vos suæ conatur  
subdere per vestrasmet cupiditates; at vos  
viriliter ei resistite, negando consensum, &  
fugiet à vobis victus, spretus, delusus. Nam  
diabolus, quod Ambrosius notat, veræ vir-  
tuti solet cedere. Et si invidere non desi-  
nat, tamen initare formidat, quia frequen-  
tius refugit triumphari. b Ingentis hoc so-  
latii est tam facilem repugnando victoriam  
posse obtineri. Homo ebrius & vini vitio  
furiosus, aut prado, si quem invadat, cer-  
tè non illico cedit, atque alter ei obsistit;  
imò sapius quo acriorem alterum sentit an-  
tagonistam, eò ferocius insultat. Multò ali-  
ter diabolus, qui fugatur & vincitur, cum ei

L. 3. resis

a Luc. c. 4 v. 7. b Ambros. tom. 5. l. 4 in c.  
4. Luca, mihi pag. 51.

## 246 PALÆSTRA CHRIST.

resistitur. Quo quidem lavernioni, nocturno fari simillimus, qui tacito pede per tenebras ponē aliquem intercept; & subito manum iniecit discepturus præeuntis palliur: quod si illud vel alligatum sit, vel eo sese cautus ambulator involverit, ut primo aggressu diripi non possit, mox in pedes sese coniecit, & in tenebras abdit: ita diabolus, ubi animosē resistentem sentit, fugam capessit. Sed dicas: Una subinde tentatio unius hominis viginti aut triginta & pluribus durat annis. Resistitur huic inimico, sed non fugit. Aio illum fugere, sed mox redire, uti musca iterum iterumque ac denuo abacta identidem redit. Atque hoc hominis certantis promeritum supra modum auget, cum cacodæmon vel uno die centies sæpiusque redintegratis semper adibus abigitur superatus. Sed ille tam impudens est ut toties victus, toties fugatus, usque tamen & usque redeat.

Nec rarò facit avernalis bellua, quod animalium astutissimæ solent. Vulpes, ut gallinas fallat, se mortuam simulat. Cum enim simplices illæ aves accedunt propius visuræ, num jaceat hostis mortuus, tunc vulpes velut rediviva prædam vicinam arripit, & gula suæ sacrificat: ita diabolus simulat se victum cedere, mox adest subito & securum pugnae inuncat. Resiste igitur & repugna, de pelle tuâ, imò de animâ tuâ agitur. Defende te, & gladium, si sapias, nunquam depone; famelica è tattato vulpes viatores ad

calum

calum re  
vadit.

Anno  
mo trig  
urbem  
ut ex vi  
Non fac  
rum una  
vulnere  
fecerit.  
rant ejul  
rum præ  
Acheron  
invadit.  
te gere,

Sed a  
sed neco  
annos? i  
Quid or  
Joanne  
in celo  
miseret  
pugnet  
quinq  
pugna  
arbitran  
est: nihil  
quod æ  
si potes  
ma, cu  
imment

a Qu  
b D  
in wete

cælum repentinis insultibus audacissimè invadit.

Anno Christiano millesimo; sexcentesimo trigésimo secundo, a in Helvetiâ circa urbem Lucernam eò fames adegit vulpes, ut eæ viatores luporum instar sint aggressæ. Non facîle auditum. Vir procerus cum harum unâ ad horam dimidiam non sine suo vulnere pugnavit, dum eam denique confecerit. Longioris ævi & memoriæ viri narrant ejuscemodi ostenta olim geminis suorum præliis prælusisse. *b* Astutissima ex Acheronte vulpes obvios quosque viatores invadit. Tu vulpi Acheronticæ adversarium te gere, & vicisti; resiste & fugasti.

Sed dicas denuo: Tot jam annis restiti, sed necdum fugavi. Quot, quæso, numeras annos? Forsan viginti, dices, aut triginta? Quid omnes isti? Quasi mediâ hora. Cum Joanne canit Ecclesia: Factum est silentium in cælo quasi mediâ horâ, dum draco committeret bellum. Quotquot nos annis impugnet præcipitatus aliger draco, tametsi quinquaginta vel sexaginta, vel pluribus hæc pugna duret, quasi mediâ horulâ durasse arbitrandum. Quidquid temporis est, breve est: nihil enim longum, nihil ætuturnum, nisi quod æternum. Perpende ait Chrysostomus, si potes, labores & merita, sudores & præmia, cursus & regna. Exiguum sentis, sed immensum est, quod mereris; modicū patris,

L 4

*a* Quo ista pro surgeſtu diſſerui.

*b* Vor Eſpacher: vnd Capler: Schlatſcher in welcher, Ulrich Zwinglius haben.

## 248 PALÆSTRA CHRIST.

ris, sed æternum est, quod regnabis. Quamvis voluptas magna sit, Deo iuvante, currere, & Christo comite pergere, & favente Domino festinare. *a* Quantumcunque igitur prolixa videatur tentatio, quasi media horula, momentum est paullo productius, atra nubes est, celerrimè transvolatura. Tu m' dō resiste, & brevi cernes fugitivum hostem.

*a Chrysost. tom. 4. serm. de Fide, Spe, Charitate, mihi pag. 612.*

## §. II.

Aeneas Sylvius memoriæ prodidit, Ungarorum quosdam in Sigismundum Cæsarem non bona coxisse consilia, sed & armatos irrupisse in palatinas eedes, ut Imperatorem, quem sibi destinârant hostē, vel vivum caperent, vel perimerent. At Sigismundus infracto animo strictoque pugione se illis præbens ob ium. Ecquis vestrum, ait, injiciet in me manus? Vos regem vestrum interficere? Si cui animus est mecum solo congregiatur. At conjurati tantâ vocis animiq; constantiâ territi, quâ data porta diffugerunt. *a* Diabolus e, usque socii apostata potentes spiritus sunt, callidiores ac celeriores nobis vel millies; quod si eorum impetu conterriti cedamus, nosque illis dedamus victos, leones sunt; quod si magnâ in Deum fiduciâ resistamus, & pro callo propugnemus

*a An. Sylvi l 3. de reb. gestis Alphonsi, n. 39. mihi pag. 482.*



gnemus, lepores sunt, & victi diffugiunt. Ad-  
versus pavidos leones istos Bernardus ani-  
mum addens. Videre, inquit, quàm debi-  
lis est hostis noster, qui non vincit nisi vo-  
lentem. Potest inimicus excitare tentationis  
motum, sed in te est, si volueris, dare vel ne-  
gare consensum. In tuâ facultate est, si vo-  
lueris, inimicum tuum facere servum tuum,  
ut omnia tibi cooperentur in bonum. Ecce  
enim inflammat inimicus desiderium ci-  
bi, vanitatis aut impatientiæ cogitationes  
ingerit, aut excitat libidinis motum; tu  
solummodo ne consenseris; & quoties re-  
sisteris, toties coronaberis; sed & in ipso  
certamine, si viriliter resistimus, quadam  
pia tranquillitas de conscientia bonâ nasci-  
tur. Credo etiam si cogitationes istas, quàm  
citò in nobis advertimus, non patimur re-  
morari, sed in spiritu vehementi animus  
adversus illas excitatur, quoniam inimicus  
confusus abscedet à nobis, nec tam libenter  
illico revertetur. *a* Ergo rugientem hunc  
leonem neutiquam formidemus. Nam, eo-  
dem Bernardo teste, rugire potest, ferire  
non potest. Rugiet, quantum vult, tantum  
non fugiat ovis Christi. Quanta minatur,  
quanta exaggerat, quanta intentat. Non si-  
mus bestia, ut nos protternat vacuus ille  
rugitus. *b* Verè bestia, verè rationis expers,  
qui tam pusillanimis est, ut solo timore ce-  
damus. *V. in iudic. ovis L. 5. q. 1. dat,*  
*a Bern. tom. 1. serm. 5. in Quadrages. mihî*  
*pag. 148.*  
*b. Sicut nullam bestiarum ad rugitum leo-*  
*nis stare poss. ibid Bern.*

dat, qui solâ futuri exaggeratione laboris victus, ante confictum non telo, sed tubâ prosternitur. Nondum resistis usque ad sanguinem, ait strenuus ille dux, qui leonis hujus noverat vanum esse rugitum. « Si quis in militiam profecturus, se victorem, siquidem vellent, certò reditum sciret, quàm hilariter & animosè ad arma convolaret. Hoc bellum adversus dæmonem prorsus tale est. Serium ac cordatum Nolo vel unicum parit victoriam. Exempli gratiâ. Diabolus blande adrepens: En, inquit, occasio invitat commodissima, utere illâ & fruiere. Ad hanc diaboli tentationem si tentatus vel unum hoc dixerit: *Nolo*, jam omnis jugulata est tentatio. Sed adest iterum ex orco vulpes, &c: En, ait, præsentem monetam; ostende tibi manus esse, & fac tuam: mortuum nemo resciet. Si respondeo, *Nolo*, jam expiravit tentatio. Recurrit, & suadens: En locum, inquit, peropportunum, en formam ad tuos nutus facile persuadendam. Aude. Non opportunior esse potest, ipsa oportunitas. Indulge aliquid tibi. Tu verò si serius dixeris: *Nolo*, jam tota concidit hæc machina. Sed redit musca stygia, & insursum: En, ait, ipsissimum inimici ulciscendum. tempus; cave id neglexeris. Si tu porro dicas; injuriam ulcisci nolo; jam superatus est diabolus; tormentum in te paravit bellicum, sed pulvere tormentario vacuum. Verùm Orcinianus impostor, denuo adest, & hortatur,

a Bernard in ps 90 Qui habitat. serm. 12.  
mihi pag. 716.

tur, permitte aliquid genio, delectare iis, quibus pasceris, perfruere bonis. Si tu irerum constanter tuium illud regeras, *Nolo*: jam exanimatus, jam victus est, fugiet. Resiste tantum, & cedet.

Beatus Hieronymus larvata illa tentatoris verba expendens: *Mitte te deorsum*: suadere potest, ait, ut teipsum dejicias, at verò neutiquam præcipitare, sed nec impellere te potest in ruinam. Imò in plerisque, si ferio agamus, jocabimur cum dæmone. Oportunum erit generoso irrisu dicere illi: Tu te deorsum, ad inferos mitte; jam viam illuc nosti. Ego me mittere nolo; præcipitium tam formidandum horreo.

Historiæ veteris est, hominem religiosum à diabolo acerrimè impugnatum. Hic spiritalem magistrum adiens: Ego, inquit, mi Pater, dies noctesque horrendè vexor à diabolo. Hic assidue suggerit importunissimus suasor: Tu tuis iple miseriis impone finem; quid tamdiu te torques? Si vis, descendere potes ex hoc patibulo; en cultrum, en laqueum, en præcipitium. Hæc assiduus suadet. Cui spiritalis Pater: Mi fili, ait, neutiquam his consiliis opus est. Tu diabolo id unicum responde, *Nolo*. Atque post octiduum de successu rei me redde certiore. Obsecutus uest recta suadenti, & brevî omnis tentatio evanuit. Superbissimus hostis ferre non potest, sua consilia detegi, se sperni. Ergo resiste diabolo, & fugiet.



Multi enim dicunt: Quare tantam potestatem diabolus accepit, ut dominetur in hoc saeculo, & tantum valeat, & tantum possit? Quantum valet, & quantum potest. <sup>a</sup> Ligatum facile vinces. Alligatio diaboli, ait idein Augustinus, est non permitti exercere totam tentationem, quam potest, vel vi vel dolo ad seducendos, in partem suam cogendo violenter fraudulententerque fallendo. Quod ne faceret alligatus est. <sup>b</sup> Hunc draconem alligatum illude; exprobra illi & dic: Spiritus miserabilissime, qui aliquando caeli princeps eras, nunc lutum tractas & finum, sordidissima quaque ac foedissima suggerendo. <sup>c</sup> Eras olim Angelorum summus, nunc erro es circumforaneus, qui radículas falsas & ampullas mendaciis plenas oggeris emptoribus. Hæc tua sunt artificia, diabolus verè pauperrimus es. Ita illudendus draco stygius.

Antonius Magnus, cum eum diaboli varias bestiarum formas induti cingerent; cum alii leonum, alii tigridum, pardorum & raurorum alii larvas gererent, ut Antonium terrerent, veluti eum jamjam laceraturi. At ille impavidus: O miseri, ait, si quid haberetis virium adversus me, satis esset vel vestrum unicus: nunc verò tot & tanti hominem unicum invaditis? quid opus apparatu

<sup>a</sup> Aug. to. 8. in ps 103. v. 26. mihi pag. 497.

<sup>b</sup> Aug. ust. tom. 5. l. 20. de Civit. c. 13. mihi pag. 261.

<sup>c</sup> Ein Himmels Fürst iade Ietzunder  
Misthauff.

paratu tanto? En adsum, si permissum vobis, lacerate me: si negatum, frustra est rabies vestra. Ergo quod Paulus ait, Deo gratias, qui dedit nobis victoriam per Dominum nostrum JESUM Christum. 4 Quocirca resistite diabolo, & fugiet à vobis. Sed quomodo resistendum? Diverse: & hoc artis est, præsertim duplicis.

Sunt vitia quædam molesta, tardiosa, amaroris plena: ut est ira, odium, invidia, rixa, impatientia, vindicta, merum merissimum absinthium. Sed sunt & alia vitia, aut vitiis valde affinia, quæ voluptatis aliquid habent, ut sunt esse, bibere, nugari, ludere, fabulari, choreas ducere, lascivire, libidini parere: ita duplicis generis tentationes sunt, quæ ad illa & ad ista vitia invitant.

Quemadmodum verò militia diversi generis milites sunt: alii quos manipulares & legionarios, alii quos extemporales & subitarios appelles: illi cum suâ quisque armaturâ, cum fistulis æneis aut hastis præpilatis in hostem eunt; isti è paganâ plebe, rustici, stipitibus duris sudibusque præustis armati milites quandoque subitarii sunt: his certè aliter longè, quàm prioribus resistendum, alia iis opponenda sunt arma. Ita hic prorsus: tentationes primi generis ad iram, odium, invidiam, & si quæ talia monstra, congressu & conflictu, pugnando & luctando sunt superanda. Sic & iracundum sibi quis statuât ante oculos, & unâ expendat, quàm foedum & nocivum sit vitium, velut

infantum

infantum  
obvios  
mere,  
nus, Bo  
athleta  
atque c  
En alter  
linguâ,  
congreg  
tero m  
chazo f  
lius exp  
multuan  
pivero.  
sem esse  
agris. S  
perferat  
exerceba  
hoc est  
nus eon  
Alia  
fugâ vin  
Fugite  
rormen  
esse. b  
Veneren  
omnes v  
copitatio  
eliminam  
Inter  
familiâ c  
tionibus

infantum è vinculis erumpentem furere, in  
obvios quosque grassari, fel & ignem vo-  
mere, pœnitenda loqui &c. Imò ut Cassia-  
nus, Bonaventura, Climacus docent, bonus  
athleta se subinde in conspectum hosti det,  
atque cum eo. congregiatur. Dicat mitis:  
En altercreator hic est, cui Mars semper in  
linguâ, qui neminem amicus affari soleat:  
congregiar cum eo, sed verbis quàm po-  
tero mitissimis, ac suavissimis, melle ac sac-  
charo sparsis; ita me Deus juvet, rabiem il-  
lius expugnabo: si equè velim ac ipse tu-  
multuari & furere, iræ ignes auxero non so-  
pivero. Ita & alius: Scio, dixerit, tam vena-  
lem esse invidiam in aulis, quàm solium in  
agris. Sed istud me non terreat; invidiam  
perferam non inferam, sustinebo illam, non  
exercebo. Idem de aliis est iudicium. Atque  
hoc est cum hoste pedem conferre, & ma-  
nus conferere.

Aliæ tentationes sunt viscosæ, picæ, solâ  
fugâ vincendæ. Quod beatus Paulus docet:  
Fugite fornicationem. *a* Adversus bellica  
tormenta securissimus murus est procul ab-  
esse. *b* Ita hic, procul, ô procul, quidquid  
Venerem olet & cupidinem. Occasiones  
omnes vitandæ, aures & oculi claudendi,  
cogitationes impuræ statim, ut se produnt  
eliminandæ.

Inter religiosos viros è Divi Francisci  
familiâ quæstio fuit nata, Quomodo tenta-  
tionibus sit resistendum: diversi diversa.

F. Ruffi-

*a* 1. Cor. c. 6. v. 18.

*b* Weit daron ist gut fürs schießen.



256 V PALÆSTRA CHRIST.

F. Rufinus sententiam rogatus: Ego, inquit, humi me abjicio, & Deum oro, nec prius ab oratione surgo, dum solatii aliquid & praesidii obtineo. F. Simon: Ego. aiebat, considero, quàm fœdum & abominandum sit vitium, quod lucem fugit, & modis omnibus absconditur, quod coram Deo, & Angelis Dei, quod coram Orbe universo pudori est. F. Juniperus, Cum sentio, inquit, incursionem hostilem, mox portas claudio, & pii aliquid cogitare incipio; hæc mea sum excubita. Si acrior insitit hostis, & fores minetur effringere, ego vi aliâ non utor, hoc unum proclamo: Abi, cum tuis, miser, abi: jam prævenerunt alii; huic perditissima inferorum faciæ ostium non pando, ingressum non permitto. Ita risu & pudore obrutus cedit. Ad quæ F. Ægydius: Cum isto, ait, sentio. Optimum est ejuscemodi cogitationibus omnem aditum obserare, aut ingressas quàm primum ejicere. Non est cum illis disputandum, nec blandientibus respondendum. Expelle, si vis vincere. Fuge fornicationem, & quicquid piceatam ejuscemodi oblectationem habet, fuge, fuge. Alia verò vitia cum impugnant congressu & conflictu superanda sunt. Hic resistendum diabolo. Sic partim fugâ, partim pugnâ comparandus est triumphus.

a Dem Judimannogfnd thue ich mit  
auff

CA-

CAPVT V.

*Quintus resistendi modus.*

FIDVCIAM OMNEM IN

DEO COLLOCARE.

**V**Ti coepimus, ita diversa diaboli vafra-  
menta ad numeros revocare pergimus.  
20. Diabolus ebrius nescio, quas scintillas  
pietatis immittit, & suavissimos de divi-  
nis sensus ad ipsas usque lacrymas. O dul-  
ces lacrymas, sed non Christi! <sup>a</sup> Hinc illis  
ebriositas tam devota non est odio. 21. Plu-  
rimos fallit & irretit diabolus, quos tam ex-  
succos, aridos, omni solatio destitutos red-  
dit, ut sint velut terra Samaria triennio &  
semestri nullis pluviis rigata. <sup>b</sup> Hinc pessimæ  
voces illæ: Deservit me Deus: ergo meum  
erit obsequium, prout est salarium. 22. Sara-  
nas tam artificiosus est ocularius faber, ut  
quod videtur per specilla, longè aliud vi-  
deatur esse quam sit. Exempli gratiâ. Est  
qui de aliis amarulento affectu nocendique  
animo loquatur pessima quæque, nihilo-  
minus faber ille artificiosissimus ea ipsius  
naso conspicienda infigit, ut improbus obtre-  
ctator hæc in gratiam veritatis à se dicta  
nec

<sup>a</sup> Sie weinen das truncken Elend.

<sup>b</sup> Jacobi cap. 5. vers. 17.

Brillenmacher.

258 PALÆSTRA CHRIST.

nec malum esse credat sciri talia. Quemadmodum verò diabolus istum decipit, ut sibi persuadeat se neutiquam perverse loqui, ita fallit alium, ut existimet se non vitiose tacere, quæ forent dicenda. Omnia laqueis obducta. Ergo adversus hunc resionem & impostorem Vigilandum, Principis obstandum, Orandum, & ei Repugnandum, ut diximus. Hoc porro capite quintus resistendi modus explanandus, Fiduciam omnem in Deo collocandum.

§. I.

Verissimè dixit religiosissimus scriptor: Initium omnium malarum tentationum inconstantia animi, & parva ad Deum confidentia. 4 Ubi vera in Deum fiducia vacillat, ibi animus & vires satanae crescunt. Deus olim Israël's populo edici iussit: Cum introduxerit te Dominus Deus tuus in terram, quam possessurus ingrederis, & deleverit gentes multas coram te, Hethæum & Gergezæum, & Amorrahæum, Chanaanæum & Pherezæum, & Hevæum & Jebusæum, septem gentes multò majoris numeri quàm tu es, & robustiores te: tradideritque eas Dominus Deus tuus tibi, percuties eos usque ad internecionem. Non inibis cum eis fœdus, nec misereberis earum, neque locabis cum eis conjugia. Quin potius hæc facietis eis: Aras eorum subvertite, & confringite statuas, lucosque succidite, & sculptilia combu-

a Thomas Kemp. l. 1. de Imit. Christi, cap. 13. num. 5.

comburi te . 4. At verò Judæi timidissimi  
contra sic obducere . 1. O Domine , non  
possunt hæc fieri . Nos pauci sumus , & illis  
numero nimis quàm inipares . Scio , ait Do-  
minus , propterea dixi , Gentes multò majō-  
ris numeri . 2. Judæi iterum : Nos peregrini  
& alienigenæ , hostium mediū sumus , & re-  
rum pane omnium penuriā laboramus .  
Scio , ait Dominus , ideò solum peregrinum  
mutabo in patrium . 3. Sed Judæi denuo :  
Nos maximam partem inermes telis & ma-  
chinis , committatu & ceteris belli præfidiis  
destituti , quomodo geremus bella ? illi ple-  
nis gaudent armamentariis , ab annona &  
aliis militiæ adjumentis instructissimi . Scio  
& hoc , ait Dominus , ego autem sum pano-  
plia tua . 4. At iterum Judæi : Nobis nec uni-  
cum quidem propugnaculum est , quo in  
acie victis liceat refugere . Scit Deus & istud :  
sed Dominus refugium tuum & firmamen-  
tum tuum . 5. Nec obloqui cessant : Unde  
nobis pecunia belli nervus ? unde panis mi-  
litiæ anima ? quis sine his ad arma eat ? Noli  
metuere , ait Dominus , devorabis omnes  
populos , quos Deus tuus daturus est tibi . Si  
dixeris in corde tuo , Plures sunt gentes istæ  
quàm ego , quomodo potero delere eas ? Noli  
metuere , sed recordare , quæ fecerit Domi-  
nus Deus tuus Pharaoni & cūctis Aegyptiis .  
Sic faciet cūctis populis , quos metuis . Non  
timebis eos , quia Dominus Deus in medio  
tui est , Deus magnus & terribilis : ipse con-  
sumet nationes has in conspectu tuo pau-  
latim

ā DENT. c. 7. v. 1. & seqq.

latim atque per partes. Non poteris eas delere pariter, ne forte contra te multiplicentur bestia teræ. <sup>a</sup> Dabitque eos Dominus Deus tuus in conspectu tuo, & interficiet illos donec penitus deleantur. Tradetque reges eorum in manus tuas, & disperdes nomina eorum sub calo: nullus poterit resistere tibi donec conteras eos. <sup>b</sup>

Homini Christiano cum septem gentibus, septem capitalibus mortiferis criminibus pugnandum, quæ non Palæstinâ tantum, sed cælesti patriâ conantur excludere: Hic Deus trepidanti: Noli metuere, ait, sed recordare, quomodo tot centena millia beatorum hominum tibi simillimorum, qui iam calo poriantur, à tentationibus omnibus ope divinâ sint eluctati, post tot pugnas demum victores. Dominus Deus tuus in medio tui cordis est, atque necessitates tuas vel millies novit melius quàm tu ipse. Et scies, quia Dominus Deus tuus, ipse est Deus fortis & fidelis. Fide illi: quid timidus es modica fidei?

<sup>a</sup> Si felices amplissimæ terra pars magna relinqueretur ab hominibus inculta, bestiis implenda. <sup>b</sup> Dent. c. 7. v. 18. & seqq.

## §. II.

Illud Jobi decantatissimum, utinam & re usurpatissimum (etiamsi occiderit me, in ipso sperabo <sup>a</sup>) altos revera sensus regit vix satis eruendos verbis. Hoc ait: In ipsâ

<sup>a</sup> 1o E. c. 13. v. 15.

em morte j  
n fovebo, & cu  
ura, spem gra  
su Jobus lu  
arimum comm  
Ille à Ponto  
saris mietissim  
cecinit inter l

Sed, dicit interis  
Nube soler

Vidi ego pamp  
mu

Que fuer  
Ipse licet spera

Hic unum  
Spes mihi ma

casar;  
Spes mihi

Sed Jobi fiduc

axinam è Ta  
s eruemus. E

quis ergo nos.  
Christi: tribu

es? An nudita  
? An gladiu

peramus prop  
ertus sum enim

ta. neque Ang  
ne virtutes, neq

que fortitudo  
ofundum, ne

la Ovidius l. 2.  
unica, sed lo

CHRIST.

non poteris eae  
ra te multipli  
que eos Domini  
tuo, & inter  
ntur. Trade  
, & disperdes  
illus poterit  
ps. h  
ni septem gei  
ortiferis et mi  
on Talarina  
nantur exclud  
li metuere, an  
centena millia  
limotum, qui  
ionibus omni  
ost tot pugnare  
Deus tuus in  
ecessitates tuas  
tu ipse. Et ipse  
ipse est Deus  
quid timides  
terra pars m  
inculta, bestia  
& segg.  
num, utina  
nfi occiderit  
vera sensus  
Hq; ait: In  
en

etiam morte jam semimortuus spem cer-  
tam fovebo, & cum Abrahamo contra spem  
naturæ, spem gratiæ complectar. Hoc animi  
sensu Jobus summam DEI clementiam  
plurimum commendat.

Ille à Ponto Romanus exul ut Augusti  
Casaris mitissimum ingenium extolleret,  
ita cecinit inter lacrymas:

*Sed solet interdum fieri placabile Numen;*

*Nube solet pulsà candidus ire dies.*

*Vidi ego pampinei oneratam viribus ul-  
mum;*

*Quæ fuerat sævo fulmine tacta Iovis.*

*Ipse licet sperare veteres, speramus: Atque*

*Hoc unum fieri te prohibente potest.*

*Spes mihi magna subit, cum te mitissime  
Casar;*

*Spes mihi, respicio cum mea facta,  
cadit. a*

Sed Jobi fiduciam in Deum multò quàm  
maximam è Tarsensis Pauli epistolis me-  
lius eruemus. Paulus fiduciæ plenissimus:  
Quis ergo nos, inquit, separabit à Charitā-  
te Christi? tribulatio? An angustia? An fa-  
mes? An nuditas? An periculum? Persecu-  
tio? An gladius? &c. Sed in his omnibus  
superamus propter eum, qui dilexit nos.  
Certus sum enim, quia neque mors, neque  
vita, neque Angeli, neque principatus, ne-  
que virtutes, neque instantia, neque futura,  
neque fortitudo, neque altitudo, neque  
profundum, neque creatura alia poterit  
nos

a Ovidius l. 2. Tristium versu 141. elegia  
est unica, sed longa.

nos separare à Charitate Dei *a* Quæ autem hæc altitudo, quod istud est profundum? Augustinus hic faciem præferens: Si altitudine, inquit, & profundo superna & inferna hujus mundi significantur, quis mihi celum polliceatur, ut à celi fabricatore sejungar? Aut quis terreat infernus, ut Deum deseram, quem si nunquam deseruissem, inferna nescirem? *b* Si ergo alterutrum eligendum, aut conceptæ in Deum fiduciæ, aut cælo renuntiandum, ego potius cælo excidam, quàm fiduciâ. Pari modo, si aut ad inferos detrudendus sum, aut fiduciâ spoliandus, malim ego ad inferos detrudi, quàm fiduciâ spoliari.

Atque hoc est in mediâ morte imò post ipsam mortem Deo fidere. Sperabo in eum, etiamsi occideret me. Hanc fiduciam in Deum ad inferos mecum asportabo. Sed dixeris: Pene ridiculum est malle cælo excludi, quàm spe. Ad ista rex David respondens: Neque irrideant me, inquit, inimici mei: etenim universi, qui sustinent te, non confundentur. *c* Qui suam omnem fiduciam constanter inædificant Deo, ædificium struunt non ruiturum unquam, auxilium, quod sperant, certissimò impetrabunt. Auxiliis & favoribus humanis nihil incertius & inconstantius. Spem magnam miseris modis sepiissime fallunt & illudunt. Hinc

verus

*a* Rom. c. 8. v. 35. & seqq.*b* Aug. tom 1. lib. de moribus Ecclesia Cathol. c. 13. mihi pag. 323.*c* Psal. 24. v. 2.

us verbum  
Coranus so  
in se Coran  
git, quod var

— forti nabit  
Filia Nafica,  
Tum gener hoc  
atque

Vi legat, orab  
Accipiet tand

niet qu  
Nil sibi legat  
Capitatorque d

Spes human

am minimè pu  
is nititur divi  
at, fallatur:

ent illum, non  
et hiantem cor

rvorum pallis  
te, ait Siracid

omino, & con  
dominum, cre

herces vestra.  
te in illum

bis misericor  
Quanti nihil  
am non sustine

*a* Nafica sord  
phal integre arg  
*b* Horat. l. 2. v. 1.  
*c* Psal. 24. v. 2.  
*d* Ecclesi. 2. v. 1.



Dei. a Quæ a  
ad est profun  
referens: Si a  
superna & i  
antur, quis  
a celi fabrica  
reat infernus  
si nunquam  
e? b Si ergo al  
nceptæ in D  
andum, ego p  
ciæ. Pari mo  
us sim, aut fi  
d inferos det

vetus verbum: Corvum deludet hiantem.  
Ita Coranus socerum Nasicam, qui hære-  
dem se Corani fore speraverat, insigniter  
elulit, quod vates Venutinus canit:

— *forti nubet proceræ Corano*

*Filia Nastica, metuentis reddere soldum, a  
Turæ gener hoc faciet; tabulas socero dabit,  
atque*

*Ut legat, orabit. Multum Nastica negatas  
Accipiet tandem, & tacitis leget, inve-  
nietque*

*Nil sibi legatum, præter plorare —*

*Capiturque dedit risus Nastica Corano. b*

ia morte imò  
e. Sperabo in e  
hanc fiducia  
asportabo.  
est malle cæli  
ex David res  
ne, inquit, in  
sustinent te,  
in omnem fidu  
Deo, ædifi  
nquam, auxi  
impetrabunt  
nis nihil inco  
magnam mi  
& illudant.

Ita spes humanæ præsidii humanis nixæ,  
cū minime putes, collabascunt. Qui substi-  
diis nititur divinis, qui Deo fidit, non me-  
tuat, fallatur: Etenim universi, qui susti-  
nent illum, non confundentur. c Non delu-  
det hiantem corvum Rex cæli, qui etiam  
corvorum pullis suam submittit escam. Sci-  
tore, ait Siracides, quia nullus speravit in  
Domino, & confusus est. Ergo qui timetis  
Dominum, credite illi, & non evacuabitur  
merces vestra. Qui timetis Dominum, spe-  
rate in illum, & in oblationem veniet  
vobis misericordia. d

Quanti nihilominus sunt, qui Domi-  
num non sustinent, qui non credunt Deo,  
nec

a Nastica sordidus & impensè tenax, qui  
nihil integrè atque ex fide redderet.

b Horat. l. 2. serm. sat. 5.

c Psal. 24. v. 3.

d Eccli. c. 2. v. 8. 9. & 11.

q.  
moribus Ecclesiæ

nec sperant in eum. Est virgo vel nupta paupercula, quæ tamen videri talis non vult; ut igitur sibi alimoniam paret, obsequiis Veneris se mancipat, & proficitur impudicitiam. Non sustinet Dominum. Est alius, qui victu gaudet commodo, sed malè parato. Ille tamen malos quæstus neutiquam averfatus: Si velim, inquit, quadram ungere, hoc lucrum non debeo spernere. Non sustinet Dominum. Quàm multi necessitate aliquâ vel tentatione graviore urgente ad remedia properantes non concessa: Nihil agimus, aiunt, nisi sic agimus. Nec isti sustinent Dominum. Quàm multi qui opimis inhiant donariis, <sup>a</sup> dicunt & scribunt nec dicenda, nec scribenda. Planè hiantes corui. Sed hos deludet Deus; inanissimâ spe suâ frustrabuntur, votis excident, vacui redibunt piscatores, quia non sustinuerunt Dominum. Universi autem, qui sustinent illum, non confundentur.

Fuit, qui plurimum auri expenderet in largitiones, obtinendo, quod ambierat, officio. Sed pisces & hamum & escam simul rapuerunt. Ita ille pecuniam perdidit, & officium non acquisivit. <sup>a</sup> Confundantur omnes iniqua agentes supervacue. <sup>b</sup> Curio vitiosus famulam domi aluerat non bonæ famæ. Huic episcopus graviter præcepit, aut feminam domo exigeret, aut curiam meliori

<sup>a</sup> Zählen auff faiste Brocken.

<sup>b</sup> Narrat hoc Leonard. Lauredanus in *storia morali*, mihi pag. 250.

<sup>c</sup> Psal. 24. vers.

cederet, A  
par, parciã p  
Et illam & i  
em suam car  
rimum culinam  
eniqua agens  
e inter gemin  
Sunt innum  
di lux satis  
c. Atque hin  
d suavioris pa  
Cupiditates na  
fi t, & vehemen  
garvi pusuler  
et, magis etia  
tr iniqua agens  
narum labes o  
hites corvos de  
At verò spes e  
quam indota  
ditur Ad ha  
et potissimum  
ant.

timum: De  
sto indefinen  
ximè præsent  
t, cum in tenta  
sus. Neque o  
l sunt, qui pom  
cum festatio e  
sz succumben  
etundi eum &

Est virgo vel  
videri talis non  
in parer, ob  
& profitetur  
Dominum. Est  
modo, sed ma  
quasius neut  
uit, quadram  
tbeo spernere  
Quam multi n  
ne graviori n  
s non concess  
sic agimus. N  
Quam mult  
a dicunt & se  
enda. Plane h  
Deus; inan  
otis excident  
ia non sustin  
ntem, qui su

auti expendit in  
quod ambierat  
inum & escan  
ecuniam perdit  
it. a Confun  
supervacuè. b  
i alucrat non  
raviter præcep  
et, aut curia

brocken.

*d. Laureolans*

liori cederet. At parochus planè fatuus: Ego,  
aiebar, paræciâ potiùs carebo, quàm femi-  
nâ. Et illam & istam perdidit. Nam mulier  
in rem suam cata, cùm cerneret frigere iam  
nimium culinam, vltro aufugit. Confusus  
est iniqua agens superuacue. Hoc prorsus  
est inter geminum sedile humi corruere.  
Sunt innumeri, qui peccent, vt cupi-  
ditati suæ satisfaciant oblectatione pec-  
cati. Atque hinc quietis aliquid sperant,  
& suavioris pausæ. Errant gravissimè.  
Cupiditates namque tantò irritiores  
sunt, & vehementiores, quò plus eis indul-  
getur: vti purulenta scabies, quò magis fri-  
catur, magis etiam exasperatur. Confundi-  
tur iniqua agens supervacue. Hæc omnium  
noxarum labes est, fallere, contaminare,  
hiantes coruos deludere, in præcipitium da-  
re. At verò spes omnis & fiducia in Deum  
nunquam indotata, nunquam sine munere  
dimittitur. Ad hanc in Deum fiduciam tria  
sunt potissimum, quæ humanam mentem  
erigant.

### 6. III.

Primum: Deus nos oculo pervigili & In-  
 sopito indefinenter aspicit; tum verò quàm  
 maximè præsentem se spectatorem exhi-  
 bet, cùm in tentationibus luctamur & resi-  
 stimus. Neque otiosus est spectator, qua-  
 les sunt, qui pomeridianum palæstræ specta-  
 culum sestertio emunt, qui pugili seu palæ-  
 stritz succumbenti subvenire non possunt;  
 contundi cum & vulnerari, vinci & solo af-

12/20/90 M 311 Rigi

fligi sinunt : hoc illis videre volupe est. Non ita Deus. Sed, quod Hanani vates regi Asa ingerit : Oculi Domini contemplantur universam terram, & præbent fortitudinem his, qui corde perfectio credunt in eum : Quia habuisti fiduciam in rege Syriæ, & non in Domino Deo tuo, idcirco evasit Syriæ regis exercitus de manu tuâ. Deus athletas suos dum spectat, juvat.

Alterum : De Dei honore, non solum de nostrâ salute agitur, cum tentamur. Quod Basiliius affirmans : Diaboli odium, inquit, & insaturabilis furor adversus homines tum imprimis ac præcipue contra Deum sævit. Deus illum præcipitavit celo. Sed quia is Deo nocere non potest, omnem iram effundit in hominem Dei effigiem. Hæc ira indoles est, cum iracundus illum, quem odio Variniano insequitur, non potest lædere, detractam alicunde illius imaginem pungit, eradit, lacerat, conculcat. Perinde si dicat : Ita ipsum hominem tractarem, si eo potiri possem. Ipsius igitur effigies luat, quæ non luit tergum. Haud aliter diabolus : Mea inquit, indignatio, cum maximè adversus Deum est : sed quia ille nimium à me remotus est, huc adsis tu homo ; ejus imago es ; te conspuam, in te meas ejaculabor sagittas, cum primum hostem meum ferite non possum.

Quando igitur in tentatione non nostrâ tantum salus, sed & Dei honor in discrimen & periculum vocatur, ita resistamus

tenta-

entatori, ut  
item, sed &  
cerimè. Hin  
um, quàm ve  
um, ne hono  
Tertium : Q  
ppugnando h  
abuenus qui  
curam in D  
seret certissi  
toder; huic b  
t per homine  
on modò ne  
oportemus fa  
Deus non dee  
oris & poten  
pes & Reges  
ansâ in nece  
non facillè de  
Mardocheum  
his laborant  
lequis servi  
imū ac po  
um cetera  
sem evehend  
fissimò sui ca  
non destituer  
imus adjutor  
æcipue spect  
im nos genti  
orde nostro,  
Et enim univer  
non confunder  
pauperi; adju

tentatori, ut non nostram tantummodò salutem, sed & Dei honorem propugnemus acerrimè. Hinc potius vel centies moriendum, quàm vel semel tentationi consentiendum, ne honor Dei nostrâ ignaviâ violetur.

Tertium: Quandoquidem ergo diabolus oppugnando homines, Deum impugnat, ne dubitemus quidquam de divinis subsidiis; securam in Deo fiduciam locemus, opem is feret certissimam; neque enim jus suum proderit; huic bello, quo diabolus ipsum petit per hominem, eas præstabit suppetias, ut non modò non vincamur, sed victoriam reportemus facilem & lætam. Sux causæ Deus non deerit. Dominus exercituum sat fortis & potens est protector Solent Principes & Reges, si famulum fidelem sui causâ in necessitate constitutum videant, non faciliè desertum ire. Sic Assuerus rex Mardochæum in extremo discrimine cum suis laborantem, quòd regis domui fidis obsequiis serviisset, contra adversarium acerrimum ac potentissimum defendit, Amannum cetera charissimum in editam crucem evehendo præcipitavit. Ita Deus certissimò sui causâ laborantes suis subsidiis non destituet: auxilio suis veniet potentissimus adjutor. Ad ipsius enim honorem præcipuè spectat hoc bellum, quod adversum nos geritur. Ergo fidamus Deo ex toto corde nostro, in omni tentatione nostrâ. Etenim universi, qui sustinent Dominum, non confundentur. Fiet Dominus refugium pauperi; adjutor in opportunitatibus, in

268 PALÆSTRA CHRIST.

tribulatione. Ergo sperent in te, qui noverunt nomen tuum, quoniam non dereliquisti quærentes te. <sup>a</sup> A magnâ in Deum fiduciâ pēdet omnis hæc victoria. Cum Deo audere principium est victoriæ. Iuvante Deo gigantem stygium vel puer sternit. Freta Deo virtus vincit omnia.

<sup>a</sup> Psal. 9. v. 10. & 11.

CAPVT VI.

*Sextus resistendi modus.*

TENTATIONVM ORIGINES  
EXPLORARE.

**N**emo vnquam potuit tam vero nomine appellari Proteus aut Vertumnus, quàm teneator diabolus. Proteus, seu Vertumnus, ut somniabāt prisci, in omnes, quas voluit, formas sese induit. Sathanas omni Vertumno, Proteoꝝque omni mutabilior in omnigenam speciem se variat.

— *formas sibi aptus in omnes.* <sup>a</sup>

Huic amabilem sese, illi formidabilem; huic formosum, isti deformem; huic blandum alteri terrificum exhibet; huic dulcem, illi acedulam, alii mixtam præbet potiunculam: & durus & mollis est, prout affectum esse novit, eum quem decipere conatur. Huic offert

<sup>a</sup> Ovid. metamorph. l. 14. propius finem, mihi pag. 193.

P A R

offert subsidium, aliud, aliud. His periturbationibus, aliis utitur, quemque orituris erunt, as onustas, gula quibusdum, afflicto, mutam regna perambrosius, verbis, ostendit, ave, ne casipatientibus, tetenderat, ueum gula, ambitionis principis oblatamque omni resistendi modum. Tentationem dissertam <sup>a</sup> Ambrosius, s. mihi pag.

Deus olim equi, quod est Moyses: Viram in terram, ita ut fuisse è Mo-

<sup>a</sup> Exodi c.

offert subsidium ad scandendum, illi ad nandandum, alii ad volandum, isti ad reptandum. His pennas pavoninas, istis gruum aut struthionum plumas, illis gallinaceorum jubaras, aliis upuparum cristas imponit, prout quemque ornatu plumatili scit delectari. Plurimis crumenas saturas, innumeris patinas onustas, cantharos plenos, coronata pocula, quibusdam etiam dulcissimum ingerit suffium, mutabilior omni Protheo. Ipsa etiam regna pollicetur. Elevat enim, inquit, Ambrosius, & extollit mentem suasoriis verbis, ostendit omnia terrarum regna. Ibi tu cave, ne capiaris præterlabentibus & non manentibus, in quibus magna tentatio est. Tetenderat Christo diabolus primum laqueum gulæ, secundum jactantiæ, tertium ambitionis & avaritiæ. *a* Tu ergo Vigila, Principiis obsta; Tu Ora & Repugna, Fiduciamque omnem in Deo colloca: de his resistendi modis jam dictum. Addimus sextum. Tentationum origines explora: de quo jam differendum.

*a* Ambros. tom. 4. l. 1. de Cain & Abel, c. 3. mihi pag. 117.

§. I.

Deus olim interrogans Moysen: Quid est, inquit, quod tenes in manu tuâ? Respondit Moyses: Virga. Cui Deus iterum: Projice eam in terram. Projecit, & versa est in columbrum, ita ut fugeret Moyses. *a* Hic queri potuisset è Mose: Cur tuum ipse scorpionem

M 3

fugis?

*a* Exodi c. 4. v. 2. & 3.



fugis? Respondisset Moyses utique: Putabam me baculum gestare manu, sed ut video, coluber est, quem nemo non fugit. Quid esse censeris, ô mortales, res creatas omnes, præcipuè illas, quas Mundus velut aurea idola colit? Quid omnes Mundi voluptates, quid magni nominis amplitudo, & omnes honorum gradus, quid montes aurei & thelauri universi? Humanæ vitæ baculus sunt ista, inquit, his fulcimur, his nitimur; absque his vivere supplicium est. Inter vivos numeramus, & à nemine honorari mors est. Inter homines agere, & ab omni delectatione ac voluptate arceri tartarum est. Aurâ vesci, & omni pecuniâ destitui, vivi hominis sepultura est. Pecunia rerum omnium domina cibum, potum, vestitum, domum, cuncta vitæ subsidia suppeditat. Planè baculus vitæ, necessarius tam paci quàm militiæ; ubi non est pecunia, ibi non est vita. Sed, ô boni homines, proficite, obsecro, hunc vitæ baculum in terram, seriôque cogitate istud: Cùm nos sepulchrum hæuserit, quid pecunia omnis proderit? Jam versa est in colubum virga; fugite, fugite.

Hic Epictetus salubre monitum subjiciens: Unaquæque res, ait, duas habet ansas: unam tolerabilem, alteram intolerabilem. Si frater injuriam fecerit, non eâ prehendere, quâ facit injuriam: ea enim ejus ansa est intolerabilis. Sed illinc potiùs: esse fratrem, esse unâ educatum, sic prehendes eum, quâ est tolerabilis.

Res

a Epict. c. 65. Enchir. mihi pag. 74. editione minoris formæ, pag. 103.

P  
Res sanè  
& incom  
honor, cet  
bus appreh  
intolerabil  
tem confid  
ut grande  
vitz præsid  
mum bacul  
fœdè comb  
tangenda; s  
spicias, ut  
tum, quo di  
jam non v  
coluber vi  
Divina pag  
odium fact  
mabas hon  
bus inspie  
quis es, non  
hoc jucund  
gratissimu  
grande ani  
dulce toxi  
Sapiens  
phus: Sing  
lectant, vel  
mento cont  
à minutissi  
diligere: na  
tis Si filio  
diligentiam  
Consilium

a Sap. c. 14.

PARS III. CAP. VI. 271

Res sanè qualibet suum, & commodum & incommodum habet. Aurum, voluptas, honor, ceteraque rerum conditarum, duabus apprehendi possunt ansis, tolerabili & intolerabili. Si honorem, aurum, voluptatem consideres, solum ut corporis bonum, ut grande emolumentum, ut suavissimum vitæ præsidium, ut pictum, & elegantissimum baculum, cave, mi Christiane, manus foedè combures; hæc ansa candens est, non tangenda; si autem illa omnia penitus inspicias, ut tentationis materiam & fomentum, quo diabolus incautos agit in ruinam, jam non venustus baculus, sed venenatus coluber videbitur; fugies illum, si sapiens. Divinæ paginæ attestantur: Creaturæ Dei in odium factæ sunt, & in tentationem animabus hominum, & in muscipulam pedibus insipientium. *a* Cogita, quæso, quisquis es, non istud tantum; hoc mihi suave, hoc jucundum, hoc volupe, hoc corpori gratissimum est: sed unà etiam cogita, hoc grande animi malum, tentationis fomes, dulcè toxicum est, inescat ut occidat.

Sapiens ille, quem dixi, à Stoà philosophus: Singulis in rebus, inquit, quæ vel delectant, vel usui serviunt, vel diliguntur, memento considerare, cujusmodi sint, exorsus à minutissimis. Si ollam diligis, te ollam diligere: nam eâ confractâ non perturbaberis. Si filiolum aut uxorem; hominem à te diligere: nam eo mortuo non perturbaberis. *b* Consilium saluberrimum. Ita prorsus, si

N 4

ceream

*a* Sap. c. 14. v. 11. *b* Epict. in Enc. c. 8. m. p. 17.

ceream icunculam, si crystallinum vitrum, si scutellam porcellanam & ames, memento hunc amorem tuum ictu, allisu, lapsuque unico confringi; ita vestem furto subduci, habitationem & domum charam incendio consumi, hominum charissimos tam facile mori, quàm vitrum frangi posse. Hoc igitur cogitatione tibi met depinge: Istud quod delectat, quod diligo, duas habet ansas, una bonum corporis, altera malum animi monstrat; priorem ansam cave tangas: urit, tanges alteram, quæ pericula & tentationes prodat. Eò Siracides monet: Communionem mortis scito: quoniam in medio laqueorum ingredieris. *b* Ideo cùm tibi spes lucelli affulserit, præcipitantem manum contine, tentatio est, laqueus est. Voluptas blandiens invitat? substringe cupiditatem; meræ fraudes & insidiæ sunt. Arridens honor titillat? cautissimus incede, & muscipulam cave.

Ignorantia horum multa millia hominum miserrimè seducit, qui tentationis escam ab unâ solùm parte aspicientes: Hoc lucrosum est, ajunt, hoc jucundum, hoc honorificum: mox igitur illud obviis ulnis acceptemus. Ratiocinatio pessima. Rem ab alterâ etiam parte considera, & tentatoris dolum tentationisquæ periculum manifestè deprehendes: si inescari te pateris, jam vorasti hamum, non ampliùs tuus es, jam captus es.

## 6. II. Phara-

*a* De porcellanis Guido Pancirollus tom. 2. Memorabilium, tit. 2. mihi pag. 141.

*b* Eccli. 5. 9. v. 20.

Phar  
ut iis c  
chellos  
tiar & Su  
gluti; ex  
vique se  
multus  
inaurat  
pit. Ita  
Iacobare  
sequitur  
inescavi  
clinaver  
minera  
potia in  
liis attu  
runt ju  
- Rex l  
dentiâ &  
cpluit, &  
cavitâ  
nis tent  
tus ocu  
roaremp  
explend  
est palat  
Ionadab  
qui non

a Pile  
b Cr.  
c. 1. A

§. II.

Pharmacopola ita inaurant catapotia, a ut iis conspectis dicas: En aureolos pulchellos globulos, quis illos non avidè glutiat? Sume igitur, & dentibus commole ac gluti, experieris illorum dulcedinem, brevique senties, quantum molestiarum & tumultus in ventre moveant. Ita diabolus inaurat ea, quæ doctis dictis consuadere cupit. Ita venenatam escam sed voluptatis saccharo sparsam alloquiis blandissimis prosequitur. b Ita Samuelis filios munera inescavit, quod Regum fasti testantur: Declinaverunt post avaritiam, acceperuntque munera, & perverterunt iudicium. c En catapotia inaurata, quæ senis optimi duobus filiis attulerunt mortem. Nam illi praverterunt iudicium donariis corrupti.

Rex sapiens & sanctus David, qui prudentiâ & sanctimoniâ reges omnes antecessit, suos tamen liberos non optimè educavit. Illustre huius specimen Amnon juvenis tentatione carnis turpissimè inflammatus oculos adiecit ad sororem suam Thamar. Hem, quàm insolens tentatio! Ad explendas cupiditates nequissimas nactus est palatinum famulum valde opportunum, Jonadabum hominem ex affe nebulonem: qui non tantum non dissuasit facinus, sed

129

M 5

cjus

a Pilulas.

b Ex. schwaiges einem ein.

c. 1. Reg. 6. 8. v. 31

274 PALÆSTRA CHRIST.

ejus exequendi modum docuit. O regie sanguis, ô juvenis inconsideratissime hæc catapotia sunt inaurata, brevî senties amarorem, & quidem letiferum. Ita prorsus evenit: nam patrato jam flagitio eam ipsam sororem suam Thamarem, quod regis fastis credimus, Exosam habuit odio magno nimis, ita ut majus esset odium, quo oderat eam, amore quo antè dilexerat. *a* O pilulas nimium amaras! Ipse Amnon ob scelus istud in mensâ fratris Absalonis jam temulentus est confossus. O bolos nimium acerbos! Videte quid effrenatz possint libidines; En seriem malorum tristissimam, tentationibus obsequi. Si Amnon credidisset esse tentationem, cavisset.

Adonias equè Davidis filius, Amnonis frater germanus, sacrificium & à sacrificio convivium instituit opulentissimum, ad quod omnes fratres suos, & belli duces invitavit, Salomonem solum præterit, idque suasu & impulsu tentationis pessumz. *O* Adonia, ô nimium ambitiose juvenis, hanc, obsecro, ambitiosissimam temeritatem cohibe, quidquid enim speciosi nominis prætexueris culpæ, acerbato fato audaciam hanc lues; catapotia sunt inaurata, ne te fallant, brevî ea senties amarissima. Nihilominus quod cœpit, audere perseveravit. Dissimulata res est ad id temporis, miniatula tamen facinoræ oppressa *b* est. Sed Adonias insuper

*a* 2. Reg. c. 13. v. 15.

*b* Man hats in ein rothes Wärclein geschnitten.

P  
per, cū  
ad clavu  
formos  
David n  
multo p  
ror. Inic  
agi. Ego  
rem vide  
hi diade  
tur? Ho  
succes  
reliquis  
sis, ô ni  
dum. Hi  
actum d  
aurum.  
suboluit  
postulas  
stula ei  
nias Eo  
Sic Al  
nie vater  
adeo vel  
ea prop  
nis eran  
tur Abs  
dens &  
non per  
cienter  
tur, aut  
longe al  
bè statu  
mini no

per, cùm minor natu frater Salomon jam ad clavum sederet rex, in conjugem petivit formosissimam puellam Abisag, quæ patri David ministraverat. Tentatio speciosa, sed multò pessima; sub auro letalis latuit amator. Iniquum Adoniæ visum est, sic secum agi. Ego, aiebat, natu grãdior fratrem minorem videam regali folio residentem, ita mihi diadema & sceptrum è manibus rapiantur? Hoc igitur conjugium, quod destinavi, successum habeat, velint nolint superi. De reliquis deinceps videbimus. Ne istud ausis, ò nimium projete juvenis, ad audendum. Hoc pharmacum auro vestitum fallit; actum de virâ, si glutieris insidiosum hoc aurum. Hoc profectò Salomoni exactissimè suboluit, ideo Bersabeæ matri dixit: Quare postulas Abisag Sunamitidem Adoniæ? postula ei & regnum, & Hodie occidetur Adonias. Eoque die occisus est.

Sic Absalon ejusdem parentis filius, juvenis vaser & nequam, ambitione plenus, non adeò vesana consilia videbatur coquere, sed ea propius inspecta, superbissimæ tentationis erant machinamenta. Sic argumentabatur Absalon: Pater meus rex admodum prudens & magni consilii est, sed consilium non perinde consequuntur facta; prospicienter decernit, sed decreta non exequitur, aut lentissimè: Ego si rerum potiar, longè aliter Reipublica me impendam; pòbè statuta serio molimine prosequar, ut nemini non consultum sit. En pharmacum & verè

## 276 PALÆSTRA CHRIST.

verè venenum, sed auro tectum. Abstine, quisquis es, abstine his talibus catapotis; mors iis sese decentissimè abscondit. Absalon suismet consiliis irretitus, demum miserabile ac vivū funus, cæli terræque odium, pependit in quercu, suis capillis velut laqueis innexus, & tribus Joabi lanceis confossus, spiritum extremum infelici arbori suspendiarius infelicissimus impendit. Sua ipse consilia horruisset Absalon, si ea diaboli tentatoris credidisset esse merissima vasaframenta. Ita temptationibus plena sunt omnia. Scito igitur, quia in medio laqueorum ingrederis. Optimè dixit Bernardus: Minus semper malitia palàm nocuit; nec unquam bonus, nisi boni simulatione deceptus est. a

a Bern. serm. 66. in Cant. initio, mihi pag. 993.

## §. III.

Noluit Christus in panes mutare saxa, noluit è fastigio templi se demittere, oblata regna Mundi noluit admittere; scivit non suæ fami, nec honori suo id suaderi, temptationem aureis scripturæ dictis velatam, paribus effatis repulit. Ita nos erudiit, omnia in utramque partem libranda, utramque rerum ansam examinandam, sed unam demumprehendendam. Una rei ansa est: Hoc auctoritatem conciliat, hoc crumenam auger, hoc mihi voluptatem creat. Hæc ansa prima est pessima, planè non tangenda. Altera est: Attende tibi, mera hic latet tentatio,



tio; nisi pedem figas cautissimum, capieris: Creaturæ Dei factæ sunt in odium & in tentationem animabus hominum. Quisquis ea, quæ alliciunt, ab utrâque hac parte inspicit, hunc tentator non faciliè decipit nisi volentem.

Subinde herus aut hera studio strophiorum, aut chirothecas, aut pecuniæ aliquid neglectim spargunt, ut isto experimenti genere discant, quàm fideles in suâ domo famulos aut famulas alant. Hamus est escæ tentus; experimentum & tentatio est, non fortuna, bona invenire talia. Si ancilla aut servus vel leviter sapiat, diceret: tam fatuus non sum, ut ad ista meas ego manus comburam. Hic cerno muscipulam; non ingredior, quidquid hoc lintei vel auri sit, non clepo. Ad experiendam fidem meam hæc sparsa sunt. Non tango insidiosam hanc picem. Sed hero potius aut heræ actutum id indico. Ita mediastinus vel focaria caver, & à furto sibi temperat, quia tentationem esse non ignorat. At verò servus vecors & stultus, si pecuniæ sit avidus, ubi ubi invenerit propitiâ fortunam, rapit; ita strophium, aut nummos, aut vinum inventum mox abdit, sed ita se furem prodit. His enim vestigiis deprehenditur, quàm homo nullius fidei, & promptæ furacitatis sit. Hinc illi nihil nisi probè clausum & obseratum committitur, quia pessimum dedit specimen in tentamento.

Hoc ipsum nos omnes ac singuli assidue cogitemus: Cave tibi; tentaris. Attende, medius

278 PALÆSTRA CHRIST.

medius laqueorum ingrederis; Attende. Ubique & in rebus pæne omnibus tentationes gliscunt. Exemplis vicinissimis rem monstramus.

Accumbimus mensam, appetentia & fames stimulant, cibi sapiunt, palato potus insigniter respondet, humanissima ad edendum hortatiuncula accedunt. En blanda quidem sed potentissima tentatio. Quàm prorsum hic Temperantia metas transilire. Attende igitur, & cave; alioqui ceriò vincêris, & comedendo ac bibendo transilies metam. Ita cùm pecunias quotidie tractemus, præsentissima temper est tentatio ad pecuniarum amorem inobservabili trahens fallaciâ. Et quoties nos ac nostra laudantur? Mera est tentatio, quæ hominem sui amore ac pretio teatissimè fallit. Scito igitur communionem mortis, scito plurimum amaroris teterrimi his inauratis globulis tegi, scito tentationum laqueos nusquam non oppanfos Tu igitur tentationum origines explora, & faciliè invenies, quod à carne oritur, in carnem desinere; quod à superbiâ incipit, in superbiam finire; invidiae semen in invidiam excrecere; ambitionis lolium in ambitiosam stirpem surgere; avaritiæ vepres in avaritiam propagari: quale ovum, talis & pullus, quale semen, talis & seges; Quævis autem tentatio tantò periculosior, quantò ignotior. Diabolus enim non tantum se transfigurat in Angelum lucis, sed in ipsam meridianam lucem. At Deus pro-

rectior

2. Cor. 4. 11. v. 14.

testor suos à sagittâ volante in die, à negotio perambulante in tenebris, ab incurſu & dæmonio meridiano liberat. a Meridianus dæmon est, qui molliſſimo acceſſu ſubdubitantem animat ad frontem perfricandam: Quid hæres, aut quid metuis? viâ rectâ graderis, nec malis rationibus niteris; audacter perge Non est, quod formides; feliciter ſuccedent omnia. En meridianum ex orco Angelum. Sunt fures hoſoerici ſplendidè veſtiti, quos nihil minùs eſſe ſuſpiceris, quàm exercitatos è Mercurii familiâ diſtarios, b donec crumena ſecta deprehendatur in manu furtivâ. His perſonatis furibus ſimillimus dæmon, Angeli ſplendores induit, familiariffimè accedit, omnem mentitur humanitatem, ſuadet, ratiocinatur, docet, inſtruit, ut quàm occultiffimè decipiat. Cave hunc ſuaſorem, fuge palliatum hunc philoſophum, diſtarius eſt, fur eſt. Fur autem iſte non venit, niſi ut furetur, & maſtet, & perdat. c Hic primum & optimum eſt ſeiſum idemdem commonere: Attende tibi; iſtud eſt tentatio, & hæc ejus origo.

Bernardus primam omnium tentationem oculis ſubjiciens: Quid putamus, inquit, quàm plurimi uſque hodie factum illud graviter dijudicant, & tamen inſipienter imitantur. Indignantur adverſus Adam, quòd obedierit voci uxoris ſux plus quàm Deo:

a Pſal. 90. v. 6.

b Haimbliſche Dieb / die in ein Zimmer gehen/ als ſuechten ſie etwas.

c 1. Jan. c. 10. v. 10.

280 PALÆSTRA CHRIST.

Dei : & ipsi quotidie Evam suam : carnem videlicet audiunt plus quàm Deum. Fratres, si modò præsentem videremus Adam in eo articulo positum : ascendentibus cogitationibus in cor ejus, coartari inter precem uxoris, & præceptum Creatoris : nonne clamaremus adversus illum, dicentes : Cave tibi miser : vide ne feceris, seducta est mulier, non acquiescas ei. Ut quid ergo, quoties apprehendit nos tentatio similis, non persuademus similiter nobis ipsis ? a.

Quando igitur vel levioris noxæ species, & vel sola peccati umbra se prodit, quique sibi ipse dicat : Ego pharmacopola venit cum inauratis catapotis ; fur holosericus, daemon meridianus inserpit ad tentandum : Attende, ac tentationis originem explora. Labori ne parce, modis omnibus resiste. Virtus vera nunquam est otiosa.

a Berni tom. 1. festo die Sanctorum omnium, scilicet : 1. mihi pag. 370.

CAP V T VII.

*Septimus resistendi modus.*

TENTATIONVM ILLECEBRAS VITARE.

Iobus Absalonem in queiru hærentem conto triplici confodit ; diabolus pluri-

mot

P  
mos ro  
adoritur  
fensio.  
cui alii  
negligi  
men no  
& prude  
enim ira  
scitur pe  
ad tuen  
acerba.  
modò m  
bene au  
& judici  
tur tem  
ciat, aju  
mus, fac  
propugn  
Alter  
nihil per  
Offensio  
vivunt  
men in  
ajant, h  
sciant. E  
obtrecta  
fermunc  
hoc con  
dicant,  
trema ve  
nimirum  
tur suas

a Ecce

b B

mos robustâ sed rectâ triplici tentatione adoritur. Prima est sui nominis & famæ defensio. Qui sibi nequam est, ait tentator, cui alii bonus erit? *a* Qui suam ipse famam negligit, in seipsum tyrannus est. Hæc tamen nominis sui tentatio, nisi moderata sit & prudens, in mala non levia impellit. Hinc enim ira, fastus, impatientia, animique nascitur perturbatio. Hinc remedia quærentur ad tuendam famam non legitima, nimis acerba. Hinc simulatè multa fiunt & fictæ, modò mereamur os populi, & apud omnes bene andiamus. Hinc omnia aliorum dicta & iudicia sæpe non ex vano hausta creduntur temeraria: Quis enim omnibus satisfaciat, ajunt, vitæ rationes exponere parati sumus, famamque nostram & ore & manu propugnare.

Altera priori est opposita. Sunt enim qui nihil penitus curent, quidquid de se dicatur. Offensioni sunt, nec adeò pudicè ac sanctè vivunt. Hinc sermones non optimi. Illi tamen inaniter semet solantes: Sinamus, ajunt, homines loqui cùm anseres id nesciant. Rudissimæ plebis proprium est, aliis obtrectare. Quid enim hos malevolorum sermunculos *b* moremur? Hoc nobis utile, hoc commodum, hoc volupe est, jam alii dicant, quod volunt. En & illi & isti ad extrema vergunt, illi nimium, hi nihil curant; nimirum medio gradi difficile. Quivis igitur suas actiones probè inspiciat. Si malæ sint,

*a* Eccli c. 14. v. 6.

*b* Gassenreden.

## 282 PALÆSTRA CHRIST.

sint, tantò magis culpandæ, quantò magis publicæ. Si bonæ sint, considerandum an aliter loquentes, ex ignorantia, simplicitate, nequitia id faciant, quod in aliis vix unquam satis emendabitur.

Tertium Tentamentum est prædestinatio, seu, divina ad æternam vitam electio. Hac tentatione non facîle intricatur, quisquis rationes suas bene composuerit cum Deo, sic enim de se sentit : Ego vasculum è luto sum : quidquid meo figulo placuerit, quidquid ipse de me statuerit, id mihi placebit, siue alto me locare, aut humi affligere me voluerit; in ipsius manu sum testa famia. Et quando hætenus tam copiosis tamque eximiiis à Deo beneficiis ornatus sum, non possum nisi optima quæque ab illo expectare : operi manuum suarum porrige dexteram. a Scio, quòd Deus immensæ miserationis pater eos omnes, qui serio suam ad ipsius voluntatem conformare, itaque ad ipsius arbitrium & vivere & mori cupiunt, non velit, non possit æternæ morti addicere : Atqui ego unicè hoc cupio meam omnem divinæ voluntati subungere. Intellexisti, diabole, hunc syllogismum ? nunc porro gradum refer, & cum tuis sycophantiis discede, Prædestinationis arcanum ego non scrutor. Quid, oro, satanas adversus hunc talem potest ? Præsertim si accedat, quod jam explicaturi sumus; *Tentationum illecebræ vita.* Qui septimus resistendi modus est, de quo nunc plura.

§. I. Ea.

a Iob cap. 14. vers. 15.

§. I.

Parietes ligneos hortis sepiendis, parietes lateritios, domibus claudendis sapius & ubique videre licet, parietes ferreos & chalybeos thesauro custodiendo forsan nunquam vidimus: de hoc tamen Venerius canit:

*Hic murus aheneus esto.*

*Nit conspire sibi, nullâ pallescere culpâ;*

*Ter si resurgat murus aheneus, a*

Verè triplex, aheneus, adamantinus est murus adversus tentationes, & omnia eorum irritamenta; *Nunquam otiosi*. Bona conscientia sanè robustissima, non tamen à tentationibus secunda est: at verò semper esse occupatum, à laboribus honestis nunquam feriari, triplex aheneus, ter resurgens murus est. Priscorum Patrum nostra est paromia. Occupatus ab uno diabolo, otiosus à mille vellicatur, trahitur, tentatur. Qui non laborat, sine muto est, diabolorum ludibriis expositus.

Putem ego, si Antistes, si Decanus, si Rector, si Guardianus in suo quisque cœnobio aut collegio rem bene geri velit, hoc modis omnibus agendum illis, ut sui omnes semper sint occupati, nec unquam vel horulæ parte otientur. Si istud impetraverint, in ceteris omnibus religiosa disciplina non ægrè sancietur. Ubi feriæ & cessatio, ubi desidria & iners otium, ibi claudicant illa omnia,

a Horatius l. 1. epist. ep. 1. ad Maecenasem, & l. 3. Odarum odâ 3.



omnia, labat disciplina, languent studia, silentium exulat, perstrepunt colloquia, vigent symposia, somnus imperat, diabolus triumphat, ferè nusquam res bene geritur, cum nihil agitur. Sanctus Ignatius Lojola, legem quadragesimam quartam hanc scripsit: Omnes, quamdiu corpore bene valent, in spiritualibus vel exterioribus rebus habeant, in quo occupentur, ne otium malorum omnium origo, quoad ejus fieri possit, domi nostræ locum habeat. <sup>a</sup> Quemadmodum homo contagiosus peste infectus, ulceribus, chironis ac pestiferis plenus, in nullum domus angulum admittitur, ne lues propagetur; ita otium pestis ipsissima, contagio foedissima nullo ædium hypocausto, non conclavi, nullo cubiculo, non culina, non stabulo, non ambulacro ullo recipiatur; nihil loci reperiat; ex omnibus undique angulis eliminatum & proscriptum sit; nusquam unquam totâ domo inveniatur ullus, qui sibi permissum putet ex toto feriari. A primo diei exordio ad usque postremam clausulam <sup>b</sup> labor continuus omnes occupet. Sed nunquid semel iterumque de die licebit respirare? Ita, licebit; sed hæc ipsa respiratio non penitus sit otiosa, suas & illa tam loquendi quàm agendi leges habeat. Otium, origo, seminarium, lerna malorum omnium. Otium vita, & multa simul jugulasti. Sed quid ego de Antistitibus, Decanis, Guar-

<sup>a</sup> Reg. Summarii 44.

<sup>b</sup> Ab horâ quartâ matutinâ ad noctis nonam.

Guardianis, Rectoribus hic dicam. Deus ipse summè sollicitus est, & pæne hoc unum fatagit, ut nos amantes otii mortales variis laboribus distineat, ne certatim defluamus ad vitia. Hinc multa millia hominum egestate premit, ut ad labores adigat. Vis esse labora. Quod si tot egenorum millibus in parato esset victus & vestitus, laborem & opus fugerent, libidines sectarentur. Ideo & divitibus ac opulentis suos Deus ingerit labores. Varie illos exercent lites, non raro turbulenta fatigant negotia, rationes rei familiaris & sumptuum inspiciendæ, æ otiosum, nummi vacui exercendi, a pecunia fenori locanda, villæ suburbanæ & prædia lustranda, domestici gubernandi, liberi operosè curandi. Quia tamen labores isti opulentiorum sæpe non sunt catenati, nec enim in pistrino assiduè molunt; ideo has ipsas à labore cessationes & inducias diversis Deus occupat ærumnis. At pauperes, quia ferè semper in opere sunt, plerumque tam permolestis miseriis non urgentur. Malum eorum maximum paupertas, quam illi tamen ut rem necessariam jamque insuper assuetam non adeò acerbè sentiunt, ut divites ad egestatem devoluti. Ita Deus omnia molitur, ut palam & ligonem manibus nostris inserat, nòsque adigat ad fodiendum. Velimus, nolimus, fodiendum est. Ad laborem nascimur, perinde ut avis ad volatum. <sup>b</sup> In sudore vultus nostri vescimur pa-

ne no-

a Das Geld anlegen.

b Job. c. 3. v. 7.

ne nostro, & nec enim aliter possumus. Quisquis oblectatur, & illud pigri curato-  
ris exulat: Fodere non valeo. Perinde lo-  
quitur, ac si dicat: Vincere non valeo. Nam  
obseruimus sedulò, an non plerunque ve-  
rum sit: Ideo tentatus, quia non occupatus.  
Mille diaboli otiosum vellicant, trahunt,  
exagitant, & ad prava stimulant; laborio-  
sum unicus, & velut jam exarmatus. Hinc  
cum Hieronymo præcipiebant præsci. Nun-  
quam non occupatum diabolus te inueniat.

Ita Dei, liceat sic loqui, primaria est cu-  
ra, nos ad opus ducere, & semper tenere  
occupatos. Ubi sedulus quis est magnæquæ  
operæ, ac laborem perpetuat, ibi Deus quasi  
sine curâ est.

a Gen. c. 3. v. 19.

6. II.

Degebat in sacro Parthenone Euphrasia &  
maximæ sed occultæ sanctitatis Virgo.  
Hanc diabolus, quia omnium erat demissis-  
sima, extremè oderat, & modis omnibus,  
quibus licuit, dies noctesque infestabat.  
Die quadam Euphrasia, dum hauriret  
aquam, præceps in puteum delapsa est, sed  
casu innoxio: nam fune situlæ prehensio  
suppetias inclamavit. Ad clamantis vocem  
accurrerunt ceteræ, & extraxerunt occulta  
vi dejectam. Illa verò jam extra puteum fa-  
miliariter subridens: Vivit Christus meus,  
ait, quia non me vinctes diabo, neque cedo  
tibi. Hactenus unam tantummodò hydriam

culinæ

a Alii, Euphrasia.

P A  
culinæ d  
plicabo,  
xit, fecit  
lus ubi l  
augetur.  
Beatus, c  
creditor:  
quando:  
tus ad l  
cedo tibi  
nus labo  
eum imp  
superi ju  
nes tent  
Quemad  
cebratur  
quæ ama  
confitua  
ptatem,  
ri lambe  
cenda; pr  
Cartha  
nibal, vi  
manu &  
nas vires  
Roma te  
esser Han  
colissim  
didit. Qu  
gunt, Ha  
domitun  
a Vita S.  
b Post T  
post Cann

culinx detuli: verum ex isto die laborem duplicabo, & posthac deferam duas. Quod dixit, fecit. <sup>a</sup> Oleum & operam perdit diabolus ubi labor non tantum non minuitur, sed augetur. Labores multi tentationes paucæ. Beatus, quem ipse labor, velut importunus creditor locis omnibus compellat: Heus tu, quando absolves pensum? Nomina exacturus adsum. Hæc pro se quisque dixerit: Non cedo tibi, diabole; non vinces me. Si hæcenus labori horam unam impendi, imposterum impendam duas. Ita faciam; ita me superi juvent. Sicut autem otium, ita omnes tentationum illecebræ sunt fugiendæ. Quemadmodum verò vitiorum, sic & illecebrarum ad illa discrimen est. Sunt vitia, quæ amarorem & nauseam propinant, hæc conflictu superanda. Sunt alia, quæ voluptatem, & nescio, quid mellis atque sacchari lambendum oggerunt: hæc fugâ sunt vincenda; procul abesse, optimū hæc remedium.

Carthaginiensium bellicus Imperator Hannibal, vir magni animi, singularis solertia, manu & consilio fortis ac bellicosus Romanas vires non unâ fregit victoriâ. Fuit, cum Roma tota tremere, tâquam ad portas jam esset Hannibal. <sup>b</sup> Sed demum dux iste bellicosissimus miserè seipsum exarmavit & perdidit. Quod Annæus ingemiscens: Una, inquit, Hannibalem hiberna solverunt, & indomitum illum nivibus atque alpibus vi-

**FUIT**

<sup>a</sup> Vita S. Euphrasia, c. 21. apud Ros. l. 1 p. 356.

<sup>b</sup> Post Trebianam, Thrasumenam, & maximè post Cannensem Romanorum cladem.

rum enervarunt fomenta Campaniæ. Armis vicit, vitis victus est. Nobis quoque militandum est, & quidem genere militiæ, quo nunquam quies, nunquam orium datur. Debellandæ sunt imprimis voluptates, quæ, ut vides, sæva quoque ad se ingenia rapuerunt. Si quis sibi proposuerit, quantum operis aggressus sit, sciet nihil delicatè, nihil mollior esse faciendum. Id agere debemus, ut irritamenta vitiorum quàm longissimè profugiamus. Indurandus est animus, & à blandimentis voluptatum quàm longissimè abstrahendus *a*.

Hebræus psalter canit: Rex virtutum dilecti, dilecti. *b*. Chaldaus interpres cum Hieronymo: Reges exercituum, inquit, fortissimi ac potentissimi cedent ac subdentur ditioni ejus, qui est dilectissimus Deo. Sunt, qui legendum censeant: *c* Reges exercituum fugerunt, fugerunt, hoc est robustissimi & ab omni virtute instructissimi valde fugerunt vel minimas tentationum illecebras. Rex iste David ejus rei specimen præbens: Deus, qui præcinxit me virtute, inquit, qui docet manus meas ad prælium. Et posuisti ut arcum zreū brachia mea. Videte regem David pectore leonino ferreum, adamantinum virum. Nihilominus adjungit: Qui perfecit pedes meos tanquam cervorum. *d* Quorsum, obsecro, vires tam inauditiæ videntur frustra.

*a* Seneca epist. 51. initio mihi p. 468.

*b* Ps. 67. v. 13. *c* Hebræa hic mysteria non excutimus. Inter alios videri potest Iacobus Tiranus in hunc locum. *c* Ps. 17. v. 33. 34. 35.

Est qui diuersi loci genium ita calleat, ut possit dicere: hic plerumque aliis detrahatur, & maledicatur, hic litigatur, hic ludatur, hic potatur, hic amores & colloquia pessima feruntur, hic chori agitantur, hic lasciuia mores deceduntur, hic nihil boni fit. Fuge hinc igitur dyolce huius, fuge has charybides & scyllas, fuge loca naufragiis tam infamia, fuge societates & amicitias tam periculosas, tam noxas. Castissimus Ioseph Egypti Princeps cor habuit leoninum, sed ocuinos pedes, libidinis illecebras fugit. Ambrosius hoc

ego PALÆSTR'A CHRISTI.

fugæ genus modis omnibus consuadens: Persequuntur nos, inquit, peccatorum illecebræ, persequitur libido. Sed tu fuge, tanquam sariolam dominam, quæ si comprehenderit, nec diem, nec noctem requiescere sinunt, exagitat, incendit, vilit. Iacob fortior in Labano tentatore, quam in Esau persecutore fugiendo fuit. Fugit Elias sæcularem illecebram, & conversionis maculosam contagionem, & impiæ ac pravaricatricis nationis sterilegia: Fugiamus, sicut Loth Sodomitana crimina amplius quam supplicia formidans. Nam monitus ab Angelis de futuro incendio cunctabatur. a Magis enim pius certa scelerum fugit contagia, qui Sodomitanis domum clauit, nec cohabitans, nec cogitans eos, quorum flagitia nesciebat, & opprobria auersabatur, nec fugiens respexit eos, quorum conversationes non desiderabat. Gloriosa hæc fuga est, fugere à facie peccati, b

Hieronymus de suspecto contubernio vitando differens: Quid tibi, ait, necesse habes quotidie aut perire, aut vincere? Quis unquam iuxta viperam securos somnos capit? securius est, perire non posse, quam iuxta periculum non perisisse. c. Orogenes Apostoli monitum illud, Fugite fornicationem, exponens illa fuga, inquit, virtutis est,

a Gen. c. 19. v. 16.

b Ambros. com. 1. l. de Fugâ sæculi, c. 4. m. li. pag. 226. Idem eodem l. c. 16. pag. 234. c. 9.

c. 232. Idem A. 11. 1.

d. Hieron. epist. 47.

P  
tis est  
Ideoque  
refugium  
tibus &  
bus. Ha  
monito  
existima  
& delici  
cipit. R  
nissimum  
mea, t  
Augusti  
tem ac  
turim fi  
at, quod  
inimici  
corus ip  
turtis ip  
mici qui  
est Eccl  
ad turri  
bolica i  
tus & f  
rim? Ne  
corpora  
non iuv  
tione. A  
& intra  
Christu  
teris, cog  
quo fine  
ter. Tale

a Orig  
b Pfa



tis est, ista fuga beatitudinem confert. <sup>a</sup> Ideoque cum psalte regio precamur: Deus refugium nostrum & virtus. <sup>b</sup> Virtus est stantibus & pugnantis; refugium fugientibus. Hæc Hieronymus, quem dixi, commonitione saluberrimam confirmans: Si quis existimat, inquit, posse se versari in deliciis, & deliciarum vitijis non teneri, seipsum decipit. Rex Solymorum David asyllum securissimum non ignorans: Factus es, ait, spes mea, turris fortitudinis à facie inimici. <sup>c</sup> Augustinus ad Dominum IESUM patientem ac morientem velut in securissimam turrim festinans: Hæc est turris fortitudinis, ait, quod cum fugo, non solum vitabo tela inimici, sed etiam in illum, quæ voluero securus ipse iaculabor. Ipse enim Christus est turris: ipse nobis factus est turris à facie inimici, qui est & petra, super quam ædificata est Ecclesia. Cæue, ne feriaris à diabolo: fuge ad turrim. Nunquam te ad illam turrim diabolica iacula secutura sunt: ibi stabis munitus & fixus. Quomodo autem fugies ad turrim? Ne forte quisque in tentatione positus corporaliter quærat turrim istam: & cum eam non inuenierit, fatigetur ac deficiat in tentatione. Ante te est turris: recordare Christum, & intra in turrim. Quomodo recordaris Christum, ut intres in turrim? Quidquid pateris, cogita, quia prior passus est, & cogita, quo fine passus est, ut moreretur, & resurgeret. Tale & tu finem spera, qualis in illo præ-

N 2 cessit,

<sup>a</sup> Orig. hom. 8. in ep. 1 Cor. c. 8.

<sup>b</sup> Psal. 45. v. 2. <sup>c</sup> Psal. 60. v. 4.

## 292 PALÆSTRA CHRIST.

cessit, & intrasti in turrem non consentien-  
do inimico. Si enim consenseris inimico,  
tunc ad te pervenit oppugnantis iaculum  
inimici. Tu potius in illum jaculare tela,  
quibus feriat, quibus vincatur. Quæ sunt  
illa tela? Verba Dei, fides tua, spes ipsa, tua  
bona opera. Non dico, sic esto in illâ turre,  
ut vaces ibi, & sufficiat tibi, ad te hostis Te-  
la, quod non perveniant: age tibi aliquid,  
non cessent manus. Opera bona tua gladii  
sunt interficientes inimicum. a Quisquis  
igitur tentationes cupis vincere, tentatio-  
num illecebras discere fugere. Apertum est  
asylum, in turrem quam monstravi evola.  
Hic vinces fugiendo.

a Aug. tom. 3. in ps. 60. mihi pag. 249. col.  
2. fine.

## CAPVT VIII.

*Octauus & Nonus resistendi  
modus.*

## CORPVS CASTIGARE,

CARNEM IEIUNIIS

EDOMARE.

**H**umanam vitam esse tentationem  
& militiam initio libri è Iobo di-  
ximus. Hic omnium sapientum sen-  
sus est.

sus est. Epictetus, sapiens reuerà monitor Militia est, inquit, cuiusque vita, eaque longa & varia. 4

Ergo cui vivendum, ei & militandum est. Quæ militi non ignavo præcipuè sint agenda superioribus dissertationibus explicatum. Præceptiones istæ sunt. 1. Vigila. 2. Principijs obsta. 3. Ora. 4. Resiste ac Repugna. 5. Fiduciam omnem in Deo colloca. 6. Tentationum origines explora. 7. Tentationum illecebras vita. Hic addimus octauam & nonam præceptionem: Corpus castiga; Carnem ieiunijs edoma.

α στρατεία τις ἐστὶν ὁ βίος ἐκάστω, καὶ αὐτὴ μακρὰ καὶ ποτὶ κίλη. Epictetus l. 3. dissertat. c. 24. mihi pag. 335.

6. I.

Corpus non molliter habendum, pro mancipio tractandum, severius subinde castigandum, ieiunijs frenandum, docuimus libro singulati, quem de ieiunio dedimus. Hic ergo dictorum memoriam solum reficamus.

Milnensis Ecclesiastes Meffreth de triplici tentatione pro suggestu differens: Mali hospites in sinu sunt, inquit, mus, vipera, & ignis, nam malam pro hospitio relinquunt symbolam. 4 Mus auaritiæ, vipera luxuriæ, ignis superbiz ac vindictæ tentationem adumbrat. Excute hos hospites malos.

N 3 i . . . quis-

α Meffreth. serm. 4. post Dom. Reminiscere, lirs. F. mihi pag. 247.

quisquis es, sed scias non excutiendos tam facile, vi opus. Varjis rigoribus exercendum corpus, nec indulgenter unquam habendum, alioqui cernō insolefcit & abruptit frenos. Beatiffimus Paulus, Gentium Apostolus, Orbis Magister & Doctor, è czlo vocatus, in tertium cælum evectus, divino spiritu plenus, omni virtute ornatiffimus, exemplar & idea sanctimoniz, nihilominus fateatur ipse de seipso: Et ne, inquit, magnitudo revelationum extollat me, datus est mihi stimulus carnis meæ, angelus satanz, qui me colaphizet. *a* Perinde si dicat: Hic vexator meus, non perfundiorē, nec planā manu me cædit, ut mater solet infantulum, sed pugnis in me grassatur, & atrociter me verberat. Quid hic opis, optime Paule, quid remedi? Sciendum ante omnia, quod & assidue cogitandum, hanc vitam esse tentationem, militiam, velitationem, luctam, pugnam, conflictum, prælium: Ego igitur sic curro non quasi in incertum, sic pugno non quasi aërem verberans, sed castigo corpus meum, & in servitutem redigo. *b* Si vir iste sanctissimus sui defendendi causā his armis vsus, cur nos ea rejiciamus, qui illis egemus quā maximē? Tentationibus resistere est pugnare cum animo suo, & palæstricis vacare, quod sanē nec amœnum est, nec suave. nam ictus, plagæ, collisus, verbera, impulsus, vulnera sunt excipienda: sine his Palæstra non fervet. Nec est; quod palæstrata miretur, aut indignetur, si ex arenā gladiator: *a*

*a* 2. Cor. 6. 12. v. 7. *b* 1. Cor. 9. v. 26. fine.

toriam cruentum caput referat pro laura.  
Hæc certe sacra aliter non constant. Hic illi,  
cras alteri; *a* & fortan brevem acceptam  
plagam cum fenore rependet. Cum diabolo  
confligere, tentationes vincere; cordatur  
hominem dei teras, qui neuiquam parcat  
corpori. Hæc ob causam Paulus: Induite  
vos, inquit, armaturam Dei, ut possitis stare  
adversus insidias diaboli. *b* Hic adversarius  
est callidissimus, tamque potens, quam vir-  
gilans; oculorum plenus, imò merus ocul-  
lus. Propterea accipite armaturam Dei, ut  
possitis resistere. Stare ergo succindi lumi-  
bos. *c* Quod & Christus præcipit. Sinite  
lumbi vestri præcincti. *d* Equitatio hæc est  
miserrima, si equi cingulum fluens sit & la-  
xum, si ephippium male hærens & solutum  
ita humanum corpus indolis belluinae ac  
brutum, nisi arctius stringatur, in libidines  
& pessimas appetentias effervescit. Res cer-  
ta. Stringe igitur lascivum pecus, castiga,  
& in servitutem redige. Da corpori, quod  
sufficit, non quod petit. Turpissima servi-  
tus, si suo servire corpori. Ergo jejuniis car-  
nem edoma. Inter omnes castigationes car-  
nis nec antiquior, nec melior, nec probatior,  
quam Cilicium & Jejunium. Ab Orbis in-  
cunabulis hæc approbavit usus. Iosephum  
Iugensem Jacob indutus est cilicio. *e* Cui

*a* Heut schirfst du mir / morgen schir ich  
dir.

*b* Ephes. c. 6. v. 11.

*c* Ephes. c. 6. v. 13. *d* Luc. c. 12. v. 35.

*e* Gen. c. 37 v. 34.

296 PALAESTRA CHRIST.

regi David molesti essent hostes, induebatur  
Cilicio, humiliabat in ieiunio animam  
suam. a. Ponebat vestimentum suum cili-  
cium. b. Populante Samariam fame Rex  
Israëlis Achab cilicio vestitus per murum  
transiit, cumque audisset à matribus in ci-  
dum occidi filios & lixari, scidit vestimenta  
sua viditque omnis populus cilicium, quo  
vestitus erat ad caracem intrinsecus. c. Iudi-  
tha in secreto cubiculo suo cum puellis  
suis clausa morabatur; & habens super  
lumbos suos cilicium jejunabat. omnibus  
diebus vite suae d. Mardocheus audientis Lu-  
thos. omnes iam matello destinatos scidit  
vestimenta sua, & indutus est sacco. e. Spar-  
gens cinerem capiti. f. Dux Mathathias &  
filii eius operuerunt se cilicijs, & planxe-  
runt valde. g. Frequenter toti populo im-  
peratum cilicijs vterentur: super hoc ad-  
cingite vos cilicijs, plangite & ululate, quia  
non est aversa ira furoris Domini à vobis.  
h. Super omne dorsum cilicium. i. Cilicium,  
vilitatum poenitentiae signum, tranquillum  
corporis supplicium. Cilicia Reges, Regi-  
nes, Imperatores veste Attalica saepius te-  
gebant.

Verum in edomanda carne nihil oppo-  
tunius, praestantius nihil ieiunio. Ieiunium  
sanè optimum, probatissimum, vtilissimum,  
saluberrimum, summè necessarium, lauda-  
bile negotium. Vultis ut audiat? i. i. i.  
a. Psal. 34. v. 13. b. Psal. 68. v. 12. c. 4. Reg.  
c. 6. v. 30. d. Iudith c. 8. v. 6. e. Esther. c. 4.  
v. 1. f. 1. Mach. c. 2. v. 14. g. Hierem. c. 4. v. 8.  
h. Hier. c. 48. v. 37.

PARS III. CAP. VIII. 297

tissimum, Deo acceptissimum sacrificium, expedientissimum homini remedium; Christi omniumque eius sectatorum exemplis conformissimum.

§. II.

1. Aio. Jejunium esse præstantissimum ac probatissimum malis maximis persanandis remedium, quod totis bibliis impensissimè commendatur, frequentissimè præcipitur. Ieiunium laudant Angeli. Aliger è cælo tabellarias: Bona est, inquit, oratio cum jejuniis & eleemosynâ. *a* Prophetæ ac reges ieiunium non laudarunt tantum, sed & ipsi ieiunarunt. Discipuli Iesv esurientes cœperunt vellere spicas & manducare. *b* Sed multò magis ablato iam Domino ieiunarunt & esurierunt. Tam Græci, quàm Latini Ecclesiarum doctores, omnesque præsci & sancti Patres Ieiunium eximiâ laude ornarunt & vsurparunt. Tam virgines quàm coniuges & viduæ Ieiunium, quod summè laudârunt, religiosissimè servarunt. Verbo: Omnes amici & sectatores Christi, ob Christum assidue corpus affluerunt inediâ. Eò Paulina spectat & gloriatio & cohortatio. In vigiliis multis, in fame & siti, in jejuniis multis. *c* Exhibemus nosmetipsos sicut Dei ministros, in multâ patientiâ, in laboribus, in vigiliis, in jejuniis, in castitate. *d* Rex David tam cre-

N 5

bram

*a* Tob. c. 12. v. 8. *b* Matth. c. 22. v. 2. *c* 1. Cor. c. 11. v. 27. *d* 2. Cor. c. 6. v. 4. *e* 1. Reg. c. 14. v. 3.



## 298 PALÆSTRA CHRIST.

bram, tamque rigidam inedia[m] toleravit; ut de se ip[s]o fateatur: Genua mea infirmata sunt à jejunio, & caro mea immutata est à ab habitiore & corpulentiore vultu in macilentum, Rex David mactescebat jejuniis.

II. Aio Jejunium esse utilissimum ac saluberrimum non ad animi solùm, sed & corporis valetudinem tuendam pharmacum. Imò ausim vel iure iurando confirmare, ex omni pharmacor[um] numero, Jejunium non tantùm securissimum, sed & excellentissimum esse pharmacum. Deus bone, quoties post innumera omnis generis exhausta medicamenta ad unius & solius abstinentie atque Jejunii crebriorem usum sanitas est restituta? Vox vna omnium eruditorum ac sapientum est, & vel sexcenta testimoniorum millia, ad valetudinem conservandam aut reparandam, nec opportunius quidquam, nec aptius, neque salubrius esse, quàm moderatum jejunium. Moderatum passim appellamus, de die semel duntaxat comedere, & vel prandere tantùm, vel tantùm cenare. Et quid opus testibus? Apertissimè Ecclesiasticus: Qui abstinens est, inquit, adjiciet vitam. *b* Saturitas omnis n[ost]ra. Citra saturitatem ergo vescere, & à mensâ cum fame, non cum fastidio surge. Utamur, inquit Ambrosius, temperantiæ naturali cibo pro remedio parcius, non pro delicijs redundantius; propter infirmitatem non propter voluptatem. Non enim solùm adversus

nequi-

a Psal. 108. v. 24. b Eccl[esiasticus], c. 37. v. 34.

nequitiis spiritualia, sed etiam aduersus carnem & sanguinem lucta nobis, lucta aduersus satietatem, lucta ab ipsis frugibus terræ, lucta cum vino, quo etiam iustus inebriatus, quo etiam integer Iudæorum exercitus supplantatus est: lucta cum feris bestiis, lucta cum volatilibus cæli; quibus caro saginata non redigitur in servitutem. Vides, quanta certamina. Teiſa ergo exercitum est hominis, calum coronat. Ob istas igitur tot luctas cum gulâ, ob quotidiana hæc pericula ad principium mentis præmittuntur preces, ut appetentia in escas nimium effundi solita possit refrenari.

Sobrietas & Abſtinentia sanitatis, sapientię, castitatis, sanctimonię ac longioris vitæ mater: Inguis vero & crapula hebetudinis, morborum, libidinis, vitiorum, ac brevioris ævi secunda patens.

*Gula aliens sanitatem serio amare non potest. b*

III. Aio Jejunium esse acceptissimum Deo sacrificium, expedientissimum homini remedium, & aduersus diaboli tentationes singulare praesidium ac munimentum. Augustinus hæc in reſtſtis locupletissimus, qui certum abſtinentię modum à Deo sibi traditum asseverans. Reficiamus, inquit, quotidianas ruinas corporis edendo & bibendo, priusquam escas & ventrē delinquas. Nunc autem suavis est mihi necessitas, & aduersus istam Ambrosius 3. 1. 9. epist. 38. mihi pag. 163. q. 2.

b Vet. Trochisc. c. 1. Cor. c. 6. v. 13.

istam suauitatem pugno, ne capiar, & quorid-  
dianum bellum gero jejuniis laxius in ser-  
uitutem redigens corpus meum. Hoc me  
docuisti, ut quemadmodum medicamen-  
ta, sic alimenta sumpturus accedam. In  
his ergo tentationibus positus certo quor-  
tidie aduersus concupiscentiam manducan-  
di, & bibendi.

Ergo Augustini sensu alimonia capien-  
da est ut medicina. Quis autem agrotorum  
adeo insanit, ut ubi nouem glutierit cata-  
potia, duodecim aut nouemdecim sibi velis  
porrigi, aut ubi unam potionem medicam  
exhauserit, mox alteram tertiamve infundi  
poscat. Sicut igitur agrotus ad legem sapi-  
entis pharmaca, ita nos ad necessitatis præ-  
scriptum sumamus alimenta. Hoc suus do-  
cet Deus, ruinas corporis reficere, ut Augu-  
stinus loquitur, non in cibo voluptatibus  
quare, non edendi cupiditatem explere,  
alimonia ut medicinam sumere. Quod  
non Augustinus tantum, sed & alij sanctis-  
simè obseruauerunt.

a Aug. l. 10. Confess. c. 31.

### 6. III. 1. ad m. 11. 12.

B Otho Babenbergensis Episcopus tri-  
ginta septem annis in mensa nunquam ad  
satietatem comedit. B. Posthumius similiter  
in mensa nunquam satur & ventre ple-  
no recessit: corpus vigiliis, cilicio jejuniis, la-  
boribus assiduis fatigauit. a Beatus Hiero-  
nymus Eustochio virgini dixit saturitatis

exper-

a De his duobus vide. A 1. de Jejun. c. 23. §. 3.

expletum constituens: Sit tibi moderatus  
cibus, inquit, & venter nunquam expletus.  
Plures quippe sunt, quæ cum vino sint so-  
bria, ciborum largitate sunt ebria. Sint tibi  
quotidiana jejunia, & refectio satietatem  
fugiens. <sup>a</sup> Hæc talis strictior diæta, non sa-  
lubrior tantum, sed & iucundior est vel ipsi  
corpori: Notum vetus illud.

*Plus habet molestiarum quàm voluptatum  
gula, b*

Quod Socrates inter Philosophos exi-  
mius frugalitatis sectator & præco confir-  
mans: Qui frugaliter vivunt, aiebat, plus  
amœnitatis, minus cruciatuum habent,  
quàm qui genio indulgent. Certissimum  
vel ex aureo Ecclesiastæ Chrysostomo, qui  
voluptati deditos negans vivere: An non,  
ait, simul atque præterit linguam & fauces,  
voluptas omnis exincta est? sensus quippe  
omnis in gustu est. Ceterum posthæc ubi  
voluptas illa pertransiit, magna prorsus tri-  
stitia relinquitur, siue stomacho per crudi-  
tatem oppresso, siue qualibet aliâ difficul-  
tate laceffente. <sup>c</sup> Vbi ergo tantillum fau-  
cis spatium persultauerit escarum titilla-  
tio, iam nulla est amplius oblectatio, nulla  
voluptas angustissimis his cancellis tota  
clauditur. Ita omnis ciborum sensus ad pa-  
latum terminatur. Idem Bernardus adstruens:  
Voluptas gutturis, inquit, vix duorum obti-  
net

<sup>a</sup> Hieron. ad Euseb. de Custod. Virgin.

<sup>b</sup> Tracheic. vet.

<sup>c</sup> Chrysostom. A. hom. 13. in 1. Timoth. c. 3.  
mibi pag. 1348.

net latitudinem digitorum, & eius tam in-  
dicæ partis tam exigua delectatio quanti  
paratur sollicitudine, quantam deinde mo-  
lestiam parit ? \*

In celâ quadam, quod ille Phryx fabula-  
tor narrat, effuso melle convolatunt mu-  
scæ, & ad inemptum epulæ aviditer sese  
inguigitant. Sed in plerisque earum pedibus  
& volam jam negato: Nos miseræ  
arbitent, ob voluptatem noderam hic peri-  
mus. Ita plurimorum malorum causa plu-  
rimis est gula. b Re& simi Mutonio, Fun-  
damentum sapientia est continentia circa  
cibum & potum. Qui ventri deditus, re-  
fle Chimaco tentat nem libidinis superare  
conatur, similis est ei, qui incendiarii re-  
stringit oculo.

IV. Aio, "diabolum absque jejuniō non facile vincendum. Ambrosius testissimè monitis: Jejuna, inquit, si vis vincere. Diaboli verbum est, cum dicit. Homo fortis esto, manduca & bibe, & similis mane. Noli tibi credere, non erubescas egere præfidijs quibus nō egebat Christus, & tamen eda non neglegebat, ut te doceret, dicens: Cave te, ne graveiur cor vestrum vino & crapulâ.

Fuit in exilio, quem libido acius vellicaret. Is igitur spiritalem patrem accedens: Tibi obsecro, ait, cura sum, & Deum

2 Bern. de Persecut. suff. en. c. 12.

b *Alcoron* parte 1. fol. 31. pag. 34.

c Muson. l. 1. de Alimentis.

*id* Ambros. rom. 3. l. 4. in l. 4. Luca, mibi  
pag. 94. *id* 2. l. 4. dim

pro me ora. Orauit fideliter & constanter. Post aliquot elapsos dies tentatus rediens: Ora fortius inquit, nil remisit tentatio. Orauit fortius, sed denuo rediit, & eodem se luto hærere non dissimulavit. Mirabatur senex suas preces tam nullius fuisse ponderis. At sequenti nocte oblata ei species illius mer tenari hominis, qui bene pastus, insuper & otiosus sedit, pugnam averfatus. Huic libidinum præses Aumodæus omnigenas imagines ac formas repræsentabat. Has ille spectavit, placuerunt; imò & delectatus est visis. Die alterâ se rursus seni stitit, & immaniter suas deploravit miseras. Cui senex candidè: Tuâ culpâ, inquit, mi homo, imitæ sunt preces pro te factæ. Vis molestos ignes illos excutere sinu? vis vincere? Laborandum & certandum est. Luctare, pugnare, carnem edoma, vigilijs, laboribus, precibus, jejunijs. Quid ægro proffit medicina, si eâ recuset uti? si tibi ventis non abstineat? Tu hoc age, labores ne fuge, cibo abstine, rebelles in te motus inediâ coërce. Nec surdo hæc dixit. Obscurus is consilio, jejunia iniit. Et brevi, cum ille esurire, mox & tentatio cœpit remittere. Reverâ hie hostis, non nisi his armis debellatur. Et quis unquam sine jejunio vicit diabolus? Apertissima Christi assertio est: Hoc genus non ejicitur, nisi per orationem & jejuniû. Inediâ & jejunio hi mures, hæc vipera, hi ignes, diaboli tentationes excutuntur sinu. Nec aliter constare potest hæc victoria. Non amat huiusce-

modi

a Matth. c. 17, v. 21.

modi victoriam, qui recusat perferre in-  
ediam. Quod Ambrosius luculenter affir-  
mans: Dominus I E S V S, inquit, volens  
nos adversus diaboli tentamenta fortiores  
reddere, certaturus jejunavit, ut sciremus,  
quia aliter illecebras mali non possemus  
vincere. Quomodo enim voluptas (edendi)  
ad paradisum revocare nos potest, quæ sola  
nos paradiso exuit? *a*

Hinc religiosissimus Deiq̃ue amantissi-  
mus presbyter Philoromus, teste Palladio,  
triginta duobus annis nullos arborum fructus,  
fructus nullos attigit: annis quadra-  
ginta nihil calentis & cocti edulii comedit,  
eo fine, ut tentationibus gulæ tantò poten-  
tius resisteret. *b*

Orationis & jejunii mixturam Chryso-  
stomus ut remedium adversus diaboli ten-  
tationes valentissimum summè commen-  
dans: Aspice, ait, quot ex ambobus (ora-  
tione ac jejunio) bona nascuntur. Orans  
enim, & ut oportet jejunans non multis  
eget; qui verò multis non eget, nunquam  
fiat avarus, & ad eleemosynam magis est  
aptus. Jejunans levis est, & atarus, & cum  
solertia orat, & improbat, extinguit concu-  
piscencias, Deum placat, & insurgentem  
animum humiliat. Propterea & Apostoli fe-  
rè semper jejunabant. Orans cum jejunio  
geminas habet alas, & ipsis quidem ventis  
leviores: nec enim oscitat & distenditur, &

*a* Ambros. rom. 3. l. 10. epist. ep 82. mih  
pag. 240. *b* Pallad. c. 113. apud Rosneyd. mih  
b. pag. 770.

P.  
orans la  
estigne  
piera  
sus. &  
Gonip  
aquertu  
des. Ang  
per jein  
Cum  
nam fili  
sus est v  
agrestes  
& colle  
impleui  
scidit in  
sent de  
Mors in  
edere. A  
rar adie  
plius o  
d Hanc  
hordeac  
teer abs  
quidi  
gula,  
stanciu  
re. fave  
a ch  
37. b  
lissa. A  
c. 20  
quint  
e 4  
Hatica,



PARS III. CAP. VIII. 305

orans languescit, quod multi patiuntur, sed est igne vehementior, & terrâ superior. Propterea talis maximè dæmonibus est infestus, & hostis. *a* Quæ Basilii confirmans: Contumelia dæmonum, inquit, nihil audet aduersus jejunantem, & vires nostræ custodes Angeli alacrius manent apud illos, qui per jejunium sunt purgati. *b*

Cum Elisæus grassante fame prophetarum filiis pulmentum coqui iussisset, Egredius est vnus in agrum, vt colligeret herbas agrestes, inuenitque quasi vireni silvestrem, & collegit ex eâ colocynthidas agri, *c* & impleuit pallium suum, & reuersus conscidit in ollam pulmenti. Cùmque gustassent de coctione, clamauerunt, dicentes: Mors in ollâ vir Dei, & nō potuerunt comedere. At Elisæus farinam, quam præceperat adferri, misit in ollam. Et non fuit amplius quidquam amaritudinis in ollâ. *d* Hanc ollæ mortem pauxillo farinulæ hordeaceæ propheta sustulit momento. Habet abstinencia & jejunium amaroris aliquid, sed reuerà multò plus intemperies gulæ, omnem verò amarorem tollit præstantissimum illud amyllum, *e* Spes futura satietati. Eo famem & appetentiam omnem

*a* Chrysost. tom. 5 hom. 75. ad pop. mibi par. 377. *b* Basil. apud Anton. Melissam, seu Melissam Abbatem, p. 1. c. 38.

*c* Wilde Neben / wilde Kürbes / Cowsquirt / ein Muscatantz.

*e* 4 Rex. c. 4. v. 39. & seqq. *d* Alisa, seu Halica, Krassmehl / Zuckermehl.

omnem rex David differens: Satiabor, inquit, cum apparuerit gloria tua. *a* Eandem satietatem inhiabant viri olim religiosi, quibus, Hieronymo teste, coctum aliquid accepisse luxuria videbatur. Tam procul à vino quàm ab urbibus aberant, tantoque magis Deo ferebantur, quanto continentius vivebant. Spes deliciarum in caelo amyllum illud est, quod omnem vel rigidissimi jejunii amaritiam emendat. Non pigeat, obsecro, perpaulum esurire brevissimo tempore; satiabimur aeternum.

*a* Psal. 16. v. 15.

## CAPVT IX.

*Quomodo diuersi suis tentationibus  
vel resisterint, vel cesserint,  
exemplis docetur.*

**H**ic temporis vel rei gesta seriem & connexionem attendere non est animus. Ordo nobis hic erit optimus, qui confusus. Hæc, illa, aliaque mixtim prout occurrerint, narrabimus. At quæ singulos fidelibus notis laudabimus; penes illos sit fides rei quam narrent. Verò dixit Augustinus: Maior est adiutor, quàm tentator. *a* Quod è sequentibus etiam liquerebit.

*g. l.*

*a* August. serm. 10 serm. 160. c. 4. *mibi*  
pag. 331.

6. I.

Puella quemdam è juvenibus deperibat, sacerdoti tamen illi, cui conscientiam crediderat, bene monenti obtemperabat. Quodam mane adeò urgebat tentatio, ut jam sibi videretur impotens sui, quæ diutius tot cacodæmonis insultibus oblisteret. Itaque jam pæne ex toto victa, moliendo facinori se accingit; cum ecce oculis etiãnum semihiantibus à somno, Christi Crucifixi & velut recens vulnerati species sese ingerit, affaturque patriã linguã, à quam latinè sic reddimus: Me ama: ego sum formosus, bonus, suavis & verè nobilis. Dixit, & cum objectã effigie simul diuturna têtatio evanuit. 6

Beati Faronis uxor cum in Parthenonem marito consentiente jam Christo denupsisset, recrudescentem mariti tentationem tam prudenter, quàm sanctè repressit. Cum enim semel iterumque ac tertium invitaretur à viro, illa tentationis vim in conjugē subodorata, ut suæ ac illius pudicitie consuleret, cultiori veste positã, & attontis capillis horrido se cilicio induit, eoque cu ius deformitate viro se obtulit visendam. Ille ad aspectum tam inopinatum cohorrui, ingemumque tentationi cærenus se cessisse: sic ab opere illicito se ipsum generosè revocavit. c

S. Hugo

a Moy doit aimer, ie suis tresbeau,  
Bon & doux, noble & lozan.

b Thom. Cantiprat. l. 2. c. 57. n. 25.

c Zach. Lippelae tom. 4 die 28. Oct. p. 335.

S. Hugo è Carthusiano Lincolnienſis Episcopuſ virgineæ puritatis amantiffimus fuit. Sed tanto magis illi cacodæmon inſidiatus innumeris eum tentationibus Carnis diu noſtūque fatigauit. At Hugo has diaboli oppugnationes, vigiliis, precibus, jejuniis, flagellis, ciliciis inſigniter repulit. Panis aridus in cibum, fontana illi fuit in potum. Quadragintadiali jejunio ter quauis hebdomade ſolo pane & aquâ contentus victitauit. <sup>a</sup>

B. Macarius Alexandrinus, Palladio teſte, cū membrorum & carnis rebellionem ſentiret, ſex menſibus in Scætes palude veſtibus rejeſtis ſedit & culicum <sup>b</sup> morſibus ſe expoſuit, qui eum tam immaniter & ſcèdè vulnerarunt, vt aliis leproſus videretur, è ſolâ voce agnitus. <sup>c</sup> Nimirum hoc eſt tentationes pellere.

B. Hilarion etiâmnun iuuenis opertus ſacco ( hæc e veſtis ) quindecim tantum caricas <sup>d</sup> ( hoc illius prandium & cena fuit ) poſt ſolis occaſum comedebat. Diabolus virtuti tantæ inuidens, & à puero ſe victum cernens titillabat iuueniles ſenſus, & Macario ignota voluptatis incendia ſubjiciebat. Incipiebat tito Chriſti cogitare, quod neſciebat, & eius rei pompam animo volutare cuius experimenta non noverat. Iratus itaque

<sup>a</sup> Idem die 17. Nouemb.

<sup>b</sup> Culices illic veſparum inſtar, & qui vel apri pellem perforant. <sup>c</sup> Pallad. c. 20. apud Roſuverd. mibi pag 722.

<sup>d</sup> Dūne Feigen.

itaque sibi & pectus pugnis verberans, quasi cogitationes ex corde manus posset excludere: Ego te, aselle, inquit, faciam ut non calcitres, nec enim te hordeo alam sed paleis: fame conficiam & siti, graui onerabo pondere, per aestus & frigora exagitabo, ut potius elcam cogites, quam lasciuiam. Igitur herbarum succo & paucis casicis post triduum vel quattiduum deficientem animam sustentabat. Interim feruebat opus. Aut enim laboribus vacabat, aut precibus, ut inedia fatigationem labor operis duplicaret.

Idem ferè contigit Senensi Virgini Catharinæ, quæ dæmonum in turpissimas quasque species se transformantium pugnam sustinens, vix villo loco, ne sacro quidem potuit consistere, quin foeda illa monstra obscenos gestus oculis, impuras voces auribus ingererent, exorsasque nuptias & detestanda flagitia suaderent. Multo tempore molestissima hæc probatio durauit. Illa interim corpus iam notis suppliciiis afficere non cessauit. Nec dæmonum minæ desuerunt. Fuit qui vociferaretur: Non cessabimus, quod probè nôris, te dies noctesque infestare, dum nobis consentias. At illa è czelo firmata: Has, inquit, molestias omnes pro Domino. IESU perpeti, iucundum mihi erit, quamdiu illi visum fuerit. Placuit Christo tam prompta virginis ad diuinos nutus conformatio. Mox hostilis caçodæmonum acies, in fumum abiit. Iamque Christus spectatoris

*Heronymus in eiu vit c. 3.*

# 310 PALÆSTA CHRIST.

Actoris personā positā, solatoris induit. At illa sordium priorum, quas cogitatione voluerat memor, ac pudicē metuens, ne iis animum contaminasset, in has voces erupit. Ubi obsecro, mi Dominē, fuisti, cū animus meus tot spurcitiis scateret? Cui Dominus: In corde tuo. Catharina denuō: Et quī fieri potuit, ō mi amantissime JESU, ut esses in corde meo tot fœdis cogitationibus infecto? sed responsum tam candidē querenti: Cogitationes illæ gaudiū me an mœrorem tibi pepererunt? Mœrorem sumum, ait illa. Atque hoc, inquebat consolator, effecit mea præsentiā, quā destituta, spurcitiis illis fuisses oblectata. Conari talia repellere, nec posse, mœrorem adfert. Nec ego pœnis, sed voluntate pœnas fortiter perferente delector. Neque tu tuā, sed virtute meā certasti. Dilatum tibi præmiū differendo, crescet. *a*

*a* *Swiss. tom. 2. die 29. Aprilis.*

## 6. II.

Hic opportunē possim attexere: Abbatem Pamenem, *a* interrogans quispiam ē religiosus ascetis: Quid faciam, mi Pater, agebat, & Impudiciæ, & Iracundiæ tentationes me graviter exerceant; quid faciam obsecro? Cui prudenter Pamen respondit: Quid fecit David, cū veniret leo vel ursus, & tolleretur arietem de medio gregis? Percutiebat, suffocabat, interficiebat illos. *b* Ira tu

*a* *See. Passerem.*

*b* 1. Reg. c. 17. v. 35. Eccli. c. 47. v. 23.

quoque, mi frater, leonem tuum, tuam iracundiam percutere submissione, sufficiens mansuetudine, ursum tuum, carnem tuam in libidines pronam laboribus & jejuniis exartata. Ita cum his leonibus & ursis ludendum. *a* Optimè dixit Petrus Chrysologus: Nemo quasi concretis sibi vitiis obsequatur, & quod est criminis, esse putet naturæ; sed sumat cum Christo arma jejunii, criminum propellat impetus, prosternat castra vitiorum, ut de ipso auctore mali sumat, Christo dimicante, victoriam. Diabolo victo vitia nihil valebunt. *b*

Marcus eremita, vir centum annorum, edentulus. capularis senex, qui vetus & novum testamentum memoriâ complexus, homo mitissimus, & ad omnem temperantiam excoltissimus, quando se solum credidit, secum ipse & cum diabolo auditus est disputare. Seipsum graviter objurgans: Quid tibi, agebat, amplius possis, *Κακόζηγε*, *c* an nondum gulæ tuæ satisfactum? Ecce jam vinum bibisti, & Deum glutisti. Num plura vis, *Πολιόφραγε*? *d* An necdum satiatus venter *Κοιλιόδαλε*? *e* Hæc sibi met vir temperatissimus occentavit. At verò cacodæmonetis irridens: Abi, agebat, abi à me diabole, consenuisti mecum in dissensionibus & jurgiis: fecisti me bibere vinum, & sumere oleum,

*a* Ruffin. Aquil. n. 16. apud Rosv. p. 467.

*b* Chrysol. serm. 11. mihi pag. 34.

*c* Male senex.

*d* Manducans & heluo es. *e* Venter serviens.

S. T.  
nduit. At  
tione vol  
s, ne iis  
vices eru  
fuisse, cum  
eret? Cui  
a denuo:  
me Juv,  
ogitationi  
candidè  
diuine an  
prem sum  
bat conlig  
desolata,  
onari talia  
dfert. Nec  
as fortiter  
à, sed vir  
præmium

e: Abbatem  
am è reli  
Pater, age  
tentatio  
ciam obse  
ndit: Quid  
el ursus, &  
Percutie  
os. b Ita u  
quo

47. v. 23



oleum, ita me reddens voluptarium, & corruptis meum delictum. Num aliud aliquid tibi debeo? Nil apud me invenis, quod diripere possis. Inimice hominum recede; ampliore prædam frustra expectas, recedes. Scriptum tursus extimulans: Ad esdum, inquit, o nugator, in canicie vorator, in fenestrate heluo. Quamdiu tecum ero? quamdiu te patiar? Hæc Palladius, ut ipse narrat, ad iugurioli fores clam latitans, Marcum & cum diabolo & secum altercantem audit, & in suos profectus eraxit. a Non omnis culpanda est tentatio, inquit Augustinus, quia & gratulanda est, quæ sit probatio. Et plerumque aliter animus humanus sibi ipsi innotescere non potest b

Euagrius qui scripsit. *Ἀντιπνεῦμα*, o seu tres libros, quibus omnigenam artem docet adversus demonem vitandam, hic ipse tamen gravissimas tentationes delinquentium non evasit. Cum enim cogitationibus fortissimis impugnaretur, totâ nocte, licet austera hiems esset, in puteo constans perstitit, ut congelaret. Ars sanè valida sed acerba his tentationibus vincendis. Idem hic Euagrius, cum cum etiam blasphemjæ impij ritus laceraret, diebus quadraginta, nullum lectum subijt, à mulcis & culicibus miserimè vexatus. Et quæ multis auræ vitam egerit

a Palladius c. 21. apud Bosyu. mihi pag. 725.

b Aug. sam. 2. l. 16. de Civit. c. 31 mihi pag. 199. c Sen, contraria, & inter se pugnantia.

egetit  
bus an  
non co  
mestri  
inquit  
non in  
quispi  
non or  
ut non  
fornax  
lationis  
Trag  
bile, q  
Durbor  
cissima  
emenda  
obstici  
le poss  
vitiol  
ipse fil  
Vivebo  
scintill  
tius vel  
Consci  
pius, se  
lum ser  
sacerdo  
nafa-ter  
ciamen

a Ei  
Resu  
c. 15  
b  
te, c. 8

egerit delicatam, in solitudine tamen pluribus annis die uno ultra unam panis libram non comedit, nec ultra olei sextarium a trimestri toto insumpsit. Non ergo hic oratur, inquit Augustinus, ut non tentemur, sed ut non inferamur in tentationem: tanquam si quispiam, cui necesse sit igne examinari, non oret, ut igne non contingatur, sed ut non exuratur. Vasa enim figuli probat fornax, & homines justos tentatio tribulationis. *b*

Tragicum prorsus est, & perquam horribile, quod subjungo. Apud Geldenses urbe Durborcensi juvenis eo prolapsus est spurcissima libidinis assuetudine, ut omnem sui emendationem desperarit. Principiis non obstitit, tentationibus cum etiamnum facile posset, non repugnare: ita demum in eam vitiositatis voraginem precipitatus est, ut ipse sibi facultatem emergendi ademerit. Vivebant adhuc in illo juvene quaedam scintilla pietatis, quas ille tamen suis nequiis velut copioso cinere sopivit & extinxit. Conscientiae labes ac vulnera patefecit sapius, sed ad pristina identidem relapsus nullum seriae poenitentiae dedit specimē. Quem sacerdos demum officii Christiani commonefaciens: Mi fili, ait, hæc in confessionis sacramento sapius exposuisti, & unā emendationem

*a* Ein halbe Maß. Palladius c. 76. apud Rosuvid. pag 764. Heraclides in suo paradiso, c. 25. pag. 964.

*b* Aug. tom 4. l. 2. de serm. Domini in monte, c. 8. mihi pag. 350.

tionem promissū, sed nulla sequitur, usque  
 & usque re his ad vomitum. Ego te tandem,  
 quod pars officii mei est, noxis absolvere  
 non potero, nisi pedem revoces & abstineas  
 vitio jam toties deplorato. Ego quidem  
 vel etiam hac vice peccatis te solvam, si qui-  
 dem statuas serio resipiscere; sed cave re-  
 deas eodem scelere obstrictus, ne facere co-  
 gar, quod frēturus sum vel invitus. At juve-  
 nis in crocodili lacrymas solutus. Quid, Pa-  
 ter, te duntius, inquit, vanis promissis fallam,  
 & promittam, quæ præstiturus sim nun-  
 quam. Ut scias, ea vis est tentationis, ut si  
 hinc hiantes inferos, & totos diabolorum  
 exercitus in me ruituros cernam, illinc as-  
 sueti criminis occasionem videam, me sanè  
 cohibebunt non sim, quò minus ad obje-  
 ctas voluptates tuam, etiamsi certò sciam  
 à diabolo ad inferos me rapiendum. Doleo,  
 sed vitis abstinere nequeo. Jam actum  
 est. Viam non video, quā emergam. a Ni-  
 mis vehementer trahit tentatio; resistere  
 non possum. O miser, potuisses, si voluisses.  
 Nemini ad salutem præclusa est via, inire  
 eam cupienti. Nec unquam nimis seruum est  
 resipiscere, dum vita est. Sua humana vo-  
 luntati libertas semper constat. Pars boni-  
 tatis magna est, velle bonum fieri. b Quid  
 tibi opus est, inquit Seneca, ut sis bonus?  
 VELLE. c Quod Chrysostomus clarissime

demon-  
 a Ioan. Major Theolog. in *spiritulo*, mihi  
 pag. 723.

b Seneca *epist.* 34. mihi pag. 446.

c Idem *ep.* 8. pag. 536.

demonstrans: In te est, inquit, ut possis: quia in te est, ut velis. Quia Zachaeus ideo potuit, quia voluit. Ita enim velle efficit posse, ut etiam nolle non posse. Magna enim vis est voluntatis, quae nos efficit posse, quod volumus: & non posse illa, quae nolumus. Et ex voluntate nostrâ divinitus celebratur iudicium, ut homo quidquid nunc voluerit, eligat, & quod elegerit, ex eo ipso iudicio caelesti subiaceat. Nec enim quisquam potuit excusari, quasi voluerit, & non potuerit; cum constet eum ideo non potuisse, quia noluit: ut nolens, volentis exemplo, damnetur: & volens voluntate propriâ, quia implevit, quae voluit, muneretur. Itaque nulla tentatio tam gravis esse potest, quam vincere non possit, qui serio velit. Quem verè poenitet peccasse, non solum commissis noxiis à Deo veniam, sed etiam ne eas denuo committat, opem obtinet largissimam.

Sed hæc est libidinis & luxuriæ expavescenda nequitia, quem ea semel robustius illaqueavit, non facile amplius dimittit, nisi ligatus rumpat hæc vincula serio conatu. Hic opus est vi. Languidè velle nolentis est.

Prælatè dictum à priscis: Voluntariam prædam diabolus, etiam inermis, expectat. Cave, quisquis es, Asinodæum libidinis.

a Chrysost. tom 2. serm. de Zachæo, sine, mihi pag. 1174.

b Ein zeitigen Dieb ertauft auch ein hinführender Eherg: Freymilliger Gefangener ist leicht zu halten.

bidinis præsidem. Halitus ejus, quod Jobus dixit, prunas ardere facit, & flamma de ore ejus egreditur. *a* Dæmonis ad libidinem instigantis, non solum teter & pestilens est anhelitus, sed adeo acer & igneus ut humanam mentem fœdi amoris incēdiō nimium quantum inflammet. Igitur tentatio, monente Paulo, nos non apprehendat nisi humana. *b* Quod Gregorius Magnus explicans: Ac si aperte diceret, inquit, Humanum quidem est tentationem in corde perpeti, dæmoniacum verò est in tentationis certamine & in operatione superari. *c*

Joannis Climaci sententiā, vitio nullo ita delectantur dæmones, uti fœtore luxuriæ, & nostri corporis iniquitatione. *d* Hinc Cassiani salubre monitum. Impurioris affectus recordationem vel tenuissimam minimè admittendam. *e*

*a* Job. c. 41. v. 12.

*b* 1. Cor. c. 10. v. 13.

*c* Greg. parte 1. Pastoral. c. 11. mihi pag. 150. *d* Climacus gradu 20. mihi pag. 195.

*e* Cass. collat. 19. c. 16.

## III.

B. Vincentio Ferroxio diabolus se spectandum præbuit venerandi senis habitu, barbâ ad usque genu pronissâ: sed è consilio quod suggererat, coluber tortuosus est agnitus. Sic autem loquebatur larva stygia: Ego, aiebat, unus sum è priscis patribus, qui Egypti solitudinem anais compluribus mō  
gnâ

gnâ vit  
ad Mur  
res exeg  
porniter  
tot ann  
præmar  
gationem  
mo con  
veniam  
lam. V  
subodor  
pens, tuo  
pichenfi  
tore ac  
redijt A  
dus. D  
velut è c  
nes possi  
cheronti  
in serva  
athleta  
Matris V  
ditæ voc  
diæ non  
cautus el  
Virginis  
ditur. a  
B. Ign  
regrinatio  
Hispania  
quam at  
nempe c  
a Sur  
Panormi

gnâ vitæ austeritate habitavi. Juventutem ad Mundi leges inter delicias & voluptates exegi. Hinc senectutis vera & constans poenitentia est secuta. Tu igitur mihi feri tot annorum usu pollenti tutò crede, & prematuram, quam orsus es corporis castigationem defæcato senio reserva saluberrimo consilio. Paratissimam habemus Dei veniam, vel ad unicam poenitentis voculam. Vincentius è dictis stygiis fraudes subodoratus: Jam novi, ait, antique serpens, tuos sibilos. Abi, nihil persuades. Deprehensum se cernens dæmon non sine fœtore ac ejulatu grandi evanuit. Sed brevè rediit Avernalis hic lavèrniò, solâ voce tectus. Dum enim precaretur Vincentius, velut è cælo missam vocem audiit: Non omnes possumus esse virgines. Hoc voluit Acheronticus impostor, Vincentii decretum in servandâ castimoniâ expugnare. Hic athleta Christi ardentius precari, divinæ Matris Virginis patrocinium ambire, & auditæ vocis sensum poscere: Ita demum audiit non fallax, cæleste monitum: Tu autem cautus esto, & animo constanti perseverato: Virginitas sine luctâ & pugnâ non defenditur.

B. Ignatius Loiola postquam difficilè peregrinatione in Palæstinam defunctus in Hispanias rediit, non fuit consilium, reliquam ætatem sine litterarum cultu degere: nempe quam Orbi laboranti opem ferre, Deoque

a Surius die 5. Aprilis, è Petro Rausano Panormitano, l. 1. de vitâ Vincentii, c. 9.

Deoque impensius obsequium probare vellet, intelligebat esse cum studio virtutum subsidia scientiarum etiam conjungenda. Proinde annos jam natus triginta tres aggredditur prima linguæ Romanæ elementa: condiscere: eamque ob rem in disciplinam se Hieronymo Ardebalo tradidit, viro præbo in paucis & humano, grandis prætextatus. Hic verò minime otiosus artifex infernus, sed futuri sagax, magnis conatibus hoc sibi agere sumpsit, ut hæc Ignatii cœpta quam primum impediret. Eam ad rem conficiendam, in varios se vultus identidem abdere, aliasque fraudes ex aliis ducere: nunquam omittebat, in hunc præcepti adversariū ingeniosus. Cum enim Ignatius nominum & verborum inflexiones memoriæ mandare laboraret, tanto splendore illustrabatur animus ad capiendā celestia, ut novi nihil posset ediscere, & quod jam antè memoriæ traditum erat, facile totum efflueret. Neque videbatur Ignatius omni studio animique contentione tam amœnas & sublimes cogitationes posse excludere. Ita novitate tanti luminis percussus: Quid hoc rei est, inquit, cum oro, cum exomologesin obo, cum Eucharistiam sumo, cum totus ad divina vigilare contendo, tantam divini luminis se neutiquam offert; cum tracto puerilia, & de Deo propter Deum non cogito, tam speciosæ imagines, tam miræ illustrationes menti occurrunt. Agnosco callidissimi hostis solitam vasitatem, agnosco nequissimi

a D. Hen. Gott. / ein alter Schreyer.

nequissimi  
à disce  
tur dia  
siliam  
eique  
vam in  
pollic  
suppet  
præcept  
etiam  
zum, si  
tur, cas  
ceptis p  
quando  
vis grat  
Altu  
refugit  
admodu  
locum  
truncul  
aut plu  
honest  
volupt  
tanto f  
Jofap  
puellare  
mo con  
stantiā  
sibi au  
sub ves  
tuavit  
cussit  
Edm

a D.



nequissimi veteratoris sumbriatas fallacias; à discendis litteris avocare nititur. Ut igitur diaboli à studiis nequiter avocantis consilium eluderet, præceptorem suum adiit, ei que dæmonis tentamenta exposuit, & novam in proximum biennium assiduitatem pollicitus (modò panis & aqua in visum suppetat) fidem suam obstrinxit. Unà ad præceptoris pedes se abiciens, etiam atque etiam rogavit, ut sese haud aliter atque puerum, sicubi minùs diligens deprehenderetur, castigaret. Ita ille tantò maximè in inceptis pergebat, nec patiebatur, ut ullam aliquando studiorum omissionem stygiis larvis gratificatus videretur.

Astutissimus est tentator ex orco, qui non refugit, per dispendia etiam lucrari. Queniam admodum is, qui latrunculis ludit, subinde locum adversario cedit, & unum aliquem latrunculum è suis auferri sinit, ut ipse duos, aut plures subducat collusori: ita diabolus honesta suggerit & utilia, ut iis tegat noxia; voluptates offert, sed reatas; ita perituras, ut tantò faciliùs rapiat æternas.

Josaphatus regis Abenneri filius inter puellare famulitium, quod ei pater nequissimo consilio adhibuit, de Castitatis constantià gravissimè tentari cœpit. At ille sibi auxiliatorem Deum statuens, preces sub vesperam cœptas, ad solis ortum perpetuavit, & unà vim tentationis omnem excussit. a

Edmundus Cantuariensis Præsul etiàm.

O 4

num

2. Damascenus de vitâ Josaph. c. 20.

num adolescens ab impudicis feminis ad improbos amores sæpius blandissimè invitatus admirandâ semper constantiâ repugnavit. Semel etiam virginis insidiatricem excipiens ad frugem correxit.<sup>a</sup>

Parî modo Bernardinus Senensis cùm jam præsentî periculo perdendæ pudicitie stringeretur inter angustias & preces, hoc unum reperit consilium: Flagro quod ad manus tunc erat, invitantem feminam excepit, ut omnem in eâ libidinis ardorem extinxerit.<sup>b</sup>

a Surius tomo 6. die 16. Novemb. c. 8. in vitâ Edmundi.

b Surius die 20. Maii, in vitâ Bernardini, c. 23.

#### §. IV.

Martinianus non procul Cæsareâ Palæstinæ in eremum juvenis secedens, perditâ muliere ad flagitium provocatus jam consenserat lupæ. Subitò ipse sui memor & tribunal cæli metuens raptim mediâ casâ è sparsis samentis flammam excitavit, eamque nudis pedibus semel iterumque insiliit, dum ambustum eum doloris acerbitas humo affligeret. Septem ipsos menses inusta pedum vulnera tenuerunt decumbentem. At æger interim ex hac victoriâ tantum percepit gaudii & voluptatis, quantum ea mulieri primùm admirationis, dein pudoris attulit & emendationis.<sup>a</sup>

Haud

a Metaphrastes die 13. Februarii.

Ha  
incendi  
mosè r  
guibus  
sistit su  
tam leg  
ait, per  
Sara  
secum  
Ata ef  
non im  
Sic aute  
geretur  
vicisti.  
cans: N  
meus J  
nam op  
Christo  
David  
dâ nun  
& cape  
victoria  
Con  
tissinu  
non ig  
men an  
vera  
cum c  
promis  
tabam  
dis ten  
Joanne

a M  
b 2

Haud aliter Joannes Bonus Mantuanus incendium libidinis incendio doloris animosè repressit. Nam assulas cuspidatas ungibus infixit, manus sic armatas lapidi alijit summo doloris sensu. Adfuit Deus tam legitimè solatus in somnis: Confide, ait, perseverabis. <sup>a</sup>

Sara Thebaidis Antistita tredecim annis secum ipsa & contra diabolum acerrimè luctata est orationibus assiduis. Nec tamen ut non impugnaretur, sed ut vinceret, oravit. Sic autem ope divinà vicit, ut diabolus cogeretur vel invitus proclamare: Vicisti, Sara, vicisti. At illa nil penitus laudis sibi vendicans: Non ego te vici, aiebat, sed Dominus meus JESVS. In omni tentatione ad divinam opem confugiendum; omnis victoria Christo soli adscribenda. Uti Joabus regi David civitate Rabbath jam expugnandâ nuntians: Obside civitatem, inquit, & cape eam, ne nomini meo adscribatur victoria. <sup>b</sup>

Conon Alexandrinus castimoniam amatissimus sacerdos rebellionem tamen carnis non ignoravit. Et quamvis eum ad certamen animasset divina vox: Tolerare & perseverare: Nihilominus ille velut familiariter cum cælo exostulans: Auxilium, aiebat, promissum sapius non responderet, prout putabam. Ergo mutandus mihi locus evitandis tentationibus tam infestis. Jam abituro Joannes Baptista viri hujus tutelaris divus

<sup>a</sup> D. Antoninus parte 3. hist. tit. 24. c. 13.

<sup>b</sup> 2. Reg. c. 12. v. 28.

se obiecit cum his vocibus : Si averſariis pugnam, perdidisti coronam. Conon igitur reſumpto animo id egit, non ut feriaretur pugnâ, ſed ut potiretur victoriâ, & non privaretur coronâ. Non meretur miles donativum & ſtipendium, qui detrectat prælium.

Gregorius Nazianzenus vir ſanctiſſimus illibatam virginitatem à puero non difficulte tuitus, jam ſenex & podagrâ & aliarum ægitudinum moleſtiis vexatus, à diabolo nihilominus variè impugnatus, illum ipſum caſtimoniæ ſorem multis lacrymis, precibus, vigiliis, jeuniis, meditationibus, aliſque corporis rigoribus, quod de ſeipſo teſtatur, non ſine grandi luctâ defendit. a Nimirum ita diſponit Deus, ut exercitator miles quanto plus ſperat honoris, tanto plus ſubeat laboris, quàm tiro qui etiâmnû expalleſcit, cum ſuum ſpectat ſanguinem. Ita veterani milites illi ſe gesserunt. Antonius Magnus ultrices gehennæ flammæ, ſolitudinis iqualorem, tolerantiam inedia libidinum igni opponit. Benedictus ſeipſum inter urticas & vepres volutat, ut malos animi æſtus ſopiat. Franciſcus nives tractat, ut calores mentis noxios extinguat, Thomas Aquinas raptore ignibus titione pugnat, Bernardus ob incautiorem aſpectum frigidiffimo ſe ſtagno merſat. Wolſtanus femine ad flagitium alleſtan-

a *Greg. Nazianz. Carm. adverſus carnem, Carm. de Calamitat. anima ſua, & epistol. 196. ad Valent. Baron. & Spondanum ad An. 389. n. 3.*

alled  
repu  
diâ don  
crymas  
tendit  
nus op  
nudâ h  
recenti  
empla

Ingo  
juges th  
volupt  
etâque  
loſſi G  
dam  
Brevi  
Aliu  
clam a  
tur. T  
impeti  
intra p  
virgine  
batur.  
quidqu  
Præſid  
ſum cr  
ferme  
lex, &  
timu  
ter bis

allectanti colaphum infligit. Hieronymus repugnantem carnem hebdomadarum inedia domat, precando diem nocti jungit, lacrymas fundit, pectus tundit, vigilias extendit, dum reluctantem & invitum somnus opprimat, & ossa malè sibi hærentia nudâ humo aternat. Nota cano. Sed nec recentia desunt triumphati tentatoris exempla.

6. V.

Ingolstadii adolescens ampliùs annum juges stimulos perpeßus, quibus ad spurcas voluprates adigeretur, nullam interdum noctuque quietem capiebat. Legit is Beati Aloisii Gonzagæ res gestas, & preces ei quâdam nuncupavit suimet vigilans custos. Brevi refrixit incendium. 4

Alius è divinæ Matris Virginis sodalitis clam admotis facibus in flagitium agebatur. Ter illum nocturnâ molitione Orcus impetiverat; iam in virum procerus; mox intra pusionis modum contractus; denique virgine assimulatâ nihil virgineum meditabatur. In his angustiis deprehensus juvenis, quidquid armorum habuit, hosti objicere; Præsidem suam aliquando ingeminare; rursum cruce pectora notare velle; sed irritò ferme conatu. Nam torpebat exanimis pollex, & manus nihil virium retinebat. Ad ultimum lingua suppetias tulit, ut cum ardentè bis terve inclamasset, (Domine Jesu)

6. V. redi-

a Anno 1614.

redirent manus ad officium, & Sirenum ora in fumum dilaberentur. Nec restinctum tamen eâ fugâ incendium est; sed viventibus adhuc flammis miserè conflagrabat. Lecto igitur sese corripit, abjectusque humi verberibus castigare corpus incipit. Sumptâ de se voluntaria poenâ, cum per horam extra plumas decubuisset, tandem ab omni incendio liber triumphavit. Subinde vi planè opus, & *violenti rapiunt illud*, a quod Christus Agonotheta proposuit castitatis præmium. Necesse est, ut ad omnem hostis occursum sinus parati fortiter agere. Pacis tempore consilia belli tractanda sunt. Quia cum dispositione initur bellum. *b*

Philopæmenes Megalopolitanus Dux Græciæ præcellenissimus tantum absuit, otiosus aliquando fuerit, ut cum solus iter faceret, aut deambularet specularundus, occurrentium locorum situm contemplaretur, seipsum ita explorans: Quid si tibi exercitum ductanti hostis hic fiat obuius? Aut à lateribus eò repentè velut ex insidiis conflurgat? quâ figurâ aciem instrues? Continendus miles, an illico signa inferenda? Quod si continendus, quomodo præsidarios locabis, aut subsidia dispones? Fecit ejusmodi meditatio, ut in præstantissimis Græciæ ducibus Philopæmenes sit demum celebratus. Ita planè animus ad excipiendas tentationes parandus, & ante pugnam seriò commeditandum: Quid si talis aut

talis

*a* Math. c. 11. v. 12.

*b* Prov. c. 24. v. 6.

talis me tentatio invadat, quid opus facto?  
quomodo me geram? quibus armis resi-  
stam? quibus auxiliis hostem repellam? Hinc  
ad bellum erudimur, hinc animus crescit,  
hinc nascitur in tentatione constantia, quam  
in optimis pugnatoribus illis spectamus. Ca-  
stissimus Joseph in impudicæ dominæ ma-  
nu pallium relinquit: Bartholomæus non  
pallium solum, sed & pellem pro Christo  
impendit pugnæ; pectus Agatha, dentes  
Apollonia, oculos Lucia, multi capita, Igna-  
tius Antiochenus, Jacobus Intercisus, alii-  
que membra omnia. Et juvenis ille fortissi-  
mus, qui, Hieronymo teste, *a* in hortulo  
amœnissimo inter flores ad lectulum plu-  
nibus mollissimum nexu serico blandè alligatus  
à formosâ pellice omni blanditiarum  
genere ad amores improbos stimulatus,  
quàm generosè tamen restitit; quàm virili-  
ter pugnavit, quàm gloriosè vicit? suam  
namque libertatem captivus etiam & inter  
vincula invenit. Cùm enim manibus pedi-  
bûsque vinctis negaretur omnis ad pugnam  
motus, nec alia arma ulla suppeterent, fau-  
ce pro pharetrâ, linguâ pro telo usus, suam  
ipse linguam suis dentibus præmorsam in  
lupæ os impurum expuit, victoriâ multò il-  
lustriissimâ æternum prædicandâ.*b*

Ita olim tentatio ignem experta est in  
Mutio, paupertatem in Fabricio, exilium in  
Rutilio, tormentum in Regulo, venenum  
in

*a* In vita Pauli Eremitæ primi. Surius die  
10. Januarii.

*b* Vide Nicetam meum, l. 1. c. 1. & 2.



Socrate, mortem in Catone. Ita Christiani sanguinis heroës ac heroides causâ meliori fidem suam inter tentationes acerrimas Christo suo probarunt: Ludibria & verbera experti, insuper & vincula & carceres; lapidati sunt, scelti sunt, tentati sunt, verè fortes facti sunt in bello. *a* Deus tentavit eos, & invenit illos dignos se. *b*

*a* Hebr. c. 11. v. 36. & pluribus.

*b* Sap. c. 3. v. 5.

## EPILOGVS.

### DICTORVM

#### DE

## TENTATIONIBVS.

**A**Ntonius Magnus vitæ jam peractæ ad-  
diturus Epilogum, ad suos versus: Vos,  
inquit, ô viscera mea admoneo, ne tan-  
ti temporis laborem repentinè perdatis. Va-  
rias damonum noctis insidias; vidistis eo-  
rum & impetus feroces & vires effemina-  
tas. *JESVM a* suspirate, & credulitatem no-  
minis ejus vestris figite mentibus, & à cer-  
tâ fide universi damones fugabuntur. Si  
alacres fuerimus in Domino, & futurorum  
bonorum cupido nos succenderit; si semper  
omnia manibus Dei committamus, nullas  
damo-

*a* Ha voces geminae: Domine *JESV*: planè  
sunt aurea, etsi sint sola, in omni tentatione  
usurpanda.

PARS III. CAP. IX. 327

dæmonum ad expugnandum valebit accedere. Una est ratio vincendi inimicum, læticia spiritalis, & animæ semper cogitantis Dominum jugis recordatio.

Hæc morientis optima cohortatio tentatis crebrius instillanda. 1. In tentatione **JESUM** inclama. 2. Omnia divine providentiæ committe. 3. Futuras cæli voluptates considera. 4. Alacer & lætus resiste; contemne dæmonem, & vicisti; Fuge omnem libidinem, & tua est palma.

a Athanas. in ejus vitâ c. 20 & c. 58. apud Rosveid, mihi pag. 47. & 59.

§. I.

Pollicitus olim Moyses; Non est, inquit, Deus alius, ut Deus rectissimi; ascensor cæli auxiliator tuus: Ejiciet à facie tuâ inimicum, dicetque: Conterere. a Tu tantum occasiones & pericula peccandi fuge. Quis enim miserebitur incantatori a serpente percusso, & omnibus qui appropiant bestiis? sic & qui comitatur cum viro iniquo, & obvolatus est in peccatis ejus. b Vir iniquissimus tentator diabolus, peccata illius sunt tentationes, & peccatorum, quas offert occasiones. Tu cave hunc virum ultro comiteris, cave peccandi periculis teipsum ingeras & involvaris. Quis enim miserebitur tui, si loca illa cæque domos frequentes, in quibus tentari soles, si cum feminis fami-

a Deut. c. 33, v. 26. & seqq.

b Eccli. c. 12, v. 13.

familiarius ac blandius colloquaris, si merendas, symposiola, & omne forum escarium tam cupidè sceteris, si omnem oculis licentiam indulgeas. Si legas, si spectes, si audias impudica, & hausto veneno gaudeas. Quis miserebitur tui, si taurum, si serpentes, si leonem spontè tangas & ladaris? si ames hæc pericula, peribis in illis. *a* Qui tentationi causam dat, culpâ; non vacat, multò minus qui è tentatione non invitùs oblectationem percipit, quamvis ei non consentiat.

Moses Ægyptum fugit, cùm in eâ sibi periculum cerneret. *b* Rex David civitatem fugit, & in solitudine mansit, ut Achitophelis perfidiam exiret. *c* Josephus Christi nutritius Judæam fugit, ut insidias Archelai declinaret. *d* Quisquis es, vel umbram peccati fuge. Cùm peccandi occasiones & illecebras non vitamus, cùm tentationibus tam facile cedimus, illud Judithæ ad Acherronticum Holofernem usurpare poterimus: Et non larrabit vel unus canis contra te. *e* Gregorio teste, dimissus sibi, cujuslibet tentationis aurâ raptatur. *f* Miser iste impeditur, & non resistit; diripitur, calcatur, venditur, & nil contra mutit. Sed cur, ô ignave & deses homo, pugnare non vis? Hic sanè aliud non habes dicere quàm inertissimum

illud:

*a* Ecclesi. 3. v. 2.*b* Hebr. c. 11. v. 27. Fide reliquit Ægyptum;*c* Ps. 54. v. 8. *d* Matth. c. 2. v. 22.*e* Judith. c. 11. v. 25.*f* Greg. l. 9. Moral. c. 29. mthi pag. 333.

illud:  
nolo  
verò,  
non cu  
guam  
me, D  
via ini  
vitâ ve  
nostra  
potest  
noster  
quidqu  
test cor  
nisi cer  
micur  
quia t  
ram.  
in hæc  
tentati  
August  
quotid  
mys, si  
quode  
dis ins  
nunc p  
tas con  
mas no  
saniam  
contra  
ad devo  
lascivir

a p  
b  
c id

illud: Nolo laborare, nolo carnem fatigare, nolo genium suis commodis fraudare. At verò, qui pugnare non vult, non vult vivere, non cupit vincere, recusat coronari. Ad pugnam promptissimus fuit, qui dixit: Proba me, Domine, & scito cor meum, & vide, si via iniquitatis in me est. *a* De totâ hominis vitâ verissimè pronuntians Augustinus: Vita nostra, inquit, in hac peregrinatione non potest esse sine tentatione: quia profectus noster per tentationem nostram fit, nec sibi quisquam innotescit nisi tentatus, nec potest coronari, nisi vicerit, nec potest vincere, nisi certaverit, nec potest certare, nisi inimicum & tentationes habuerit. *b* Hoc scio, quia tentatio est vita humana super terram. *c* Neque verò Jobus dixit: Multæ sunt in hac vitâ tentationes, sed, tota hæc vita tentatio est merissima. Deus meus, clamat Augustinus; libera nos ab adversario nostro quotidiano, qui sive dormiamus, sive vigilemus, sive comedamus, sive bibamus, sive quodcunque opus operemur, omnibus modis instat die ac nocte, fraudibus & artibus, nunc palàm, nunc occultè, sagittas venenatas contra nos dirigens, ut interficiat animas nostras: & tamen, Domine, pessima infamia nostra: quia cum continè videamus contra nos draconem ore aperto paratum ad devorandum, nihilominus dormimus, & lascivimus in pigritiis nostris, tanquam securi

*a* Psal. 138. v. 23.

*b* Aug. vlt. tom. 8 in p'al. 59. mihi pag. 249.

*c* Idem in ps. 118. mihi pag. 549

curi ante eum: qui nihil aliud desiderat, quàm ut nos perdat. Inimicus ut occidat semper vigilat sine somno, & nos ut custodiamus nos, nolumus evigilare à somno. Ecce tetendit ante pedes nostros laqueos infinitos, & omnes vias nostras variis replevit decipulis ad capiendas animas nostras. Et quis effugiet? Laqueos posuit in divitiis, laqueos posuit in paupertate, laqueos tetendit in cibo, in potu, in voluptate, in somno, & in vigiliâ: laqueos posuit in verbo & in opere, & in omni viâ nostrâ.<sup>a</sup>

Tota igitur vita non solum tentationibus referta, sed tentatio est assidua. Sed forsitan quæras: Quæ autem tentatio est omnium gravissima? Nullam habere tentationem. Si enim, ait Augustinus, nunquam tentaris, nunquam probaris. Nōne melius est tentari & probari, quàm non tentatum reprobari? <sup>b</sup> Tentatio non est peccatum, Hieronymo teste, sed peccati initium. Non enim sensu tentationum vincimur, sed consensu. Suavius est autem vicisse tentationem, quàm consensisse. Porro crebra tentationum victoria illustre Prædestinationis argumentum est. Pollicetur Veritas: Vincenti dabo manna absconditum. <sup>c</sup> Si cui de singulis in tentatione victoriis promitterentur centum aurei, quis non paratissimus ad pugnam, quis non arduosissimus in hostem

iret?

<sup>a</sup> Aug tom. 9. l. Soliloquiorum, c. 16. mihi pag. 378.

<sup>b</sup> Idem in psal. 114. mihi pag. 683.

<sup>c</sup> Apoc. c. 2. v. 17.

iret?  
ret? O  
stultissi  
donativ  
pugnari  
ulli dee  
felicitas  
quidem  
enim, q  
verba:  
inquam  
men igit  
promissi  
mortale  
tio solū  
num te  
volunt  
& vel s  
pro aut  
ficiamus  
lo, pro  
dis lang  
tomus  
ira est?  
cohorte  
res, se  
robore  
bis, nec  
dicum  
cum 10  
labora  
luer col

a M  
b A

iret? quis non ad sanguinem usque resisteret? O sordidissimi mortalium, ne dicam o stultissimi: si pugnae praeium, si victoriae donativum ponerentur centum aurei, nec pugnandi alacritas, nec vincendi cupiditas ulli deesset: Hic verò caelum proponitur, felicitas aeterna promittitur victori, & eā quidem fide quā nesciat fallere: Promisit enim, qui dixit: Caelum & terra transibunt; verba autem mea non praeiteribunt. <sup>a</sup> Hic, inquam, vincenti promittitur caelum, & tamen ignavissimè agimus. Opulentissimus promissor Christus divitias & delicias immortales, sempiternas pollicitus est, vel ferriò solum volenti vincere, & tamen etiamnum torpemus atque sapissime nec vincere volumus, nec repugnare. Ignavia foedissima & vel sola inferis digna. <sup>b</sup> Pro centenis aureis, pro auri librā unicā vitam discrimini obijcimus, & sanguinem prodigimus, pro caelo, pro thesauris infinitis aeternum possidendis languidissimè agimus, marcemus, oscitamus frigidissimi Christiani. Nunquid non ita est? dicit Dominus. <sup>b</sup> Nota sunt Christi cohortantis verba: Fili, non te fragant labores, sed mea promissio in omni eventu te roboret & consoletur. Non diu hic laborabis, nec semper doloribus gravaberis. Modicum est & breve, omne quod transit cum tempore. Age quod agis; fideliter labora, ego ero merces tua. Sustine viriliter contraria: digna est his omnibus & majori-

a *Matth. c. 24. v. 35.*

b *Amos c. 2. v. 11. & Aggae c. 2. v. 4.*

majoribus praliis vita æterna. <sup>a</sup> Si quaris in hac vitâ requiem, quomodo peruenies ad æternam? Non ponas te ad multam requiem, sed ad magnam patientiam. Pro amore Dei debes omnia libenter subire, labores scilicet & dolores, tentationes, vexationes, anxietates, necessitates, infirmitates, injurias, oblocutiones, reprehensiones, humiliactiones, confusiones, correctiones, & despectus. Hæc probant Christi tironem, hæc fabricant caelestem coronam. <sup>b</sup> Ergo, quod Jobus monet, nemento belli. <sup>c</sup> Quomodo autem hoc bellum sit gerendum, diversas supra præceptiones dedimus. In asterium memoriæ firmandæ, has breviores, quas Ioannes Picus Comes Mirandulanus <sup>d</sup> tradit, apponimus.

<sup>a</sup> Imit. Christi, Thom. à Kempis, l. 3. c. 47. n. 1. & 2. <sup>b</sup> Idem l. 3. c. 35. n. 2.

<sup>c</sup> Job c. 40. v. 27.

<sup>d</sup> Et sanguine & scriptis multò illustrissimus Auctor obiit Anno 1494.

## §. II.

### Duodecim Regule in Tentationibus observanda.

I. Si via virtutis videatur aspera, si molesta & difficilis pugna, scito in quavis re aliâ multa esse dura & difficilia. Sapientissimo Ecclesiastæ, Cunctæ res difficiles. <sup>a</sup>

II. Quan-

<sup>a</sup> Eccles. c. 1. v. 8.



II. Quanta in gratiam mundi, corporisque tui & agis & pateris? Nihilne pro Christo agere, nihilne vis pati? Paulus præcipiens: Humanum dico, inquit, propter infirmitatem carnis vestra: sicut exhibuistis membra vestra immunditiæ & iniquitati ad iniquitatem: ita nunc exhibete membra vestra servire iustitiæ in sanctificationem. *a*

III. Stultum est credere ad cælum sese aliter quàm vi peruenturum. Clarum nimis Christi pronuntiatum: Violenti rapiunt illud. *b*

IV. Conare quàm maximè potes, conformis fieri imaginis filii Dei. Non enim habemus Pontificem, qui non possit compati infirmitatibus nostris: tentatum autem per omnia pro similitudine, absque peccato. *c*

V. Fiduciam summam in Christum auxiliatorem iacta. In eo enim, ait Paulus, in quo passus est ipse & tentatus, potens est, & eis qui tentantur, auxiliari. *d* Hortatur & ipse Christus: Confidite, ego vici Mundum. *e*

VI. Superatâ tentatione unâ, expecta aliam. Quoniam per multas tribulationes (*h* tentationes) oportet nos intrare in regnum Dei; *f* non per unam tantum, aut al-

ICCM

*a* Rom. c. 6. vers. 19.

*b* Matth. cap. 11. vers. 12.

*c* Hebr. cap. 4. v. 15.

*d* Hebr. c. 2. v. 18. *e* Ioan. c. 16. v. 39.

*f* Act. cap. 14. v. 21.

teram. Nam, In omnibus tribulationem patimur. <sup>a</sup> Qui autem perseveraverit usque in finem, hic salvus erit. <sup>b</sup>

VII. Non vincendus tantum diabolus, sed etiam illius oppugnatio ad utilitatem trahenda, ut sit salus ex inimicis nostris. Exempli gratiā; Superbiæ tentatio Humilitatis sit communitio; irritamentum gulæ causā sit abstinentiæ; lenocinium lasciviæ, stimulus sit pudicitie. Ita diligētibz Deum omnia cooperantur in bonum.

VIII. Sic pugna, quasi post pugnam habiturus sis pacem perpetuam; sic vince, quasi mox iterum pugnaturus; dæmon non feriat. Dum autem luctaris & purnas, Christum crucifixum non tantum cogita, sed amplexare, stringe, cruentos pedes osculare. Et scias inter Christum & diabolum te stare medium, ut pro alterutro pronunties, & vel Christi, vel diaboli partes defendas. Vociferatur olim Eliās: Si Dominus est Deus, sequimini eum, si autem Baal, sequimini illum. <sup>c</sup> Si Christum amas, propugna Christum. Si tuus Dominus est diabolus, diabolum ergo sequere.

IX. Peccati occasiones semper fuge. Hesiodi scitum est: Si juxta claudum habites subclaudicare disces. Fuligine notabitur, qui culinam frequentat; farinā volaticā conspergetur, qui molendinum non vitat; peccato

<sup>a</sup> 2. Cor. c. 4. v. 8.

<sup>b</sup> Matth. c. 24. v. 13.

<sup>c</sup> Rom. c. 8. v. 28.

<sup>d</sup> 3. Reg. c. 18. v. 21.

cato vic  
nes non  
potest d  
cem, in

X. Pa  
tener el  
ges. Ita  
dam m  
ejus in  
ejus, du  
credat  
tentatio  
roborat  
les. Erg  
dare. e T  
sui exar

XI. C  
cius est  
to succu  
prompt  
ne vitio  
mesticu  
magis, q  
te ipsum  
curis ad  
die te ip  
proficien

XII.  
tas ob  
nova in

a Ecce

b Ecce

c Isai

c 2.8

cato vicinissimus est, qui peccandi occasio-  
nes non declinat. Illecebrosius fieri nihil  
potest dulcedine vitiorum. Qui tetigerit pi-  
cem, inquinabitur ab eâ.<sup>a</sup>

X. Principiis occurre. Flecte ramum dum  
tener est; iam validum non flectes sed fran-  
ges. Ita puerilem indolem maturè corrigen-  
dam mouens Siracides: Curva cervicem  
ejus in iuventute, inquit, & tunde latera  
ejus, dum infans est, ne fortè induret, & non  
credat tibi, & erit tibi dolor animæ. <sup>b</sup> Ita  
tentationi, antequam invaleseat, obliste: ir-  
roboratam difficillimè aut nunquam expel-  
les. Ergo, velociter spolia detrahe, citò præ-  
dare. <sup>c</sup> Tentationem quamcunque principio  
sui exarma, aut amissa est victoria.

XI. Conare semper victor evadere. Dul-  
cius est tentationem vincere, quàm pecca-  
to succumbere. In hunc finem parata & in  
promptu semper habeas remedia contra om-  
ne vitiorum genus, præcipuè adversus do-  
mesticum & familiare tibi vitium, quod te  
magis, quàm alia, inficit & impedit. Vince  
teipsum in eo, in quo minimè vis vinci. Se-  
curis ad radicem arboris ponenda. <sup>d</sup> Quoti-  
die te ipso has fortior, quèadmodum David  
proficiens & semper seipso robustior. <sup>e</sup>

XII. Tentatus bonas actiones ne omit-  
tas ob tentationis molestiam, nec faciliè  
nova in eas consilia, sed in antiquis per-  
severa

<sup>a</sup> Eccli. c. 13. v. 1.

<sup>b</sup> Eccli. cap. 30. v. 12.

<sup>c</sup> Isai c. 8. v. 1. <sup>d</sup> Matth. c. 3. v. 10.

<sup>e</sup> 2. Reg. cap. 3. v. 1.

severa, donec remittat tentatio. Homo tentatus nec aliis nec sibi bonus est consiliarius. In tentatione trititiam, impatientiam, & animi perturbationem omnemque immoderationem summo studio cave. Hic maximè mediocritati studendum: medium, non extrema, tenuère beati. Nec enim ad dextrum, nec ad sinistram latus exorbitandum, medio tutissimus ibis. Ante omnia vide, ut tibi ipse sis præsens, & divinæ voluntati eò subjectus, ut animo possis dicere: Domine Jesu, divinâ permissione tuâ omni contentissimus sum; placet mihi, quidquid in me decernis; quantumcunque affligus aut tentatus sim. Unica voluntas tua, & vel nutus à te unicus mihi instar mille decretorum est. Fiat, non quod ego volo, sed quod tu. <sup>a</sup> Hæc voluntas hominis divinæ sic conjuncta vincit omnes diabolos. Vir (ita) obediens loquetur victoriam. <sup>b</sup>

<sup>a</sup> *Marci cap. 14. vers. 36.*

<sup>b</sup> *Prov. cap. 21. vers. 28.*

### 6. III.

Nemo igitur cum tentatur, à Deo se desertum arbitretur, aut minus charum acceptumque Deo. Tobie senî dictum scimus ab Angelo: Quia acceptus eras Deo, necesse fuit, ut tentatio probaret te. <sup>a</sup> Tentatio cos virtutis, humilitatis nutrimentum, spei & orationis stimulus, mentis illuminatio, futuri argumentum præmii. Tentatio, ait

Augusti-

<sup>a</sup> *Tob. c. 12. v. 13.*

Augu-  
tum se-  
noverit  
dat, quæ  
jutorum  
se homo  
autem d  
se negli-  
tum sibi  
sumpsit  
Deus te  
decipiat  
dederit  
repellit  
tentatio

Clea-  
gio di-  
bat, ide-  
cando:  
lostem  
bat futu-  
rent, q  
lent. d  
cum &  
citar.  
in consi-  
in animi  
Lacæna  
Aut cu

a A  
38. mih  
b A  
c Id  
d Va

Augustinus, probatio est, non ad peccatum seductio: nec ideo probatio ut Deus noverit, sed ut ipse ipsis hominibus ostendat, quò humiliores fiant ad petendum adiutorium, & agnoscendam gratiam. *a* Nescit se homo, nisi in tentatione discat se. Cùm autem didicerit se, non negligat se. Si enim se negligebat latentem, non se negligat notum sibi. Petrus qui ante tentationem præsumpsit de se, in tentatione didicit se. *b* Si Deus tentat, ut doceat, diabolus tentat, ut decipiat. Cui tamen nisi ille qui tentatur, dederit locum, inanis tentatio & irridenda repellitur. *c* Non facile nocet, dum displicet tentatio.

Clearcus Lacedæmoniorum dux egregio dicto militarem disciplinam continebat, identidem exercitus suis auribus inculcando: *A militibus Imperatorem potius, quam hostem metus debere.* Quo aperitè denuntiabat futurum ut spiritum pœnæ impenderent, quem pugnae acceptum ferre noluisent. *d* Hoc à duce præcipi nemo miretur, cùm & ipsæ matres filios ad praliandum exituros monerent, ut aut vivi cum armis in conspectum suum venirent, aut mortui in armis referrentur. Hinc illud fortissimum Lacanæ dictum, cùm filio scutum traderet: Aut cum hoc, aut in hoc redi. Aut enim

P. vince

*a* Aug. tom. 4. l. 2. Quest. super Exodum, 9. 38. mihi pag. 62.

*b* Aug. tom. 8. in ps. 36. mihi pag. 112.

*c* Idem tom. 10. serm. 72. mihi pag. 230.

*d* Valer. Max. l. 2. c. 2. circa finem.

# 338 PALÆSTRA, CHRIST.

vince, aut gloriosus occumbe. Idem sibi ipse dixerit tentatus. Aut vincendum, aut moriendum.

Ideirco non inimicus humanæ gentis diabolus est pertimescendus, sed Imperator Christus. Nam quisquis subeundam pro Christo detrectaverit pugnam, non effugiet poenam. Pugnandum est. De Duce Christo ad pugnam præeunte Tertullianus: Ipsum Dominum, inquit, post lavacrum statim tentationes circumstiterunt, quadraginta diebus jejuniis functum. *a*

Itaque parandus est animus ad multiplex luctamen, ad continuas tentationes. Quod etiam vetus verbum monuerit: *Ne incalceatus in montes.* *b* Via ad virtutem, ad cælum ardua, contragosa, tribulis & spinis obsita. Arcta enim est via, quæ ducit ad vitam. *c* Quapropter quod Ecclesiastes præcipit, custodi pedem tuum ingrediens domum Dei, & appropinqua, ut audias. *d* Nec novi quidquam, nec miri est, hominem omnigenis & perpetuis tentationibus incurfari.

*Auferit coronam, qui aufert adversarios.* *e*  
Æterna Sapientia quos amat, hos probat,  
*EXCECCE*

*a Tertul. l. de baptismo.*

*b* *fix Euripide in róμoxor. Batte, cave pedibus nudis perreperere montem, quippe rubis tribulisque viret mons undique densus.*

*c* *Matth c. 7. v. 14.*

*d* *Eccles. c. 4. v. 17.*

*e* *Lamb. vii.*

exerce  
certa ex  
videtur  
venturis  
judicari  
illum q  
sub ipsa  
ur dimi  
areina  
quit, in  
primis ei  
& proba  
ciabit ill  
nec tent  
credat ar  
uos sibi  
fictis no  
tar, aspe  
fere pug  
quemq  
& dolor  
vacation  
ut multi  
scilicet  
fuerint  
giant,  
redolent  
tuntur.

*a* *Curr*  
*b* *Ec*  
*c* *Ec*  
*d* *Ec*  
*e* *Ec*

exercet, tentat, recognoscit, indurat. Res certa ex oraculis divinis. Eos autem, quibus videtur indulgere, quibus parcere, molles venturis malis servat. Erratis enim, si quem iudicatis exceptum. à tentatione: veniet ad illum diu quietum sua portio, veniet vel sub ipsum vitæ terminum. Quisquis videtur dimissus esse, dilatus est. De sapientiâ æternâ differens Siracides: Quoniam, inquit, in tentatione ambulat cum eo, & in primis eligit eum. Timorem, & metum, & probationem inducet super illum: & cruciabit illum in tentatione animæ suæ, donec tenter eum in cogitationibus suis, & credat animæ illius. *b* Quem Deus inter primos sibi vult adsciscere, eum revera in deliciis non habet, severe examinat, varie tentat, asperè durèque tractat, ad quotidianas fere pugnas exturbar. *c* Hinc optimum quemque aut paupertate, aut animi curâ & dolore, aut mala valetudine, aut aliorum vexatione, aut aliis incommodis experitur, ut multifariè tentatus, & Deum rectius & seipsum nosse incipiat. Nimirum flores suavias halant contacti, odores non fragrant, nisi prunis injecti. Unguenta non redolent nisi commota, aromata non sentiuntur nisi contusa. Abel esse non poterit, quem

P. 2

*a* Cum homine: tentando.

*b* Eccl. c. 4. v. 17. & seqq.

*c* Wir leben Menschen sehr Gütlich auf  
sein. Räuber. Gehaus mit ihm hinaus ins  
Feld / dem Feind zu.



quem malitia Caini non exercuerit. Abraham, quod Siracides affirmat, in tentatione inventus est fidelis. <sup>a</sup> Tentationes Abrahami graviores decem numerant Hebraei. 1. Jussus procul à patriâ & cognatis in terram ignotam proficisci. 2. Jussus est obgrassantem in Cananitide famem, in Ægyptum peregrinari. 3. Uxor ei à Pharaone ablata; ipse subiit periculum vitæ, uxor pudicitie. 4. Ob famulorum jurgia coactus est divelli à Loto, quem ut filium amavit & aluit. 5. Ad liberandum Lotum captivum contra quatuor reges in aciem descendit. 6. Agarem, quam in uxorem duxerat, à Sarâ compulsus est domo ejicere. 7. Jam nonaginta novem annorum senex cum omni familiâ virili jussus est circumcidi. 8. A rege Abimelech abtracta ei uxor. 9. Receptam Agarem jussus est rursum cum Ismaële filio ædibus expellere. 10. Jussus est Isaacum filium multò charissimum immolare in victimam. Horribilis prorsus, & omnium gravissima tentatio: in hac ipsâ tamen inventus est fidelis. Luctatus est secum ipse Abraham, & seipsum oppugnavit, & verò etiam seipsum fortissimè vicit.

Pugnandum est, Christiani, pugnandum. Tolle pugnam, & sustulisti victoriam; non sit victoria, nec erit corona. Sed qui vincit, non sibi arroget victoriam, sed eam Deo deferat. Hoc & Abraham docet, qui triumpho humilior est factus.

NON

non  
Duo  
lum  
uni  
& ante  
tato,  
missum  
nam C  
rioso.

Beati  
rens : C  
tamen,  
ipsorum  
conjuncti  
perque  
monis  
in suum  
grandum  
nisi suo  
ite, alee  
Mundo  
Sum n  
mortuus  
malz. c

Quo  
classici  
Ad am  
vel mill

a An  
mibi pag  
b Proj  
345.  
c Ru  
apud Roj

non Superbior. *a*

Duos Pæanas præci cantabant : Ante bellum Marti, post bellum Apollini. Nos uni & soli Christo JESV canimus Pæanas : & ante conflictum quidem Christo tentato, Esurienti, Crucifixo; post commissum verò prælium partâque victoriam Christo Redivivo, Ascendenti, Glorioso.

Beatus Prosper de his victoribus differens : Quamvis, ait, auxilio Dei steterint, tamen, quia in se habebant, unde caderent, ipsorum est meritum, quo steterunt. *b* Deo conjunctus homo in tentatione stat, semperque superat & crescit malis, irâque demonis in laudes suas fruitur, ejusque odium in suum vertit promeritum pugnando. Pugnandum est : diabolus inducias non init, nisi suo commodo. Dixerat, Ruffino teste, asceta senex alteri : Ego mortuus sum Mundo. Mox illi alter : Etsi tu dicas : Sum mortuus, diabolus tamen non est mortuus, cujus innumerabiles sunt artes malæ. *c*

Quocirca nemo miretur, si quotidie classicum illâque belli voces audiat :

*Ad arma, ad arma.* Etsi vel centies, etsi vel millies vincamur, aut vincamus, re-

P 3

curren-

*a* Ambros. tom. 4. l. 1. de Abraham, c. 3. mihi pag. 172.

*b* Prosper. l. 2. de Vocat. gent. c. 28. mihi pag. 345.

*c* Ruffinus l. 2. n. 116. Pelag. libell. 11. n. 38. apud Rosvveid, mihi pag. 670.

### 342. PALÆSERA CHRIST.

currendum identidem ad arma, & revocatis animis novaque semper alacritate certandum. Vox belli in terrâ, inquit Hieremias, & contritio magna. <sup>a</sup> Ergo, Præparate scutum & clypeum, & procedite ad bellum: state in galeis, polite lanceas, & induite vos loriceis. <sup>b</sup> Non est gloriosa victoria, ubi non sunt laboriosa certamina. Ad hoc enim, ait Augustinus, sunt Christiani, ut præsentia superent; & futura sperent. <sup>c</sup>

<sup>a</sup> Hierem. c. 50. v. 22.

<sup>b</sup> Hierem. c. 46. v. 3. & 4.

<sup>c</sup> Aug. 1cm. 8. in pñ. 90. mihi pag. 410.

F I N I S.

AP-

PA  
P  
tis no  
pram  
tribus  
Wolf  
riore  
vincia  
modu  
tellesc  
démq  
mei fu  
14. lu

# APPROBATIO.

R. P.

## Provincialis .

**P**ALÆSTRAM CHRISTIANAM à  
P. Hieremiâ Drexelio Societa-  
tis nostræ Presbytero p. m. conscri-  
ptam & à destinatis Societatis Pa-  
tribus lectam probatâmq̃ue, ego  
Wolfgangus Gravenegg, per Supe-  
riorem Germaniam Præpositus Pro-  
vincialis, factâ mihi potestate ab ad-  
modum R.P.N. Generali Mutio Vi-  
tellesco, in lucem edi permitto, fi-  
démque rei meâ manu & officii  
mei sigillo facio. Oetingæ Veteris  
14. Iulii, Anno 1640.

Wolfgangus Gravenegg.

SVM-

SUMMA PRIVILEGII  
REGIS CATHOLICI.

**P**HILIPPVS IV. Dei gratiâ Hispaniarum, Indiarum, &c. Rex Catholicus, Archidux Austriæ, Dux Burgundiæ, Brabantia, &c. Potentissimus Belgarum Princeps, Diplomate suo Regio sanxit, nequis *Palæstram Christianam*, auctore R.P. Hieremiâ Drexelio Societatis IESV Sacerdote, intra novennium præter Viduæ Ioannis Cnobari Typographi Antverpiensis p. m. voluntatem, in Belgio ullo modo imprimat aut alibi terrarum impressam in has Inferioris Germaniæ ditiones importet, venalemve exponat. Qui secus faxit, confiscatione librorum, & aliâ gravi pœnâ mulctabitur, uti latius patet in litteris datis Bruxellæ 9. Januarii anno 1638.

Signat.

COOLS.

GII

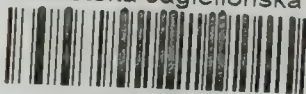
I.

Hispa-  
x Ca-  
Dux  
oten-  
Diplo-  
Paks-  
Hiere-  
erdote,  
10.11.  
piensis  
ullo  
arum  
erma-  
lémve  
nfi.ca-  
pœnâ  
in lit-  
an-





Biblioteka Jagiellońska



stdr0029913

~~Sancta Maria~~  
Sancta Maria. Incomparabilis  
miseris uirginis. Purissimae

cent  
na

Bartholomäus Wadron  
1072 Hen na v

